

26023

06063

of Brockelman II 45, 46
mentioned p 46 ibid

892.78
1815

ABVLFEDAE
TABVLA SYRIAE

CVM
EXCERPTO GEOGRAPHICO

EX

IBN OL WARDII
GEOGRAPHIA ET HISTORIA NATVRALI.

ARABICE NVNC PRIMVM EDIDIT, LATINE VERTIT,
NOTIS EXPLANAVIT

IO. BERNHARDVS KOEHLER

PROFESSOR PVBL. EXTR. PHILOSOPHIAE ET HISTORIARVM IN ACDEmia KILONIENSI
ACADEMIAE HISTORICAE GOETTINGENSIS ET REGIAE SOCIETATIS,
QVAE IBIDEM EST, TEVTONICAE SODALIS.

ACCESSERE

IO. IACOBI REISKII V. C.
ANIMADVERSIONES AD ABVLFEDAM

ET

PRODIDAGMATA

AD HISTORIAM ET GEOGRAPHIAM
ORIENTALEM.

LIPSI AE

LITTERIS SCHOENERMARKII MDCC LXVI.

DS
94
.A18

SERENISSIMO PRINCIPI CAESAREO
PAVLO PETROWITZ,

IMPERII RVSSICI HAEREDI, RVTHENORVM OMNIVM MAGNO DVCI,
HAEREDI NORVAGIAE, SVPREMO DVCI SLESVICI, DVCI HOLSATIAE, STORMARIAE ET
DITHMARSIAE, COMITI OLDENBVRGI AC DELMENHORSTI, REL.

P A T R I P A T R I A E
L O N G E C L E M E N T I S S I M O

B O N A R V M A R T I V M

A C D O C T R I N A R V M

C V L T O R I A T Q V E A L T O R I

HANC ABVLFEDAE
PRINCIPVM, QVOS ORIENS MUHAMMEDANVS TVLIT,
LONGE DOCTISSIMI
TABVLAM SYRIAE
NVNC PRIMVM
EX IPSO MAGNI PRINCIPIS AVTOGRAPHO
ARABICE A SE EDITAM
LATINE CONVERSAM
NOTIS EXPLANATAM
IN DEVOTI PIQVE ANIMI DOCUMENTVM
SIMVLQVE PRO MVNERE
PROFESSORIS PHILOSOPHIAE ET HISTORIARVM
EXTRAORDINARII
BENIGNE NVPER IN SE COLLATO
GRATIIS AGENDIS
SEQVE ET STVDIIS SVIS
CAESAREAE SVAE CELSITVDINI
COMMENDANDIS AC COMMITTENDIS
DEMISSE OFFERT,
DOMINOQVE SVO CLEMENTISSIMO
GRATIAM DIVINAM
OMNIVM BONORVM LARGITRICEM
REGNORVM
ATQVE ACADEMIAE SVAE KILONIENSIS
PERPETVVM AC VIVVM FLOREM
CONSILIORVM OMNIVM PROSPERVM SVCCESVVM
EX ANIMO PRECATVR
CAESAREAE SVAE CELSITVDINI
DEVOTISSIMVS
IOANNES BERNHARDVS KOEHLER.

ERVDITO LECTORI

S. P. D.

IO. BERNHARDVS KOEHLER.

Tandem tamen in lucem prodit Abulfedae Tabula Syriae, postquam ultra tres annos in manibus typothetarum fuit; tametsi iam non adeo aegre, atque initio feci, hanc moram fero, quod interea in itinere litterario varia mihi colligere licuit, quibus liber meus haud parum ornari videatur. Quamquam hoc certe scio, si omnem molestiam, quae mihi in hoc negotio, a typographo in primis, devoranda fuit, praevidissem, vel suspicari tantum potuissem; consilium omne de hocce libro edendo me longe abjecturum fuisse. Ita vero nunc exhaustum laborem jure meo laetor. Neque animus mihi est libri molem, qui iam praeter opinionem nimis crevit,

PROOEMIUM.

vit, magis etiam augere. Itaque ea modo, quae de ratione operis prae caeteris dictu necessaria videntur, quam breuissime potero, absoluam.

*Sed faciendum est narrandi initium tale, quod et mihi iucundissimum sit, et paullo timidiori animos adjicere possit. Nempe memoranda mihi est duorum Virorum Praestantissimorum singularis erga me beneuolentia, cui multa et magna in primis in hoc negotio debeo. Ego equidem, fuisset absque optimo praeceptore meo, Reiskio V. C. nunquam laborem huncce, haud exiguum sane, suscepissem, neque ita, ut nunc Tibi offero, perfecissem. Ille enim Vir Optimus, cui praeter ea, quae ab Illustri Michaelis et b. Heilmanno didici, litteras meas Arabicas maximam partem debeo, liberaliter mihi tum aliorum codicum, tum etiam Geographiae Abulfedinae copiam fecit, quam ipse sua manu ex Codice Lugdunensi descripserat. Ex eo igitur exscripsi mihi tabulam Syriae, at Latine interpretari notisque explicare coepi. Postea vero quam vidit Cl. Reiskius, varia ad eam illustrandam a me collecta, ad eam edendam me primus excitauit, et quum nemo librariorum, ut solent, ubi ipsis aliquid Arabici, ab homine nouo in primis, offertur, librum typis suscipere vellet, idem etiam mihi auctor fuit, ut meis sumtibus specimen hoc mei in litteras Arabicas amoris, tametsi parum vendibile, typis exscribendum darem. Ille vero quum in tabula vertenda versarer, saepius haerentem expediuit ac veram interpretationem docuit. Ille mihi iuueni omnibus fere subsidiis destituto ex lectissima bibliotheca sua, quaecunque ad hanc rem necessaria videbantur, abunde suppeditauit. Quaedam etiam a se scripta nec dum edita beneuole mecum communicauit, indicem nempe Geographicum in Geographum Nubiensem, itemque alium in Abulfedae Annales, et quae
jam*

PROOEMIUM.

jam libello meo adjecit, Prodidagmata ad Historiam et Geographiam Orientalem. Ex iis vero, quibus ipse libellum meum ornauit Vir Doctissimus, notae criticae ad fragmentum geographicum Ibn al Wardii, quas ex parte ante mihi concesserat, quam ad illud explicandum accederem, exemplum mihi videntur genuinae ac felices critices Arabicae. Deinde quod meos errores nonnunquam correxit, tantum abest, ut aegre feram, ut potius pro hoc beneficio maximas ipsi gratias habeam. Tametsi vero sunt, sed oppido pauca, quae mihi minus persuasit Vir Doctissimus, malim tamen, quod in criticis semper optimum duco, omnia libero lectorum judicio permittere. In uniuersum vero quae libro meo addidit Cl. Reiskius, praecipuo ipsi ornamento esse, non dubito quin omnes mecum iudicaturi sint harum litterarum periti.

Sed memoranda mihi est alterius Viri Optimi, Io. Iac. Schultensii, Theologiae ac Lingu. Orient. in Academ. Leidenſi Professoris celeberrimi, beneuolentia erga me plane singularis. Statim enim postquam Leidam mense Septembri anni 1764 venissem, Illustrissimis Academiae Curatoribus de causa itineris mei exposui, et libello supplici petii, ut mihi liceret quibusdam Codicibus Arabicis uti; sed ab ipsis, qui aequa sane seueritate peregrinos atque indigenas ab usu Msptorum Bibliothecae, thesauri incomparabilis, arcent, responsum ego nullum tuli. Igitur fuisset absque rara humanitate Praestantissimi Schultensii vacuus ac spe mea omni delusus Leida discesissem. Verum huic Viro Optimo soli debeo, quod iter meum Belgicum non omni utilitate, uti spero, mihi caruit. Ille enim non Autographi tantum Geographiae Abulfedinae, sed et aliorum Codicum Arabicorum copiam mihi fecit in aedibus suis, [ad exemplum patris, qui eadem humanitate antea erga Reiskium usus fuerat, quod

PROOEMIUM.

quod ille, memor, ut par est, meo proeconio, nil dubitat ad omnium aetatum memoriam transmittere.] Pro quo maximo beneficio ipsi gratum animum et ad quaecumque officia praestanda paratissimum summamque pietatem per omnem vitam conseruabo. Sed haec haecenus, quae nec a me poterant silentio praetermitti, nec a lectore debebant ignorari: nunc de iis, quae in me recepi, paucis expediam.

Primum de auctore Abulfeda, Principe Chamae ex familia Ejubitica, Eruditissimo Saeculi XIV ineuntis scriptore, pluribus differendi otium mihi fecere Gagnierius in praefatione ad Abulfedae Vitam Mahummedis, Schultensius ὁ πᾶν in praefatione ad Vitam Saladini, Reiskius V. C. in eleganti dissertatione de Principibus Muhammedanis, qui aut ab eruditione aut ab amore literarum et literatorum inclaruere, itemque in praefatione ad Abulfedae Annales Moslemicos, quorum prima parte a se versa nos donauit Vir Doctissimus; sed vellem, quae restant, etiam adjungeret, et hoc modo ea nos doceret de historia Orientali, quae nunc maximam partem solus fere callet. Mera versione Abulfedae nos a Tali Viro contenti erimus in hac maxime saeculi elegantia.

Ita vero historicum Abulfedae opus satis jam innotuit Viris Eruditis. At alterum quoque Geographicum, ex quo nunc Tabulam Syriae, quae reliquarum omnium elaboratissima et cognitu utilissima videatur esse, publici juris feci, notius jam Viris eruditis fecit, ac totum quasi in conspectu posuit Celeb. Reiskius in prodidagmatibus suis ad Hagji Chalifae tabulas p. 221. Possemus sane de scriptoribus, ex quibus Abulfeda noster, communi scriptorum medii aevi more, Geographiam suam exscripsit et compilauit, de quibus Cl. Reiskius l. c. p. 230. exposuit,

PROOEMIUM.

suit, spicilegia quaedam proferre, nisi ea res nos longius abduceret, neque jam temporis angustiis exclusi foetum abjicere magis, quam deponere, cogeremur.

Sed de mensuris Geographicis, quibus noster utitur, non inutile, neque ingratum lectori futurum arbitror, si ea breviter excerpam, quae in Prolegomenis momuit auctor. Itaque de الأصبع, digito, auctore nostro, nullum est inter veteres ac recentiores geographos discrimen. Consentunt enim omnes in eo digitum magnitudine aequare sex grana hordeacea ventre alterum alteri juncta. At de cubito, الذراع, verus est inter eosdem dissensus. Veteribus enim cubitus est 32, recentioribus 24 digitorum, adeo ut veterum longior sit recentiorum cubito 8 digitis. Porro المميلة, milliare veteribus est 300 vlnarum, novis 400. Sed haec discrepantia verbalis tantum est ob differentiam vlnae apud utrosque. Quodsi enim quis utrumque numerum vlnarum in digitos resolverit, utrobique habebit 96000 digitos, quos si diuiserit, per 32 efficientur 3000, si per 24, emergent 4000 vlnae. الفرساخ, parasanga apud utrosque est eadem, trium nempe miliarium, apud veteres 9000 vlnarum, apud recentiores 12000. Veteribus الدرج, gradus parasangas habet $22\frac{2}{3}$: hoc enim efficitur ex diuisione $66\frac{2}{3}$ mill. per tria *). Recentioribus gradus habet parasangas 19, minus $\frac{1}{3}$, quod emergit ex diuisione $56\frac{2}{3}$ **). Iam $22\frac{2}{3}$ parasangis multiplicatis per 360 emergit ambitus circuli maximi 8000 parasangarum, uti rotunde computare solent: nam praecisius foret 7960. Hoc modo fit

*) [Verba arabica, quae ego, quod haud infitiabor, rationum numerariarum imperitior, haud assequor, haec sunt. ان هو الخرج من قسمة ستة وستين ميلا وثلاثي ميل على ثلثه] R.

**) [Iterum hic addit Abulfeda علي ثلثه quae verba nil videntur aliud posse significare quam $\frac{1}{3}$] R.

PROOEMIUM.

*fit superficies terrae 20360000 parasangarum. Iam quarta pars huius summae dat quadrantem habitabilem, الربع السكون, atque hic longus est semicirculo, latus quarta circuli parte *). Quod si vero secundum sententiam recentiorum portio gradus unius, nempe 19 parasangae minus $\frac{1}{2}$ multiplicentur per 360, exhibit quantitas circuli maximi 6800 parasangarum, veterum 1200 parasangis minor. Atque haec fere sunt, quae de mensuris auctor tradidit. Iam vero dubitari potest sitne auctor veterum, an recentiorum, rationem secutus. Sed verisimillimum est, eum secundum novam rationem mensuras computasse. At hoc vereor, ne dum alios scriptores exscriberet, mensurarum secundum veterem rationem confectarum numerum seruarit. Plura de argumento Geographiae addere nil opus est, sed non alienum videtur, de pretio, quod ipsi statuerendum sit, paucis disputare.*

*Primum igitur in medium veniat grauis reprehensio, in quam incurrit noster apud Renaudotum, Virum certe haud vulgariter eruditum, sed nimis acerbum aliorum scriptorum censorem, Arabum in primis, quibus ipse tamen multa debet **). Ille*

*) [Non videtur haec auctoris sententia esse, cuius haec sunt verba ويكون طول الربع نصف المحيط وعرضه ربع المحيط quae verba videntur, mihi quidem, significare longitudinem terrae habitabilis aequare dimidiam partem peripheriae, latitudinem autem aequare quartam partem peripheriae.] R.

**) Vide mihi, si placet, iniquum ejus et aperte falsum iudicium de exiguo scriptorum Arabicorum in historia cruciatarum usu in *Historia* ejus *Patriarch. Alexandrin.* p. 477. Nec minus injustus fuit *Renaudotus* in historiam *Abulfedae*, quam ob causam poenas dedit *Gagnierio* in praefat. ad *Abulfedae vitam Mohammedis* p. 13. Aliud etiam peruersum ejus iudicium de exili Medicorum Arabicorum usu memini me eleganter refutatum legere a *Mich. Casiri* in praefatione eximii operis *Bibliothecae Arabico-Hispanae Escorialensis*.

PROOEMIVM.

Ille vero in praefatione ad Itinerarium duorum Mubammedanorum, quod Gallice versum edidit sub titulo: Anciennes relations des Indes et de la Chine de deux voyageurs Mahometans traduites d'Arabe, primum hoc in Abulfeda reprehendit, quod in descriptione Chinae nimis nudus sit ac jejunos erroribusque scateat: Atque hoc non negamus, quum fateatur Abulfeda. Statim enim in praefatione ipse lectorem monet, qua in parte eum maxime destituat. Scriptores suos de tota geographia non nisi exiguam partem tradidisse. Ita primum de regno Sinenfi ait se perpaucum modo reperisse literis consignatum, neque id satis certum. Idem vero affirmat de اقليم الهند; وبلاد الجركس وبلاد الروس, Bulgaria, وبلاد البلقار, Circesia item et Russia, وبلاد الشرب, et Bilad as Scharb (f. Servia) وبلاد الاولق, et Bilad al Aulack (f. Wallachia) وبلاد الفرنج من الخليج القسطنطيني الي البحر المحيط الغربي omnibusque terris Francorum inde a trecto Constantinopolitano usque ad Oceanum occidentalem, quas omnes regiones esse et regna ingentia, sed maximam partem auctoribus suis ignorata. Idem quoque fatetur de بلاد السودان في جهة الجنوب de regionibus Nigrorum versus austrum, quae item multae sint ac diversae gentes, in his الحبش, Abyssini, الزنج, Zingaei, النوبة, Nubienses, الزيلغ, Zailagenfes aliique. Sed eleganter ait sibi probari id, quod Arabes prouerbio dicant: ما لا يعلم كله لا يترك كله وان العلم بالبيض خير من الجهل بكل quod totum non scitur, tamen neque totum praetermittatur, et notitia partis praestat ignorantiae vniuersi. Quod si cogitasset Renaudotus; non adeo inique de Abulfeda iudicasset. Sed statim omnem Abulfedae Geographiam aggreditur. Postea quam enim pro lubitu diuersarum urbium Arabicarum positiones, sed longitudes tantum, ex Abulfeda adduxit, et vitiosas plerumque sui codicis lectiones, ita pergit: Il ne se trouve guere plus

PROOEMIUM.

plus d'exactitude en ce, qui regarde les autres pays, qui devroient être plus connus a l'Auteur, et il n'y a pas de raison capable de justifier sa negligence, ou son incapacité, sur la longitude, qu'il donne de la ville d'Acre ou Ptolemaide de 56. 57. ou 70. degrés. *Primum in hoc injuste negligentia Abulfedae accusatur, quod ex diuersis scriptoribus diuersas loci positiones excerpit. Deinde in Autographo sunt tantum longitudines 56 et 58 grad. et ipsius auctoris قياس supputatio analogica. Ita enim hoc vocabulum, suasu etiam Cl. Reiskii, reddidi per Analogia *) secus atque Schultensius et Relandus alique Viri Eruditi, qui, dum nomen hoc in versione sua seruarent, illud mihi vel auctoris, vel libri, nomen proprium putasse videntur. Sed redeamus ad Renaudotum: Lorsqu'il n'en donne qu'une, longitudinem nempe, pergit ille, c'est qu'il ne trouvoit, que celle là dans les Auteurs, qu'il copioit, et pour cela elle n'en est pas plus sure, et il ne la donne pas pour telle, en quoi on doit louer sa bonne foi, sed plerumque Abulfeda noster, ubi non nisi unam profert loci positionem, habet suam modo sententiam, illud, de quo modo diximus قياس. Car il est a remarquer, que de cinq cent cinquante villes, ou environ, dont il parle (car il y en a plus ou moins en differents exemplaires) il ne donne la*

*) Probant hanc versionem ipsa vocis notatio, qua ab قياس mensurauit, comparauit metiendo vel ratiocinando rem ad aliam, deinde et hoc, quod non modo de variis vrbibus hocce solum قياس habet, et pluribus vrbium positionibus ex aliis scriptoribus notatis illud قياس solum plerumque subjungit, sed quod etiam hoc vocabulum aliorum scriptoribus apponit: ita enim in hac nostra tabula legimus قياس بن سعيد computationem analogicam Ibn Saïdi. Igitur قياس, me iudice, est positio loci non ex observatione astronomica, ex qua perpaucas derivant Arabici scriptores et veteres omnes, sed ex comparatione mensurarum ac distantiarum ab aliis locis hausta. Eo modo plerasque vrbium positiones ab nostro confectas, mox videbimus.

PROOEMIUM.

la position d'aucune, comme certaine, si ce n'est de la ville de Hamat. *Hoc quoque ex parte modo verum est. Nam et de aliis urbibus, quam ipse veram putaret positionem suo قيس nos docuit. Neque soli Chamae suae positionem certam, ab ipso, quod nullus dubito, ex observationibus astronomicis hauritam adjecit, ubi omnium aliorum scriptorum sententiis reje-*
ctis unam tantum positionem exhibuit, quam محقق i. e. certum inscripsit: sed et de aliis urbibus similia verba usurpat, ut in hac nostra tabula de Boszra legimus الصواب i. e. verum, tametsi vereor ne longitudinem ibi notatam minus probet Geographiae mathematicae peritis. Sed jam ex his decretum facit Renaudotus: On peut juger après cela, s'il y a un grand secours à espérer de cet ouvrage tellement vanté depuis près de deux siècles pour retablir la Géographie Orientale, et l'état, qu'on doit faire de ces positions, qui varient de plusieurs degrés de longitude, et qui ne sont guères plus exactes pour la latitude. Quod postremo loco de latitudinibus dixit, falsissimum est. Multo accuratiores sunt longitudinibus, et concordant plerumque cum latitudinibus in nostratum chartis exhibitis. Sed refutauimus jam magna ex parte cum ipsa recitatione iniquum nec satis cogitatum Renaudoti judicium. Hoc tantum miror, cur ille id in nostro tantopere reprehendat, quod in omnibus antiquis geographis eodem jure potuisset. Neque vero, tametsi omnia, quae hucusque de positionibus urbium Orientis scimus ex veteribus Arabicisque scriptoribus, tamen ab hac parte usum geographiae Abulfedinae non facile commendauerim. De his ut ex observationibus astronomicis in ipso oriente institutis certiores fiamus, opus est, et nunc ab itinere a doctis Danis in Orientem suscepto proxima spes. Sed de longitudinibus hic notandum est, cujus neque Renaudotus rationem habuisse videtur, quod ipse Abulfeda affirmat in Prolego-

PROOEMIUM.

menorum capite ultimo: وأما الأطوال وهي من ساحل البحر الغربي وهو ينقص عشر درج عن الأطوال من الجزائر الخالدات Longitudines duximus a litore Oceani occidentalis, quae deficiunt decem gradibus ab aliis, quae ab insulis fortunatis numerantur. *Ea in re sese affirmat alio in loco, in capite nempe de septem Climatibus, sequi rationem recentiorum geographorum,* اختاره المتأخرون *Sed mihi si ab extremo litore Africae incipiam, differentia multo major, si a freto Gaditano, ut Abulfedam numerasse existimo, tanta non videtur. In quo vero magis admirer, est, quod non decrescunt longitudines locorum decem gradibus apud Abulfedam, sed quod accrescunt plerumque duobus vel tribus gradibus, si eas cum illis, quas nostrae chartae exhibent, conferas. Sed hac de re diligentius judicent Geographiae mathematicae me peritiores. At de positionibus locorum in uniuersum, qua ratione eas ex distantiiis parum diligenter confecerit, operae pretium est ipsum audisse, quum nec Renaudotus hoc adversus eum usus fuerit. Ita vero ille loco modo citato:* أن بعض الأماكن لم يقع لنا، وينبغي أن تعلم طولها ولا عرضها وربما يقع لنا بعدها في الغرب أو الشرق أو الشمال أو الجنوب عن أماكن معروفة العرض والطول وإذا وقع لنا ذلك قربنا فيها واستخرجنا عرضها وطولها بالتقريب فإننا كما أخذنا للدرجة اثنين وعشرين فرسخا وتسعين علي رأي المتقدمين أن تسعة عشر فرسخا ينقص تسعا علي رأي المتأخرين حسبما تقدم ذكره عند ذكر مسافة الأقليم كذلك يمكننا أن نستخرج من المسافة الدرجة بحد الفراسخ الي الدرج وكذلك نستخرج من سير السائر بحسب المراحل والأيام الفراسخ فإن الغنغا قدروا الستة عشر فرسخا مسيرة يومين فكل ثمانية فراسخ مسيرة يوم بالسير الوسط وكل يومين ونصف عشرون فرسخا Notandum est contigisse interdum ut diuersorum locorum eum longitudines ac latitudines ignoraremus, tamen distantias eorum

PROOEMIUM.

rum vel in occidentem vel in orientem vel in septentrionem vel in meridiem ab aliis locis nossemus, quorum longitudes ac latitudes notae essent; quo loco vsi sumus ratione conjecturae, quam تقریب seu προσέγγισιν appellamus, vt nempe locorum illorum longitudes ac latitudes nobis ignoratas non quidem praecise, at circiter tamen definiremus. Namque vt cuilibet gradui $22\frac{2}{3}$ parasangas secundum veterem rationem, vel 19 parasangas minus $\frac{1}{3}$ secundum recentiore sententiam, assignauimus, vti supra nobis dictum est in capite de dimensione climatis; ita jam e spatio gradus potuimus positionem deducere, reducendo parasangas ad gradus. Pari modo colligimus quoque ex itinerantis itinere, prout quisque diaetas aut dies tot vel tot in itinere conficit, parasangas. Nam sapientes probabili vsi ratione binos dies denis senis parasangis contribuerunt. Quo fit vt octonae quaeque parasangae diurno pares sint itineri, quod quidem aequabile sit, et medium teneat inter cessationem et contentionem. Quo fit vt bini quique dies in itinere peracti cum dimidio tertii diei, pares sint vicens parasangis. *Quae ratio quam incerta atque anceps sit, nemo non videt.*

Sed maiorem sane laudem merentur Abulfedae descriptiones prouinciarum atque urbium, breues illae quidem, sed diligentes tamen. Atque hoc imprimis in eo laudandum, quod non more ciuium suorum fabulas sectatur. Ita vero ad Geographiam Orientis cognoscendam eum classicum ac necessarium scriptorem esse affirmare nullus dubito.

Sed quod mihi in Abulfeda maxime displicet, est, quod in proprietatibus regionum describendis, quae geographiae pars in primis utilis est ac iucunda, nimis parcus ac sterilis est. In quo eum longe superat Ibn Chaukal, de quo dolendum modo,
non

PROOEMIVM.

non integrius exemplum exstare illo, quod in bibliotheca Leidensi asseruatur, valde mutilum ac pessime scriptum. Neque enim memini me in alio cujusdam Bibliothecae Europaeae catalogo hunc scriptorem indicatum vidisse. Sed hac in re quoque haud exigui usus est Kalkschendius.

*Neque ego is sum, qui dicendi genere Abulfedino delester. Planum est, simplex, apertum, uti geographum decet, sed humile prorsus atque abjectum, jejunum et parum aequabile; constat enim diversorum scriptorum verbis; hians praeterea atque abruptum: artem enim res narrandas apte conjungendi prorsus ignorat Abulfeda, et saepe iis, quae uno tenore erant tradenda, alia immiscet, quae inelegantem atque asperam reddunt orationem *). Cui malo versione mea nonnunquam mederi studui, sed ubique non potui.*

Sed de Abulfedae Geographia ejusque pretio satis dictum sit. Nunc de ejus Codicibus Msptis, quibus usi fuimus breuiter dicemus. Primum igitur nominari debet Codex magni pretii Lugdunensis, charta bombycina scriptus, qui indicatur in Catalogo Bibl. Lugd. Bat. p. 477. n. 1700. Leg. Gol. 57. Quem, ipsius Abulfedae manu scriptum, vel in ipsius usum certe ex ejus schedis descriptum fuisse, neminem dubitaturum existumo, qui modo ipsum codicem inspexerit. Cl. Reiskius quidem in Pro-
dida-

*) [Id quod natum, cum ex natura hujusmodi scriptionum, quae merae sunt compilationes, tum ex additionibus et lituris auctoris, exaratum opus relegendis et magis mutantis, quam limantis, ut qui festinaret, et tumultuarie ageret. Verum haec orationis jejunitas et immundities non Abulfedae propria, sed communis omnium Arabicorum scriptorum labes est, quibus diligentia tersae et concinnae multoque studio elaboratae orationis plane ignota virtus videretur fuisse. Congerere norunt, construere minus.] R.

PROOEMIUM.

didagmatibus suis ad H. Oriental. p. 230. putat Codicem Leydensen in usum Abulfedae exaratum fuisse; sed mihi vero simillimum videtur, Prolegomena tantum, quod literas habent majores par-cioresque lituras, ab alio ejus vsui exscripta fuisse, caeterum opus ipsius auctoris manu exaratum *). Notavi etiam in suplemen-tis tabulae p. 151 locum, ubi in prolegomenis illis ab exscriptore nomen fluvii excidisse suspicabar, tametsi si quis ita malit, ab ipso auctore nomen hoc praetermissum neque ego valde negauerim. Sed pressius mihi describendus videtur egregius hicce codex Lei-densis, ut appareat jure illum a me dici Autographum Abulfedae. Primo igitur omnia **) negligentem ac festinanti calamo et vere manu Principis auctoris exarata sunt, adeo ut saepius, quum ille codex mihi prae oculis esset, mirarer, qui eum ita eleganter describere potuerit Cl. Reiskius. Deinde vero multae
ubi-

*) [Liceat mihi hoc loco a Cl. Koehlero in alia omnia discedere. Co-dex vniuersus a scriba calligrapho, iussu Abulfedae, et in ejus vsu, exaratus est, e quo, tanquam e fonte communi, reliqua omnia huius geographiae exemplaria deriuarentur. Sed Abulfeda eum, priusquam vulgaretur, relegit, emendauit, addidit alia, alia deleuit. Vnde illa orationis stribligo. Quae auctor sua manu adjecit noua, neque multa sunt, et satis a ceterarum literarum pulchritudine sese distinguunt, sua deformitate, in oculos incurrente; ut dignosci nullo negotio, ipso statim intuitu, possit, quid a manu calligraphi, et quid rursus ab auctoris pro-fectum sit. Et ego in codice meo diligenter annotavi, quae cum calli-graphus exarasset, postmodum induxisset auctor, et aut alia substituis-set, aut plane noua addidisset.] R.

**) [Nolite credere lectores. Pleraque exarata sunt, non elegantissime qui-dem, at perspicue tamen et satis plane ad legendum. Quae autem auctor perpauca exarauerat, ea distortissime et inficetissime erant exa-rata, sine punctis literarum diacriticis, ut mihi exscribenti saepissime vtendum esset coniectura plusquam Oedipodea.] R.

PROOEMIUM.

*ubique et magnae liturae, in margine haud pauca inserta, neque ita, uti solent in codicibus Arabicis notae marginales scribi, sed ita ut ipsi textui inseri debeant, ubi alia nonnunquam eorum loco in litura leguntur. Quem vero librarium hominem ita proteruum atque impudentem putemus, ut tot tantasque correctiones in auctore suo auderet? quem vero virum ita doctum ac prudentem, ut adeo pulchre ac probabiliter scriptorem suum corrigeret? Porro hoc quoque autographi haud leue indicium est, quod in prima Codicis pagina solus libri titulus كتاب تقويم البلدان absque auctoris nomine legitur *). Sed plus aliquanto roboris huic obseruationi addit, quod omnes alii codices, quos inspexi, praeter Pocokianum 196, de quo mox dicam, ex hoc ita correcto ducti videntur. Namque omnia in eo inducta in aliis codicibus desiderantur, in margine vero adiecta in iis leguntur. Sed accedit ipse Abulfeda, cujus insigne testimonium, se sua manu scripsisse codicem Leidanium, exstat in hac nostra tabula Syriae p. 15. n. 67. Hic igitur est solus integer codex, ex quo edi meretur Geographia Abulfedae. Caeteri enim plerique codices valde corrupti sunt, cujus rei causa mihi videtur Autographi scriptura lectu difficillima.*

Sed,

- *) In caeteris Codicibus exstat nomen auctoris, plerumque etiam variis elogiis ornatum. Sic in Parisino 578. cujus Apographum habui in Dresdano, legitur hicce libri titulus: كتاب تقويم البلدان تأليف السلطان الملك النور الدين علي بن جمال الدين محمود بن محمد ابن عمر ابن شاهنشاه ابن ايوب صاحب حماة. In Codice Schickardi, quem vidi in Bibl. Reg. Paris. titulus legitur plane galeatus multisque splendidis Abulfedae titulis refertus, quos describere nil iuuat.

PROOEMIUM.

*Sed, ut hoc quoque, quod non parum sententiam nostram, Codicem Leidanum Autographum esse, firmat, obiter addam, nil sane gratius mihi poterat accidere, quam quod Lutetiae Parisiorum in Bibliotheca Sangermanensi in Codicem Historiae vniuersalis Abulfedinae, itidem Autographum, et Geographico Leidensi in omnibus simillimum, videre mihi contigit. Indicatur ille, vel potius contegitur, atque abditur in Montefalconii Bibliotheca Bibl. MS. Bibliothecae Coislinianae p. 1043. inepto hocce titulo: Almo Ktasat fi ekbat al bachar, breuiarum historiae hominis, historia Prophetarum, iudicum etc. pro quo debuerat: Almochhtafzar fi Achhbar il Baschar, (المختصر في اخبار البشر) compendium historiae humani generis, auctore Abulfeda. Atque sic etiam latebat in Bibliotheca Sangermanensi codex lacerus, male vestitus, sub titulo: Ismael filii Ali historia hominis. Sed operae pretium videtur, insignem huncce codicem diligentius describere. Idem ille codex est Seguerianus. Primum enim Seguerianus tum Coislinianus tandem Renaudoti, ex huius legato in bibliothecam Sangermanensem deuenit, quem jam ipse ille Renaudotus in Hist. Patr. Alex. p. 78. Abulfedae Autographum existimat *). In ditissima, ait, Mstorum omnis generis bibliotheca Segueriana exstat codex illius Historiae (de Abulfedae annalibus loquitur) qui non modo aetati auctoris aequalis est, sed ad eum pertinuisse, et illius manu multis in locis emendatus fuisse videtur. In eo enim liturae plures occurrunt et emendationes, non quae antiquarii librum recensentis, sed auctoris ipsius sua retractantis manum indicant. Literae etiam grandiusculae, quales vulgo sunt hominis de calligraphia parum solliciti, et quae ab ele-*
gan.

*) [Indicaueram hunc locum Cl. Koehlero, cum adhuc mecum Lipsiae esset, eique demonstraui, fratrem germanum codicis geographici Leidani esse hunc historicum Sangermanensem.] R.

gantia, et totus liber scriptus est, longe absunt, principem ipsum auctorem operis designant potius, quam criticum recensentem, praesertim quum multa deleta, adjuncta quoque non pauca animaduertantur, quibus nemo alienum opus inficere solet. *Ita optime sane hunc codicem depinxit Renaudotus. Etiam in hoc libro, ut in Geographico Leidensi, foeda plane est multis in locis scriptura et lectu perquam difficilis ac digna sane principe polygrapho. Eadem praeterea in utroque codice charta et chartae forma. Haud pauca etiam in hoc codice leguntur in margine itidemque multa in litura, liturae quoque eodem modo factae, alia etiam erasa et supra rasuram scripta, omnia in utroque plane eadem. In hoc etiam libro, quaecunque induxit Abulfeda ab aliis codicibus absunt, sed quae in margine adscripsit, ibi leguntur. Inscribitur quidem hicce codex in prima pagina كتاب تاريخ الملك البويد*
عبد الدين اسماعيل صاحب حياة تغية الله تعالى برحمته
sed et modestus hicce titulus, et votum adjectum viui) auctoris et codicis autographi indicium videtur. Sed hoc dolendum, quod uterque codex Parisinus ac Leidanus eandem malam fortunam passi sunt. In utroque enim bibliopegi cultro multa, quae in margine scripserat auctor, resecta sunt. Itaque hae lacunae ex aliis codicibus debent suppleri, qui ante, quam in scaeuorum bibliopegorum manus venirent, ex iis ducti fuere. Sed immittius fatum geographico etiam perpeffus est historicus codex. Nam quod multo usu primum ab auctore ipso, deinde ab aliis Viris doctis tereretur, eo jam in oriente factum videtur, ut primum varia folia lacera fierent, cujus rei passim prostant indicia, deinde integra, nec pauca, folia exciderent. Sed haec omnia, quae non paruum libri partem faciunt, litteris paullo*

*) [Imo vera mortui. Nam ea formula non, nisi vita defunctos, prosequuntur.] R.

PROOEMIUM.

paullo minoribus atque elegantioribus exarata ab recentiore libri possessore suppleta videntur. Ea enim ab alio in Abulfedae usum descripta non arbitror, quod in his nullibi Abulfedae manum aliquid corrigentis vel addentis reperi, et nonnulla tamen obseruavi vitiose scripta, in his ob spatii angustias integrum caput praetermissum. Atque idem forte fuerit vir doctus, qui haud paucos litterarum ductus vetustate propemodum extritos et fugientes repetiit, puncta etiam diacritica ab Abulfeda omissa adjecit, et hoc modo vitia nonnulla licet leuia codici intulit. Desinit vero hicce codex in anno Heg. 710, adeoque nec ipsum annum 715. quo Abulfeda sese historicum opus suum condidisse affirmat, attingit, sed sane ex nostro codice, tametsi Autographo, probari nequit, Abulfedam ultra hunc annum historiam suam non produxisse, quod finis libri alia manu suppletus est, et pleniores sunt alii codices. Sed satis ad necessitudinem rei de Autographis utriusque operis Abulfedae historici et geographici dictum est; nunc de aliis Geographiae codicibus, quibus usi fuimus, paucis dicemus.

Cum Leidensi igitur codice contuli alterum codicem Dresdanum, cujus usum mihi Lipsiae adhuc versanti conciliauit aeternum mihi colendus praeceptor meus S. R. Ernesti. Hunc codicem in notis meis Parisinum vocaui, quoniam est apographum Codicis Parisini, ab Sebischio, Bibliothecario olim Dresdano, Parisiis sub exitum superioris saeculi, factum, sed vidi jam ipsum quoque Parisinum Regiae bibliothecae codicem n. 578. dum nuper Goettingae essem, apud Illustrem Michaelis, ex quo Dresdanum ductum esse variae lectiones, quas in tabulam Syriae enotaueram, eadem in Parisino me docuerunt. Satis probabiliter et accurate scriptus est ille codex ab homine, ut opinor, docto. Quasdam enim lectiones dedit haud absurdas, omnia-

PROOEMIUM.

que ut grammaticorum regulis magis consentirent, studuit. sed hoc vitii habet Dresdanus, quod neglexit Sebischius per totum opus in tabulis duas columnas, quae clima naturale et geographicum urbium exponunt, describere. Nam in Parisino illae exstant.

Caeteros codices, quos mihi videre licuit, non integros contuli, sed quibusdam in locis, qui caeteris plus difficultatis haberent, inspexi, et nonnunquam in Addendis memoravi. Ita alium Codicem Regium Parisinum 579. prae oculis habui, sed minus emendatum illo altero, quem modo dixi, Parisino Codice.

*Oxonii etiam varios codices inspexi in Bibliotheca Bodlejana Pocockianum 196. et 379. *) et alium codicem, quem a pristino possessore in notis meis Guisianum vocavi, in Bibliotheca Collegii omnium Animarum Oxoniensis, cujus usum debeo humanitati Plur. Reu. et Doctiss. Viri, Steph. Nibletti, S. Th. D.*

*) In *Catalogo MS. Angl. et Hib.* sunt in *Biblioth. Pocock.* n. 5730. 403. et 5731. 404. Hoc enim dolendum, ut omnis bibliothecae Mstorum Oxoniensis, sic in primis Pocockianae, ordines valde perturbatos esse. Nam *Catalogus* ille *Bibl. Poc.* qui in *Cat. MS. A. et H.* legitur confectus fuit, dum ipse Pocockius adhuc in viuis esset. Quum vero mortuus esset, multi libri ante distracti fuerunt, quam pro *Bibliotheca Bodlejana* emerentur. Neque eo ordine in *Bibl. Bodlejanam* libri relati sunt atque in *Catalogo* leguntur, sed aliis numeris nulla argumenti habita ratione instructi et in *Catalogo Manuscripto* admodum vage indicati. Eo factum est, ut varios libros in *Bibl. Poc.* frustra quaererem, in his *Pocockianam* versionem *proverbiorum Meidanensis*, cujus meminit *Ci Reisius* in *Prodidagm. ad H. O.* p. 234. itemque *Edrisum*, celeberrimum Geographum *Abulfedae* saepius laudatum, quem ab *Nubiensi Geographo*, cum quo male eum confudit *Herbelotus Bibl. Or.* p. 510. scriptorem plane diuersum puto.

PROOEMIUM.

D. et hujus Coll. Rect. De eo Codice in primo folio haec narrantur: Geographia Abulfedae - propria D. Guil. Guisii A. M. et splendidissimi Collegii Omn. Animar. non ita pridem socii manu ex manuscriptis Codicibus simul collatis accurate descripta, quam Latina versione doctisque commentariis elucidandam, ni mors acerba interuenisset, prelo destinauit: vt memoria mariti sui in omne aeuum deriuaretur, hoc illius ingenii eruditionis et industriae monumentum - in ejusdem collegii archiuis reponi - voluit Francisca Guisia. Caeteris sane Oxoniensibus praestat Guisianus codex, tametsi non ita magnum ingenii, eruditionis, industriae Guisianae monumentum est. Satis correcte scriptus est, in margine leguntur variae lectiones, sed paucae et absque judicio, notarum nihil. Parum emendate scriptus est Cod. Poc. 379. sed in margine passim a viro docto plumbo correctus. Falsum de eo est, quod in Cat. MS. A. et H. dicitur, urbium nomina in eo secundum ordinem Alphabeti disposita esse; saltem hujusmodi codicem alium in Bibl. Poc. non reperi.

Omniū vero elegantissime, atque, uti solent codices eleganter scripti, vitiosissime scriptus est Codex Poc. 196. de quo accuratius dicendum, quod eum secundam Abulfedae editionem putauit Gagnierius. Namque Gagnierius ille, cujus spem fecerat editionis Geographiae Abulfedinae in praefatione ad Vitam Mohammedis a se editam, eam tandem etiam suscepit, sed operi immortuus est. Octodecim vero plagulae, integra nempe tabula Arabiae et initium Aegypti, ante quam vita excederet, typis exscripta fuere, quas me Oxonii nancisci contigit. In his saepius affirmat Codicem Pocockianum 196. et Grauianum 2, qui in omnibus cum hoc concordet, qua de causa ego ipsum inspicere neglexi, exhibere secundam Geographiae Abulfedinae editio-

PROOEMIUM.

editionem, ab ipso Abulfeda profectam; hoc se in praefatione multis argumentis adserturum. Euseb. Renaudotum tamen monens suspicatum, hos codices a librario interpolatos esse; quam Renaudoti sententiam an ex editis libris, an ex literis ejus ad se datis duxerit, mihi non constat. Fateor, primum me haec observatio Renaudotiana mouebat. Postea vero quam Oxonii accuratius mihi illum codicem Poc. 196. ex collatione cum Autographo Leidano cognoscere licuit; vidi Pocockianum illum vitiose admodum ab homine docto-forte, sed valde negligente in usum credo alicujus principis scriptum esse, qui pro lubitu spatii maxime habita ratione alia demeret, alia adderet, in his magnam partem ea, quae Abulfeda in Autographo suo induxit; in conferendo hocce codice admodum negligentem fuisse, et forte, quod sententiae suae nimis cupidus esse, multas prauas in primis illius lectiones non notasse, quaedam etiam additamenta praeteriisse. Sed probabimus sententiam nostram de illo codice quibusdam variarum lectionum exemplis ex Tabula Syriae. p. 7. verba, quae in nota 26 ab auctore inducta fuisse notauimus adjecto tamen هناك ايضا بليدة hoc modo: صفيرة ذات خصب وهي Pag. 8. cf. 1. Pocockianus habet: ومن الباب ايضا اللجون بضم الجيم المشددة قال وهي مدينة بالشام فيها مسجد ابراهيم الخليل وذكر في كتاب الاطوال موضوعها حيث الطول نزمه *vbi vides ea, quae in nota 29. in textu versu 2. post vocem المشددة ponenda ab Abulfeda, inducta notauimus, descripta, ea vero quae de nouo horum loco scripserat, omissa.* Pag. 9. quae in nota 35 notauimus in litura fuisse in Autographo, omnia habet Pocockianus, sed pro جبل نخيل vitiose جبل. Sic et quae nota 37. diximus inducta fuisse قصد فلسطين verba in hoc nexu omni sensu destituta, in Poc. tamen leguntur. Sed haec de prauis Pocockiani lectionibus sufficiant.

Vnum

PROOEMIUM.

*Vnum modo majus reperi additamentum, quod in Auto-
grapho aliisque, quos vidi, Codicibus, si Parisinum 579 excipias,
non legitur, Platani urbis descriptionem, eam vero loculo, qui
reliquis magis biaret, insertam, ut jam in ea pagina non se-
ptem, ut in aliis, sed octo loculi essent *). Quod quidem lucu-
lento indicio est, etiam hunc locum librario, non Abulfedae,
essetribuendum. Locus hic ita se habet:*

بلا طنيس	قياس	س سا سب	ده ي ي	له له له	ن ن ن	من الرابع	من حصون الشام	يفتح اليا المودنة واللام ثم الف وطا مهملة مقصورة ونون مضمومة ثم سيمر مهملة
Blathanus	Analogia	60 61 62	15 10 10	35 35 35	0 50 5	ex quarto	ex castris Syriae	

فلاطونس

* Repetam hic, quam supra dare neglexi, breuem modi, quo scripta est *Geographia Abulfedae*, descriptionem. Nempe post prolegomena, quae continua serie scripta sunt, per omnes tabulas quaeuis pagina cum altera sibi opposita vndecim habet cellas a summo ad imum ductas. Ita vero dextra pagina decem angustiores loculos monstrat, quorum primus, quem in tabula nostra omisi, est *سطر العدد*, *ordo numerorum*; sed ipsos numeros adjicere neglexit auctor, quae mihi causa videtur, quod non in omnibus codicibus urbium enarrationes eodem ordine legantur. Sinistra autem pagina vnam habet maximam aream, in qua scriptae sunt urbium descriptiones. Omnes vero hi loculi, praeter notas, quae in summo atque imo margine leguntur, septem aliis in transuersum ductis secantur, ita vt binis quibusque paginis septenae urbes pertractentur. Ea in ratione sese, ait *Abulfeda*, secutum fuisse exemplar *Ibn Gjzala* (*ابن جزلة*) qui librum suum *تقويم الايدان*, *canones de corporibus* *) inscriptum eo modo in tabulas digesserit.

*) [Malim reddere *tabulae physicae* vel *medicinales*. Nam **تقويم** est nomen arabicum omnibus commune libris forma tabularum conscriptis.] R.

f

PROOEMIUM.

بلاطنس وهي ذات قلعة حصينة والعاصي يمر بها من شاليها وينحدر عندها
النهر المذكور علي شراب تغاة *) ما يزيد علي عشرة اذرع يسمنه النهر
المقلوب عليه قنطرة وهي عامرة كثيرة الفواكه مخصبة وبينها وبين
حماة تسعة اميال وبينها وبين حمص ايضا ثلثة وثلثون ميلا ومن شيزر ايضا الي
قامية ثمانية وعشر ميلا ومن شيزر الي انطاكية اربعة وعشرون ميلا
Blathanus vrbs est arce praedita munitissima, quam Oron-
tes ab septentrione alluit, delabiturque idem fluuius prope
eam Vocant illum fluuium *an Nabr al Maklub*,
fluuium inuersum. Pons ei impositus est. Est vero *Blatha-*
nus vrbs valde inculta **), abundans hortensibus, summa gau-
dens vilitate annonae. Eam inter atque Chamam nouem sunt
milliaria. Emessa eadem abest 33 milliaria, Schaizara (*bis le-*
gitur in codice شيزر pro شيزر, quod rescripsi, sed neque sic
video, cur hae distantiae hic legantur; forte aliud quid latet)
Apamea distat 18. miliaribus, Antiochia 24. Atque ita hanc
urbem depingit librarius libri *Poc. a quo multum abit Parisi-*
nus 579. In eo una modo est positionis notatio ex Analogia,
ea nempe, quae in Poc. prima est. Diciturque vrbs quarti
climatis et من حصون الشام من الجبال, arx Syriae
montanae atque hoc modo describitur: بلاطنس وهي بلدة صغيرة
ذات

*) [Sic est in chartis cl. Koehlerii. Onitto conjecturas ab eo adscriptas,
quod ab iis emendari vitium lectionis perspicuum nil posse videtur.
Nil dubito leg. esse نشر ارتفاعه *super collem*, vel *de*
colle, *cujus altitudo est vlnarum 18.* Fluuii, qui simili modo, cum e ru-
pibus excelsis in profundas valles delabuntur, ab auris in guttas disper-
guntur, vt procul adspicientibus speciem nebulae aut fumi objiciant,
occurrunt haud pauci apud geographos, Heluetiae e. c. v. etiam Poly-
bii lib. X. p. 863. Vnde patet etiam ratio appellationis النهر المقلوب
fluuius inuersus. Ejusmodi fluuius ex alto praeceptus datus format line-
am curuam, quadrantem veluti peripheriae circuli, aut rotac, vt in
se ipse recurrere et corrotundari velle videatur.] R.

**) [Imo vero, *frequens numero incolarum.*] R.

PROOEMIUM.

ذات قلعة واشجار جبلية ولها واد ذو اعين واشجار ولها مراعي وخصب
Blathanus vrbs est exigua arce instructa
 gaudensque arboribus montanis *) et valde fontibus distincta
 atque arboribus. Prata etiam habet et vilitatem annonae. Se-
 des illa fuit regni antiqui **). *Plura insigniora additamenta,*
in Poc. 196. dum fugienti oculo eum percurrerem, non reperi,
nisi quod plures nonnunquam habet locorum positiones. Sic de
 Chamah post auctoris *صحتق* addit positiones ab hac diuersas,
 alteram ex *قاندون*, Canone geograph. alteram ex *رسم*,
 Ptolemaeo. Prior haec est *مد. لد. نه. سا. 61. 55. sec. long. 34. 44.*
sec. lat. posterior مد. لن. ك. 42. (***) 20. sec. long. secundum
lat. eadem. Ita et de Schaizara Abulfedae *قياس* ex Canone et
 Ptolemaeo hanc subiungit positionem: *سب. ي. ل. ي. 42. (***) 10. 35.*
10. برت, qui locus quinam sit, p. 141. n. 281. dubitavi, primum
ita scriptum fuit in Poc. sed deinceps emendatum in برت
Male: haec enim non est huius loci, neque alia de causa hoc
nomen immutasse videtur librarius, quam quod, quatenus vrbs
ea esset, ignoraret. Sed satis dictum est de cod. Poc.; ad alios
veniamus. Splendido titulo insignitur Codex Geogr. 46. Sam.
Clerici viri Arabice doctissimi manu scriptus in Catal. MS. A.
et Hib. pag. 181. n. 3919-23. ac si in eo congefferit Clericus mul-
tas ex aliis libris lectiones et varia ad Abulfedam illustran-
dum spectantia. Sed postea quam libros inspexi, vidi omnia
alia, ipsam Geographiam Abulfedae negligenter admodum et
ex vitioso codice descriptam, in margine perpaucas varias
lectio-

*) [Vertit cl. Koehlerus ita, vt appareat eum legisse *جبلية* in abla-
 tiuo; sed legere debebat *جبلية* in nominatiuo, est vrbs in colle
 sita, cum valle apposita.] R.

**) [Malim reddere vrbs primaria metropolis praefecturae, *أوتونوس*. Nam leg.
مستقل sine *د* a radice *قل* in conjugat X.] R.

***) [non est nota numeri 40. sed 70.] R.

PROOEMIUM.

lectiones, notarum nihil, nisi quod indicantur paginae, ubi nomina urbium apud Abulfedam iterum occurrunt.

Tandem quoque Lutetiae in Bibliotheca Regia codicis Schickardi Apographum vidi, cum versione et notis Schickardi in margine. Easdem vero notas nunc etiam mecum communicavit Cl. Reiskius a se olim in Bibliotheca Dresdensi ex Apographo Seebischiano descriptas, postquam eas a filio Io. Conr. Ikenii, Celeberrimi olim Bremensium Theologi, recepit, cui eas aliquando commodauerat. Sed libenter subscribo iudicio Renaudoti, quod de Schickardo ejusque notis in Abulfedam tulit in praefatione illorum, quos supra memoravi, commentariorum Muhammedanorum de China, ex paucarum paginarum lectione perito harum rerum iudici facile patere, quam parum idoneus fuerit Schickardus ille ad Abulfedae geographiam edendam, quod promittere non dubitavit. Codex ipse parum emendate scriptus est, versio iis in locis, qui aliquid difficultatis habent, deficit, notae parum habent momenti atque utilitatis.

*Iam ut hanc de Geographia Abulfedae disputationem finiam, satis constat, nihil ex ea editum esse praeter tabulas Arabiae, Choralimiae et Mawaralnahrae siue Transoxanae, omnesque has tres cum versione Gravii Geographis minoribus Hudsoni insertas. Excerpta haud pauca ex ea dedit Vir maximus, b. Schultensius in indice Geographico, quem Vitae Salad. adjecit. De integra geographia Abulfedae edenda cogitarunt quidem haud pauci Viri doctissimi, sed omnibus in medio opere occipatis mors interuenit. Nominabo eos tantum, quod jam Gagnierius eorum meminit in praefat. ad Abulfed. V. M. p. 10. et supra jam, quum codices Geographiae Abulfedinae recenseremus, de
plu-*

PROOEMIUM.

*plurimis eorum diximus. Fuerunt itaque, qui hoc saxum voluerent, Thomas Erpenius, Thomas Hyde, qui de hoc consilio suo meminit in praefat. ad Peritfol. Cosmogr. Guil. Schickardus, Sam. Clericus, Guil. Guisius, Theuenotus, Io. Gagnier, et eodem fere tempore, Lutetiae Parisiorum Iosephus Ascari, genere Syrus, qui circa A.C. 1730. Regius interpres LL. OO. fuit. Hujus Viri versionem mihi Lutetiae, sed vno tantum die, videre licuit. Dictionem in ea reperi prorsus inelegantem ac fere barbaram, neque ipsam versionem satis accuratam, cujus causa mihi inscitia recte loquendi fuisse videbatur *).*

Satis dictum est de Geographia Abulfedae, ex qua tabulam Syriae publici juris fecimus. Restat nunc, ut de altero scriptore dicamus, ex quo excerptum Geographicum de Syria adjecimus, in quo erimus breviores. Igitur Ibn ol Wardi, siue ut eum integro nomine vocari tradit Petitus de la Croix in Catalogo scriptorum Historiae Gentzkizchani adjecto pag. 530. Zainoddin Oômar Ibn al Modhaffer Ibn ol Wardi, tametsi ipse, quum varios hac ipsa de causa inspicerem codices, hoc nomen nusquam reperi, saeculi XIV. scriptor, nam vita eum excessisse
a.

*) [Ikenium, Bremensem haud ita pridem theologum haud ignobilem, addere liceat, qui literis haud paucis ad me datis significauit, haud alienum se esse a consilio geographiam hanc Abulf. edendi. Quam in rem ipsum meum codicem, vnaque versionem meam latinam, a me, cum rogasset, impetrauit et annis aliquot penes se habuit. Quae res gesta est circiter anno 1749. Deinde miror, qui fieri potuerit, ut cl. Koehlerus hoc loco versionis meae, quam haud semel penes me viderat, immemor esset; quam rogatu Dorvillii, viri optimi et mei amantissimi, Leidae anno 1745. confeceram, et adhuc seruo in chartis, non quo edam, nam id fata negare videntur, sed monumentum meae industriae et voluntatis, bene de literis arabicis mereri gestientis, sed ab horum temporum velut frigore quodam sideratae.] R.

PROOEMIUM.

a. H. 760. aerae Christ. 1358. P. de la Croix tradit, et auctor est Geographiae atque historiae naturalis, libri non plane contemnendi. Titulus integer, ut in Codicibus Dresdensi et Lugdunensi legitur, hic est: كتاب خريدة العجايب للشيخ الامام الحبر النهمام الشيخ ابن الوردي Liber, qui dicitur monile margaritarum praestantissimarum, auctore Domino (*respondet enim الشيخ et sensu et notatione Gallorum Seigneur sive Sieur*) al Imamo, doctore eximio Domino Ibn ol Wardi. *Haud pauca hujus libri exempla exstant in Bibliothecis Europaeis, in his Upsaliae in Bibliotheca Sparfvenfeldiana, in cujus catalogo a magno Ol Celso confecto et Upsaliae 1706 in 4to edito p. 23. n. 18. copiosa legitur atque elegans hujus libri recensio.*

Sed tamen haud alienum videtur, diligentius de libri argumento dicere, quum ille Catalogus Bibl. Sparfvenfeld. in paucorum hominum manibus sit. Poterit vero, si quis cum nostra disputatione Cellianam recensionem comaret, eam haud paucis in locis emendare. Igitur auctor in Prolegomenis, postquam, sese narrauerat, rogatu الملك الشريف اسيف الدين ساهين المويدي نايب السلطنة بقلاعة حلب al Malekhi as Scherifi Saif ed Dini Sahin il Muwaidii, legati Sultani in arce Chalebenfi, ad hoc opus scribendum studium suum contulisse, statim profitetur ex quibus auctoribus profecerit. Atque hi fuere: شرح التذكرة لالخواجة نصير (الطوسي وجغرافيا لبطلميوس وتقويم البلاد (** لبيدخي (***) ومروج الذهب*

*) Haec duo verba لالخواجة نصير aderant a Leidano.

**) Sic Leidamus; Dresdanus vitiose: وتقدم البلاد.

***) L. male: الايانخي.

PROOEMIUM.

الذهب للمسعودي وعجائب المخلوقات لابن الأثير الجزي (*) والمسالك
والبلدك **) للمراكشي وكتاب الابتداء وغيرها من الكتب المعينة علي
****) *Explicatio libri memorialis auctore*
al Chowagjah Nafzir at Thusi, Ptolemaei Geographia, cano-
nes Geographici al Balchii, prata aurea al Massudii, miranda
in creatis auctore Ibn al Atschir Gjezirensi, viae et regiones
auctore al Marakbeschi (Maroccano) item liber, initia (scien-
tiarum credo) inscriptus, aliique libri, qui rebus obscuris
consulti lumen affundunt. Hos omnes vero vitiis non carere.
Sequitur jam pictura quaedam, sed valde rudis, globi terrestis.
Tandem post varias rationes de distantiiis locorum, de magni-
tudine prouinciarum, et alia ad geographiam mathematicam
spectantia, liber in XIV capita diuiditur, quae omnia ordine ap-
ponam. Legimus igitur in hoc libro في ذكر البلدان والاقطار
وفي

*) Recepi hoc ex Leid. pro Dresdani الجزي V. *Herbeloti B. O. p. 145.*

**) ta legendum esse nullus dubito, tamen in Dresdano legatur والمسالك
والبلدك, in Parisino والمسالك والممالك. Exstat vero hujus libri
tertia pars in Bibl. Reg. Par. n. 583. ex qua plenior libri titulus hic le-
gitur. كتاب مسالك الابصار وممالك الامصار للراشي
excursus oculorum in prouincias urbium principum, auctore al Moraschi, quod
idem est, atque al Marakbeschi. De hoc libro ejusque auctore Abn
Aâbdallah al Maraschi saeculi XIV. scriptore elegantet exposuit Cel.
D. guignes, Vir summus, de cujus beneuolentia mihi valde gratulor,
in Actis Eruditorum gallicis, mense Junio a 1758.

**) Dubito, an hoc recte verterim. an lectioni insit vitium. In Lugd.
legitur: من الكتب الموضوعة بين الناس, quod vertendum puto,
de libris qui in vulgus editi existant.

****) [Debebant tituli horum librorum omnium, mea quidem sententia, non
latina interpretatione, sed ita, vt ipsi sunt, arabici, latinis literis ex-
arati, vt e. c. Scharch of Tadskerah, et sic de reliquis, repraesentari.
Nam alias obscurum est, quinam libri designentur. Vñ sunt hac ra-
tione libros arabicos allegandi Herbelotus et alii omnes.] R.

PROOEMIUM.

وفي الخلاجان والبحار في الجزائر والآثار في العجايب للاعتبار (*) في مشاهير الأنهار في العيون والأبار في الجبال الشواهد الكبار في خواص الأحجار في السعدن والجواهر وخواصها في النبات والفواكه وخواصها في الحبوب وخواصها في البقول وخواصها في حشائش مختلفة وخواصها في البنور وخواصها في الكيوانات والطيور وخواصها خاتمة الكتاب في ذكر الملاحم وعلامات الساعة وظهور الفتن والحوادث de regionibus atque oris, de finibus et maribus, de insulis earumque memorabilibus, de aliis rebus in aquis ad memoriam insignibus, de fluviis celebrioribus, de fontibus et puteis, de montibus magnis atque excelsis, de virtutibus lapidum, de mineris et gemmis earumque virtutibus, de plantis ac fructibus eorumque proprietatibus, de granis eorumque indole, de oleribus eorumque natura, de varii generis herbis earumque viribus, de feminibus herbarum earumque proprietatibus, de animalibus et volucris illorumque virtutibus; finem denique (*proprie* figillum) libri faciunt notitiae bellorum, signa diei nouissimi ingruentis et seditiones miraue euenta tum se pro-dentia.

*Hoc igitur est argumentum libri. Sed exstat jam particula ejus cum versione et notis disputationis loco Upsaliae 1752 ab Ephr. Axellon ejusque Praefide Carolo Aurivillio in lucem edita **) pars nempe capitis decimi, quod de plantis et fructibus exponit.*

At

*) [Sic est in chartis Koehlerianis. Sed aliquid deesse, testatur latina interpretatio.] R.

**) Ex opere Cosmographico Ibn Alvardi particulam, latine versam et illustratam notis publ. exam. subj. Carolus Aurivillius et Ephraïmus Axelsfon. Upf. 1752. Vide, si placet, elegantem hujus libelli recensionem in den Götting. Gel. Anzeigen 1762. 103. St. p. 1025.

PROOEMIVM.

At sane non meretur, quod summum Virum Ol. Celsium in Hierobotanico suo T. II. p. 492. existimasse miror, integrum opus typis exscribi. Mibi quidem geographica caeteris praestare videntur, quae ad historiam naturalem pertinent. In his vero perpauca legi, quae aliquid momenti haberent. Non enim ut physicus, sed ut homo ex plebe, loquitur Ibn ol Wardi. Diligentius aliquando hanc libri partem excussi, quod putabam, eam aliquid illustrationis suppeditaturam ad quaestiones eas, quas Ill. Michaelis Arabiam felicem petentibus proposuit. Sed me omnis fere operae in eo collocatae poenituit; adeo parum est, quod ex eo didici. Ita capita, quae de lapidibus et gemmis exponunt, nil nisi aniles fabulas de magicis lapidum virtutibus proferunt.

Codicibus usus fui vno Electoralis, quae Dresdae est, Bibliothecae, Lipsiae apud Cl. Reiskium, penes quem tum erat ille codex, et altero Leidensi, qui in Catalogo Bibl. Leid. pag. 477. n. 1701. Leg. Gol. 158. exstat. Scripti erant ambo in charta bombycina, Dresdanus pessimo caractere, Leidanus nitidissimo, sed utrique vitiosissimi. Satis emendatum tamen, quod speramus, edidimus, Ibn ol Wardii fragmentum ope duorum Codicum, quod non iisdem in verbis uterque semper peccabat, vel in duplici prava lectione plura verae vestigia exstabant. Neque vero parum hic adjuti fuimus emendationibus Cl. Reiskii, Viri κριτικώτατος, quae, si cum codicum variis lectionibus componantur, exemplum mihi videntur elegantis ac felices critices in scriptorem Arabicum usurpatae.

Atque haec sunt, quae de scriptoribus ex quibus nostra desumimus, dicenda videbantur. Supere est, lectores breuiter moneri de ratione, quam in hac nostra editione seruare studuimus. In versione igitur mea elegantiae, quantum per ipsum
b
Abul-

PROOEMIUM.

Abulfedam licebat, studui; malui tamen banc, quam sensum ac proprietatem verborum deserere.

In notis non hoc egi, ut quaecunque de geographia Syriae disputari possunt, congererem, quae mihi systemati geographico, quam editioni scriptorum Arabicorum aptiora videntur. Prima vero cura mea fuit, ut scriptores meos in locis difficilioribus diligenter explicatos, in vitiosis bene emendatos darem. Ita vero ab Leidenſi Geographiae Abulfedinae codice, quod eum Autographum putabam, discedere mihi religio fuit. Ea de causa ea loca, in quibus ante emendationes tentaueram, quam ipsum codicem Leidenſem prae oculis haberem, post Lugduni Batauorum degens iterum in ipso autographo accurate consideravi, non quo de diligentia Cl. Reiskii dubium mihi esset, sed videbar mihi de lectione Autographi multis in locis valde obscura post collatum a me Codicem Parisinum certius judicare posse.

*In notis enim adjeci omnem ex hoc libro lectionum varietatem. Nam tametsi habemus in Codice Leidenſi ipsum Aubulfedae autographum, multum tamen abest, ut idcirco collationem aliorum codicum superfluum putem. Primo enim in Leidano codice variae *) sunt lacunae, quae bibliopegum auctorem habent. Deinde vero loca sunt, in quibus lectio ob negligentes fugientesque literarum ductus ita obscura est atque incerta, ut sine ope alius codicis intelligi nequeat. Potuit etiam fieri, ut auctor ipse vitium scripturae committeret, idque librarius feliciter emendaret.*

Praeterea hoc quoque feci magno studio, ut quod nomen apud veteres mediique aevi scriptores Abulfedae memoratum esset,

*) [Non adeo multae; vix duae aut tres, si bene memini; neque magnae, singulorum fere verborum, aut binorum, ternorumue, si multum.] R.

PROOEMIUM.

esset, loco quodque suo annotarem. Ea de causa omnes cruciatarum scriptores integros perlegi indicemque Geographicum mihi in eos confeci. Byzantinos etiam scriptores diligenter tractavi, Theophanem in primis Cedrenumque et Annae Comnenae Alexiadem cum elegantibus Cangii notis.

Id quoque operam dedi, ut urbes caeteris magis ignotas notiores atque illustriores redderem. In quo mihi haud parum profuere libri manuscripti, Lexicographi in primis, quibus in Bibliotheca Leidensi et Oxoniensi Bodlejana usus fui. Hos nunc enumerabo tantum, quum de iis diligentius exponere temporis angustiae vetent.

*Tractavi igitur in Bibliotheca Bodlejana majus opus Geographicum Jakuti Chamateni, quod معجم البلدان, Lexicon Geographicum inscribitur, de quo quatuor volumina exstant in Bibliothecae Bodlejanae Legato Marschmichano, n. 131. 132. 151. 152. Prior tomus incipit cum باب الهرة والواي et voce الاول ex quo patet, initium libri vel primum volumen ibi desiderari *). In Catalogo MS. Angl. et Hib. Vol. II. P. II. p. 1688. n. 13. liber hicce ineptum titulum gerit: Descriptiones Asiae, montium, fluuiorum et castellorum, urbium etc.*

Diligentius vero et per longius temporis spatium usus fui minori Lexico Geographico ejusdem Jacuti ex Bibliotheca Leidana, illo nempe al Moschtarekho, quod Abulfeda noster saepius in partes vocat. Exstat ille liber in Catal. Bibl. Leid. p. 478. n. 1705. Leg. Warn. 334. Integer ejus titulus hic est: المشترك

*) [Nil videtur desiderari. Arabum grammatici feueritatem ordinis non magis, quam graecorum, sectantur. Praeter primam vocabuli cujusque literam, nil aliud spectant utriusque gentis lexicographi, artificii illius plane ignari, quod in diligentia digestionis ad literas item a prima secundas, et tertias adeo, verliatur.]

المشترك وصفا *) والبخلف صقعا لابي عبد
الله id, quod scriptura idem, positione diuer-
sum est; auctore Abu Aâbdallah Jakuto Chamateno. *Hic
enim Jakutus defectum majoris operis sui in hoc maxime supplet,
ut omnia etiam ignorabilia ejusdem nominis loca simul enarret.*

*Tractavi etiam et Leidæ et Oxonii majus Lexicon Jaku-
tianum. Saepius quoque ad partes vocavi majoris Lexici Ja-
kutiani compendium, cujus auctor est Safioddin Aâbd ol Mu-
men Ibn Aâbd al Chak, qui illud امكانة علي اسماء الاطلاع
i. e. Observatoria, unde prospici potest ad nomina
locorum et regionum. Usus primum fui Leidæ Codice Warne-
riano, qui in Catal. Bibl. Leid. n. 1703. legati 295. vocatur Jacout
Hamatensis Thesauri Geographici compendium. Recte. Est enim
vero majoris Lexici Jakuti, illius, de quo supra dixi, معجم البلدان
compendium. In hoc Codice nullum est scriptoris nomen; sed post
Oxonii in bibliotheca Bodlejana tractavi Codicem Pocokianum,
in quo id, quod modo dixi, scriptoris nomen expressum legitur.
Integer libri titulus ita se habet كتاب مراد الاطلاع علي اسماء
الامكانة والبغاة تاليف الشيخ الامام صفي الدين عبد المومن بن عبد الحق
Pocockianus Codex minus vitiosus atque accuratius scriptus est
Leideni, quem miror, a magno Schultensio Autographum
existimatum esse. Idem enim hoc Lexicon est, ex quo Schul-
tensius ille in indicem suum Geographicum ad Vitam Saladini
haud pauca retulit, quamquam quae ipse de eo in praefatione
habet, pleraque minus accurate dicta sunt. Sed de hoc scripto-
re pariter atque Jakuto copiosius aliquando exponemus singulari
dissertatione de Jakutis, Viris inter Muhammedanos eruditionis
fama illustribus.*

Prae-

*) Nescio praestetne وصفا. [Vera lectio est وصفا quod vocabulum, uniuerse
significans τὴν κατάθεσιν, hoc loco, non situm alicujus loci in orbe ter-
rarum, sed situm in literis, designat, hoc est, modum exarandi no-
men loci cujusque, et per literas scriptas, et ore prolatas significandi.] R.

PROOEMIVM.

*Praeterea haud paucos inspexi libros Geographicos, in his Oxonii librum praestantissimum Kalkaschendii, quem صباح الاعشي, auroram matutinam *) inscripsit. Exstat ille liber duobus voluminibus, quorum secundum Geographica maxime tractat, in Cat. Bibl. Bodl. n. 3150. et 3151: Arch. Selden. n. 17. et 18. Titulum habet hunc: كتاب صباح الاعشي تأليف الشيخ الامام العلامة جامع اشنتات الغنون ابي العباس احمد القلقشندي Abu Oôbaidi al Bakhri thesaurum Geographicum magnum كتاب السعجم الكبير تأليف الامام الوزير ابي عبيد بن عبد العزيز بن محمد البكري qui exstat in Bibl. Leid. Catal. n. 1709. Leg. Warn. n. 42. librum deprehendi parvi usus plenumque nugarum, ac splendido titulo suo indignum, nisi quis hoc in eo velit laudare, quod multa producit poetarum disticha, integra saepe poemata. ابن القاسم محمد بن حوقل البغدادي Ibn Chaukal scriptor est eximius et in primis diligens in describendis proprietatibus regionum, sed exemplum ejus Geographiae, quod in Bibliothecae Leidensi Catal. n. 1704. Leg. Warner 314. exstat, mutilum est ac pessime scriptum. Diligentius tractavi, quod ex eo mihi multum praesidii sperabam, librum, qui in Catalogo Bibl. Leid. n. 1716. Leg. Warn. n. 931. exstat, et sub titulo peregrinationis Hierosolymitanae ac Syriacae hujus urbis et totius Syriae descriptionem continet, et possem, nisi ea res nos longius abduceret, omne libri argumentum breuiter enarrare. Sed parum utilis est liber, fabulisque plusquam anilibus refertus. Atque sic quoque de praesidiis manuscriptis, quae ad manus nobis fuerunt, et de omni ratione editionis nostrae satis ad necessitudinem rei dictum videtur.*

Sed

*) [Malim jubar coecutientis, Φωσφόρος τῷ ἀμβλωτόντοσ.] R.

PROOEMIUM.

Sed verbum addendum est de ratione nomina Arabica Latine scribendi, in hoc libello adhibita. Nollem equidem me in ea nouum fuisse; nam talibus in rebus inuentorem esse, mihi quidem parua gloria videtur. Sed quod nullam certam reperiēbam rationem scribendi, et cuius fere Arabice docto aliam usurpatam, idque variorum errorum quotidie causam esse; non potui aliter, quam mihi ipse aliquam certam orthographiam constituere. Ea vero studui genuinam Arabicarum literarum pronunciationem atque ita exprimere, ut cuius literae Arabicae, vel una vel plures Latinae responderent, quod omnes Arabice docti hucusque neglexerant. Ita literam ع expressi per tsch, Cl. Reiskium secutus: sed mallem me ei substituisse sc̣; verum hujus literae in Oriente pronunciationem audio esse fortis S, ut Galli illud ab initio vocum pronunciant, ubi antiquiores habuerunt sc̣. ج scripsi per gj, ut Belgae solent, چ per ch, quae verus est hujus literae sonus, چ per chh, د per dl, ذ per z, و per sz, ذ per dz, ث per th, ذ dh; ع literam mihi notat capitellus vocali impositus, eamque vocalem bis pono ab initio vocum, quod prior majuscula litera capitello instrui non potest. غ litera est gh, ك kh.

Atque haec sunt, Erudite Lector, quae nunc habui dicenda. An te plures Abulfedae tabulas a me illustratas expectare jubeam, valde dubito, quamquam nec voluntas neque animus mihi deest, de Abulfeda literisque Arabicis optime mendi. Scripsi Kilonii a. d. VIII. Apr. MDCCLXVI.

ADDENDA

ADDENDA ET CORRIGENDA.

Pag. 4. n. 5. vers. 14. Quae inde ab *Haec Abulfeda* leguntur, superflua sunt, nec satis accurata, ideoque litura donanda.

Pag. 5. n. 12. In Leidano quoque erat بسم cum supra scripto signo رّس absque punctis, quod Cl. Reiske pro punctis habuit.

Pag. 6. n. 20. In Autographo erant hae voces punctis destitutae.

Pag. 17. n. 74. De hac *Karah* ita tradit *Kalkaschendi*: *قريّة وهي قارة كبيرة قبلي حصص بينها وبين دمشق مرحلتان وغالب أهلها نصاري* *Praefectura Kara vicus est magnus, prope Emessam situs, eum inter atque Damascus, duae sunt mansiones, maxima pars incolarum ejus sunt Christiani.*

Pag. 24. n. 104. De *Tel Bascher* ita tradit *Iakutus* in *Moaggjem al Boldan*: *تل باشر قلعة حصينة وكورة واسعة في شمالي حلب وبينها وبين حلب* *Tel Bascher* *يوما* (*) *وأهلها لرمين نصاري وأهلها* (*) *ريض واسواق وهي عامرة أهله* *Bascher arx est munita regioque ampla, Chalebo ad septentrionem abest iter diurnum, habent eam Armeni Christiani mercaturam exercentes, estque incolis valde frequens. Scriptoribus cruciatarum ea Turbaysef dicitur. Idem de Cbbonasarab ita tradit: خناصره بليدة من أعمال حلب تحاذي قنشرين نحو البادية* *وهي قصبة كورة الأحص باسم الذي بناها خناصره بن عمرو بن الحمرث* *بن كعب بن عمرو بن عبد و بن عوف بن كنانة وكان ملك الشام كذا* *(Chhonalarah oppidulum est agri Chalebenlis, opposita Kinnasrinae, prope al Badiah (Arabiam desertam) estque metropolis nomi al Achasz, vocaturque nomine conditoris sui Chhonasarah filii Aanru, f. al Charetsch, f. Khalb ***)*, *f. Aabdud, f. Kenanah. Fuit ille rex Syriae, auctore al Khalb. Sed Ibn Aabd el Chakb omiserat conditoris nomen, eiusque familiam. At in nota marginali conditor vrbis vocatur Cbbonasarab filius Adarurab, al Ghareb. Quae vero lectiones verae sint, me fugit.*

Pag.

*) [Videtur بومار leg. esse, itinere bidui.] R.

**) [Corruptum hoc sine dubio. Suspico leg. esse aut ودولها et circa eam, aut واسغلا et infra eam. De mercatura Armenorum nil est in his arabicis, nisi Cl. Koehlerus aliqua onat. Arabica hoc dicunt. Infra esse suburbium, in eoque fora, hoc est aedificia, quae nostrates Hallen appellant, Turcae et Leuantini Bezesfanos.] R.

***) [Imo vero الكلمو al Calabita.] R.

****) [Sic est in Schedis Koehlerianis. Sed in arabicis est Caab. Alterum nomen non est vnum, Aabdud, sed sunt duo, Abd Woddi.] R.

ADDENDA

Pag. 25. n. 106. الحيار بني الغتغ بن حليد, ait *lakutus* in *al Moaggjem*,
 Al Chejar بينه وبين حلب يومان وهو صنع من ثريد (قريب f.) قنسرين
Bani Ikakaa abest Chalebo bidui iter, estque regio Kinnafrinae vicina.

Ib. n. 109. De orthographia vocis الشبيث dubitari possit. Nam in *lakuti*
al Moschtarekb primo scribitur الشبيث, post omittitur aliquando punctum
 diacriticum literae postremae, deinde etiam الشبيب scribitur, eamque scrip-
 turam constanter obseruat *Ibn Aabd al Chakk*. Sed tamen veram existimo
 eam, quam *Abulfeda* exhibet, hanc vero diuersitatem in lexicis Geographicis
 ex eo ortam, quod *Jakutus* tam in maiori, quam in minori lexico Geogra-
 phico analysin vocis orthographicam ponere negligeret. Caeterum forte
 haud alienum foret, hoc in loco ipsum *Moschtarekb Jakuti* inspicere, vt vi-
 deremus, qua ratione *Abulfeda* in excerpendis auctoribus suis vtatur, nempe
 non singula verba describendo, sed quaedam immutando et sententias scri-
 ptorum suis verbis enarrando. Sed quod nimis multa sunt *Jakuti* verba, ne
 longius abeamus, ea omitemus.

Pag. 27. n. 117. *Jakuto* in *Moschtarekb* etiam haec as *Sumaida* dicitur:
 السويدا. Tres ille memorat السويدا. Prior السويدا quae nostra est, apud
 eum dicitur أعمال دمشق من قري حوران vicus Auranitidis de praefectu-
 ris Damasci, altera as *Sumaida الشام* المدينة نحو الشام
duorum dierum itinere distare al Medina, Syriaeque vicina, tertia as *Sumaida* بلدة
 مشهورة قرب حران من ديار مصر بالجزيرة *vrbs nota Mesopotamiae prouin-*
*ciae Dijar Mesr, *) Arris vicina.*

Pag. 28. n. 122. بتايا. Ita enim prorsus distincte legitur
 in Autographo. Caeterum nulla hujus loci in lexicographis meis mentio.

Pag. 31. n. 133. Litura donari velim وهذه البلاد في زماننا بلاد الارمن
 Induxerat enim ea autor ipse, et possunt abesse, desuntque etiam in aliis,
 quos inspexi, Codicibus Oxoniensibus.

Ib. n. 134. Post في الباب inferendum quod reperi in Autographo.
 Verba, quae deinde ex Par. adjeci, exstant in ipso Autographo, caeterisque,
 quos prae oculis habui, Codicibus omnibus. Cl. *Reiskius* in describendo in-
 tegram lineaam praeterierat; cujusmodi erroribus nihil esse facilius, nemo
 ignorat, qui codices umquam tractauit.

Pag. 32. n. 138. col. b. vf. 5. al Harunija, الهارونية l. al Harunia, الهاروني
 vf. 8. Herbet. l. Herbel. *Ibn Aabd al Chakk* meminit quoque illius, quam dixi
 vrbis

*) [Nullae ibi sunt Dejas Mesr, quae est Aegyptus, sed ديار مصر Dejar Modhar.] R.

urbis *Mesopotamicae* in ripa *Tigridis* sitae *الهارونية*, nostram vero *الهارونية*, ait esse مدينة صغيرة قرب مرعش من الثغور الشامية في طرف جبل اللكام احدتها هرون الرشيد وعليها سوران وابواب حديد وخرابها الروم اعاد عمارتها سيف الدولة بن حمدان والهارونية ايضا من قري بغداد قرب شهرابان في طريق خراسان بها قنطرة عجيبة البناء تعرف بها *urbem parvum provinciae Syriacae, quae vocatur at Tichoghur, vicinam Marascho, in latere montis al Lokkham sitam, quam restaurauerit*) Harun al Raschid, cinctam muris duobus portisque gaudentem itidem duabus**), destructam eam deinde a Graecis restaurasse Saif al Daulam, filium Chamdani; aliam item esse al Harunijam, vicum agri Baghdadensis, vicinum Shahrabano, in via Chhorasanam ducente, in quo pontem esse praeclarae structurae, ex quo vicus ipse nomen acceperit.*

Pag. 33. n. 139. Verba illa *ثم علي* non quidem deleuerat *Abulfeda*, sed tamen tanquam superflua, vt sunt, vncinis incluserat. Rectius igitur illa litura donaueris.

Pag. 34. n. 141. Immutata hic video quaedam in nota mea a Cl. Reiskio***), quod vel me sensum auctoris non cepisse, vel sententiam meam non satis diligenter exposuisse putaret. Me tamen iudice ما, quod ab Autographo abest, inducendum foret, itaque haec auctoris mens: Non vbique eandem habet latitudinem Syria, sed vix locum reperies, qui ultra latitudinem trium mansionum ab alio item Syriae loco distet.

Pag. 40. n. 12. et pag. 42. n. 21. Scribendum videtur *ي*; nam in Autographo erat prima litera absque punctis.

Pag. 45. n. 47. Potius scribendum fuisset *ن*. Ita enim reperi in Autographo.

Pag. 50. n. 73. *البتنية. ا. البتية*. Tenendum vero est, me in hoc loco *Abulfedam* ipsum, non librarium, corrigere. Sed vide, quae in addendis ad p. 97. id est ad locum de *Adraa Batanaeae* vrbe notauit.

Pag. 60. n. 92. Delendum est *والالف*; abest enim ab ipso Autographo.

Pag. 77. n. 3. Ne putes in hoc loco codicem autographum a me emendatum. Nam primo literas *و* et *ر* in Codd. MStis vix discernere licet, vt adeo

*) [Imo vero, de integro condidit.] R.

**) [Portis ferreis. Paulo post *شهرابان* Schahr Abad leg.] R.

***) [Mutavi enim vero, facultate hac mihi a cl. Auctore data, qua vsus sum, sicuti viderem ejus existimationi consulendum esse. Vellem, eum hic non esse oblocutum.] R.

adeo vix emendatio dici possit, si alteram alteri substituas. Sed profecto in ipso Autographo satis luculenter scriptum exstat *مستطرفا*, tamen si ex hoc ipso Codice (Golius enim ille fuit, nunc Bibliothecae Leidenfis) *Golius* dedit *مستطوقا*, quod quoque fraudi videtur fuisse Cl. *Reiskio*.

Pag. 82. n. 29. Vera lectio est *بين الكبير والصغير*. Ita legendum fuisset Autographum. Sed nemo, qui Codices vnquam Arabicos tractauit, ignorat, quam parum scriptura differant vocabula *بين* et *من*, quae *Abulfeda* in primis absque punctis semper ponere solet.

Ib. n. 29. Vide sitne haec *صفت* eadem vrbs cum antiqua *צפת* Iud. l. 17. quae iisdem fere literis scribitur. Meminit nostrae vrbs *Rauchwolfius* in itinerario suo *Von Enon vier Meylen gegen Orient, 2 Meyl vom Jordan liegt das Dörfllein Zephet genannt, da das Wasser Charith entspringt*.

Pag. 83. n. 30. Notaram ad h. l. *Schultensii* in *ind. Geogr.* emendationem *وسم الشرب*, quod vertit: et *aquaeductibus*, ipseque conieceram pro *ومنها الشرب* legendum esse *رسمها لشرب*. Male: commodum enim sensum habet illud *رسمها لشرب*, neque Autographum erat corrigendum. Magnas igitur gratias habeo Cl. *Reiskio*, quod mea notula inducta obseruationem ipse adjecit prorsus elegantem, et de cuius veritate vix dubitare licet. Sed vera lectio est *برسم الشرب*, quam auctor ipse reliquit. Sed Autographum, prima litera *ب* extrita, vix aliter legi poterat, ac fecit Cl. *Reiskius*. Hoc tantum monui, quod eam obseruationem non prorsus inutilem putabam iis, qui Codices Arabicos tractant: sensus enim in vtraque lectione manet idem. Caeterum Cl. *Huntius* quoque me docuit, *Gagnierium* in suo Codice legisse *برسم الشرب*, atque ita recte vertisse: *Habet aquaeductum pro potu subministrando*.

Pag. 84. n. 34. Inducenda sunt verba illa *من كل جهة*, ex sententia auctoris, qui ipse ea deleuerat.

Pag. 85. n. 40. Nimis subtilis fui in hoc loco. 'Scribendum erat cum Autographo: *جبل بنابلس*, *mons Neapolitanus*. Saepius paullo negligentius loquuntur Arabes, *Abulfeda* in primis.

Pag. 86. n. 144. Male hunc locum dixi mihi videri corruptissimum. Vix enim vnquam corruptum putari debet ipsum Autographum. Sed bene se habent omnia: insolentior modo phrasis est *مع الطول*, quae diligentiorum explicationem merentur. Putem vero ea denotari *incertum aliquid temporis interuallum*. Et *Golius* jam ex *Gjeubarvio* *طول الدهر* vertit *ullo tempore*.

Ita

Pag. 89. n. 61. In hoc loco negligentior fui. legendum est المشمش
 Puncta in Autographo, vt saepe, omissa. Sed Golius jam, tametsi alieno
 loco p. 1312. rectius enim hanc vocem ad radicem مش retulisset, τὸ
 vertit *malum Armeniacum*. Atque hoc fumat *Ibn ol Wardi*, qui in capite,
 quod de arboribus exponit, τὸ اخو المشمش *malum Persicum* appellat
fratrem τὸ المشمش *mali Armeni*, deque ipso *al Maschmasch* hoc modo tradit
 المشمش هو شجر يسرع اليه الفساد عشر النشوى الا انه اذا ثبت طال ملته (*
Al Maschmasch arbor est (rectius dixisset *fructus arboris*), qui *celeriter corrupi*
atque in putredinem ire solet, lente crescit, postea quam vero sedem suam satis
fixit, perdurat.

Pag.

*) Sic est in chartis Koehler. Sed leg. **عصر** et **سك**] R.

Pag. 91. n. 69. التامع tamen legitur in Autographo. De hoc loco igitur ampliandum et de hujus loci significatione vterius disquirendum existimo. [الموجر] mea est conjectura.] R.

Ib. n. 73. De *al Balka* ejusque etymo haec habet *Kalkaschendi*: عمل البلقا قال في الروض المطار سبت بالبقا بن سورقة من بني عبيد بن لوط وهو الذي بناها قال في تقويم البلدان وهي احدى كور الشراة وهي عن اربكا في جهة الشرف علي مرحلة ومدينة هذا العمل حسبان قال في المسالك الابصار ومن هذا العمل صلت

Pag. 92. n. 75. Pro بكند et من حند et بكند.

Pag. 94. n. 83. vl. 6. portus l. portu.

Ib. n. 84. vl. 5. insignitum l. insigniti.

Ib. n. 85. عرجوس est vera lectio. ait *Yakutus* in majori Lexico Geogr. قرية في بغاغ بعلبك يرمون أن فيها قبر بنت نوح عم Argjāmus vicus est in agro Baâlbakheno; in eo putatur esse sepulcrum Gijblae *) filiae Noachi.

Pag. 97. n. 98. Notabilis hic locus est, cum altero in ipsa tabula p. 50. n. 73. conferendus, vbi *Abulfedam* ipsum correxi البثنية pro التنية. Nempe ignotum ipsi fuisse videtur vetus provinciae nomen *Batanea*, quod ejus tempore jam in desuetudinem abierat. Ita hic quid ex *Adrizio* suo describeret, ipse non intellexisse videtur. Et sane qui inspiciet Codicem Autographum Leidanum, videbit, quantum in hoc loco laboraverit bonus *Abulfeda*. Namque initio eum alia ac plura scripsisse patebat ex dilatatis literis, quibus illa الجيدون مملكة ان نوي مدينة الجيدون **) scripta erant. Hinc quoque in caeteris Codd. errores fluxere. In Poc. 196. et Par. 579. scriptum erat eodem modo المسة absque punctis, et in Paris. الكيد pro الجيدون, quod primum in Autographo ita scripserat *Abulfeda*, post vero ea deleta de nouo adjecerat الجيدون. In Guisiano tamen recte البثنية cum punctis legitur. Sed certe *Bataneam* veterem *Adraam*que *Bataneae* urbem melius nos nouimus Arabibus iploque *Abulfeda*. Sed quid quaeso illud huc facit, quod statim addit مملكة ان نوي مدينة الجيدون Adfraat urbs est Batanaeae, quemadmodum Nava urbs est al Giaduræ? nempe eodem jure omnes aliae vrbes

ac

*) [Vnde hoc nomen, quod in Arabicis nullum est, iis quidem, quae cl. Koehlerus operis typographicie excudenda misit?] R.

**) [Non sic, sed مملكة نوي retuli in codicem meum ex autographo. Videtur مملكة نوي leg esse. Similis oppido *Mab Navi*.] R.

ac prouinciae poterant nominari. At *Abulfedae* hic videtur id euenisse, quod saepe iis, qui in exscribendis aliis versantur, vt plura describant, quam quae ad propositum suum faciant. Nempe in *Aázizo* videntur plures prouinciae earumque vrbes principes enumeratae fuisse, quem quum describeret *Abulfeda*, putauit comparationem ibi fieri illarum prouinciarum atque urbium, maluitque nimium, quam iusto minus, describendo peccare. Caeterum de الجيدور (Iturea, ni fallor, veterum) audiendus est *Ibn Aâbd al Ckak*. الجيدور بالفتح ثم السكون وضم الدال وسكون الواو ورا كورة من نواحي دمشق في شمالي حوران يقال انها والكولان كورة واحدة *Al Gjaidur prouincia est Damascena in latere Chauranae (Auranitidis) septentrionali sita. Eam atque al Chaulanam (sed lego الكوران Auranitidem et videri velim Relandum Palaest. p. 106. qui eandem eam esse cum Ituraea ostendit) eandem accepimus esse prouinciam. Sed de Navá (Antonini Neua) exponit Kalkaschendi P. II. pag. 318. عمل نوي, inquit, هي بلدة صغيرة عن دمشق في جهة الغرب الي الجنوب علي نكو مرحلة وهي مدينة قديمة من اعمال دمشق بها قبر ايوب النبي عم Praefectura Naui, vrbs est exigua Damasco ad occidentem sita cum inclinatione quadam ad austrum ad distantiam fere itineris diurni. Estque vrbs antiqua agri Damasceni, in qua sepulcrum est Jobi prophetae. De Batanea quoque excitabo verba Jakuti in Moaggjem al Boldan دمشق نواحي البثنة اسم ناحية من نواحي دمشق وهي البثنية وقيل هي قرية بين دمشق واسدعات وكان اياها عم Al Batschanat (haec scriptura locum dedisse videtur errori *Abulfedae*, vt scriberet in titulo البثنية) nomen est praefecturae Damascenae, diciturque item al Batschaniat, quod et nomen vici est Damascus inter atque Adraam siti: ex eo fuit Jobus. Al Batschaniat eadem est prouincia, quam ante diximus al Batschanat.*

Pag. 98. n. 102. Legitur articulus *Schakif Tirun* item in Reg. Paris. et Guif. Oxon. in quibus conjecturas meas عن صفت et منكوثة firmatas vidi.

Pag. 99. n. 103. De variis Boszris haud poenitebit legisse verba *Jakuti* in *Muschtarekb* بصرى وبصرى بضم الباء وسكون الصاد ورا والف مقصورة بصرى بلد بالشام وهي قصبة حوران من اعمال دمشق وبصرى ايضا من قري بغداد قرب عكبرا منها ابو علي البصري الشاعر البصرة والبصرة مشهورة بارض

بارض العراف وهي احدي العراقيين مصرت في ايام عمر بن الخطاب رضي الله عنه قيل في سنة سبع عشرة للهجرة وقيل بعد ذلك وقبله وكان ذلك في امارة عتبة ابن غزوان والبصرة ايضا مدينته كانت بالمغرب قرب السوس الاقصر (بالمغرب الاقصى قرب السوس f. transpositis verbis scrib. خربت نكرها ابن حوقل والنسائي (بيضاوي f. vox punctis destituta) وقال ابن حوقل رايتها في سنة ثمان وسبعين وثلاثماية وقد خربت فخرابها قديم وقال احمد بن الحسن البهلي البصرة علي وادي ورغة بينها وبين فامرس ثلاثة ايام Boszra vrbs est Syriae, metropolis Auranitidis ad praefecturas Damasceas pertinens. Alia item Boszra vicus est Baghdadicus, vicinus Aakhbarae, eam patriam habuit Abu Aali Boszrensis poeta. Al Boszrat Chaldaee vrbs deleta est incendio Oôdari al Chhattabi tempore a H. 17. vti fertur, tametsi alii ante, alii post Oôdari tempora id accidisse contendunt. Euenit vero sub Emiratu Oôdabae, filii Aazwani. Al Boszrat item dicitur vrbs extremae Mauritaniae prope Susam nunc eversa. Meminere ejus Ibn Chaukel et Nesabi. Vidi eam, ait Ibn Chaukel anno 378. ruinis suis valde antiquis inuolutam. Achmed filius al Chafani Mohallebita, al Boszrat, ait, sita est in valle Wareghat; eam atque Persiam interfunt tres dies *).

Pag. 99. n. 105. Nescio, possitne defendi lectio autographi *أولية*, huicque voci *ultima antiquitatis* notio tribui, quae proprie *aeternitatis* vim habet. Sed neglexi h. l. inspicere Autographum, quod forte potuisset ita vt Par. legi *أولية*

Pag. 101. n. 118. Reperi in Autographo *وعبروا*. Vox rarior scripturae errore cum frequentiori a Cl. *Reiskio* commutata fuit.

Pag. 104. n. 128. Iam tum, quum hanc notam scriberem, suspicabar, pro *Camela* in scriptoribus in edii aevi legendum esse *Camefa*, quod foret ipsum Arabicum nomen *حص*. Sed, vti dixi, tot scriptorum loca vt corrupta putem, vix a me impetro. Forte igitur *Emessae* causa hujus appellationis fuerit forma cameli, qua apparebat vrbs procul eam spectanti. Plures sane vrbes, vti *Gamela*, ab Hebraeo *גמל*, a camelo dictae fuerunt. Vide *Bocharti Phaleg* P. II. cap. I. pr.

Pag.

*) [Reliqui, vt inueni, haec latina, Minerva haud propitia nata, cautior ab illa factus in Addendis ad p. 34. animaduersione. Fit interdum vt importunitate officiositatis amicos offendamus. Alias reformassem sponte mea hunc locum ad arbitrium meum. Ea praesertim, quae ad *Omarum* et *Otham* pertinent, correctione egent. De incendio ne cogitauit quidem *Jacutus*. Sunt et alia, horumque Addendorum, et Praefationis, quae mihi quidem haud satis faciunt. Sed alieno in opere modestos et temperantes esse, par est. *Nassabi* etiam auctor est celeberrimus. Nomen id bene habet.] R.

Pag. 107. n. 145. De *Balanæa* ita tradit *Jakutus* بلانياس بضمتين وسكون النون وي والف وسين مهملة كورة ومدينة صغيرة وحصن بسواحل حمص على البحر ولعلها سميت باسم الحكيم بلانياس صاحب الطلسمات *Bolonjas provincia est atque vrbs parua, arce munita in litoralibus Emeffae sita ad mare et supra Emeffam; nomen duxit ab Apollonio viro sapiente, Talismantum auctore.* Sed caue *Jakuto* accedas, putesque nostram بلانياس eandem cum *Apollonia* veterum. Ea enim *Iosepho* ac *Plinio* inter *Caesaream* ac *Joppem* collocatur.

Pag. 109. n. 155. Vere in Autographo, vti correxit Cl. *Reiskius*, legitur الهروي في الزيارات. Hoc itaque in textum recipiendum.

Pag. III. n. 163. Plures *Maârras* cognoscere est ex *Jakuti al Moschtarekb*: المشهورة مدينة قديمة تعرف معرة النعمان وهو النعمان, الاول المعرة بن نشير (الافصاري *) احمان **) بها فيات له بها ولد فاقام بها مدة فسيت به واليها ينسب ابو العلا احمد بن عبد الله بن سليمان المعري الاعمي المشهور مات في ربيع الاول سنة تسع واربعين واربعماية الثانية معرة مصريين وهي بليدة وكورة من اعمال حلب بينها نحو خمسة فراسخ الثالثة معرة حرمة بالقرب من كفر طاب الرابعة معرة *Prima Maârrat vrbs est antiqua, quae vocatur Maârrat an Nôman ab an Noman filio al Bafchiri, qui ibi sedem fixerat, mortuusque ibi est ei infans, et post constitit in illo oppido ad tempus, ex quo cognomen ab eo traxit. Patriam eam agnoscit Abu'l Oôla Achmed filius Aâbd Allah filii Solaimani coecus, Maârrensis, vir celebris (poeta haud vulgaris, qui duplicem carminum collectionem reliquit) qui vita discessit mense Rabiâ priori anni 449. Alia Maârrat Meszrin cognominis oppidulum est et provincia Chalebensis agri, ab ipsa Chalebo vrbe abest quinque parafangas. Tertia Maârrat Charmat cognominis est in uicinia Khafartabi. Quarta denique Maârrat - - - . Praeterea in Codice ad hunc articulum spectans nil sequebatur, et librarius supra scripserat كذا sic, quo haud dubie indicare voluit, se ita scriptum reperisse in suo Codice. Nescio, possitne illa lacuna suppleri ex majori *Jakuti* lexico, quod hoc in loco inspicere neglexi.*

*) Lege ex loco *Annualium Abulfedae* in nota excitato الاصلاري et sic quoque corrigendum censeo Lexicographum *Schultensii*, vbi legitur الاصلاري. [Nil vitii haeret in hac lectione. Significat eum, qui fuisset inter اصحاب sodales Muhammedis.] R.

**) [Videtur اجتام leg. esse, id est, confugit illuc, et ibi aetatem, vel potius exilium, degit. ا جار peregrinus, qui exsul, extra patriam alicubi velut in hospitio versatur.] R.

ADDENDA

glexi. Sed vero dubito, quoniam in *Ibn Abd al Chak* tantum duplicis Maar-
rae, Maarrae Nômami et Maarrae Mefzrini mentio fit.

Pag. 111. n. 162. vñ. 7. *περὶ αὐτὴν*, adde, *αὐχέρ*.

Pag. 112. vñ. 1. *في الأصل* verti, in libro primogenio, siue Codice Autogra-
pho, auctore Cl. Reiskio. Sed, vt verum fatear, putem scribendum fuisse, in
principio libri, nempe al Anfab dicti.

Ib. n. 165. Reperi in ipso Autographo lectionem Parisini: *قال لان لهم*
معرفتين sed ita obscuram ac paene extritam, vt praue eam legisse Cl. Reif-
kium, mirari nequeam *).

Pag. 113. n. 171. vñ. 1. *arcis* l. *Arcis*.

Pag. 114. n. 174. vñ. 6. *de hoc nostro cogitasse, sed hunc quoque non praete-
riisse*. l. *de hoc nostro Syriae oppido cogitasse, sed hujus quoque non meminisse*.

Pag. 118. n. 196. Ex *Schikardi ad Abulf. Geogr.* annotatis, quae nunc de-
mum mihi offeruntur, video eum vertisse illud *في البطخ*, si quidem ita le-
git, in stagnum; recte, vt opinor.

Pag. 119. n. 199. Nouem *Rozsafas* enumerat *Jakutus* in suo *Moschtarekb*,
quas omnes ex eo produceremus, nisi ea res nos longius abduceret. De
nostra *ar Rozsafab* ille ita tradit: *رصافة الشام وهي رصافة هشام بن عبد*
الملك بن مروان قرب الكوفة *Rozsafat Syriae ea est, quae vocatur Rosafat*
Hescham, cognomine ducto ab Heschamo filio Aabd al Malekhi f. Merwani,
vicina al Khufae.

Pag. 121. n. 211. *قلعة حصينة من عين تاب* ait *Jakutus* in *Moschtarekb*,
العواصم من اعمال حلب وهي المسي بدلونك *Aaintab arx est munitissima*
al Aawafemis siue castris limitaneis adnumeranda, pertinens ad prouinciam Cha-
lebensem eam, quae vocatur ad Doluk. *Rauchwolff. Itin.* p. 544. *Andeb,*
ein Städtlein zwischen Bir und Nisib liegend.

Pag. 122. n. 212. Legit quoque *Schultensius* in indice *حصينة*; et forte
sic etiam legendum fuerit Autographum, quod h. l. inspicere neglexi.

Ib. n. 215. Montem *Sebjun* oppido, quod illi infidet, cognominem mihi
reperisse videor in *Chronico Dionysiano* apud *Assemannum* in *Bibl. Orient. Vatic.*
Tom. I. c. XVII. p. 249. vbi legitur *ܠܝܫܢ ܢܝܥܒ*, quod quidem *Assen-*
man-

*) [Ipse in codice meo adscripti, me dubitare, rectene lectionis veritatem essem assecutus. Sed neque ad
profecto, neque ad linguam sensum interest, viro modo legatur.] R.

mannus vertit *mons aridus*; sed ἄρος mihi videtur ipsum nomen ἄρος esse, ideoque vertendum fuisse, *mons Zabjo*.

Pag. 123. n. 217. Nescio sane sitne haec potius veterum *Aretbusi*, quam
 quod supra pag. 22. n. 96. dixi magno *Schultensio* accedens, eandem esse
 البرزوية والعامية يقول *Jakutus* in *Moaggiem* برزوية حصن قرب السواحل الشامية علي سن جبل شاهق يضرب بها المثل
 في جميع بلاد الفرنج بالحصانة يحيط بها اودية من جميع جوانبها و
 نزع علو قلعتها خمس مية وسبعون ذراعاً كانت بيد الفرنج حتي
 فتحها الملك الناصر صلاح الدين يوسف بن ايوب في سنة اربع وثمانين
 Barzujat, vulgus eam vocat Borzajat, arx vicina litori Syriae in
 vertice alti montis, adeo munita, ut ea tanquam exemplo castri munitissimi vean-
 tur in omnibus terris Francorum. Ambiant eam ab omni parte valles. castri al-
 titudo est 570 cubitorum. Fuit olim in manibus Francorum, usque dum eam ex-
 pugnaret al Malekh an Nasfer Szelach od Din Jusuf filius Ajubi a. 584.

Pag. 123. n. 219. Multis mendis scatet haecce notula. Primo pro *في* *الس* scribendum est *في* *الس* quod reperi in variis Codicibus, vt *Pocockiano* 196. et *Guifiano*. Et forte sic etiam scriptum fuerit in *Parifino*. Ipse enim hoc in loco Codicem prae oculis non habui, sed in postremo tabulae mea causa amicus haud vulgariter literas Arabicas doctus exemplum Reiskianum cum Dresdano contulit. Deinde varia et in textu et in versione exciderunt. Apponam integrum locum *وهي عن فامية في جهة الشمال والغرب علي نحو مرحلة في الس فان بحيرات فامية واقعة بينها وبرزية في جهة الجنوب عن الشجر وبكاس علي مرحلة قوية وبرزية في جهة الشرق عن صهيون* *Distat ab Apamea boream versus et occidentem, mansiōem fere, mari cincta. Lacus enim Apameenses eam ab Apamea dirimunt. Austrum versus* (in margine Guisiani varia lectio erat *في جهة الشمال* *Septentrionem versus*) *Borziam inter atque as Schoghhr et Bakhas intervallum est mansiōis non integrae. Eadem Sehjuno item distat mansiōem fere.*

Pag. 126. vf. 2. *نهر مرزبان*] *Schickardus* adscripserat forte *Marfyas*. Quod
 libenter amplector, modo illum *Marfynam* fluuium intelligas, qui auctore
Plinio H. N. l. V. c. 24. a Samosatis latere Syriae in Euphratem infuit. Alius
 enim est, qui *Larissam* inter atque *Apameam* in *Orontem* exit.

Pag. 127. n. 236. vf. 7. *Birta* l.

Pag. 128. n. 241. vf. 2. *Manbegje* l. *Manbegjae*.

Pag. 133. vf. 3. *sad* l. *sed*.

Ib. vf. 6. Post طرسوس adde الباب في اللباب, quod reperi in Autographo. Atque sic in Latino scribe: *Tbarsus ait auctor al Lobabi*.

Pag. 135. vf. 1. *Meszizfat*, scribe *Messzizfat*. et sic semper.

Pag. 135. n. 267. Nescio si fueritne in Autographo كفر بيا. In ea voce enim literarum ductus ita erant fugientes et obscuri, ut qui legi deberent, prorsus incertum esset. Sane in lexico Geographico *Ibn Aâbd al Chacki* exstat مدينة بانا المصبصة علي شاطي جيحان وكانت مدينة كبيرة وكفر بيا ذات اسواق وسور محكم خربت قديما وجدر بناها الرشيد وبعده المامون وتمت في ذات اسواق *vrbs e regione al Messzizfae adjacens ripae Gjaichani, olim ea fuit vrbs magna, praedita foris ac muro solide constructo, sed jam diu est, quod desolata jacet. Prima nempe ejus fundamenta jecit ar Relchid, post opus continuavit al Mamun, sed esse desuit vrbs *) tempore al Môtaszemi. Exstat apud eundem كفر نبوا موضع, sed diuersa certe ab nostra Syriae vrbs* له ذكر في التوراة ونبوا اسم صنم كان بها وهو قرب حلب فيه اثار له ذكر في التوراة ونبوا اسم صنم كان بها وهو قرب حلب فيه اثار *Khasernabu locus est, cujus mentio fit in at Torah s. Pentateucho (nescio an huc referri possit Nebo Num. XXXII. 38.) Nabu nomen est idoli, quod ibi cultum fuit. Situs vero est locus ille prope Chalebun; supersunt ibi rudera templi ingentis, quod traditur fuisse templum idoli. Quae articulo huic de Messzizfab Schickardus adscripsit, prorsus non intelligo. Videtur sane quaedam aliter legisse. Sed apponam ejus verba: Quis liber? distinctionis ordinum Historicus memoratus s. praeced. Nomen habet a bonitate sua. (Etiam Hebr. צי, florere.) Condidit eam Abu Giafar Elmansor circa A. C. 760, qui etiam Baghdadi fundator. S. Tengnagel Ebu Giafar defuisse in Autographo, quem credo autorem libri Elazizi, vel ibi citatum.*

Pag. 136. vf. antep. علي الغرب منها reddidi fere. Male: hoc enim esset علي الغرب منه. Rectius scripsissem *ad Cheszn Chamasz potest prospici e Tal Chamduno, nempe ex confinio ejus; vel etiam e Tal Chamduno, quod ipsi vicinum est. Nam ab Autographo discedere non audeo, tametsi valde speciosa est Cl. Reiskii emendatio, ولا يظهر*.

Pag.

*) [Redde, perfecta est vrbs structura.] R.

Pag. 138. n. 275. Non mutari debuisset lectio Autographi in nomine peregrino. لاوي est *Liuv*. Et ipse لاوي legi in Leidano. Atque ita etiam legit *Schickardus*, qui vertit: *tenuit eam Ibn Lau*. *Sebischius*, ex cujus apographo notas *Schickardinas* suas fecit *Cl. Reiske*, adscripserat: *Procul dubio intelligit filium Liuvonis, quem Haytho ex eadem familia tantopere commendat* c. 46. p. 40. *Vixit circa A.C. 1300. Genealogiam babes in append. Reinecc. p. 228.*

Pag. 140. n. 281. [برس برت] *Schickardus* adscripserat: *Bars Birt in tabb. Ortel. forte Pargeper*. Habeo, non *tabulas Geographicas Ortelii, sed thesaurum ejus Geographicum*; in eo nulla vrbis *Pargeper* mentio. Forte eadem haec vrbs sit cum *Persa Stephani*, qui eam juxta *Eupbratem* ac *Samosatam* collocat, quamque *Ortelius* in *thes. Geogr.* cum *Persica Ptolomaei* confert. Videtur sane برس ac برت varia lectio vel duplex ejusdem vrbis nomen esse, ex quo vnum fecit *Abulfeda*. Dubito, sitne haec eadem vrbs, quae برت in *Lexico Ibn Aâbd al Chaki*: sed situs non satis videtur conuenire. برت, inquit: قرية من قربة من سواد قرية من البرقة وقال بليدة وليس كذلك Bert vicus تاون Suwad Baghdadi vicinus al Mazrekae, dicitur*) illud oppidulum esse, sed est commentitium. Hoc postremum de suo addidit *Ibn Aâbd al Chak*, qui hoc in loco, quae *Jakutus* scripserat, non probabat. Sed plura de hoc oppido neque in majori lexico *Jakutiano* legebantur, nisi quod ibi mentio erat variorum virorum illustrium, qui hanc *Bertam* patriam agnoscerent. Primus illorum est القاضي الغاضي ابو العباس احمد بن محمد بن عيسى الانهري البراتي Apud *Jakutum* in *thesauro Geogr.* exstat quoque برس بالضم برس, inquit: موضع بارض بابل به اثار لبختنصر وتل يفرط العلم يسمى مرج البرس Bors locus est in terra Babelis situs, ubi exstant rudera ex tempore Nabuchodnosoris, et collis fissura distinctus**), qui vocatur: Margj (vox admodum obscure scripta) al Barfi. Refertur ad eam urbem Oôbaid Allah filius al Chafani al Barfi.

Ib. vf. 7. pro *Barsabora* l. *Bersabora*.

Pag. 144. n. 291. In Autographo quoque, tametsi obscure, legebatur وماوها.

Pag. 147. n. 2. vf. vlt. *Sarmut* l. *Farmut*.

P. 151. n. 9. De *Darkuscha* ita *Kalkaschendi*: عمل دركوش وهي بلدة علي النهر العاصي غربي حلب نحو ثلاث مراحل منها Prae-

*) [Facit perhibet oppidulum esse, sed fallitur.] R.

**) [Videtur leg. العلو collis immensae altitudinis.] R.

Praefectura Darkusch: vrbs ea est Oronti adjacens, Chalebo occidentalis tres circiter mansiones ab ea distans.

Ib. n. 12. Magnam sane veritatis speciem mihi habet, excidisse hic nomen fluvii, vel potius ab *Abulfeda* per errorem, siue quod ipse id nesciret, omisum. Quanquam Codices hic nihil variant. In *Pocokiano* 379 tamen vox منبعة non scripta est literis rubris ac majusculis, ut caetera, quae sequuntur, fluviorum nomina. Sed Poc. 196. habet نهر منبعة literis aureis scriptum, et sequens fluvii nomen, scilicet illa يعرف بالنهر الكبير omittit.

Pag. 154. in fine adde banc notam: Atque hi omnes sunt nobiliores Syriae fluvii, de quibus noster in Prolegomenis Geographiae suae exponere voluit. Nam quae post interjectum alium *Georgiae* fluvium in Autographo legitur de fluvio Syriae نهر ابي فطرس narratio, eam integram auctor ipse iterum deleuerat, vnde neque in aliis Codicibus legitur. Sed apponam eam ex Autographo. نهر ابي فطرس بضم الفاء وهو نهر قريب من الرملة بفلسطين ومن كتاب المسالك والممالك المعروف بالعزيري ان نهر العوجاء يسمى بنهر ابي فطرس وهي شمالي مدينة الرملة باثني عشر ميلا وما التقى عليه جيشان الا غلب الغربي منها وانهم الشرقي فان عليه انهزم المعتضد من خمارويه ابن احمد بن طولون وعليه انتصر العزيز خليفة مصر الفاطمي التركي مقدم الشرق اقول ومنبعة من تحت جبل (sic et Par. Cl. *Reiske* legendum monet ex *Abulfedae Annal.* ad a. 346.) الخليل قبالة قلعة خراب يقال لها مكد اليا با (f. مجدال يافا vel مجدال يابا, tamen si non negauerim ab ipso auctore corruptam fuisse vocem ipsi forte peregrinam et ignotam) ويجري من الشرق الي الغرب ويصب في بحر الروم في جنوبي غابة ارسوف ومن نهر ابي فوثرس *fluuius est Palaestinae, vicinus ar Ramlae.* In libro al Masalekh wal Mamalekh, celebrato sub nomine al Aâzizi, legimus, fluuium al Aaugia (curuus) vocari fluuium Abi Fothrus, distatque septentrionem versus ar Ramlah duodecim milliaria. Non occurrunt sibi duo exercitus apud hunc fluuium, nisi ut vincat ille, qui ab oriente venit, et fugetur, qui ab occidente. Ita enim in fugam datum constat al Môtadzedum a Chamarujeh Ibn Achmed filii Thuluni, victumque esse *) ab al Aazizo Chalifa Aegy.

*) [Imo vero, victorem discessisse Azizum, Chalifam Aegyptium.] R.

Aegypti al Fathemita, capto Hastekhino (vel Aftekhino) Turca, imperatore orientis. His ego addo, originem ejus esse sub monte al Chhalili (Abrahami) oppositum Magjdal Jaba (מגדל יפא Migdol f. turris Joppe, quo nomine ipsam Joppen vocatam arbitror) fluviusque ab oriente ad occidentem effunditur in mare Graecum ad austrum sylvae Orfus. Ab origine usque ad ostium opus nondum est distantia itineris diurni. Sed totus hic articulus in Autographo legitur alieno loco; eum enim proxime praecedit نهر جرجان fluvius Georgiae et sequitur نهر الكرك, Cyrus fluvius ex eodem tractu. Videtur sane auctor, quum fluvios Syriae supra recenseret, hujus Nabr Abi Fotrus non meminisse, hoc loco vero ejus enarrationem repetere, eumque supra post Saibanum fluvium, qui proxime illum Georgiae fluvium praecedit, inseri voluisse, sed post sententiam mutavit, totumque locum, quod forte ignobilior illi videretur fluvius, induxit. Caeterum de fluvio Abi Fotrus vix dubio, quin sit Adonis fluvius, sacris Adonidis apud veteres satis celebratus, ab eo, quod Botryn urbem aluit, Botrydis fluvius dictus, ex quo deinde Petri nomen fecerunt Arabes, fluviumque dicere نهر ابي فطرس, fluvium sancti Petri, tamen in prima litera Dzammata nomines Botrys vestigium exstat *). Ejusmodi ridiculis erroribus fertile fuit omne medium aevum. Caeterum meminit hujus fluvii quoque فاكوتس in Moschtarekb. نهر ابي فطرس, inquit, بضم الفاقرب الرملة من ارض فلسطين

Pag. 155. n. 19. v. 14. Ain ol Harri l. Aân ol Charri.

Pag. 156. v. 10. Notabilis locus de mari mortuo legitur in Fulcherio Carnotensi p. 405. quem totum exscribere placet. Lacus Asfalti, inquit, magnus est, quem mare mortuum vocant. Longitudo ejus usque ad zoaras (corrupta vox ex Arabico ديار, quod regiones notat) **) Arabiae dirigitur stadiis quingentis octoginta usque ad vicinia Sodomorum. Latitudo vero centum quinquaginta patet; adeo salsus, ut nec bestia quaelibet neque volucris de eo vivere queat, quem sicut ego Fulcherius Carnotensis in margine de mula mea descendens gustu probavi, elleboro amariorem inueni. Et quia nihil in eo vivit, nec piscis conseruatur; propterea Mare Mortuum vocatur. A parte Aquilonis flumen recipit Jordanicum: ab austro vero nullum habet exitum

*) [Liceat mihi a cl. Koehlero hic dissentire. Non videntur Arabes, qui nomen hoc huic fluvio dedere, de Petro cogitasse. Vocabulum ابيو in nominibus hominum et locorum vim habet articuli graeci ο, ut ابيو. Ad hunc modum ابو فطرس est ο της Βότεως, ille, cujus in potestate tutelaque est Botrys. Constat autem, eum fuisse Adonim. Cujus nomen cum ignorarent Arabes, eum Botrys dominum aut protectorem appellarunt. Fluvius itaque Abi Botrys, est idem atque fluvius Adonidis.] R.

**) [malim zoatas vel soadas سوان] R.

tum nec flumen, nec lacus. Iuxta quem lacum vel mare istud mortuum exstat mons vnus similiter falsus, non tamen totus, sed localiter, constans vt petra durissimus et glaciei simillimus, vnde sal, quod salis gemma vocatur, multotiens vidistis, quod de monte illo comminuitur. Conjicio bifariam lacum illum falsum esse: eo quod semper montis saluginem glutiat, quem vnda marginalis indefinenter lingit, et insuper de monte ipso in lacum influentium: siue abyssus in tantum fit concaua, vt magnum mare, quod est falsum, inuisibili refluxu in eandem abyssum sub terra influat. Demergi autem quis in profundum mare nec de industria facile potest. Girato autem lacu a parte australi reperimus villam vnā. Hanc villam dicunt esse Seguor, situ gratissimam, et de fructibus palmarum, quos dactilos vocant, valde abundantem. - Ibi vidi poma in arboribus, quae, cum corticem rupissem, interius puluerulenta esse reperi.

Pag. 158. vl. 23. طائر نكح الاور في منقاره, inquit, *Demirius*, ايس ايس طول وعنقه اطول من عنق الاور, *avis est similis anseri ab rostri longitudine, sed collum ejus longius collo anseris.* Videtur itaque النتم *cygnus* esse. البجع idem explicat per الحوصل. Sed et quae *avis الحوصل* fit quum Lexica nos destituant, docebit idem *Demirius*. وهو طائر كبير, inquit, الحوصل, له حوصلة عظيمة يتخذ منها الغرن وجبة حواصل قال ابن البيطار وهذه الطائر يكون كثيرا بمصر ويعرف بالبجع وجمل الماء والكي بضم الكاف وسكون الهمزة من تحت وهو صنفان ابيض واسود وهو كرية الرايحة لا يكاد يسكن في الينابيع والاراضي. *Al Chauzel avis est magna cum gutture ingenti, ex qua sunt pelliceae vestes. Plurale hujus nominis est Chuwafel. De hac aue Ibn al Baithar narrat, frequentem eam esse in Aegypto. Vocatur item al Baggjo et Gjaml ol Mäi et al Khoi. Duplex reperitur huius avis genus, album aliud, aliud nigrum. Graue olens avis est, ex quo fit, vt baud facile tractetur*). Optimum est genus album.* الحوصل itaque est *omocrotalus*, cujus nomen Arabicum, vt in oriente inquirerent Arabiam felicem petentes, cum ipsa huius nominis الحوصل suspicione, monuit Illustris Michaelis in quaestionibus suis p. 332.

Pag. 159. vl. 23. De pisce *al Ankhalis* operae pretium est audisse *Demirium*. الانكليس بفتح الهنة وكسرهما سمك شبيه بالحيتان ردي الغذا وهو الذي يسمى الجري الانبي في باب الحميم ويسمي البارماهي ويأتي ذكره

*) [suspectur in cibis] R.

ذكره أيضا في باب الصاد في لفظ الصيد فان البخاري ذكره في صحيحة وفي حديث علي أنه بعث عامرا الي السوق فقال لا تاكلوا الانكليس من السمك فانما كرهه بما تقدم لانه حرام وفيه لغتان الانكليس والانقليس ومنهم من يكسرهما قال الزمخشري وقيل انه الشلق وقال ابن سيده هو علي هبيلة السمك صغير له رجلان عند ذنبه كرجل الضفدع ولا بد له يكون *) يضرب الي السواول وله طوق كطوق الدبسي احمر الرجلين والمنقار مثل الحمامة الا أنه اسود وصوته اثنين اوه حكاة في المحكم Al Ankhelis piscis est similis serpenti parum aptus esui (seu, malae digestio- nis,) vocatur al Gjari, quod nomen infra exhibebimus in litera Gj, dicitur item al Maremahi. Commemorabimus quoque de eo in litera Sz sub voce as Szid i. e. piscis **). Mentionem ejus facit al Bochari in Szachicho suo. In narratione quadam Aalii legimus, eum misisse medicum ad forum, qui diceret: ne comedatis ex piscibus illum, qui dicitur al Ankhelis. Nam que incisus est ille piscis, quia prohibitus est ***). Duplici modo scribi- tur al Ankhalis et al Ankalis. Az Zamachschari hoc nomen exponit per as Schalk, anguilla. Ibn Sidah vero, al Ankhalis, *ait*, forma similis pisci- bus est, exiguos pedes habens prope caudam, vti pedes ranae etc. ****). Recte igitur ex sono vocis conjeceram الانكليس esse anguillam, tametsi hoc alienum est, quod Ibn Sidah affirmat piscem hunc prope caudam pedes habere, vti pedes ranae. Sed de hoc diligentius videant historiae naturalis periti.

Pag. 162. col. 1. l. 17. ونصف ا. ونصف.

Ib. col. 2. l. 17. *eam l. eum.*

Pag. 170. n. 10. Locum *Ibn Aâbd al Chaki* prae a me verbum esse bene animaduertit Cl. *Reiskius*. Vidi nunc etiam in schedis meis, *Jakutum* in *al Moschtarekb* diligentius de *al Ghabab* exposuisse quam *Ibn Aâbd el Chak*. Du-
pli-

*) [Videtur leg. esse ولا بين له بلون.] R.

**) [Non piscem, sed piscationem, aut venationem, hoc vocabulum significat, vt Graecis ἀγρεα.] R.

***) [Sententia haec est. al Bocharius in Lexico, vbi de pisce Ankalis exponit, e traditionibus Alis hunc lo- cum affert: Ammarum aliquando mittebat Alis in forum, obsonandi ergo, sed hac cum admonitione ad suos familiares, vt sibi cauerent ab usu Ankalis. Quare autem Alis hunc piscem abominatus sit, ejus rei causa in superioribus jam est demonstrata. Est enim piacularis, (seu sceleratus, a cujus usu piaculum contrahitur). Huic traditioni adjungit al Bocharius hanc observationem grammaticam, du- plici modo hoc nomen efferri pronunciando, et exarari; nam esse qui ك Keph, alios, qui ك Koph pro tertia litera usurpent.] R.

****) [Caetera vertere Cl. Koehlerus insuper habuerat, quae sic reddenda videntur. Caret manibus, seu pedibus anterioribus. Color ei est vergens ad nigredinem. Torquem habet similem torqui pa- lumbis, Ruber est pede utroque et rostro, vt columbae, nisi quod illa rubedo est magis furua. Vox ejus ejulatum Auh refert. Auctor est al Mohaccam.] R.

ADDENDA ET CORRIGENDA.

placem nempe memorat ille *al Ghabah* hoc modo: الغابة والغابة بعد
الالف باء موحدة موضع بينه وبين المدينة أربعة أميال من ناحية الشام
الثاني الغابة قرية بالبحرين *Al Ghabah locus est Medinah distans quatuor*
milliaribus Syriam versus; alia al Ghabah vicus est al Bachrainae.

Pag. 174. vf. 10. *Banafagii* l. *Banfasagji*.

Pag. 177. n. 41. Cl. *Reiske* pro أحرام conjicit legendum esse اجزاء i. e.
partium. Sed nescio si ne lectio nostra, quam utriusque Codices probant, sana.
أحرام *Golio* sunt *loca sacra*, et *quae quis protegit*. Forte an أحرام significa-
tione paullo latiore responderit أجناد, quae proprie sunt *urbes praesidio*
testae, post in *uniuersum prouinciae ac regiones*.

Pag. 179. n. 46. vf. 7. seq. Nempe in hoc loco illius *Dresdani*, وبها
جلس يطلب، وبها حبس يوسف عليه السلام يطلب
scribe: Nempe in hoc codice loco illius *Dresdani*, وبها حبس يوسف
وبها جلس يطلب: legitur: وبها جلس يطلب

Pag. 181. n. 57. Vitium vel operarum vel scripturae a me hic commissum
fit oportet. In Codice *Dresdano* legitur عليه، in *Lugdunensi* عليها. Ex
quo ita corrigenda est haecce notula: [عليها السلام] Haec *Lugdunensis* le-
ctio praestat *Dresd.* عليه السلام Atque sic habebō adficientem Cl. *Reiskium*.

Pag. 182. vf. 4. وعامورا l. وعامورة

Pag. 183. n. 72. vf. 7. حسبوا l. حسبوا

Ib. n. 73. فيها l. فيها

Pag. 189. n. 98. Varie hic peccatum est ab operis. In textu vf. 10. et 11.
وانا فارقتها بعد ذلك وبكي عليها والتفت اليها
quam ego veram lectionem puto. Contra ea *Lugd.* vitiose: وانا فارقتها بعد
ذلك عليه وربما انا فارقتها التفت اليها وبكي

Pag. 191. n. 103. vf. 1. et 2. ص. *vidit* في يومه يبصر الـ *videt*.
يبصر المريض في يومه l.

Ib. vf. 5. et 7. dele duplex illud *nugatorium alias*, quod nescio qui ir-
repperit.

Pag. 192. n. 107. vf. 6. والخارجة l. الخارجة

Ib. vf. pen. labores l. laboris.

ADDENDA ET CORRIGENDA IN NOTIS *).

Pag. 4. not. 6. De *al Gjoffar* et *al Tiab Ibn Aâbdal Chaki* loca legisse non poenitebit, qui hic *Jakuti Moaggjam al Boldan*, cujus epitomator est, fere ad verbum exscripsit: *النبيه* inquit, *هو الموضع الذي ضل فيه موسى عم*, وبنو إسرائيل أرض بين أيلة ومصر وبحر القلزم وجبال الشراة من أرض الشام يغال أنها أربعون فرسخا في مثلها وقيل اثني عشر فرسخا في ثمانية فراسخ والغالب علي أرض النبيه الرمال وفيها مواضع صلبة وفيها نخل وعيون مفتوحة قليلة يتصل حد من حدودها بالبحار وحد بجبل طور سينا وحد بأرض بيت المقدس وما أتصل به من فلسطين وحد ينتهي الي مغارة في ظهر ريف مصر الي حد القلزم قلت وفي هذه التحديد نظر. At *Tiah vocatur ille terrae tractus, in quo oberrarunt Moses cum Israe-* litis, *qui protenditur inter Nilam atque Aegyptum et mare al Kolzum s. rubrum, montesque as Schorah, qui Syriae accensentur. Dicitur longitudinem pari-* ter ac latitudinem habere *quadraginta parasangarum. Sunt tamen, qui longitu-* dinem ejus tantum *duodecim parasangarum tradant, latitudinem octo. Major* autem pars terrae bujus at *Tiah arenis constat, alia loca salebrofa sunt: reperiun-* tur quoque palmae et fontes late dimanantes (ل. مغترشة) pauci. Fines ejus attin- gunt ex alia parte *al Char (ل. الجفار, al Gjoffar) ab alia at Thur Sina (mon-* tem Sinai) *ab alia agrum Hierotolymitanum **), ab alia denique porriguntur* usque ad *Mofazah (s. asylum) *** in vertice Rif Meszr (montis) ****) et hinc* usque ad *al Kolzum (Clysma veterum). Sed ego hac de narratione *****) am-* pliandum censeo. Haec postrema verba de suo addidit *lbn Aâbd al Chak*; nam- apud *Jakutum* ea non leguntur. Sed nescio exciderintne apud *lbn Abd al Chak* verba illa, quae apud *Jakutum* in fine hujus articuli post illud *الي حد* القلزم leguntur, in quibus narratur, Israelitas oberrasse in hoc deserto qua- dra-

*) [Intellige marginalibus ad Abulfedae geographiam, quas Autor الجواشي appellavit.] R.

**) [Hic omissa sunt verba, et quae partes Palaestinae illi sunt finitimae.] R.

***) [*Mafazah* significat desertum.] R.

****) [*Rajef* non est mons, sed ita appellatur omnis regio satis, pascuis, villis exulta. *Rajef Meszr* itaque est ille tractus Aegypti, qui secundum ripam Nill orientalem porrigitur satis et operibus hominum rus colentium oblitus. Videtur *تا علف*, vel terram Gosen designare. Nostrates ejusmodi tractus fertiles, a riuus irrigatos, et ab hominibus diligenter excoltos, *Auen* appellant. Sententia itaque loci est haec. In terminis hujus deserti, *Tib* appellati, est aliquis pertinens ad illud desertum, quod occurrit e Syria venientibus, antequam ad *Rajef* Aegyptiacum deferuntur. Nam est etiam *Rajef* Euphratis, et aliud *Tigridis*. Etiam *مارة* non est late dimanantes, sed sparsi, rari.] R.

*****) [Imo vero designatione vel descriptione terminorum.] R.

draginta annos, omnesque, qui, quum illud intrarent, annum quadragessimum, jam egressi fuissent, in eo occubuisse, neque praeter *Josuaam* et *Caleb* quemquam ex iis, qui cum *Mose* ex *Aegypto* venerant, terram *Canaan* intrasse. De hac narratione *) mihi probabilius videtur, dubitasse hominem Muhammedanum, qui de rebus Israelitarum parum norat. Sed idem ille *Ibn Aâbd al Chak* de *al Gjoffar* hoc modo tradit: *الجفار أرض مسيرة سبعة أيام بين فلسطين ومصر أولها رقيخ من جهة الشام وآخرها الحسنى* *Al Gjoffar terra est magnitudine acquans iter septem dierum, Palaestinam inter atque Aegyptum. Initium ejus a parte Syriae est Rafachh, finis Paradisus, qui attingit arenas deserti Israelitici* *).

Pag. 5. n. 7. Quae de duplici Samosata apud Arabes dixi, scilicet altera veterum *Samosata*, *Commagenes Syriae* metropoli, altera *Arsamosata*, *Mesopotamiae* oppido, luculenter quoque confirmant lexicographi mei, *Jakutus* in *al Moaggjem* et *Ibn Aâbd al Chak*. Ita enim illi: *شمشاط هي مدينة بالروم علي شاطي الفرات وهو غير سيمساط التي تكرت من عمل الشام* *Schemschath urbs Graeciae in ripa Euphratis sita. estque haec urbs diuersa ab Somaisathh, urbe Syriae.*

Ib. n. 8. *جوسنا* videbatur legendum in Lugdunensi Autographo, temetipsum punctum diacriticum vix apparebat. Ita igitur in textu scribendum fuisset. Eandem scripturam tradunt *Jakutus* et *Ibn Aâbd al Chak*, quibus ea urbs dicitur *حصنة بقرب من مرعش* *castrum munitum Maraschae vicinum.*

Pag. 7. n. 22. vl. 8. lege: Habemus duas item *Syriae* distributiones apud *Ibn ol Wardi*, alteram *Romanam*, et eandem plane cum nostra in quinque *شامات*, *Syrias*, alteram in plures *كوير*, *χωραις*, tractus siue prouincias. Quae deinde sequuntur; litura donanda sunt. Sed vide quae ad *Ibn ol Wardi* scripsimus.

Ib. n. 24. *وغرة* est vitium scripturae a Cl. *Reiskio* commissum: *وغرة* reperi in Autogr.

Ib. n. 27. De illa mensura *فرس شوط*, *cursus equini*, cujus rationem me ignorare dixi, jam certiora habeo. Primo *تشوط الفرس*, monente jam *Giggejo* et *Golio*, est equum ad lassitudinem usque agere. Igitur *شوط الفرس* erit,

*) [Satis refutat vocab. *تحق* hanc suspicionem.] K.

**) [الحسنى] si nomen bene habet, esse videtur nomen proprium palatii alicujus suburbani, a Sultano quodam Aegyptiaco, e numero Mamlucorum, cui nomen *Hasani* esset, conditi. Quo admissio, erit sententia hujus loci, *finis est al Hasani; tractus hic cohaeret cum arenis Tibi, seu deserti, Israelitarum.*] R.

erit, quantum currere potest una vice equus, donec defatigetur, eine Poststation. Nobis quidem Germanis haec efficit duo milliaria plerumque; sed Arabibus ita vocatur, plane quod Gallis une poste, miliare unum. Hoc me docuit Firuzabadi in Camuso, cujus libri praestantissimi, et me iudice Gjeubarii lexico etiam praeferendi, codice correctissimo usus fui in Bibliotheca Bodlejana. Ille vero sub v. تشوط الفرس طره الى ان اعيا Thaschamwatb al fars i. propulit equum donec defatigaretur. Sed vocem الشرق idem exponit per الشوط, atque huic explicationis ergo addit او نحو ميل vel milliare quasi.

Ibid. n. 28. Rectum est haud dubie, quod voluit Cl. Reisius. للراكب: Autographum de hoc loco inspicere neglexi, sed Arabes ita loqui solent. Yakutus in al Moaggjem de Palaestina: طولة مسافة للراكب ثلاثة ايام. De Legione vrbe placet adscribere verba Ibn Aâbd al Chaki: الالحون بلد بالادرين بينه وبين طبرية عشرون ميلا فيه صخرة في وسط المدينة عليها قبة زعموا انها مسجد ابراهيم علم وتحت الصخرة عين Al Laggiun vrbs est, quam inter atque Tiberiadem intersunt 20 milliaria. In media vrbe est saxum, cui super structum est templum, quod putatur fuisse oratorium Abrahami. Sub lapide fons oritur.

Numerus notae 29, quod in corrigendis in textu notare neglexi, loco suo motus est, et reponendus post عن بيسان, atque sic etiam in Latino post, hujus loci.

Ibid. n. 31. Recte mihi coniecisse videor legendum esse sine copula الجبال الشراة; nam sic quoque scribit Yakutus in Moaggjem v. فلسطين. Sed Autographum inspicere neglexi. De as Schorati, (ita enim vocem legi volunt Lexicographi) excitare placet verba illius Yakuti ex al Moschtarekb, quod hic paullo copiosius est altero ejus lexico al Moaggjem: الشراة صقع وجبل بالشام في طريق المدينة من دمشق وفي نواحيه القرية المعروفة بالحبيبة التي كان يسكنها ولد عبد الله بن عباس في ايام بني مروان (verba vltima ex al Moaggjem suppleui et emendaui). As Schorat tractus est et montanum Syriae, quod in via occurrit Damasco Medinam iter facienti. Ad banc terram as Schorat pertinet vicus celebris nomine al Chho-maimah, et ex eo, quod habitationem praebuit filiis Aâlii f. Aâbd Allah f. Aâb-basi tempore filiorum Merwani (Omniadarum). Ac mihi quidem, vt paucis absoluiam, videtur omnis regio montana circa Mare mortuum Arabibus الجبال et الشراة appellata, atque haec eadem esse, quae Syria So-bal

ADDENDA

bal apud Scriptores cruciatarum, quod nomen ego ex Arabico جبال corruptum existimo.

Pag. 11. n. 51. البلقا ajunt *Jakutus* in *Moaggjem* et *Ibn Aâbd al Chak*, من اعمال دمشق بين الشام ووادي القري قصبتها عمان *Al Balka refertur ad regionem Damascusnam, regio Syriam *) inter atque Wadi'l Kora, cujus metropolis est Ammon. Vnde vero Arabes veterum Ammonitidem ac Moabitidem, Peraeam postea dictam, al Balka vocauerint, me quidem latet. Nam quae Kalkaschendi suo صبح الاعشي i. e. luce in tenebris, Polyantheam vulgo appellant, P. II. pag. 316. Libri Oxoniensis ex alio libro الروض الباطر, borto beneolenti dicto, tradit, al Balkam f. Ammonem urbem exstructam esse a quodam عبيد بن لوط al Balka f. Syriae (videtur nomen prouinciae in viri nomen mutatum) ex familia Oôbaidi f. Lotbi, nugas existimo.*

Ibid. n. 52. Recte vocem خُصبة textui inferui; exstabat enim in Autographo.

Pag. 13. n. 61. Videtur *Schakif Arnun* intelligenda. Hanc enim expresse nominat *Kalkaschendi* eo, quem modo citavi, loco, qui hic, vti solet, paucis tantum adjectis *Abulfedam* exscripsit. *Osamam* illum, cujus mox mentio fit, idem vocat *Emirum Sultani Salachoddini filii Ajub*.

Pag. 14. n. 64. De *al Cbbomaimah Ibn Aâbd al Chak*: هي بلد ارض الشراة من اعمال عمان في **) اطرار الشام كان منزل بني العباس *Urbs est terrae as Schorah, pertinens ad praefecturam Anmonitidis, in margine Syriae sita. Olim fuit sedes Abbasidarum.*

Ib. n. 65. De *Maan* (ita enim nomen legi jubent Lexicographi) haec habet *Ibn Aâbd al Chak*: هي مدينة في طرف بادية الشام تلقا الحجار من نواحي البلقا وهي الان خراب منها ينزل حاج الشام الي البر *Urbs est prouinciae al Balkae in ora al Badae, opposita Chagjazae, bodie deserta - - - ***).*

Pag.

*) [Forte *Damascum* inter melius reddas. Nam saepe *Damascus* appellatur nomine *Scham*, quod vniuersae Syriae commune est.] R.

**) [Sic est in schedis Koehlerianis. Sed sine dubio leg. est اطرار] R.

***) [Latina reliqua hic omiserat el Auctor. videtur in arabicis aliquid desiderari. f. pro البر leg. est البركة quo posito, sententia erit, inde descendunt itineratores, e Syria ad loca sacra contendentes, ad lacum. Significat autem lacum *Ziza*.] R.

ET CORRIGENDA IN NOTIS.

Pag. 15. n. 67. vs. 11. *prius latitudo muta in longitudo.*

Pag. 16. n. 72. Iam non dubito, quin in textu reponendum sit illud الله, quod in Par. repereram, non, uti per errorem expressum est, الله. Sic enim mihi quoque legendum videbatur in Autographo, tametsi ductus erant valde obscuri. Sed ita reperi in omnibus aliis, quos inspexi, codicibus, Pocockiano 379, Guisiano, qui asseruatur Oxonii in Coll. Omnium Animarum, Reg. Paris. 579. Sed cod. Poc. 196. pessime dabat الالهة. Neque dubito quin verum sit id, quod restitui نربوس. Nam tametsi in Autographo, ut saepe, omissum erat punctum diacriticum; dabat tamen illud Cod. Poc. 196. neque aliud quidquam nisi نربوس, نربوس locum habere potest. Nam voce المشتري, quae sequitur, Jouis stellam denotari docuit jam magnus Pocockius Specim. Hist. Arab. pag. 104. et 130, atque ex nostro loco videmus ea ipsum Jouem Deum significari. Confer etiam ad illud الله librum illum, quem dixi, Pocockii pag. 107.

Pag. 18. n. 77. In cod. Autogr. erat وهي الله sine punctis تو و fin.; et quae inde a فتحها leguntur, recens erant ab auctore adscripta in spatio admodum angusto, adeo ut mihi videretur auctor non totam sententiam, quam in animo haberet, absoluisse. Vnde forte optimum fuerit, illa verba وهي الله litura donare.

Pag. 20. n. 82. Schultensius erravit cum Lexicographo suo Ibn Aâbd al Chak, apud quem nomen hujus urbis scribitur مصبات. Et in hoc error librarii inde ortus videtur, quod voci nulla adderetur orthographiae nota.

Voci ultimae in textu bujus paginae al Bokâa appone banc notam. Ita vocatur ager Damascenus. Vide supplementa tabulae p. 155. Ibn Aâbd al Chak موضع معروف بالبقاع بين بعلبك ودمشق عين البحر. Sed ille ex nostro emendandus rescribendumque بالبقاع.

Pag. 21. n. 91. De al Atschareb legenda quoque sunt verba Ibn Aâbd al Chaki: الاثار قلعة معروفة بينها وبين حلب نحو ثلاثة فراسخ. Al Atschareb arx est nota, quam inter atque Chalebum intercedunt tres parasangae. Idem معراتا vocat vicum Chalebenssem. Sed de locis معراتا dictis in primis copiosus et accuratus est Jakut in al Moschtarekb, qui audiendus.

باب معراثا عشرة مواضع بفتح الميم - وجميعها من أعمال حلب وهم معراثا الشف في شمالي حلب ومعراثا الاثارب من الحضر ينسب اليها حمدان بن عبد الرحيم المعراثي الاديب له تاريخ واشعار حسان ومعراثا الشينوخ بينها وبين حلب نحو فرسخين ومعراثا الجومة في غربي حلب ومعراثا البيمارستان وهي معراثي بني مازن ومعراثا الحزن ومعراثا علس ومعراثا المنباس ومعراثا الاحترين

*Decem sunt loca, quae nomine Mâratscha vocantur, et pertinent omnia ad praefecturam Chalebensem, suntque haec: Mâratscha as Schak in septentrione Chalebi, Mâratscha al Atschareb. ad quam refertur Chamdan Ibn Aâbdar Rachim al Mâratschi, vir doctus, auctor Historiae et carminum elegantium, Mâratscha al Gjumah in occidente Chalebi, Mâratscha al Bima Restan *), atque haec est Mâratscha Bani Mazen (hanc incolunt Arabes ex tribu Mazen) Mâratscha al Chazan, Maratscha Aamlas, Maratscha al Manbaas, Maaratscha al Achtarin.*

P. 22. n. 96. vl. 3. post probabiliter, adde, conficiens. Sed de ar Raftan veterum Arethusa audiendus est Ibn Aâbd al Chak: الرستن بفتح أوله - بليدة قديمة بين حماة وحصص كانت علي نهر البياس وهو العاصي وهي الآن خراب وبها اثار باقية يدل علي جلالتها وهو علي Ar Raftan oppidulum est antiquum Chamam inter atque Emessam. Fuit olim in ripa Alimas fluvii; ita vero dicebatur Orontes (sed mihi hoc nomen prorsus est ignotum). Varia ibi supersunt rudera, quae, quanta fuerit olim vrbs, satis demonstrant. Estque sita illa vrbs in colle, Oronti fluuiio imminente.

Pag. 23. n. 101. De Kuab vrbe destituunt nos quoque Lexicographi. Sed meo periculo legendum est الفوعة, al Fuah. Nam ab Autographo punctum diacriticum aberat, vt saepe, sed Poc. 379 dabat الفوعة. Atque huius loci meminit quoque Facutus in Moaggjem الفوعة, inquit: قرية كبيرة من نواحي حلب. Al Fuah est vicus magnus in agro Chalebenfi.

Ib.

*) [Bimarestan est vnum vocabulum, origine persicum, significans nosocomium.] R.

ET CORRIGENDA IN NOTIS.

Ib. n. 103. Certe rectius legitur in Par. عزانر absque Elif, atque in Autographo اعزانر. Sed autor negligentius scripserat, et orthographiam vocis sibi usitatam etiam in alterius scriptoris verbis adhibuerat, vbi id fieri non debuisset. *Zakutus in Moaggjem: عزانر وربما قلت الالف في اولها والعزانر الارض الصلبة وهي بليدة فيها قلعة ولها مستاق شمالي حلب بينها يوم Aazaz interdum cum Elif scribitur, est vero terra petrosa *)*, in qua est arx, foris rerum venalium instructa **) Chalebo ad septentrionem distans itinere diurno. In fine hujus notae scribe pro Βερρόας, Βερρόας.

*) [Auctor voluit significare, vocabulum عزانر in origine significare *scruposum solum*.] R.

**) [Rostac est vocabulum persicum, significans praefecturam, pluribus oppidis et vicis constantem, quam nos appellare solemus, ein Amt, worüber ein Amtmann gesetzt ist. Sententia itaque loci haec est. *Ius dicit hoc oppidum praefecturae, quae ipsi contributa est. Vici huic oppido attributi forum in eo frequentare et ab eo jus petere necesse habent. In Arabicis leg. [رومتهما]* R.

EPILOGVS EDITORIS.

Vix potuit aliter fieri, Erudite Lector, quam ut in Addenda quoque et Praefationem, dum, me Lipsia absente, festinanter nimis omnia typis exscribuntur, varia irreperent vitia, tametsi provincia mendarum typographicarum tollendarum maximam partem administrata est a Viro admodum diligente Cl. Reiskio. Cui etiam Viro optimo magnas gratias habeo agoque, quod et in hoc libello sese praeceptorem meum gessit, erroresque meos et vitia quaedam scripturae lectorum commodo diligenter castigauit. Mallem ego nunc animaduersionibus Reiskianis nihil reponere, atque omnia libero lectorum iudicio permittere, quam iterum in disceptationem mihi injucundam ac lectori fere inutilem futuram vocare. Sed res ipsa postulare videtur, ut grauiora quaedam operarum vitia, quae interpretationi possint officere, enotem, et de quibusdam locis lectores moneam, ubi vel operae vel Cl. Reiskius, contextum Arabicum aliter legendo, παραρρηματα mea maiora fecere. Quanquam et hoc mihi imputari malim; nihil enim facilius est, quam in Arabicis vitium scripturae committere, et vnico apice literae vel addendo vel omit-tendo, sententiam orationis diuersissimam efficere. Itaque in praefatione pl. b. pag. 4. in nota pro aliorum scriptoribus scribe, aliorum scriptorum nominibus. Pl. e. pag. 4. vs. 6. pro obseruatio Renaudotiana, scribe obseruatio Gagnieriana; et mox vs. 13. lege: Gagnierium vero in conferendo hocce codice admodum negligentem fuisse, et forte, quod sententiae suae nimis cupidus esset. Paullo post, quae vs. 18. sq. leguntur, ita corrige: Pag. 7. verba, quae - notauit, leguntur, adiecto tamen أيضا. Pl. f. p. 1. تقويم الأبدان ut memini me legere in Cod. Paris. 579. (non تقويم الأبدان) verti canones de corporibus, atque hoc libro tabulas Anatomicas comprehendi existumo. Paullo post pag. 3. vs. 3. pro valde scribe valle. Mox vs. 10. pro لد, 34. scribe لي, 36. et vs. 11. pro 42, 62. Constat enim, literam س notam esse numeri 60, non 70, ut in
nota

EPILOGVS EDITORIS.

nota Cl. Reiskii legitur, operarum certe vitio. Quod nec me ignorasse, seu scripturae vitium commisisse, patet ex linea proxima praecedente, ubi L exposui per 61. Mox plag. 9. pag. 1. ubi Virorum Doctorum, qui de integra Geographia Abulfedae edenda cogitarunt, sed quibus in medio opere occupatis mors interuenit, mentionem feci, hoc notare neglexi, Gagnierii Codicem Geographiae Abulfedae cum versione et paucis quibusdam notis nunc esse Oxonii in manibus Cel. Th. Huntii. Atque eum vir summus, de cuius beneuolentia mihi gratulor, mea causa, ut passim in Addendis notauimus, de quibusdam locis difficultatibus inspexit, meque lectionem et interpretationem Gagnierianam docuit. Ibi-
dem in nota miratur Cl. Reiskius, qui fieri potuerit, ut suae versionis immemor essem. Cui rei enixe rogo Virum optimum, quem nunquam fere in toto opere sine laude nominaui, ne quid inuidiae subesse putet. Quippe nulla alia de causa huius versionis hoc loco mentionem facere neglexi, quam quod nollem in laudando Viro de me meritissimo nimis ambitiosus videri, qui ipse tum aliis in libris a se editis, tum in ipsis, Prodidagmatibus ad Hist. et Geogr. Orient. huic libello adjectis p. 227. huius versionis suae meminisset. Dubitabam quoque cogitaretne etiam nunc Vir doctissimus de edenda Geographia Abulfedae. Sed ingratus profecto forem, si hic silentio inuoluerem nouum, quo me nuper adfecit Cl. Reiskius, beneficium. Quippe promisit mihi Vir doctissimus nuper per literas, se mihi proxime ad spatium annuum commodaturum esse cum Geographo Nubiensi Arabico Codicem suum Geographiae Abulfedae, ut inde integrum opus mihi describere, et per partes, ni fata negent, edere possim. In eadem plagula pag. 4. ad في العجايب للاعتبار quaedam deesse monet Cl. Reiskius in verbis Arabicis, id sibi patere ex interpretatione mea latina. Sed fateor, me hoc quidem in loco, in initio nempe libri, ubi argumenta capitum enarrantur, nihil amplius reperisse in utroque codice Ibn ol Wardii; at de veritate versionis meae vehementer dubito. Nescio, an potius vertendum fuerit: de rebus in oris fluminum ac marium memorabilibus. Forsitan illud الاعتبار de accurata consideratione intell-
dum,

EPILOGVS EDITORIS.

dum, sed tum necesse est, ut in ipso libro plenior legatur libri titulus. Celsius quidem in Catal. Bibl. Sparwfenfeld. vertit: vterius de iis, quae in maribus et insulis occurrunt admiratione et obseruatione digna. Pl. b. p. 3. vs. 15. pro Marschmuchano l. Marsmachano. In hoc codice Bodlejano Thesauri Geographici Jakutiani nihil videtur desiderari Cl. Reiskio; sed mihi credat Vir doctissimus, deesse libri initium. Incipit enim absque titulo et praefatione cum باب الهرة والواو, et primum nomen expositum est الاول, neque prima Alphabeti litera plura habet capita, quam hoc, quod modo dixi, et باب الهرة واليا. Contra in Jakuti epitomatore Ibn Aabd al Chak post doxologiam et praefationem initium libri est كتاب الهرة والالف et primus articulus الابار. Atque ita in utroque opere majore Jakuti ejusque compendio quaeuis Alphabeti litera singularem facit librum, qui in tot capita diuiditur, quot sunt secundae vocabuli cujusque literae. Caeterum titulum thesauri Geographici, quem modo in initio libri nullum esse dixi, cognoui ex inscriptione sequentium librorum, ubi ille repetitur. v. 9. كتاب البا من كتاب معجم البلدان. Jakutum vero ut auctorem putarem, mouerunt me tum compendium Ibn Abd al Chaki, tum alia indicia, de quibus hic exponere nimis longum foret. Pag. seq. vs. 1. pro vocibus nihili وصفا Conjecturam meam وصفا والى مختلف repone وصفا والبختلف retracto: vera enim est de vi vocis وصفا Cl. Reiskii obseruatio. Vs. 6. inducenda sunt illa: Tractaui etiam et Leidae et Oxonii majus Lexicon Jakutianum. Pl. i. p. 2. verum - pronuntiationem lege: nam veram - pronuntiationem. De Addendis et Corrigendis hoc primum monendum videtur, schedulas meas perturbatas et confusas esse a typographo. Scripseram enim primo loco Corrigenda in contextu, post Addenda et Corrigenda in notis, meis nempe. Verum hac diuisione a typographo et Cl. Reiskio non animaduersa, conjuncte primum Corrigenda in contextu cum Addendis in notis sunt contexta, postea vero quum Cl. Reiskius incideret in schedulas quasdam meas cum titulo Addenda et Corrigenda in notis, notas intelligi putauit marginales Abulfedae, atque haec Addenda ut

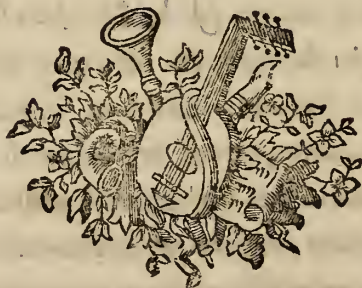
inde

EPILOGVS EDITORIS.

inde a plagula o separatim excuderentur, curauit. Sed leuia haec sunt, et parui refert, quo in loco quaeque legantur. At hoc mihi necesse puto, eorum causa, quae in his Addendis ex codicibus MStis protuli, diligenter inspicere excerpta, quae mihi ex his Codicibus exscripsi, (schedarum enim Lipsiae typis exscriptarum, nihil nunc penes me est, neque ante quam eas ad Cl. Reiskium mitterem, ut describerem, curauit.) atque ex his, quam lectionem ipse repperim, et si quid in describendo peccarim, candidè ac bona fide profiteri. Itaque in Addendis ad pag. 24. n. 104. in priori Jakuti loco scribendum est *يومان* iter bidui, vti scripsi in excerptis meis. Verba baud dubie corrupta *واسى* *واهلهم* *بض* frustra explicare studui. Et video me ipsum, quum haec describerem, in margine apposuisse coniecturam *ولها*, sed malim suspicioni Reiskianae *واسلها* accedere. In altero ejusdem scriptoris loco *كعب بن* est vera lectio, atque in interpretatione Latina scribendum f. Khaab. Mox prae *نكر الكلب* reperiò in excerptis meis *نكر بن الكلب*, et in margine notatum: ita mihi legendum videri, lectionem esse admodum obscuram. Ad. p. 89. n. 61. in loco Ibn ol Wardii pro *عشر* et *مكتة* vocibus hoc quidem in loco nibili, scribendum est, prout res postulat et monuit Cl. Reiskius, *مكتة* et *عشر*. Haec verba ipse legi in excerptis meis Ibn ol Wardi, et interpretatione latina expressi. Ad p. 94. n. 85. post *قبر* inferre *جيلة*. Ad pag. 97. scriptura codicis Autographi haec est *مثلا (non مثلها) ان - نوي مدينة كورة الجيدور* Praue hunc locum cepisse Gagnierium narrauit mihi, quum Oxonii essem, Cl. Huntius. Ita vero legit et vertit: *وانبعات مدينة كورة البثنية مثلا ان* Adfraat vrbs territorii al Bathaniat, ita tamen vt censeatur vrbs territorii al Gjaidur. Ad p. 99. n. 103. *مضرت (non مصرت)* reperiò in excerptis meis Jakutianis, atque hoc vertendum putauit deleta est incendio. *مضرها الله في النار* apud Golium est afflixit torfitque seu perdidit eam Deus in igne. Sed felix profecto est emendatio, *مضرت*, siue ea mihi imputanda sit, qui calami errore punctum literae diacriticum omiserim, siue operis, siue

EPILOGVS EDITORIS.

fuit Cl. Reiskio. Omnino ita legendum existimo, et vertendum: condita est
vrbs. *Ad pag. iii. n. 163. pro احتان scribe احمان*, hoc reperi in codice, et in
versione expressi. *Ad. p. 135. n. 267. Miror profecto وقتت a me versum esse,*
et esse desiit vrbs. *Volui sane, et condi desiit. Ad pag. 140. n. 281. in verbis*
Ibn Aabd al Chaki post سوان insere بغداد. Ad pag. 159. vs. 23. ولا يد repe-
rio etiam in schedis meis Demirianis. Sed illud يكون, quod mihi tenebras offu-
derat, ut hunc locum interpretari non auderem, egregie emendauit Cl. Reiskius
بلون, colore. Ad pag. 191. vs. 5. et 7. in contextu Latino deleri volui duplex
alias; sed video, me tum locum non satis considerasse. Bene habet, et retineri
debet, maxime si probes verissimam emendationem Reiskianam, quam in nota
104 protulit Vir doctissimus, qui et duplex illud alias adjecisse videtur, ut magis
disertam redderet orationem; me enim hoc scripsisse non memini. Ad p. 14. n. 64.
In codice legitur اطراف. Sed notare neglexi, quam in schedis meis huic loco in
marginem adscripsi, et in versione expressi emendationem, اطراف. Eandem in
*nota dedit Cl. Reiskius. Ibid. n. 65 ***). Nihil amplius exscripsi ex Codice,*
neque me quaedam omisisse notavi. Sed adsentior Cl. Reiskio de legendo البركة.
Atque haec habui ad ea Addenda, quae mihi jam videre licuit. Sunt forte et in
reliquis, quae nondum vidi, quaedam minus exacta, quae retractationem merean-
tur. Sed res tamen tanti non est, ut ideo operas sustinere necesse sit. Itaque
vale, Erudite Lector, meoque huic tyrocinio Arabico faue.

الحاشية

NOTAE MISCELLANEAЕ.

NOTAL MISTILLANE

فرغ من ذكر الجزائر التي
 به بحر الروم^١ انتقل الي
 ذكر الشام وقد حددوا
 الشام علي وجه دخل فيه بلاد الارمن^٢
 وهي المعروفة في زماننا ببلاد سبيس^٣
 والذي يحيط بالشام من جهة الغرب
 بحر الروم من طرسوس التي ببلاد
 الارمن الي رفح^٤ في اول الجفار بين^٥
 مصر

inита descriptione insula-
 rum maris mediterranei^١
 confert se auctor ad ex-
 positionem Syriæ. Geo-
 graphi vero eam ita descriplerunt, ut
 simul contineantur ejus terminis re-
 giones Armenorum,^٢ quæ nostris tem-
 poribus sub nomine regionum Sis^٣ no-
 tæ sunt. Syriam vero ab occasu præ-
 cingit mare mediterraneum a Tarso,
 quæ est in ditione Armenorum, ad Ra-
 phach,^٤ quæ est in principio al Giofari,
 inter Syriam et^٥ Aegyptum. Ab au-
 stro

Λ 2

١. Præcipuæ insularum illarum, quas in tabula præ-
 cedente, quæ numero est quinta, recensuit, sunt Cadix,
 Gierba; Majorca, Minorca, Ibisa, Sardinia, Creta, Rho-
 dus, Samus, Cyprus, Sicilia. De significatione verò الروم
 conf. Golius ad Alf. p. 16. Herbelot Bibl. Or. p. 721.
 Schult. in ind. Geogr. ad vit. Sal. Du Fresne in Glossa-
 rio utroque. لما ut paucis exponam, vocantur
 Græcia populique eidem subiecti.

٢. Bilad al Armen sunt pars veteris Ciliciæ et Cappado-
 ciæ. Vid. Golius ad Alf. p. 178. 285. 291. et Schult. in ind.

Geogr. Apud Sauntum aliosque belli sacri scriptores
 corrupte audit Hermeniorum terra.

٣. Ita dictæ sunt ab urbe Sis سبيس, Armenicæ gen-
 tis tum temporis regia. Conf. Golius l. c. p. 266. 291. 292

٤. Est Raphia s. Raphea, quæ et secundum Strabonem
 Cælen Syriam ex Aegypto ppetenti prima occurrit, de qua
 multa habes apud Norisum de Epochis Syro Macedonum
 p. 418. sqq.

٥. Al Giofar et Tiat Bani Israjil viris doctis hastenus
 fere plane ignotæ manserunt. De hoc quidem deserto

مصر والشام ويحيط به من جهة الجنوب حد يمتد من رفح الي حدود تيه بني اسرائيل الي ما بين الشوبك وايلة الي ليلغا ويحيط به من الشرق حد يمتد من البلقا الي مشاريف صرخد اخذا علي اطراف الغوطة⁶ الي سليمة الي مشاريف حلب الي بالس ويحيط به من جهة الشمال حد يمتد من بالس مع الغرات الي قاعة نجم الي البيرة الي قلعة لروم الي سيساط⁷ الي حصن منصور

Israelitico leguntur nonnulla apud Herbelotum. Nam p. 63. b. compareret titulus *Adi Tiab*; ita enim vitiose scriptum est pro *Ardb Tiab*, ut ipse scribit p. 377. b. Vult vero ea *Casiotidem* veterum intelligi. Quanquam videtur *al Giofar* potius quam *Tiat Bani Israjil Casiotidi* veterum respondere. Utrumque certe desertum efficit omnem illam vastam solitudinem, quæ *Aegyptum* et *Syriam* atque *Idumaeam* intercedit. Hebræorum שַׁרְיָה Arabum جفام esse ex ipso Arabe, Gen. XX. hoc vocabulum ita reddente aliisque argumentis eleganter docuit Cl. Müllerus in *Sat. obs. philol.* cap. IV. p. 39. sq. Utrum vero sub nomine deserti illius Israelitici, in quo scilicet *Moses* atque *Israelitæ* oberrarunt, omnia illa deserta *Sin Cadesbarnea* et *Pharan* comprehensa fuerint, an unum ex his illud proprium duxerit, definire non audeo. Ut ne longius abeam, audiamus de utroque locum classicum *Abulfedæ*, quem Cl. Müllerus non excitavit. Ille enim in fine marginalium tabulae *Aegypti* eam vulgo vocari ait رملّة مصر, *Ramlat Meser*, arenam *Aegypti*. Esse ibi mansiones varias, iter facientibus, ex quibus celebriores sint atque maiores قطية, *Kathiat*, et الواردات, *Al Waradat* (cod. Par. habet, [الرونة]) Finem vero eius esse *Mare mediterraneum*, a *Raphach* ad بحيرة تانيس *lacum Taniticum*

stro ejusdem terminus producitur a *Raphach* ad fines deserti *Israelitici*, per terras inter *asch Schaubekk* et *Ailam*, usque ad *al Balkaam*. Ab ortu cingitur termino, qui procurrit ab *al Balka*, usque ad orientales tractus *Sarchodi*, progrediendo super finibus *al Guthæ*⁶ versus *Salamiam*, tum ad orientales tractus *Halebi*, tum ad *Balesum*. A septentrione terminus a *Baleso* cum *Euphrate* procurrit ad arcem *Negjnam*, ad *al Biram*, ad *Kallat er Rum*, ad *Samisatam*,⁷ ad *Hesri Mansur*, ad *Babafnam*,⁸ ad *Marâschum*, ad regiones *Sis*, ad *Tarsum*, ad *mare mediterraneum*, unde inceperamus fines ducere. Nonnulli horum finium respectu quorundam *Syriæ* locorum

i. e. ostium Nili ita dictum.) In cod. Leid. legebatur تانيس; sed rectius est illud Parisini تانيس quum et urbs ipsa *Tanis* in atroque Codice ita scribatur.) Inde fines produci ad القلعة *Clyfina*, inde ad *Tiat Bani Israjil*, inde iterum ad mare mediterraneum iuxta *Raphach*, unde finium ducendorum initium factum. Desertum *Israelitici* vero longitudinem, latitudini fere æqualem, esse quadraginta parasangas, terram eius esse petrosam et arenosam, præditam fontibus multis. Attingere *al Giofar* et *Clyfina* ac *Hierosolimam*, exque oppidis eius celebrioribus esse *Raphach*, mansionem illam in termino *al Giofaræ* versus *Aegyptum* iter diurnum distantem ab *Ghazza*. Hæc *Abulfeda*. Vidimus igitur *Casiotidi* veterum potius *al Giofar* respondere, quam *Tiat* illud, quod desertorum *Schur* et *Cadeschbarnea* locum tenet.

6. *Damascenæ*, de qua in tabula pluribus exposuit auctor.

7. *شهبشلاط* erat in I. Sed *شهبشلاط* Parisino probatur, quem hic ducem habui. *شهبشلاط* enim est urbs plane diversa ab illa *Syriæ Commagenes* principis ciuitate, *Mesopotamiæ* ex provincia *Diar Modzar* op-

pulum

منصور الي بهسني⁸ الي مرعش الي
بلاد سيس الي طرسوس الي بحر الروم
من حيث ايند انا وبعض هذه الحدود
تقع شرقية عن⁹ بعض الشام وهي
بعينها جنوبية¹⁰ عن بعض اخر
مثل البلقا فانها جنوبية عن حلب وما
في سنتها فهي شرقية عن مثل غزة وما في
سنتها فليعلم العذر في ذلك: ¹¹

وانما سبي شاما لان قوما من بني
كنعان تشاءصوا اليه اي تياسروا اليه
لانه عن يسار الكعبة وقيل سبي شاما
بسام¹² بن نوح واسمه بالسريانية
شام

pidum inter *Anisdam* et *Chortabart* (*Quarta in Parthicam*)
haud longe a *Tigride* fluvio situm, cuius longitudinem
ex *tabula Geographica* scriptoris anonymi ponit 63. 55.
ex *Ptolemao* 62. 40., latitudinem ex illo 37. 45. ex hoc
38. 45. Hæc *Abulfeda* in *tabula* VII. n. 236. cod. Par.
Videmus itaque duplicem *Samosatam* fuisse, alteram haud
longe ab *Euphrate*, alteram prope *Tigridem* sitam alteram
شَهْشَاط alteram *شَهْشَاط*. Cuius rei vestigi-
um mihi videor quoque in *Luciano* reperisse. Illius
enim imperiti scriptoris, quem in eleganti illo, quem
de historia conscribenda scripsit, libello perstringit, quod
patriam suam in *Mesopotamiam* transtulerat, error inde
natus videtur, quod et in illa erat urbs cognato saltem
nomine prædita.

8. (*بِهْسَنِي*). Ita erat in *Leidenf.* Atque etiam sic no-
men loci exaratum est in *Nubiensi* p. 49. lin. 9. *Schul-*
tensius quoque in indice posuit *Babnesa*. Sed est sine du-
bio vitium, et *Babasia* *بِهْسَنِي* scribendum, quam scrip-
tionem ipse nos docet *Abulfeda* in *tabula* n. 217. Con-

rum magis versus Orientem procur-
runt, quum tamen iidem magis jace-
ant versus Austrum, respectu aliorum
item *Syriæ* locorum. *Al Balkaa* v. g. est
australis respectu *Halebi* et regionum,
quæ sub *Semt* (vulgo male *Zenith*)
ejus jacent. Versus Orientem vero
eadem jacet respectu *Ghazzæ* v. g. om-
niumque locorum, quæ sunt sub *Semt*
ejus. Hæc habebamus, de quibus lecto-
rem voluimus admonere, ut excusatos
nos haberet, nec erroris in simularet. ¹¹

Syria vero *Sebam* appellata est,
quia colonia quædam filiorum *Canaan*
ad illam *taschaamu*, i. e. ad sinistram
se flectentes contenderunt. Jacet
enim a sinistra *Caabæ* vultu ad orien-
tem converso. Alii dictam esse tra-
dunt a *Sebamo*, filio *Noachi*. Vo-
catur enim ille secundum dialectum

A 3

Syria-

fundit sane *Schultensius* *Syriæ* urbem cum *Babnesa*, *بِهْسَنِي*
Aegypti oppido, ad *Catadupa* in principio *Aethiopiæ*
في ناصية الواحات في اوابل بلان السودان
sit, de quo etiam auctor exposuit in *tab. Aeg.* n. 46.
quodque apud *Wanslebiu* n (*Voy. en Egypte* p. 27.) *Beh-*
nesæ vocatur. Rescripsi vero *بِهْسَنِي* ex *Parisiensi*. Ita
enim nomen loci quoque scribitur in *Nubiensi* p. 122. l.
12. et 292. 4. Atque etiam sic certe legendum in *Ex-*
cerptis Schultensii Abulfedinis ad *vit. Sal.* p. 35. ubi nunc
vitiose exaratum legitur *بِهْسَنِي*.

9. تقع شرقة. Idem.

10. وهو بجنبة جنوبية. Idem.

11. *Parisi*: *بِهْسَنِي*. Est vero, quantum ego quidem vi-
deo, supervacanea plane observatio, quia nullus est
terrarum locus, quin idem alteri sit australis, et borea-
lis alteri, et orientalis rursus atque occidentalis aliis.

12. In codice *Parisiensi* legitur *بِهْسَنِي*. Recte. Male
Leidanus *بِهْسَنِي*. Nam *Semt* ab *Arabibus* *بِهْسَنِي* appel-
latur per *سِمْت* *بِهْسَنِي*. Sin sine punctis distincti-
vis.

ولشدة يمس لا ينبت فيه خضرا ولا تتفجر
 21 فية عين ماء

قال ابن الاثير واعلم ان الشام خمسة
 اجناد 22 اولها من الغرات جند قنسرين
 ثم جند حصص ثم جند دمشق ثم
 جند الارمن ثم جند فلسطين قال
 وكل جند من هذه عرضة من ناحية
 23 الغرات الي ناحية فلسطين وطوله
 من الشرق الي البحر وفلسطين بكسر
 الفا وفتح اللام وسكون السين وكسر
 الطاء المهملتين وسكون المثناة التحتنية
 وفي اخرها نون قال وهي كورة كبيرة تشتمل
 علي بيت المقدس وغزة 24 وعسكلان
 25 ومن بلاد فلسطين لبد قال في
 اللباب بضم اللام وتشديد الدال
 البهلة قال وهو موضع بالشام وبه يقتل
 الدجال 26 ولد علي شوط فرس 27 من
 الرملة

ra continens est arida et faxea. Præ-
 mia ariditate nihil in illa crescit succu-
 lenti, neque fons vllus in illa oritur. 21

Sequentia sunt *Ibn al Atsiri*: Sci-
 to Syriam diuidi in quinque præfe-
 cturas. 22 Prima est, incipiendo ab *Euphrate*, *Kinnesrina*, secunda *Emessena*,
 tertia *Damascena*, quarta *Jordanitica*,
 quinta denique *Palæstinensis*. Vnius-
 cuiusque harum præfecturarum latitu-
 do existimatur ab *Euphrate* versus *Palæ-*
stinam, et longitudo ab oriente ad
 mare. *Palæstina*, (quod nomen *Phe-*
lastin Arabes pronuntiant) eodem au-
 ctore ingens est præfectura comple-
 ctens *Hierosolymam*, *Gazamque* et *Asca-*
lonem.

Est quoque inter oppida ejus
Ludd. Dicit auctor libri *el Lobab*:
Ludd est vrbs *Syriæ*, in qua occide-
 tur Antichristus. 26 Abest vero curri-
 culum equi 27 a *Ramla*. In his locis est
 etiam

21. Secutus sum *Parisinum*. In Leid. legebatur بدمش De ariditate vero terrae *Aegypti* variisque morbo-
 rum generibus *Aegyptios* vexare solitis, legenda sunt
 S. R. Harenbergii *Cogitata de inopia pluviae in Aegypto, ac*
malis inde exoriri solitis, in *Miscell. Lips.* Vol. I. P. II. Diff. I.

22. De divisione *Syriæ* sub *Saracenis*, fateor mihi non
 recte constare. Utrum enim haec, quam narrat *Abul-*
feda, ipsius tempore obtinuerit, an ab illo ex antiqui-
 oribus Geographis assumpta sit, definire nequeo. Divi-
 sionem a *Romanis* peritam, et retentam esse, vel ipsum
 nomen جند quod turmam militum notat, docere vi-
 deretur. Sunt enim اجناد praesidia, loca, ubi cohors *Roma-*
na in statione erat. Habemus duas alias *Syriæ* di-
 stributiones apud *Ibn al Wardi*, alteram et etiam illam
Romanam in quinque شامات *Syrias*, quae ad mul-
 ta *Abulfelinae* divisioni respondet, alteram in plures

كور, *χώρας*, tractus sive provincias, quae haud scio,
 utrum ab ipsis *Syris* assumpta, an a Geographo conficta
 fuerit.

23. P. male في الغرات

24. Male Leid. وغزة

25. Sequentia usque ad لال ابن ادوقل hic non le-
 guntur in *Parisino*.

26. De hac vide sis *Arabum* traditione *Ed. Pococki*.
notas miscell. Portae Mosi adiectas cap. VII. p. 160. edit
Lips. Post haec verba ab Auctore deleta erant haec
 ووجدنا في بلية صغيرة ذات خصب وجو. Et illa est
 vrbs parva, ubi solo praedita, estque. De novo vero ad-
 scriptum. ولن

27. Nescio certe, quatenam haec sit mensura. Sed
 infra nosse eam quodammodo explicat idem hoc esse-
 rens per نحو ثلاثة فراسخ. Ex scriptoribus cru-
 ciatarum

الرملة ومن تاركى الاماكن الحاجون²⁸ بفتح
اللام وضم الحيم المشددة وهي قرية
علي نصف مرحلة من بيسان في جهة
الغرب عن بيسان وذكر في كتاب
الاطوال ان موضوعها حيث الطول ثر مه
والعرض قال ابن حوقل جند
فلسطين اول اجناد الشام من جهة
المغرب من رفح الي حد اللجون وعرضه
من يافا الي ريكي نحو يومين واما زغار
وديار قوم لوط²⁹ والجمال والشرقة³⁰
فمضمومة اليها وهي منها في العمل
الي حد ايلة³¹ وديار قوم لوط
ومن البحيرة³² المنننة وزغار الي بيسان
والي طبرية يسمي الغور³³ لانه بين
جبلين

ciatarum tantum Fulcherium Carnotensem hac mensura uten-
tem inveni.

28. Agnoscimus hic, *Lezionem Galilaeae urbem Hieronimo et Eusebio saepius commemoratam, quam hodie in vico Iegune superesse putat Relandus. Hic induxerat auctor: يكون مسافنة بيومين للكواكب* (Lo-
eo R.) للمراكب legendum videtur longitudinem eius biduo homo equitans emetiri potest.

29. Hic ab auctore deletaerant: وهي مدينة: قال وهي مدينة: نبالشام فيها مسجد ابراهيم الخليل
Addit in urbe hac est *Masbea Abrahami Chalili, i. e. amici Dei.*

30. *وقوم لوط* aberat a P. et sane potest abesse. Ita et in *ibn al Wardio* legitur *لوط* من *البحر* Lotbitarum.

31. Non satis constat, quid sit *الشرقة*. Vi-
detur mons *Hor* vel pars etiam montis *Seir* esse.
Mons *Seir* quidem vocari solet. *الجمال* quod
docuit *Relandus in Pal.* p. 82. Sed forte et hic legendum
الشرقة deleta, ita ut *الشرقة* sit cognomen
illius *Seir*. Ita sane habet *Geographus Nubienfis* sect. V. Clim.
III. p. 127. *Zogharamque* dicit ab illis montibus, ipsosque

etiam *Lagzjun*,²⁸ oppidum ad dimidi-
am stationem a *Baisana*, a parte occiden-
tali huius loci. Traditur in *Ketab al Atb-
wal*, sitam eam esse in longitudine gra-
dum 57. min. 45. in latitudine 30.
graduum praecise. Praefectura *Palae-
stina*, ab occidente prima est praefe-
cturarum *Syriae*. Tenditur a *Rabbach*
ad finem *Lagzjuni* et latitudo ejus a
Jafa ad *Ferichuntem* ad iter bidui.
Zogbar etiam et regiones *Lotbitarum*
et *al Gjabal* et *as Scharat*³¹ illi ac-
censentur, suntque sub ejus jurisdi-
ctione territoriali, quae terminatur
apud *Ailam*.³² Sedes *Lotbitarum* et mare
mortuum et *Zogbara*, usque ad *Baisan* et
Tiberiadem vocantur *Gbaur*, quod inclu-
ditur montibus duobus. Caetera *Syria* il-
li

ab *الشرقة* extremitate *as Scharatae* abesse iter bidui.
Ipse vero noster in prolegomenis sive notis marginalibus
ad *tabulam Arabiae*: *الشرقة* *الي ايلة* *ومن ايلة*
(vitiose *Hudsoni* editio habet *الشرقة*) *ثلاث مراحل*
ومن الشرقة الي ايلة *ثلاث مراحل* *ومن ايلة*
ab Aila ad *as Scharam* esse tres stationes totidemque fere *ab as*
Schara ad *al Baikaam* Vide *Hudsoni Geogr. min. Vol. III.*
p. 20.

32. Est urbs *Idunaeae* satis nota in ostio sinus *Arabici* sita,
quae in scripturis *אילון* Graecis *Αιλώνη* dicitur, de
qua vide *Schnitensii* indicem ipsumque *Abulfeda*
in *Hudsoni Geographis min. Vol. III. pag. I.*
25. 41.

33. Male igitur *Herbelotus* per *al Ghaurum* vete-
rum *Auranitidem* intelligit. Nam ipsa huius regionis
metropolis *Bosra* finibus *al Ghauri* ab *Abulfeda* positus
non comprehenditur. Pars illa quidem est *Auraniti-*
dis, quam rectius per *حوران* *Goli*us atque *Schnitensi-*
us denotari docuerunt. Nec *Coelesyria* proprie est,
الغور quod voluit *Bockartus* sed *μέγας πεδίων* illud cam-
pus magnus australis *Palaeestinae*, uti clare ostendit *Re-*
landus

جبلين وسائر بلاد الشام مرتفع عليها
وبعضها من الاربن وبعضها من فلسطين
في العمل وقال ابن حوقل ايضا الغور
اوله بحيرة طبرية ثم يمتد علي
بيسان حتي ينتهي الي نهر واريحا
الي البحيرة المنتنة ثم يمتد ³⁴ كذلك
الي ايلة ³⁵

وفلسطين ماوها من الامطار
واشجارها وزروعها اعذا الا نابلس
فان فيها مياه جارية وفلسطين
ارخا بلدان الشام

ومدينتها العظمي الرملة وبيت
المقدس يليها في الكبر وبيت
المقدس ³⁶ مرتفع علي جبال يصعد اليها
من كل مكان ³⁷ وبه مسجد ليس في
الاسلام اكبر منه وبه الصخرة وهي ³⁸ حجر
مرتفع مثل الدكة ³⁹ وعلي الصخرة
قبة

landus. Quanquam non negaverim vocabulum larius
nonnunquam sumtum omnem *Coelesyriam* notasse, cui
a vocis notione plane respondet. *الغور* enim Ara-
bibus dicitur omne profundum, unde et *Tehama Arabia*
illa, quae versus mare est, hoc nomine vocatur, quia
terra est cava et depressior altera illa versus *Chaldaeam*
et *Syriam*, quae *Nagid* i. e. terra editior vocari solet. In
Motatabbio, ni fallor, aliquoties legi *الغور* *الماء*. De
vocis notione vide sis etiam *Bochartum*.

34. ويمتد P. (ثم يمتد 34)
35. الي ايلة Post illa verba auctor induxerat sequen-
tia: والغور ما بين جبلين غابر في الارض
جنابا وبه نخيل وعيون وانهار ولا يستقر
به الثلوج وبعض الغور من حد الاربن الي ان

li imminet. Altera pars *Gbauvi* accen-
setur tractui *Jordanico*, altera *Palaeστι-
nensi*. Atque etiam illud adjungit
Jbn Haukel: Incipit *al Gbaur* a mari
Genezareth, vnde protenditur ad
Baisanam, hinc ad *Zoaram* et *Ierichun-
zem*, usque ad mare mortuum, hinc ³⁴
ad *Ailam*. ³⁵

Palaeστina vero vititur pluvia, arbo-
resque ejus et sata rigantur tan-
tum a coelo, solam *Neapolin* excipias,
quae scatet riuis manantibus. *Palae-
στinae* gleba totius *Syriae* est mollissima.

Inter urbes ejus magnitudine ex-
cellit *Ramlat*, eamque fere attingit
Hierosolyma. Quae ³⁶ quidem jacet su-
per montibus, quo omni ex plaga
aditus patet. ³⁷ In illa est *Moschea*,
qua, quam late patet *Islamismus*, alia
maior non inuenitur. In hac est *as*
Sacbrat, qui est lapis, ³⁸ erectus in mo-
dum scamni sedilis. ³⁹ Super *as Sacbrat*
exstructa

تجاور بيسان وان اجاورته كان من حد
فلسطين وهذا البطن اذا امتد فبع السابير
ان له الي ايلة. *Gbaur* vero est omnis vallis admodum
profunda duobus montibus intercepta. Abundat tractus hic
palmis et fontibus et fluviiis, neque manet ibi nix. Pars illi-
us a tractu *Jordanico* pergit donec transieris *Baisanam*. Quan-
quam superasti, est *Palaeστinae*. Illa in valle si continuo pro-
cedet viator, perducet eum usque ad *Ailam*.

وهو P. (وبين الامن 36)

37. Post *تضن فلسطين* in *سكان* verba extra omnem connexionem posita, quae certe per
errorem irreperant.

وهو P. (وهي 38)

39. *Scamni sedilis*. Videtur tale quid esse. *Golius* in

قبة عالية جدا وارتفع الصخرة من
الأرض ٤٥ قرب القامة وينزل الي
تحتها بمراقي ٤٢ الي بيت يكون طوله
بسطة في مثلها وليس بينت المقدس
ماء جار سوي عيون لا تنسع ٤٣ للبروع
وهي من اخصب بلاد فلسطين
ومكراب داود ٤٤ بها ٤٥ قال الحسن
بن احمد المهلب في كتابه المسمى
بالعزيري ان الوليد بن عبد الملك
لما بنى القبة على الصخرة بينت
المقدس بني ايضا هناك عدة قباب
وسمي كل واحدة باسم فمنها قبة المعراج
وقبة البيران وقبة السلسلة وقبة
المحشر قال وانما قيل ذلك ليظم ٤٦
موقع القدس في نفوس اهل ٤٧ الشام
وينتهون به عن الحج الي بيت
الله

Lexico hoc vocabulum non satis diligenter explicavit.

قرب P. قرب بين

٤١ القامة. Hoc excipiebant verba deleta: الى صدر القام وطولها وعرضها مستطربة. Longitudo pene par illa latitudini aequat decem et quod excurrit cubitos.

٤٢. Post ديمراقي induxerat auctor verba illa ad instar catômbae.

٤٣. تنسع P. يتسع; lego تنسع

٤٤. لادون R. لادون

exstructa est ingens cuppola. Ipsa vero aequat⁴⁰ a fundo inde ad verticem, staturam hominis.⁴¹ Longitudo, par illa fere latitudini, aequat decem, et quod excurrit, cubitos. Descenditur sub-
tus *as-Sachrat* scalis⁴² in oecum, cuius longitudo par latitudini aequat spatium quod amplectuntur brachia viri ex-
pana. Nec vero habet *Hierosolyma* aquam fluentem præter fontes aliquos non sufficientes⁴³ ad sara irriganda. (Est vero totius *Palæstinae* vberimum so-
lum). Est ibi oratorium⁴⁴ *Davidis*.⁴⁵ Tradit *Chasan* filius *Abmedis Mobal-
lehita* in libro, qui *el Azizi* inscribi-
tur, *Walidum*, filium *Abdil Maleki*,
quum exstruxerat capellam super *Sa-
chran* in *Hierosolyma*, ibi aedificasse
simul multa sacella, et vnique ho-
rum cognomen se iße. Aliud enim
vocauit v. g. *Kubbat al. Mârâgi*, (sa-
cellum adscensionis in coelum), aliud
Kubbat el Mizani (sacellum libræ),
aliud *Kubbat al Salselati* (sacellum ca-
tenæ), aliud *Kubbat el Machschari* (sa-
cellum compulsionis resuscitatorum
ad locum iudicii). Addit, in causa fu-
isse hoc, quod speraret sic efficere, ut
maiori studio *Syriam* amplectentes⁴⁶.

Hieroso.

٤٥. Post مسجد induxerat auctor haec بيت المقدس العامة الاتي بصلوات الله عليهم المعروفين لكل واحد منهم مكراب معروف. In *Alaychea* vero *Hierosolymae* est inuis cuiusque celebris prophetae oratorium ex eius nomine cognit. n.

٤٦. [لظلم] Forte legendum est in infinitivo coniugationis secundae, aut etiam لظلم in futuro passivo eiusdem R. Recte coniecit Vir Cel. P. habe لظلم, quod in textum recepi.

٤٧. لوط pro لوط. Inti supra in eodem لوط pro لوط.

الله الحرام قال فانه كان يكره مسير
الناس الي الحجاز ليلا يطلعوا من
اهل الحجاز علي فضل⁴⁸ بيت رسول
الله صلعم فيتغيرون علي بني امية
والعهد عليه في ذلك

ومن الاماكن المشهورة بالشام
الرفيم⁴⁹ وهو بلدة صغيرة بقرب
البلقاء ويبينها كلها منحوتة من
صخر كانها حجر واحد⁵⁰

والبلقاء⁵¹ احدي كور الشراة وهي
خصبة⁵² وقاعدة البلقاء حسان بضم
الحاء وسكون السين المهلنين
وفتج الباء الموحدة ثم الف ونون في
الاخر وهي بلدة صغيرة والحسان وادبه
اشجار وارحية وبساتين وتروع
ويتصل هذا الوادي بغور نزر والبلقاء
عن اربحا علي مرحلة وارحها عن
البلقاء في جهة الغرب

وبكيرة

*Hierosolymam*⁴⁷, omitterent peregrinationes ad templum *Meccarum*. Invisum enim ei fuisse vulgarem tunc in *Hegjazam* peregrinandi morem, metu, ne *Syriab Hegjazensibus*⁴⁸ acciperent laudes familiarium prophetae, eoque abalienarentur animis a studio *Omniadaram*. Sit fides penes auctorem.

In celebrioribus *Syriae* oppidis est etiam *ar Rakim*⁴⁹ oppidulum prope *al Balkaam* situm, omnes eius domus sunt saxo vivo incisae, quasi essent solidum saxum.⁵⁰

*Al Balkaa*⁵¹ est una quaedam districtum *as Scharatae*, terra fertilis, metropolin habens *Chosban*. Est hoc oppidum parvum, situm in valle, oblitum arboribus et molis hortisque et arvis. Illa quidem vallis protenditur usque ad *al Gbaur* sive planitiem *Zogbarae*. *Ab Balkaa* vero abest a *Ierichunte* verius orientem iter diei.

B 2

Lacus

48. Sequentia usque ad finem paragraphi habentur tantum in Par. Leidensi teste Cl. Reskio cultro bibliopegi dentis.

49. Eleganter de hac urbe disputat. Schultensius in *in¹. Geogr.*, in illa deprehendens *Αρεχέμην* Iosephi s. *Petram Arabiae Petraeae metropolin*.

50. Hae ergo sedes sunt *Troglodytarum*, in quorum locum Idumaei successerunt. Vide *Ioh. Dav.*

Michaelis V. C. dissertationem de Troglodytis et Temudacis. R.

51. *Al Balka* quantum ego quidem video, respondet veterum *Persaeae*. *Hosban* vero est *חשבון* celebratum in sacris litteris oppidum,

52. *خصبة*. Hac voce ex Par. adiecta lacunam, quae hic erat in Leid., supplevi.

وبحيرة نزر جني بواريجا⁵³ علي
بعد⁵⁴ شوط فرس وتعرف هذه
البحيرة بالبحيرة المنتنة⁵⁵ ليس
فيها حيوان لا سمك ولا غيرة وهي
تغذى⁵⁶ بشي يسمى الحبر بضم
الحاء وفتح الميم المشددة ثم راء
مؤهلة ياطخ منه اهل تلك البلاد
كرومهم واشجار تينهم ويزعمون انه
للشجر كالنقليل⁵⁷ وعلي القرب
من البحيرة المنتنة ديار قوم لوط
وهي ديار تسي الارض المغلوبة وليس
بها نزع ولا ضرع ولا حشيش وهي
بغلة ساء قد فرش بها حجارة
كلها متغاربة في الكبر يروي انها
من الحجارة المسومة التي روي بها
قوم لوط⁵⁸

ومن

53. [حذويي اريحا] Post haec verba Cl. Reiskius in exemplari suo adhuc scripserat: **وبزرعمون ان** et in margine adiecerat: *Cetera praefecta centro bibliopegi*, Sed egregius hic est liber Parisinus. Sarcit enim lacunam illam paullo post verba illa integra ponens, quo etiam sine dubio pertinent.]

54. **بزرع** exfulat e Par.

55. **والبحيرة** Hic erat haec litura facta: **سهي بالبحيرة** Cuius appellationis causam esse ait Ibn Chaukel.

56. Confirmare hoc fere videtur, id, quod narrat Shawius, *Travels and Observations* T. II. p. 374. 375. bituminis bullas ex mari solere erumpere et cum crepitu fumoque dissilire.

Lacus vero Zogharæ a Ierichunte distat ad meridiem cursum equi. Lacus hic vulgo usurpatur *lacus foetidus*. Nullum est in illo animans, neque piscis, neque alius generis quidquam. Exaestuatur⁵⁶ et ille aliquid, quod vocant *al Chommar*, bitumen, quo utuntur incolae huius terrae ad oblinendas vites et ficus, hoc non minus conducere arbori arbitantes, quam foecundationem palmarum.⁵⁷ Prope mare foetidum sunt regiones *Lothitarum*, quae vocantur *terra inversa*. Nulla ibi sunt arva, nulla pascua, nil pabuli. Solum illud est nigrum lapidibus coopertum, qui pari fere omnes magnitudine sunt. Lapidibus accepimus esse de genere illorum signatorum, quibus olim icti sunt Lothitae.

Inter

57. **وبزرعمون** - **للخزل** Verba haec, ut paulo ante dixi, ex Parisino adieci. Est notabilis de natura bituminis huius observatio, de qua me non meminisse quidquam legisse. De sale quidem *Plinius* H. N. XIII. 4. auctor est *eum adspargi solere non radicibus palmarum, sed longius paullo*. Sed historiae naturalis peritis hoc ulterius expendendum relinquo, et certiora forte nos docebunt viri doctissimi nuper diutius in his terris commorati. Vide tamen vel maxime de natura bituminis huius ipsiusque maris mortui eruditas *Viri* III. I. D. Michaelis commentationes *de natura et origine maris mortui inter commentationes eius societati Reg. scient. Götting. praefectas editas*.

58. **قوم لوط** Post haec erant illa ab auctore delicta: **وباعلي تلج الحجارة كالتابع** *In superficie*

horum

ومن الأماكن المشهورة بالشام
 جبل عامل وهي ممتد⁵⁹ في شرقي
 الساحل⁶⁰ وجنوبه حتي يقرب من
 صور وعليه السقيف⁶¹ الذي استرجعه
 الملك الظاهر بيبرس من أيدي
 الفرنج وكانت رعاياه في حكم الفرنج
 وفي شرقيه وجنوبيه جبل عوف
 وكان اهله عصاة فبني عليهم اسامة
 حصن عجولون حتي دخلوا في
 الطاعة وهو مقل حصين مشرف
 علي الغور والسيدة اشجار وانهار
 وخصب كثير وفي شرقيه وجنوبيه
 جبل الصلت كان اهله عصاة فبني
 عليهم الملك العظيم حصن الصلت
 حتي دخلوا في الطاعة وبينه وبين
 عجولون مرحلتان وكذلك⁶² بينه
 وبين الكرك وجبل الشراة في جنوبي
 البلقاء خلفه البرية ويسكنه الان
 فلاحون⁶³

وفي

Inter celebriora Syriae loca refertur
 etiam mons *Almelat*, qui ab oriente
*as Sacheli*⁶⁰ et meridie eius vadit fere us-
 que ad *Tyrum*. Super illum est ca-
 strum,⁶¹ quod extorsit *al Malekb at*
Thaber Bibars manu *Francorum*. Fue-
 rant enim incolae eius sub potestate
Francorum. Ab oriente et meri-
 die eius est mons *Aûuf*; cuius in-
 colas, quod essent contumaces, *O-*
samat exstructa arce *Aûgluno* com-
 pescuit et ad officium compulit.
 Est sane arx valde munita immi-
 nens *al Gbauro*. Pars montis cul-
 ta gaudet arboribus et fluviis at-
 que pinguiissimo solo. Ab oriente
 et meridie eius est mons *as Szalt*.
 Cuius incolas pariter rebelles *al Ma-*
lekb al Moudham fruenda arce *as*
Szalt domuit, sibi que parere coe-
 git. Has arces duas duae mansio-
 nes intercedunt itemque *al Szalt*
 et *al Kbarakh*. Mons vero *as Scha-*
rat a meridie *al Balkaae* et pone
 eum desertum, quod nunc incolitur
 a rusticis.

B 3

Auctore

horum lapidum est quasi sigillum quoddam. Videtur enim
 ipse hac de re ut fabula existimasse. Sed vide de illa
 traditione Corani *Salium* et Cl. *Michaelis* l. c. p. 120. ex
 illa etiam veram de fato urbium illarum historiam ele-
 ganter illustrantem.

وهو بيمتن Par. وهي ممتد⁵⁹

60. الساحل est litus sive ora maritima Syriae vete-
 ribus *Phoenice* dicta. Vide *Schultensium* in indice sub v.
Phoenicia. Medii aevi scriptoribus *Riperia* dicitur.

61. السقيف lego الشقيف R. Atque etiam itale.

gitur in Par. et in *Annalibus* nostri, ubi haec historia
 narratur. Utrum vero hic *Schakif Arnun* an *Schakif Ti-*
rnn intelligendum, ex situ, quum non longe a se invi-
 cem distent, definire non audeo.

62. وبين عجولون مرحلتان وكذلك⁶². O-
 missa haec sunt in P.

63. Post فلاحون⁶³ indulta fuerunt haec: من كلام
 ابن الاثير في اللباب وقد غلط السمعاني
 حين قال باندياس مصر من فلسطين وقال
 ابن الاثير قول السمعاني ان باندياس من
 فلسطين

وفي جهة جبل الشراة الحبيبة⁶⁴
التي خرج منها بنو العباس التي
الاشخاف بالعرفاء بضم الحاء وميمين
مفتوحتين وبينهما يا اخر الحروف
وفي اخرها ها وهي قرية علي مرحلة
من الشوبك⁶⁵

ومن الاماكن المشهورة في تلك
الناحية معان⁶⁶ قال في كتاب
الاطوال ان موضوعها حيث الطول
نول والعرض ل وهي بضم الميم
وباءين لمهملة ثم الق وذن قال
ابن حوقل ومعان مدينة صغيرة سكانها
بنو امية ومواليهم وهو حصن من
الشراة

فلسطين ليس بواحد بل هي بلاد من
جدهن ومشرق قال وتعرف بدين بدة الاسباط
قال وديين بانطاس ودين فلسطين بعض
جدهن ومشرق وجميع جدهن الارون قال
ابن سدين. Auctore Ibn al Atichir fallitur as
Samāni accensens Baneas oppidis Palaestinae. Esse enim
in praefectura Damascena sitam, et vulgo usurpavi Madi-
nat al Asbathi (oppidum tribuum) Baneam vero et Pa-
laestinam intercedere partem praefecturae Damascenae to-
tamque jordaniticam.

64. [الكهبة] Praeter haec pauca de hoc oppido
in Geographia Abulfedina nihil legitur. Nec apud
alios auctores quidquam praeter nomen invenio. Herbe-
lotus pag. 558. b. illi male supposuit Hunān dans l'Ira-
que Arabique. De origine vero Chalifatatus Abbassida-
rum vide vel maxime nostri Annales ex editione Cel-
Reiskii p. 138. sq.

65. Post الشوبك deleta erant, وفي ن لك
الخط الكهبي الذي في الارمن وهو حصن بلسا
الملك المعظم علي طرف البرية التي في بلسا

Auctore Ibn Saïdo est in tractu
montis as Scharat al Chomaimat,⁶⁴ un-
de prodierunt Abbassidae ad Chalifatum
in al Firak; quod est oppidum distans
ab as Schaubeck mansione⁶⁵

Ex celebrioribus illius tractus op-
pidis est etiam Moān,⁶⁶ situm secun-
dum Kerab al Atbmāl in longitud. 56.
30. et latitud. 30 praec. Moān, ait Ibn
Chaukel, est urbs parva, quam incol-
lunt Ommiadae et socii eorum. Est
arx Scharatae. Quibus addo, ipsam
nunc

B 3

الطريق الي الكجائر وعلي اليمين طريق
العلل وتبوك وعلي البسام طريق تيمم
وخبر ويدر انتفتح عن الارمن في جهة
الشمال In illo tractu versus Austrum est al Azrak ex
quam exstruxit al Malek al Moātham ipsa in ora al Ba-
riae, qua itur in Hegazam Arabiam-Petraeam. Ad dex-
tram via est, quae tendit ad al Oōla et Tabuk, ad fini-
stram vero via ducit ad Taima et Chaibar. Bofra autem si-
ta est ad al Azrakam versus septentrionem. البرية eadem
est cum illa, quae pars est Arabiae desertae بلاد بدة
الشمال. Compania Syriae, uti eam vocavit noster in
Arabiae tabula, quam etiam adi de locis hic memoratis
Tabuk, Chaibar et Taima apud Hudsonum in Geogr. mi-
nor. p. 42. 43. 45. Al Oōla vero locum esse inter al
Madinam et بركة زيزا, Barcat Zizam disco ex ipsius
Annalib. ad a. H. 713.

66. [معان] Haec urbs, quantum ex situ colligo,
quum in vicinia as Schaubeckii ponitur, est معان Scri-
pturae, de qua vide Celsarium pag. 360. Relandum
pag. 887.

الشراة اقول وهو الان خراب ليس فيه احد وهو علي مسرحاة من الشوبك⁶⁷ ومخرج نهر دمشق⁶⁸ من تحت كنيسة يقال لها الفيحة وهو اول ما يخرج مقدار ارتفاع ذراع في عرض ذراع ثم يجري في شعب يغجر منه النعمون ثم يكتنع مع نهر يقال له بردا ويستخرج من ذلك سائر نهر دمشق⁶⁹ وبها مسجد ليس في الاسلام احسن ولا اكبر نفقة⁷⁰ منه واما الجدار والقبة التي فوق المكراب عند المقصورة⁷¹ فمن بناء الصابيين

nunc esse dirutam et a nemine cultam, distare ab *as Saubekh*⁶⁷ mansionem. *Fluvius Damasci*,⁶⁸ ait *Ibn Chaukel*, oritur sub ecclesia Christiana *al Figat* dicta. Ubi primum prorumpit, exilit ad altitudinem ulnae; impletque rivum paris latitudinis. Deinde procurrit in divergio, unde emanant multi fontes. Tumque coit cum fluvio, qui vocatur *Barada*, cum quo coniunctus in unum amnem derivatur. *Damasci*⁶⁹ est Moschea, quae non est pulchrior neque sumtuosior in Islamismo. Nam parietes⁷⁰ et tholus super *al Mecbrab* prope *al Maksurat*⁷¹ opus sunt *Sabaeorum*, quorum

67. Post haec verba auctor induxerat sequentia:

ومن جدران دمشق المبنية وعرضها لم وطولها نحر كة قال أبي حنبل وان جدران دمشق فلان قصبتها من بنية دمشق وهي من اهل من بنية بالشام كله وهي في ارض واسعة من جبال تكفي بها مائة كتيرة وزرع ومع متصلة واشجار وتسمي تلك البنية الغوطة وعرضها مسرحاة في مسرحتين ليس بالشام مكان اذرة منه

Ad praefecturam *lamosenam* pertinet etiam *al Battchanra* (*Batanea*), cuius latitudo est in 30. 40. latitudo in 58. 25. Metropolis huius praeturae, ait *Ibn Chaukel*, est *Damascus*, quae est ex nobilissimis Syriae oppidis in planitie sita, inter duos montes. Abundat fontibus et arboribus. Campus eius vocatur *al Gutha*, qui complectitur in latitudine rationem duasque in longitudine. Non est illa valle in Syria locus amenior. De novo vero in margine aliqua adscripterat *Abulfeda*, quae tamen quia ad illa delera referuntur, in textum recipere non potui; nec in P. legantur. En igitur insigne illud nostri testimonium, quod

البرص المنكر للمبنية ليس بمتكبر وسنكر المبنية من ان رباب وشبهه ما ضربها

illa, quam dixi, latitudo Batanae male se habet. Mentionem eius faciam sub *Adraata*. Omnia illa, quae induzi, parum sunt fructuosa. Habentis vero hic *Batanaeam* urbem, quod notatu dignum, quum illa nostris Geographis ignoretur. Quae veriam sequuntur, usque ad illa, وسمي الاماكن, وسمي المشجورة فامة hic loci non leguntur in B. sed post illam paragraphum de urbe *Karat*.

68. *نهر دمشق* est *Chrysorrhoas*, qui in agro suburbano *Damasci* in plures rivos dividitur. Plura vide apud *Ibn al Wardinn* et *Golum ad Alfr.* p. 128. sq.

69. [*سايح نهر دمشق*] Post illa auctor induxerat sequentia: الى قري الخوط ومجري الماء في سامية دورهم وسككهم وحماماتهم *ad pagos al Gutuae*, ubi redunlat aqua in omnes domos vicisque et balnea.

70. نفقة F. R. Atque ita legitur in Par., ex quo textum correxi.

71. *Al Maksurat* est locus separatus in Moschea, ubi principes sedere solent. Vid. *Herbel.* p. 525. b.

الصابيين وكان مصلاهم ثم صارت
 لليهود وعبدۃ الاوثان فقتل في ذلك
 الزمان يحيى بن زكريا عليه السلام
 ونصب راسه علي باب هذا المسجد
 المسي باب جيرون ثم تغلب عليه
 النصراني وعظوه حتي جاء الاسلام فصار
 للمسلمين مسجدا وعلي باب جيرون
 حيث نصب راس يحيى بن زكريا
 نصب راس الحسين بن علي رضي
 الله عنها ولما كان في ايام الوليد
 بن عبد الملك عمره فجعل ارضه
 رخاما مغروشا وجعل وجهه جدرانه
 رخاما معجرا واساطينه رخاما موشي
 ومعاقده روس اساطينه ذهبيا وسطحه
 رخاصا ويقال انه انفق عليه خراج
 الشام قال المهلبي انه وجد في ركن
 من اركان الجامع بدمشق مكتوب
 بني هذا البيت دامسغيوس علي اسم الله
 البصة ريوش⁷² قال ودامسغيوس اسم
 الملك الذي بناه وزريوش تفسيره
 بالعربية المشتري

ومن الاماكن المشهورة مرج راهط
 قال في المشتري وهو في غوطة دمشق
 من

72. [الله البصة ريوش] Ita erat in L. Sed est
 certe locus hic in mendo. Loco ريوش, quanquam
 ab utroque codice probaretur, rescribendum esse puta-
 vi. ريوش, id est εὖς, quod est Iovis nomen. Quid-

rum id fuit oratorium. Post illud
 templum devenit ad *Iudaeos et paganos*.
 Quo tempore factum est, ut occideretur
Iohannes filius Zachariae, cuius caput
 palo fixum impositum est portae
 huius Moscheae, quae dicebatur *Bab*
Girun. Dein eius compotes facti Chri-
 stiani maiorem in modum illud vene-
 rati sunt, donec dominari inciperet
 Islamismus. Tum enim cessit hoc
 templum *Moslemis*, a quibus ad usum
 Moscheae est translatum. His itaque
 illud obtinentibus, eidem portae *Gi-*
run, cui olim impositum fuerat caput
Iohannis, filii *Zachariae*, caput al *Ho-*
seini, filii *Ali*, infixum est. Postea al
Walid, filius *Abd al Maleki*, principa-
 tum tenens hoc templum restauravit
 ita, ut solum laminis marmoreis ster-
 neret, parietesque marmore virga-
 to amiciret. Commisuras epistylio-
 rum auro colligavit, et plumbo te-
 ctum munivit. Sunt, qui affirmant,
 vectigalia totius *Syriae* ab eo in hoc
 opus esse collata. Reperta est aucto-
 re al *Moballebita* in faxo quodam angula-
 ri huius templi *Damasceni* tabula
 cum hoc titulo: *Exstruxit hanc aedem*
Damascius in nomen Dei--Iovis. Dama-
scium esse nomen regis illius, qui tem-
 plum illud aedificavit et *Zius* (*Zeus*)
 significare *Iovem* idem auctor est.

Ad celebriores urbes pertinent
 quoque *Merg Rabeth*. Auctor libri,
 qui al *Moschtarekb* inscribitur, docet
 sitam

vero الله البصة sit, plane me fugit. P. loco الله البصة
 habet الله البصة Dei Deorum, sed quod librarii
 textum, quem non intelligebat corrigentis manum re-
 dolet.

من ناحية الشرق وبه كانت الوقعة
بين اليمانية والقيسية كانت
الغلبة فيها لسروان واليمانية وانتهزمت
القيسية واستنقر امر مروان بن الحكم
المذكور في الخلافة وكانت
الوقعت في سنة اربعة وستين للهجرة
واكثرت الشعراء ذكر هذه الوقعة
ومرج راهط⁷³

ومن الاماكن المشهورة قارة⁷⁴ وهي
قرية كبيرة بين دمشق وحصص علي
نحو منتصف الطريق وهي منزل
للقوافل وغالب اهلها نصاري وهي
عن حصص علي مرحلة ونصف وعن
دمشق علي مرحلتين

ومن الاماكن المشهورة انطرطوس⁷⁵
وهو حصص علي بحر الروم وهي ثغر
لاهل حصص وكان به مصحف
عثمان

73. (ومرج راهط) Videtur delendum esse, et
vertendum: in praelio apud Merg Raheth.

74. [قارة] Est certe hic vicus ille, qui apud Pocoki-
um Carani audit. Vide descr. eius Orientis p. 203.

75. [انطرطوس] Scribitur etiam اَنْطَرطُوس a
Nubiensi aliisque. Sed rectius, credo, est nostrum,
quod magis convenit cum Graeco Ανταράδος Est vero
nomen hoc urbi inditum, quod insulam Aradum con-
tra in litore maris sita erat, unde quoque a Plinio Con-
tra Arados vocatur. A Constantio vero Imperatore eam
conditam et de eius nomine quoque Constantiam nun-

fitam eam esse in *Gbutba Damascena* ver-
sus Orientem. Praelio ibi congressos
a. H. 64 dimicasse *Iemanitas* cum *Kai-
siris*; quo illis quidem sub duce *Mer-
mano* filio *al Hakemi* vincentibus, his
in fugam datis, constitisse summam po-
testatem illi *Mermano*. Multi sunt
poetae, in depraedicando hoc proelio
et *Merg Raheth*⁷³

Inter celebriora *Syriae* oppida me-
moranda est quoque *Karat*,⁷⁴ vicus
magnus inter *Damascum* et *Emessam*,
medio paene inter ambas loco. Est
statio catervis peregrinantibus. Maior
pars incolarum eius sunt *Christiani*.
Distat ab *Emessa* sesqui mansione, a
Damasco duabus.

Ad haec etiam referri debet *Anta-
radus*,⁷⁵ arx mari mediterraneo vici-
na, propugnaculum limitaneum *Emes-
sae*, ubi quondam servabatur *Codex
Corani*

cupatam esse auctor est *Cedrenus*. Vide ante omnes
Cangii ad Annae Comnenae Alexiadem notas, p. 374. ed.
Par. Ex his vero, quae dixi, ad emendandum locum
in ipsa *Alexiade* via in aperto est. Nam p. 413. ed.
Par. legitur ἡ Ανταράδος μετὰ τῆς Ανταρτοῦς
rescribendum esse nullus dubito. *Tortosa* vero, quo no-
mine sua aetate hanc urbem vulgo appellari *Tyrius* au-
ctor est, quantum mihi quidem videtur, est ipsum *An-
tarados* corruptum. ان enim in انطرطوس per er-
rorem a *Sarracenis* in articulum ال mutato hocque dein
omisso remanet طرطوس, *Tortosa*.

عثمان⁷⁶ رضي الله عنه قال في
الدياب هي بفتح الهمزة وسكون
النون وفتح الطاء وسكون الراء
المهملتين وضم الطاء الثانية ثم وان
وفي آخرها سين مهلة قال في
كتاب الاطوال ان موضوع انطرطوس
حيث الطول س. والعرض لد. ي.
وفتحها المسلمون وخربوا اسوارها
وهي اهلة⁷⁷

قال ابن سعيد عند ذكره الاماكن
الواقعة في الشام جبل لبنان والثلج
فيه كثير وهو معروف بالصالحين
والجبال الثلجة⁷⁸ مشتبكة به الي
جهة حمص وبينه وبين البحر جبل
الخيظ يسكنه قوم من الاباضية⁷⁹
كثيرا

76. Codex scilicet, qui eius iussu ad originale exemplar *Hafessae* filiae *Omari* correctus fuerat. Vid. *Herbelot*. pag. 87. a.

77. وهي اهلة. Est certe hic loci lacuna, quam tamen nec *Par.* farcit. Omnia, quae sequuntur, vsque ad finem huius articuli, qui cum p. 19. exit, uncinis inclusa, erant ab auctore inducta; quae tamen, quia nimis multa erant textui inserui.

78. جبال الثلجة, montes nivosi sunt certe *montana Hermioni*, *Libani* monti adfita. Atque etiam infra auctor sub nomine *Panaedis* montem urbi huic imminuentem vocat *جبل الثلج*. Plures enim vertices mons *Chermon* habuisse viderur, ex quibus unus insignior atque altior hoc quasi proprium nomen duxit. Quod confirmat quoque ex parte *Rich.* *Pocockii* conie-

Corani ille, quo usus est *Otfchman*.⁷⁶ Secundum *Ketab al Athmal* fita est in longitudine 60. praec. in latitudine 34. 10. Expugnata illam *Moslemi* moenibus privarunt,⁷⁷ quum antea fuisset incolis frequens.

Ad celebriora Syriae loca refert *Ibn Sâid* quoque montem *Libanum* multa nive instratum, qui vulgo nomine *as Szaleebin* (montis piorum) notatur. Cum ipso implicati sunt *Gabal at Tschalgat*⁷⁸ versus *Emeffam*. Ipsum inter et mare situs est mons *al Chaitbi* (*fili* i. e. mons continuus) qui incolitur a populo ex *Abadzit*⁷⁹ illis, qui a *Cbri-*

aturam, quam ad tollendum difficultatem in *Pf. CXXXIII.* latentein de rore *Chermonis* in montes *Tzion* descendente in *deser.* *Or.* T. II. p. 109. ed. Germ. proposuit, omne hoc montanum et *Chermonis* et *Tzionis* nomen habuisse, sed utrumque tamen verticibus duobus horum montium insignioribus magis proprium fuisse.

79. الاباضية. Forte الاباضية. R. Habemus itaque hic, si recte se habet *Cl. Reiskii* suspicio, *Abadzitas* in Syria incolentes. *Nubiensis* p. 56. l. 12. et 63. 22. بلان الاباضية in Arabia felice ponit. Plura de illorum caeterarumque, quae hic memorantur, sectarum Arabicarum religione haberem dicere; sed haec disputatio liberio rem campum postulat. Vide tamen de *Dru-* *sis* et *Ismaelit* *Herbelotum* p. 303. b. 505. b.

كثيرا ما يتبعون⁸⁰ المسلمين من
الفرنج اذا مروا بهم ويتصل بهم الي
جهة وادي يعرف بوادي النسيم جبل
الدمزية ويعرف بجبل كسروان⁸¹ قال
والكسروان ايضا علي شرعتهم وفي تلك
الناحية بانياس التي يجلب منها
الاذخر وقلعتها الصيبية المشهورة
المتقدمة الذكر علي مسافة يوم من
دمشق في جهة الغرب ثم قال ويمتد
جبل السكين الذي فيه دعة
الاسماعيلية وفيه من حصونهم مصياف
والكهف والخوادي يغالبه ما بين
حصن وحماة الي جهة البحر وفي
طرفه من جهة بعلبك وحصن حصن
الكران والمرقب الذي يجلب منه
النبن المسكر وهو في غربي حصن
الكران ولقد اغرب ابن سعيد في
هذه النسبة اعني جبل السكين
ومدينة حماة مع مصياف وحصن علي
شكل مثلث الشرقي حماة والغربي الشمالي
مصياف والغربي الجنوبي حصن ودين
كل واحدة منهن وبين كل واحدة من
الآخر بين في المسافة قريب من يوم
ومدينة

a *Christianis*, quando transeunt⁸⁰ ter-
ras suas, *Moslemos* emere amant.
Monti huic versus vallem *az Taim* fini-
timus mons *ad Dorfiat* (*Drusorum*), qui
vulgo sub nomine *Kbesrowan*⁸¹ cele-
bratur. Hic quoque mons, ait, ab
illa secta incolitur. Est in tractu illo
quoque vrbs *Banias*, quae pomis
citreis imprimis gloriatur. Arx eius
as Szabibat celebris est et antiquae fa-
mae. Itinere ferme diurno vrbs distat
Damasco Occidentem versus. Atque
etiam hoc ille adiungit: Protenditur
hic quoque mons *as Sekkin*, in quo
incolit secta *Ismaelitarum*, ibique sunt
inter alias arces eorum *Masjaf*, et *al*
Khabf, et *al Chaumabi*. Spectat versus
tractum eum, qui est inter *Emessam* et
Chamat versus mare. In pede eius,
qua spectat *Baâlbebb* et *Emessam*, est
Cbesn al Akbrad, seu arx *Curdorum*, et *al*
Markab, quae ficibus saccharo conditis
mercaturam excercet. De hac de-
nominatione montis, qua *as Sekkin*
vocatur, quod *cultrum* significat, mi-
rifica commentus est *Ibn Said*. Vrbes
Chamat Masjaf et *Emessa* triquetrum
constituunt. Ab Oriente est *Chamat*,
ab occidente septentrionali *Masjaf*, ab
occidente meridionali *Emessa*. Ab-
sunt inter se hae tres omnes itinere
diurno.

C 2

Masjaf

rem-Byblum hodiernam *Esbelen* protendi, et nunc a
Maronitis Christianis tantum incoli notat *Pocokius* l. c,
pag. 135.

80. (بميتعون) Forte بميتعون.

81. Mons *Drusorum* s. *Kbesrowan* est ille, qui hodie
Castrum dicitur, quem a flumine *Lyco* usque ad vete-

ومدينة⁸² مصياف هي بلدة
جليلة ولها انهر صغار من اعين ولها
بساتين ولها⁸³ قلعة حصينة وهي
مركز دعوة الاسماعيليه وهي في
لجن⁸⁴ جبل اللكام⁸⁵ الشرقي
ومصياف عن بارين في جهة الشمال
علي مسافة فرسخ وعن حماة في جهة
الغرب علي مسيرة يوم⁸⁶ وجبل اللكام
بضم اللام وتشديد الكاف واللف
وميم

وعين الحجر المذكورة في ترجمة
صيدا بها اثار عظيمة من الصخور
وهي عن بعليك في جهة الجنوب
علي مرحلة قوية وبالقرب من عين
الحجر ضيعة تعرف بالمجدل وهي
علي الطريق الاخذ من بعليك علي
وادي النسيم وينبع من عين الحجر نهر
كبير ويجري الي البقاع والعين
معروفة والحجر بفتح الجيم وتشديد
الراء المهملة ومن

ومن الاماكن المشهورة مدينة مصياف: Par. addit:
Urbs vero huius nomen in *Schultensii* indice scribitur
مصببات, sed per errorem, ut videtur. Nam et in
ipso hoc loco *Abulfedno* ita ibi scriptum apparet, quum
tamen uterque codex prober مصياف.

83. Bis hic pro **لها**, quod *Leid.* probabat, posui
لها ex Par.

84. **وهي لجن** addidi ex Par.

*Maffaf*⁸² vrbs est insignis, rivos
exiles habens, e fontibus emanantes,
vnde horti rigantur. Praeterea est ei
castrum⁸³ munitum, estque ipsa cu-
bile disciplinae *Ismaeliticae*. Est vero
in pede montis⁸⁴ *al Lockam*⁸⁵ orien-
tali. Distat *Barino* in septentrionem
parafanga quasi et ab *Chamat* ad occi-
dentem itinere dici. ⁸⁶

Aâin al Garri commemoratum in
articulo *Szaidae* est urbs, in qua sunt
monumenta magna saxo caesa. *Baâl-
bekbo* iacet ad austrum ad distantiam
mansionis paulo maioris. Finitima
illi est villa, *Magdol* dicta, quae sita
est in via tendente a *Baalbekb* super
vallem *at Taim*. Profluens ex *Aâin
al Garri* fluvius magnus praecurrit ad
al Bokaâ.

Ad

85. Montem *Lokham* *Golius* ad *Alf.* pag. 171. 182.
exponit per *Amanum*. Vocatur enim non solum mons
ille *Ciliciae*, sed et pars *Libani* hoc nomine. Vid. *Rel.
Pal.* pag. 130. Plura vide in supplementis tabulae
addendis.

86. Sequentia usque ad finem huius paginae adie-
ci ex Par.

ومن الأماكن المشهورة معرفة نسرين
بالنون والسين المبهلة عن
السمعاني⁸⁷ والمشهور أنها معرفة مصريين
ببهم وصان مهلة قال ابن حوقل
ومعرفة نسرين مدينة متوسطة وما
حولها من القرى أعذا ليس بجميع
نواحيها ماء جار ولا عين وكذلك
أكثر ماء بجميع⁸⁸ جند قنسرين
أعذا ومياههم من السماء قال في كتاب
الاطوال أن موضوع معرفة المصريين حيث
الطول سا. ص. ⁸⁹ والعرض له. يب. ⁹⁰
ومن الأماكن المشهورة بالشام
الأثارب⁹¹ بالهجرة المغنوحة والشاء
المثلثة والف وراء مهلة وباء موحدة
موضوعها حيث الطول سب. والعرض
له. ⁹² ومن بلاد الشام المشهورة كورة
قوس

Ad celebriora loca refertur quo-
que *Maarrat Nesrin*, quod nomen cum
Nun et *Sin* exaratur. Sed *as Samâ-
ni*⁸⁷ auctor est vulgo efferri *Maarrat
Mefzrin* per *Mim* et *Szad*. Tradit *Ibn
Cbauket*; *Maarrat Nesrin* urbem esse
mediocrem, quidquid circa sit pago-
rum, id pluuiâ⁸⁸ tantum rigari; in
toto enim illo tractu non esse neque
riuulum neque fontem. Pari modo
praefectura *Kinnesrinica* pro maxima
parte aqua coelitus rigatur. *Ketab
al Atbmâl* huic vrbi attribuit longitu-
dinem 61. 42.⁸⁹ et latitudinem 35.
12.⁹⁰

Adde inclytis *Syriae* locis *Atschareb*⁹¹,
quae est in longitudine 62. et
in latitudine 35⁹², itemque praefectu-
ris

C 3

من السمعاتي P. male: (عن السمعاتي⁸⁷).
Malim loco (وكن لك أكثر ماء بجميع⁸⁸).
ماء legere P. quocum quoad sensum consentit P.
Leguntur enim in hoc verba haec ita immutata.
وكن لك غالب الأماكن التي هي من جند
Par. ص. ⁸⁹

90. In utroque Codice punctis diacriticis non erat
instructum.

91. (الأثارب). Addam de hac urbe, de qua perfun-
torie tradit noster, locum elegantem, quem mihi sup-
peditavit Cl. *Reiskius*, ex codice Msto. Etymologici *Ibn
Doreidî*. Ad Partem II enim huius operis, ibi, ubi de
voce *أثارب* auctor exponit, adscriptum fuit in mar-
gine manu plane diversa: *أثارب موضوع هو في*

ظاهر حلب في ناحية جبل سمعان وعية
فريدة تسمى متراثا الأثارب وهي من أوقاف
جدي الأعلى القاضي محب الدين بن ابن
الشحنة وهي الآن أدلة تحت تولبة
Atschareb الفقير كاتب الكروف المحررة
locus est in agro Halebeni in tractu montis Simeonis, in
quo vicus est nomine Maratscha al Atschareb. Est ille ex
legatis atavi mei Kadzii Mochebboddini *Ibn as Schoch-
nat* (forte celebris illius historici) iamque cessit pauperi
f. indigno servo (se ipse intelligit) correctionum codicis au-
ctori.

92. Adieci positionis loci notationem, quae in L
desiderabatur, ex Par.

قورس⁹³ وقاعدتها⁹⁴ حيث الطول
 سا. م. والعرض لو. كذا قاله في
 كتاب الاطوال للغرس ومن الاماكن
 المشهورة القديمة مدينة الرستن⁹⁶
 وكانت عاصمة في قديم الزمان واليوم
 هي خراب وبها بيوت كالقرية واثار
 العمارة والجدران وبعض العنود⁹⁷ بها
 ظاهر وكذا⁹⁸ بعض ابواب المدينة
 واسوارها وقنيها⁹⁹ وهي في جنوبي
 نهر العاصي¹⁰⁰ علي جبل اكثر
 تراب سطحها في المنبسط الاخذ
 الي حص وهي بين حص وحماة
 وذكر في كتاب الاطوال ان موضوعها
 حيث الطول سا. والعرض ل. دية.
 ويقال انها خربت من فتوح الشام
 ومن

ris Syriae illustribus *Kures*⁹³. Cuius
 vrbs princeps⁹⁴ ex eiusdem auctoris
 fide est ad longitudinem 41. 60. et lati-
 tudinem 36.⁹⁵ 20. Huc refert item anti-
 quam urbem *ar Rostan*⁹⁶, olim aliquan-
 do cultam, hodie desolatam. In qua su-
 persunt domus magnitudine vicos ae-
 quantes et reliquiae aedificiorum⁹⁷ et
 rudera palatiorum et⁹⁸ portarum urbis
 moeniumque et aquaeductuum.⁹⁹ Ad
 ripam australem *Axii*¹⁰⁰ indita est col-
 li pro maxima parte terrestri, in pla-
 nitie, quae *Emessam* versus panditur,
 quam inter et *Chamatam* sita est. Se-
 cundum *Ketab' al Athwal* habet longi-
 tudinem 61. praec. latitudinem 34. 15.
 Desolatam eam esse accepimus inde a
 tempore occupatae Syriae.

Cele-

93. (قورس) Par. قورس male. Est regio Syriae
 Cyrrhestica dicta.

94. Intelligit Cyrrhūm provinciae illius metropolin,
 de qua vide praeter Cellarium p. 259 cl. *Wesselingium* ad
 itin. Antonini p. 189. *Pocockius* p. 214. et hodie hunc
 locum *Corus* dici notat.

95. (لو) P. ل. Loco sequentis قاله, quod prae-
 fert L., P. rectius habet قال, quem secutus sum.

96. الرستن est certe vicus ille, quem *Rostan* vo-
 cat *Rieb. Pocockius* l. c. p. 108., ex eo, quod medio inter
Hamatam et *Emessam* loco situs est probabiliter il-
 lum *Arethusae* veterum locum tenere. De fati urbis

huius adi *Norisi* dissert. III. de Epochis Syro-Maced.
 pag. 337.

97. (الاقون) f. القصور. R. Sed uterque codex
 praefert القون, cuius tamen vocabuli notionem
 ignoro.

98. (وكن لى) وكن لى.

99. وقنيها P. وقنيها; male, ut videtur. No-
 mini rarius occurrenti vocabulum frequentius ab li-
 brario suppositum esse facile apparet.

100. نهر العاصي est *Orontes* fluvius, quod ipsum
 vetus nomen *Axius* corruptum esse non male suspica-
 tur *Pocockius*. Plura vide in *Schultensii* indice p. 38 et
 in supplementis tabulae nostrae addendis.

ومن الأماكن المشهورة مدينة القوعة^{١٠١} قال في كتاب الأطوال أنها حيث الطول سا. ٥٥. والعرض له. ٦. وهي وسرمين ومعة مصرين في بقعة^{١٠٢} واحدة من أعمال حلب في جهة الجنوب علي مرحلة منها ولهذه البقعة الأشجار الكثيرة من الزيتون والتين وغير ذلك

ومن الأماكن المشهورة اعزاز^{١٠٣} وهو حصن مشهور وعمل قال في كتاب الأطوال أن موضوع حيث الطول سا. ٥٥. والعرض لو. وهو في شمالي حلب ببيلة الي الغرب قال ابن سعيد ولهذه المدينة أعني اعزاز جهات في نهاية الحسن والطيبة والخصب وهي من انحره الأماكن التي في جهاتها قال في اللباب ومن أعمال حلب اعزاز وهي بفتح العين

Celebrioribus Syriae oppidis accensenda etiam est urbs *Kuât*, ^{١٠١} quod secundum *Ketab al Athwal* longitud. habet 61. 45. latitud. 35, 20. perinde ac *Saramain* et *Maarrat Mesrin*. Sita sunt hae tres urbes in ditio^{١٠٢} *Cbalebensi* versus meridiem, distant quasi mansionem *Cbalebo*. Est agro illi multitudo olearum ficorumque et alius generis arborum.

Item *Aâzaz* ^{١٠٣} 'arx et praefectura celebris, in long. sec. *Ketab al Athwal* 61. 55. , lat. 36. Sita est in septentriodem *Cbalebi* cum inclinatione ad occidentem. Agrum suburbanum esse pulchrum, salubrem, ut neminem magis fertilem, tradit *Ibn Sâid*, ipsamque esse ex amoenissimis tractus huius uribus

١٠١. القوعة quoniam urbs sit, non facile dixerim. Par. praefert القوعة. Sed forte tamen, quod ex situ colligo, est *Kuph Pocockii* l. c. p. 214, quem vicum nunc magnum urbem olim ingentem fuisse ex agro eius ruderibus multis maiorum aedificationum obstituto suspicatus est. Nam et alter vicus *Surmeen* in vicinia eius ponitur, quem nostri *سرمين* esse existimo.

١٠٢. بقعة Par. male *بقة*

١٠٣. اعزاز. Ita nomen loci scriptum erat in L.; sed: lego اعزاز cum Par. Sunt enim verba auctoris libri *al*.

Lobab, qui ipse ita in sequenti nomen arcis huius scribendum docet. Atque etiam versum poetae in eam partem auctorexistasse videtur, ut appareret nomen loci huius quoque sine J exarari possit. Quanquam ipse *Abulfeda* videtur solitus fuisse nomen hoc appposito J scribere. De arce ipsa adi sis *Schulpenstii* indicem *Cedreno* p. 726. ed. Ven. vocatur *Ἀχζῖον φρούριον δύο ἡμερῶν ὁδὸν Βερίδας ἀπέχον*

العين المهيمة والنزاء المعجزة والف
ثم نراء ثانية مسكور قال وهي قلعة
بالغرب من حلب قال فيها الشاعر

ان قلبي بالنمل تل عزرائر
عند ظبي من الظباء الجوانر

ومن الاماكن المشهورة تل
باشر قال ابن سعيد ¹⁰⁴ حصن تل
باشر علي مرحلتين من حلب فيه
البهاء والبساتين

ومن الاماكن الشهورة خناصر وهي
في طرف البرية شرقي حلب ببيلة الي
الجنوب علي مرحلتين منها وقال
في كتاب الاطوال للغرس طولها
ثمان ¹⁰⁵ وسنون درجة ونصف درجة
وعرضها خمس وثلاثون درجة وثلاثون
دقيقة قال ابن حوقل كان يسكنها
عمر بن عبد العزيز احد خلفاء بني
امية وخناصر بالحاء المعجمة
المبصومة والنون المفتوحة والف
وصاد ونراء مهملتين ثم هاء في
الآخر

ومن

bus. Legimus in *al Lobabo Anaz* est ex
praefecturis *Chalebensibus* et arx *Chalebo*
vicina, de qua canit poeta:

Cor meum est Tel Azazae cum dor-
cade (puella) agili maxime.

His annumerari debet etiam arx
Tel Bafcher, ¹⁰⁴ alias mansiones di-
stans *Chalebo*, aqua et hortis dives.

Nec minus *Chonafaraz* in ora de-
fert, *Chalebo* ad orientem sita cum in-
clinatione ad austrum, a qua duas a-
best mansiones. In *Ketab al Atbwal*
ponitur long. eius 68 ¹⁰⁵ $\frac{1}{2}$ lat. 35.
30. Erat, ait *Ibn Chaukel* sedes regia
Omari filii Abdi 'l Azizi Chalifae ex
gente *Ommidarum*.

Ad

ومن الاماكن المشهورة ¹⁰⁴
قال Inferui ex P. ¹⁰⁴ *قَالَ*
ابن سعيد ¹⁰⁴ *قَالَ* ¹⁰⁴ *قَالَ*

hic videtur in L. lacuna esse opera bibliopegi
effecta.

(ثمان ¹⁰⁵ P. ثمان ¹⁰⁵)

ومن كور حاب كورة الحيار
وهي في زماننا بيرية¹⁰⁶ ليس
فيها غير الوحوش ولكورة¹⁰⁷
الحيار ذكر في كتب البلدان
قال احمد الكاتب وكورة
الحيار تعرف بخيار بني الغنقاع
وقال واهلها عيس¹⁰⁸ وفرارة وغيرهم
وهي بالحاء المهلة المكسورة
واليا اخر الحروف والف وراء مهلة
قال ياقوت الحموي في
المشترك الاحص والشبيث بفتح
الهزة والحاء ثم صا المهملتين
وشبيث مصغر بضم الشين المعجمة
وفتح الباء الموحدة وفي الاخر ثا
مثلثة قال هما موضعان بنجد
وهما ايضا موضعان ببلاد حاب قال
فاتفاق الاحص وشبيث بهذين
الموضعين المتباعدين عجيب
والاحص جبل متسع فيه عدة قرايا
وهو شرقي حلب بينها¹⁰⁹ وبين
خناصره وخناصره في طرفه الشرقي
واما

Ad provinciam *Cbalebenssem* pertinet
quoque praefectura *Cbejar*, regio nunc
deserta,¹⁰⁶ in qua ferae tantum ha-
bent. Nomine hoc¹⁰⁷ vulgo in li-
bris geographicis insignitur, sed *Ach-
med al Kbateb* tradit, eam quoque ce-
lebratam esse sub nomine *Cbejar Bani'l
Kâkâ*, sed tamen incolae ait eam ab *Ba-
nu Oôbs*¹⁰⁸ aliarumque tribuum civi-
bus.

Iakut C'hamatensis in *al Moscbta-
rekb*: *Al Achas*, ait, et *as Scho-
beit*¹⁰⁹ sitae sunt in *Nagjdo*. Sunt ve-
ro duo quoque loca eiusdem nominis
in dirione *Cbalebenssi*. Quod quidem
singulare quid est, duo loca, quae ab
aliis duobus tantopore distant, com-
mune nomen habere. *Al Achas* est
mons amplius, in quo est magna copia
pagorum. Iacet *Cbalebo* versus orien-
tem medio inter¹¹⁰ eam et *Cbona-
sarat* situ. Nam *Cbonasarat* est in ex-
trema montis huius ora orientali.
Nec minus *Schobeit* est mons, sed
magnitudine non aequans illum *Achas*,
cui

^{106.} [بيرية] In P. erat بيرية; sed praestat بيرية
Nam lpraefixum ب est effentiae.

^{107.} لكورة rectius est كورة, quod habe-
bat P.

^{108.} غيس In P. litera Ain notata erat Damina.

^{109.} Omisit auctor de Is dicere; sed codices nihil dif-
crepant.

واما شبيث فهو جبل اصغر من
الاحص وهو شرقيه وبينهما ¹¹⁰ وان سعتا
شوط فرس وفيه خناصرة

ومن الاماكن المشهورة بالشام
العواصم قال ابن حوقل واما العواصم
فاسم للناحية وليس موضعا بعينه
يسمي العواصم وقصبتها انطاكية وعد
ابن خرداذبة العواصم ¹¹² فكثرتها
وجعل منها كورة منبج وكورة
تيزين ¹¹³ وبالس والرصافة وهي
التي تقدم ذكرها ¹¹⁴ وتعرف برصافة
هشام وكورة جومة ¹¹⁵ وعد منها
ايضا اقليم ¹¹⁶ شير وافامية واقليم
معرة النعمان واقليم صوران واقليم
الاطمين واقليم تل باشر وكفرطاب
واقليم

cui ad orientem iacet. Inter illos vallis
est in latitudine cursum equi aequans,
in qua sita est *Cbbonasarat*.

Al Aawasem, ¹¹¹ ait *Ibn Chaukel*,
est nomen provinciae, non urbis. Cu-
ius metropolis est *Antiochia*. Multa
al *Aawasem* ¹¹² *Ibn Chordadsebah* re-
censet, ad ea referens praefecturam
Mambegj, *Tizin*, ¹¹³ *Balesum ar*
Roszafat, cuius supra mentionem feci-
mus ¹¹⁴ vulgo celebratum sub nomi-
ne *Roszafat Hesbam*, praef. *Gjumat* ¹¹⁵
tractum etiam ¹¹⁶ *Schaizar* dictum,
Afamiat, regiones *Maârrat an Nô-*
man, *Szauran*, *al Athamain*, *Tel Ba-*
schet, *Khafartbab*, *Salemiat*, *Gusiat*,
tractum

¹¹⁰. *وبينهما* recte habet L. P. praefert *وبينهما*,
quod ex sequenti huc irrepsisse videtur.

¹¹¹. *شبيث* Librarius P. libri hic posuerat
شبيث, vitiosam illam certe, quam auctor dederat,
Orthographiae notationem secutus.

¹¹². Est haec igitur sexta Syriae provincia *العواصم*
sive *التغور* nomine insignita, ut recte notat *Schulten-*
sus in ind. sub v. Syria. Utrumque enim vocabulum
idem significat. Diserte de vocabuli notatione exposuit
M^{stus} Scholiafles *Abu'l Olae*, *Tebriziu* ad Carmen XII.
v. 6. *العواصم من الشام من حلب الى*
حماة سوسي بن لك لان فيها مواضع بحدود
ب. ب. ب. Al Aawasem Syriae producuntur a Chalebo ad

Chamat, vocaturque ita illa provincia, quia multa complecti-
tur fortalitia.

¹¹³. *كورة تيزين* Est ager [vici magni *Tizin*
Chalebuni inter et *Antiochiam* siti. Vid. *Schult.* index.

¹¹⁴. Cuius supra mentionem fecimus] In ipsa nemi-
pe tabula. Ex hoc igitur loco videmus tabulam ipsam
ante haec *الحواشي* ab auctore nostro conscriptam, at-
que haec tantum velut analecta quaedam vel annotationes
addita esse.

¹¹⁵. *كورة جومة* Videtur districtus *Antiochenus*
aliquis et idem cum illo esse, quod τὸ Θέμα τοῦ Ζωῦμε
dicitur ab *Anna Comnena* in *Alexiade* p. 412. ed. Par.

¹¹⁶. *ايضا اقليم* Aberant haec verba a P.

واقليم جوسية واقليم سلمية واقليم لبنان
الي ان بلغ الي اقليم القسطل
بين حص ودمشق

ومن بلاد الشام السويدية ¹¹⁷ قال
ابن سعيد السويدية علي مصب نهر
العاصي ¹¹⁸ قال والي هذا ينتهي
بحر الرقاق مشرقا ثم يلتنوي الي
الشمال فيكون في التوايه جون
الارمن والمدن المشهورة عليه وعلي
البحر اول ما يكون من البلاد
المصبية علي نهر جيحان ¹¹⁹
وموضوع السويدية حيث الطول س.
ي. والعرض ل. م.

قال ابن سعيد وبين الفرات حيث
قلعة نجم والجسر اعني جسر منبج
خمس وعشرون ميلا وهذه القلعة في
السحاب ¹²⁰ وكان يقال لذلك
المكان

¹¹⁷ urbs; quae et السويدية, apud
Schultensium saltim in indice Geog. dicitur, certe est vere-
rum Selencia, cognomine Pieria, quod vult Golius ad
Alf. p. 282.; quanquam ipsum nomen Arabicum non
inde detortum putem. Annae Comnenae in Alexiade p.
412. ed. Par. dicitur Σουέλιον, ostiumque Orontis inde
Λιμὴν Σουθίρ. 368, ad quem locum vide notas Cangii.
Post a Simeone Stylite iuniore, qui monasterium ibi fun-
davit, portus S. Simeonis appellationem duxit, quo no-
mine donari solet a scriptoribus cruciatarum

¹¹⁸ (نهر العاصي) Post haec induxerat auctor:
الذي يـمـر من جـدة بـمـدـن

tractum *Libani*, itaque progreditur us-
que ad regionem *al Kastal*, quae est
inter *Emessam* et *Damascum*.

Est quoque urbs Syriae *as Sumeidi-*
ar, ¹¹⁷ quam *Ibn Saïd* dicit ostio *al*
Adsi ¹¹⁸ finitimam esse. Et huc us-
que, ait, pertingit *mare mediterrane-*
um in cursu versus orientem. Tum
flectit se versus Orientem, et in hac in-
flexione facit *sinum Armenicum* seu *Issi-*
cum. Urbium celebriorum sinui hu-
ic et mari finitimorum princeps est *al*
Masfizat adiacens fluvio *al Gjai-*
chan. ¹¹⁹ Longitudo *Sumeidiae* est 60.
10. lat. 35. 45.

Inter *Euphratem*, ubi arx *Nagjm*
fita est, ait *Ibn Saïd*, et *pontem*, illum
nempe *Mambegji* (*Zeugma*) sunt XXV
milliaria. Nubes attingit illa arx ¹²⁰
Olim ea vocabatur *Chefi Mambej*, iam
D 2 vero

وبـمـر علي شـمـالـي حـص
وشـرقـي حـمـلة وشـمـالـي حـم
علي شـرقـي انـطـاكـية وشـمـالـي حـم
qui oritur in agro *Badbekbeck*, et inde procurrit ad septen-
trionem *Emessae* et orientem *Chamatae* atque *Schaizarae*,
tum ad orientem et septentrionem *Antiochiae*.

¹¹⁹ جيحان est *Pyranus* veterum. V. Golius ad
Alf. p. 286. et *supplementa tabulae*.

¹²⁰ [في السحاب] Post illa extinxerat auctor
haec: وقد وصفت بالوصف الينبع *Multa*
mirabilia de illa narrantur.

المكان حصن منيع قصارى يعرف بقلة
نجم وهو من بناء السلطان
بن نركي ¹²¹ قال وهذا الجسر جرن
عليه الي حران وفوقه يمرحلة
جيدة جسر حصن بتايا ¹²² يجازر
عليه الي سروج ¹²³ قال في كتاب
الاطوال ان موضوع جسر منيع حيث
الطول سب. ل. والعرض لو. كى ¹²⁴

ومن الاماكن المشهورة بالشام
زبطرة ¹²⁵ بالنراء المعجمة المفتوحة
وفتح الباء الموحدة ثم طاء مهلة
ساكنة وراء مهلة ثم ها في الآخر
قال ابن حوقل واما زبطرة فانها حصن
من اقرب الثغور الي بلد الروم
خربها الروم قال في كتاب الاطوال
موضوعها حيث الطول سا. كى.
والعرض لو. ن.

¹²⁶ ومن

¹²¹. Hic erant haec in litura:
وكان كثير ما يربط بها ويغزو الفرنج
الذين تسلطوا بالفتنة علي تغور الشام
والجزيرة، qui ea utebatur, ut specula contra Francos et
inde eos invadere solebat, qui tunc temporis tenebant arces li-
mitaneas Syriae et Mesopotamiae.

¹²². P. بلال. Nescio, quae lectio sit ve-
ra. Arx enim haec mihi plane est ignota

¹²³. (سروج) est urbs Mesopotamiae Charris vicina.
V. ind. Schult. Sita est ut accuratiorem addam positio-
nis loci notationem, secundum al Athwal in long. 62.

vero *Kalât Nagm* audit. Exstructum
est a Sultano Machmaude filio Zen-
kbii ¹²¹ Hunc pontem, ait, transiimus
Carrastendentes. Vltcrius adscendenti
mansionem satis longam, occurrit ali-
us pons *Cbesn Bataja*, ¹²² quem tran-
sire debet *Sarugjum* ¹²³ tendens. Po-
nitur in *Ketab al Athwal* long. Zeu-
gmatis 62, 30. et lat. 36. 20.

Est etiam de celebrioribus Syriae op-
pidis *Zobathrat*, ¹²⁵ quam, *Ibn Chau-
kel* dicit, esse ex extremis castris limi-
taneis contra *Gracciam* et a *Graecis*
destructam. Ex auctoritate *Ketab al
Athwal* est in long. 61, 20. in lat. 36.
50.

Huc

40. lat. 36. 50. secundum *Kanun* in long. 62. 55. lat.
37. 40. *Samto* p. 141. lin. 38. dicitur *Seroge*.

¹²⁴. Hic deleverat auctor haec: وقال المبرودي
في القافون وجسر منيع حيث
الطول سن والعرض لو. 38. وقال وهو علي
الفرات: Sunt haec al Birunii in libro, qui inscribitur al
Kanun: Long. eius est 64., latit. 35. 55. Euphrates illo
transmittitur.

¹²⁵. زبطرة est Ζάπεργον f. Σωζέπεργον Cedren,
Adi' Gol, ed Alf. p. 269. 270.

¹²⁶. Quae

¹²⁶ [ومن الاماكن المشهورة عين
 نربة قال ابن حوقل وهي بلدة تشبه
 بلد الغور وبها نخيل وهي خصبة
 واسعة الثمار والزروع والمرعي ومنها
 دخلت في بلد الروم قال في كتاب
 الاطوال موضوعها حيث الطول نط.
 ل والعرض لزر. قال في اللباب
 وعين نربة بلدة من الجزيرة تقارب
 حران والرها قال ابن الاثير وليس
 كذلك واما عين نربة كانت
 قديما من تغور المسلمين الواغلة
 في بلاد الروم تقارب طرسوس واذنة
 واخذها الروم من المسلمين في ايام
 سيف الدولة بن حمدان في سنة
 احدى وخمسين وثلثماية قال في
 اللباب وعين نربة بفتح العين
 المهلة وسكون الباء المثناة من
 تحت وبالنون وبفتح الراء المعجمة
 وسكون الراء المهلة وبالباء الموحدة
 وفي اخرها هاء]

اقول وزبطرة اليوم خراب خالية
 من الزرع والسكان ولم يبق منها غير
 رسم

[Huc referri debet etiam *Ain-
 zarbat*, oppidum auctore *Ibn Chau-
 kel*, simile, illi *al Gbauri*. Gaudet
 copia palmarum. Vber est solum,
 abundans fructibus horaeis satis-
 que ac pascuis. Per *Ainzarbam* intra-
 vi *Graeciam*. In *Ketab al Athwal* defi-
 nitur longitudo eius 59. 30. et latitudo
 37. praec. Vrbs, ait auctor *al Lobabi*,
Mesopotamiae est *Charano* et *Edeffae* vi-
 cina, sed negans hoc *Ibn al Atschir* di-
 cit eam olim fuisse arcem limitaneam
Moslemorum media in *Graecia* sitam in
 confiniis *Tarfi* et *Adenae*. Eripuerunt
 eam *Graeci* *Moslemis* regnante *Saifod-
 daula* filio *Chamdani* a. 351. *Al Lo-
 bab* docet, quomodo pronunciare opor-
 teat *Ainzarbat*.

Quibus adiungo, *Zobathram* ho-
 die esse desertam, cuius destitutam,
 D 3 nec

¹²⁶. Quae sequuntur uncinis inclusa, ea omnia ob-
 lita fuerunt ab auctore, quae tamen, quia nimis mul-
 ta erant, textui inferere malui, quam in nota exhibe-

re. Uberius vero de *Anazarbo* exposuit auctor ipsa in
 tabula.

رسم¹²⁷ سورها وليس بالكثير وهي
في ارض مستوية والجبال تحيط بها
والشجرة¹²⁸ من جميع جهاتها علي
الغرب منها وهي في جهة الغرب عن
حصن منصور وعلي نحو مرحلتين
ايضا وبينها وبين حصن [منصور
الجبال والديرند ولقد اجترت بها
في عام فتحنا ملطية في المحرم
سنة خمس عشرة وسبعماية وكان في
شهر نيسان¹²⁹ واصطدنا من ارض
زبطرة بين شجر البلوط صيودا
كثيرة وهي ارناب كبار الي الغاية لا
يوجد في الشام ارناب يغارهن في
القدر

قال في المشترك الشجر بفتح
المثلثة وسكون العين المعجمة وفي
اخرها راء مهيلة قال وهو اسم لكل
موضع يكون في وجه العدو فتغور
الشام كانت اذنة وطرسوس وما
مها فاستولي عليها الارمن وكذلك
كان

¹²⁷ رسم Malim fere رسوم, vestigia

¹²⁸ الشجرة Significatum huius vocabuli fateor
me fugere. Nec enim vero suspicor, hic falsam lecti-
onem, quum codices concordent Cl. Reiskius exem-
plo suo adscriperat: Hanc vocem reddunt Schickardi
Schedae per nemora. Ac forte verum vidit Schickardus.

nec agrum ibi coli, nec superesse
nifi¹²⁶ reliquias paucas murorum
eius. Sita est in planitie spatiosa, mon-
tibus septa, omnemque terram subur-
banam occupant nemora.¹²⁷ Distat
versus austrum a *Malatbia* fere duas
mansiones, totidemque ab *Cbesn Mansur*,
cui est ad occidentem. Seiuncta
est] ab illa monte ac porta ferrea.
Quam transii, quum *Malatbiam* oppu-
gnabamus mense *Mocharramo* anni 716.
(Erat vero mensis *Nisan*.)¹²⁸ Ve-
nabamur ibi tum in querceto multum
ferarum. Erant vero lepores singu-
laris magnitudinis, quales in *Syria* non
inveniuntur.

At Tschagbr secundum *al Moschtrek*
est nomen vnusculiusque arcis li-
mitaneae hosti oppositae. Sic olim
fuere *Tschogbar Syriae Adena* et *Tar-
sus*, vrbesque illis vicinae. Sed oc-
cuparunt eas *Armeni*. Sic fuere¹²⁹
in

Omnis enim familia vocis habet significatum *hirsuti* ali-
cuius, atque شجاري etiam fec. *Golum* vocantur arbo-
res perplexae.

¹²⁹ نيسان Addit hanc temporis notam au-
ctor ut cognoscat lector, verno tempore hoc factum
esse.

كان ¹³⁰ في بلاد ما وراء النهر ¹³¹
 بلاد تسمى الثغور فاستولي عليها
 الكفار وكذلك كان بالاندلس ¹³²
 وغيرها وهذه البلاد في زماننا هي
 بلاد الارمن ¹³³ قال ¹³⁴ والارمن بفتح
 الالف وسكون الراء البهلة وفتح
 الميم وفي اخرها نون قال وهي
 طابقة من الروم يقال لبلادهم بلاد
 الارمن وقد عد ابن حوقل ملطية من
 جهة بلاد الشام وقال وملطية
 مدينة كبيرة من اكبر مدن الثغور
 التي دون جبل اللكام ثم قال وهي
 من قرب بلد الروم علي مرحلة واما
 نحن فعدناه في بلاد الروم وهي
 اليق بها واما ابن خردادبه فقد
 جعل ملطية من الثغور الجبرية
 وعدّها منها

ومن

كان ¹³⁰ male abest a P.

¹³¹ [ما وراء النهر] i. e. *Transoxana* s. *Bactriana* veterum.

¹³² ببلاد الاندلس P. [بالاندلس].

وهذه البلاد في زماننا هي
 هي بلاد الارمن [Hæc in litura fuisse
 notarat Cl. *Reiskius*. Neque exstabant in P. sed se-
 quentia videntur postulare, ut servantur. Forte pri-
 mo deleverat illa auctor, sed deinde quanquam minus
 distincte notarat illa retinenda esse.

in *Mamara Nabra* ¹³⁰ (*Transoxana*)
Tschogbur quaedam, sed iam occupa-
 tae ab infidelibus. Fuerunt quoque
 in *Hispania* et alibi. Tales regiones
 (nempe *Tschogbur*) hodie sunt *Bilad*
al Armen. ¹³¹ Docet ¹³³ idem au-
 ctor *al Moschtareki* quoque Orthogra-
 phiam vocis *Armen*, addens *Armenos*
 esse populum Romonis parentem, cuius
 populi terrae *Bilad al Armen* vocentur.
 Ponens *Ibn Cbaukel Malatbiam* in limite
Syriae, ait eam esse urbem magnam,
 ex maximis vrbibus illorum at *Tschog-*
gur, quae sub monte *al Lokham* sita
 sunt. Deinde eam pronunciat esse fini-
 timam ditioni *Graeciae*. Reposuimus
 illam citius in numero vrbium *Graeci-*
ae, quanquam *Ibn Cbbordadsebah* eam
 accenseat *Tschogburis Mesopotamiae*.

Ex

قال الثغور التي دون جبل اللكام ¹³⁴
 Ita legebatur in L. neque Cl. *Reiskius* hic praefectum
 aliquid animadverterat. Sed mihi semper locus hic in
 mendo cubare visus est. Hiulca illa quidem est oratio, nec
 sequentia recte cohaerent, et vocabulum الثغور *Ma-*
culinum cum Feminino constructum comparet. At ve-
 ro egregium hic est exemplum P., quod insignem la-
 cunam sarcit in Leid., ut videtur, opera bibliopegi illi-
 us scaevi, qui librum hunc male recensuerat, effectam.
 Omnia enim, quae verba illa, قال الثغور ¹³⁴
 caet intercedunt, supplevi ex P.

ومن الأماكن المشهورة من هذا
 الأقليم الكنيسة والهارونية وهو ¹³⁵
 من جملة بلاد الأرمن والهارونية ¹³⁶
 منسوبة ¹³⁷ إلى بانيها هارون
 الرشيد قال في المشترك والهارونية
 مدينة صغيرة اختطها هارون
 الرشيد بالثغور في طرف جبل اللكام
 قال في العزيري ومدينة الهارونية
 آخر حدود الثغور الشامية ما يتصل
 بالحدود الجزائرية وبينها ¹³⁸ وبين
 الكنيسة السودا اثنا عشر ميلا قال
 في كتاب الأطوال أن الهارونية
 حيث الطول س. ل. والعرض ل. ر. ك.

ذكر شي من المسافات بالشام

قال ابن حوقل أما طول الشام
 فخمسة وعشرون مرحلة من ملطية
 إلى رفح فمن ملطية إلى منبج أربعة
 مراحل

وهما f. (وهو 135)

Hic obleverat auctor orthographiae huius vocis notationem, certe quia de illa dubitari non poterat. Neque opus esse arbitror, eam hic addere.

تسمية P. [منسوبة 137]

ويبينهما P. [وسها 138] inter Canisam nempe atque Haruniam. Sed male, ut videtur. Canisat illa haec ipsa videtur esse Canisat as Sauda Nubiensis p. 292.

Ex celebrioribus huius regionis oppidis sunt quoque *al Canisat* et *al Haruniat*, ¹³⁴ provinciae *Bilad al Armen*. *Al Haruniah* ¹³⁵ nomen habet a conditore ¹³⁶ *Harun ar Raschid*. In *al Moschtarek* vocatur urbs parva conditorem agnoscens *Harun ar Raschid*. *Al Azizi* eam ultimum dicit esse finem ¹³⁷ *Tschoghur Mesopotamiae*. A *Canisat as Sauda* abest 12 milliaria. Longitudo *al Haruniae* sec. *Ketab al Athmal* est 60. 30. latitudo 37. 20.

Notata quaedam de distantis in Syria.

Quod ad longitudinem Syriae, ait *Ibn Cbaukel*, est 25 mansionum a *Malatbia* usque *Rasach*. A *Malatbia* ad *Mam-*

l. 6. ed. Arab. *Haruniam* ab حصن الحوش (ponte nouo) abesse ait mansionem, a *Canisat as Sauda* vero non plane integrum diei iter. Caue vero nostram *al Haruniat* confundas cum alia Iracae urbe *al Harunija* (الهارونية) *Samirrae* urbis appendice, quam condiderat *ar Raschidi* nepos, filius *al Motasemi*, *Abu Gjafar Harun al Watschek*, Chalifa De qua vide sis *Abulfedae Ann. Mosl.* ex ed. *Reiskii* p. 194. et *Herbet. Bibl. Orient.* p. 433. b. De nostrae *Haruniae* extruptione adi sis *Abulph. H. D.* p. 268.

مراحل ومن منبج الي حلب مرحلتان
ومن حلب الي حص خمس مراحل
ومن حص الي دمشق خمس
مراحل ومن دمشق الي طبرية اربع
مراحل ومن طبرية الي الرملة ثلث
مراحل ومن الرملة الي رفح مرحلتان
فذلك خمس وعشرون مرحلة

واما عرض الشام فاعرضها فيه
طرفاه فاحد طرفيه من القنات من
جسر منبج علي منبج¹³⁹ ثم علي
قورس¹⁴⁰ في حد قنشرين ثم علي
العواصم في حد انطاكية ثم يقطع
جبل اللكام ثم علي البصيصة ثم
علي اذنة ثم علي طرسوس و ذلك
نحو عشر مراحل وهذا هو الست
المستقيم واما الطرف الاخر فهو حد
فلسطين فياخذ من البحر من
حد يافا حتي ينتهي الي الرملة ثم
الي بيت المقدس ثم الي اريحا
ثم

Mambegj quatuor sunt mansiones, ab hac ad *Cbalebum* duae, hinc ad *Emessam* quinque, inde ad *Damascum* totidem, hinc ad *Tiberiadem* quatuor, hinc ad *ar Ramlat* tres, hinc ad *Rafach* duae. Quae efficiunt 25 mansiones.

Quod vero ad latitudinem Syriae, latissima est in duobus lateribus. Quorum alterum ducitur ab *Euphrate* ad *Giesr Mambegj* (*Zeugma*) super *Mambegj* tum super terram *Kures* (*Cyrrhesticam*)¹⁴⁰ in praefectura *Kinnesrinense*, tum super *al Adwasema* in ditioe *Antiochiae*, tum super montem *al Lokkham*, tum super *al Maszifzat*, tum super *Adsenat*, tum super *Tarsum*. Procurrens vero haec via in linea recta efficit decem mansiones. Alterum latus est terminus *Palaeestinae*, duciturque a mari, ibi ubi est terminus *agriloppensis* ad *ar Ramlat*, ad *Hierosolyma*, ad *Ierichuntein*, ad *Zogharam* ad montem *as Scharat*, ad *Moan*, quae efficiunt mansiones sex. Nec facile transgreditur locus aliquis inter haec duo latera situs¹⁴¹ siue ille ex tractu *lor-danitico*

¹³⁹ منبج علي A Par. haec verba aberant. male. *Giafr.* *Mambegj* est *Zeugma Hieropolitanum*, de quo in fine enarrationis tabulae aptior erit dicendi locus.

¹⁴⁰ قورس P. male قورس. Est enim *Cyrrhus* veterum, de qua vide, quae p. 22. n. 94. diximus.

ثم الي نغر ثم الي جبل الشراة الي
ان ينتهي الي معان ومقدار هذا ست
مراحل فاما ما ¹⁴¹ بين هذين
الطرفين من الشام فلا يكاد يزيد
عرض موضع من الاردن ودمشق
وحص علي اكثر من ثلاثة ايام لان
من دمشق الي طرابلس ¹⁴² علي
بحر الروم يومان غربا والي انصي
الغوطة حتي يتصل بالبادية شرقا يوم
ومن حص الي انطرطوس ¹⁴³ علي
بحر الروم يومان غربا ومن حص
الي سلبية علي البادية
شرقا ¹⁴⁴ يوما ومن طبرية الي صور
علي البحر غربا يوم ومنها الي
اربيحا وافيق علي حد ديار بني
فزارة شرقا ¹⁴⁵ يوم فهذه مسافة طول
الشام وعرضه

ومدينة

*nitico, siue ex Damasceno, siue ex Emesse-
no est, latitudinem trium mansionum.*
Nam a Damasco ad Tripolin ¹⁴² *ad mare*
mediterraneum, est iter bidui versus oc-
cidentem, et ad terminum al Gbutbae,
vsque dum venit in al Badiat versus
orientem, iter diurnum. Ab *Emessa* ad
Anzaradum ¹⁴³ *in ora maris mediter-*
ranei, sunt duae mansiones. Ab
Emessa versus orientem ad *Salemjat*
in ora al Badiat est mansio; ¹⁴⁴ *item-*
que a Tiberiade ad Tyrum apud mare
versus occidentem. Inde quoque ad
Iericbuntem et *Afik* ¹⁴⁵ *in limite re-*
gionum Bani Fazarat est mansio. At-
que hae distantiae efficiunt longitudi-
nem Syriae atque latitudinem.

^{141.} *ما* addidi ex P. Ita obscure vero hic loquitur
autor, ut fere non intelligatur. Quantum tamen ego
video, sensus loci huius hic est: Syria tam in imo fine,
quam in medio, et summo denique patet tres mansiones,
ab occidente ad orientem, neque facile reperias locum qui
latius distet a mari mediterraneo, quam 3 mansionibus,
^{142.} *طرابلس* P. addit *التي*.

¹⁴³ *انطرطوس* P. *انطرطوس*

^{144.} *مشرق* P. *شرق*.

^{145.} *وافيق علي حد ديار بني فزارة*
[*شرق*] Haec omnia male desiderantur in P. *Afik*
vero est ciuitas Syriae *Damascum* inter ac *Tiberiadem*,

ومدينة اريحا المذكورة قال في
المشتركي بكسر الراء المهملة وسكون
البتنة التحتنية وحاء مهملة والـف
مقصورة وقد تمد قال في المشتركي
يغال لها اريحا بزيادة الالف
في اولها وهي قرية بالغور عن بيت
المقدس علي مسافة يوم وهي قرية
الجبارين ¹⁴⁶ اقول لها ذكر في
كتب الاسرايليين قال في القزيري
هي اول مدينة فتحها يوشع بن
نون

من اصال الشام علي اربعة اميال
منها مشرقا نهر الاردن ¹⁴⁷ ويترجم
النصاري ان المسيح تعبد فيه في
ذلك الموضع وعنده مغالع الكبرى
وليس بفلسطين معدن غيره قال
وباريجا

Iericho vero est vrbs *Syriae* nota,
cuius Orthographia in libro, qui
al Moschtarek inscribitur, traditur.
Est vero vrbs *al Gbauvi* distans
mansionem *Hierosolymis*, ¹⁴⁶ estque
vrbs gigantum; cui adiungo, men-
tionem eius fieri in libris *Israelita-
rum*, esse urbem antiquam expugna-
tam olim a *Iosua* filio *Nun*.

Ex nomis *Syriae* est etiam, qui
quatuor milliaria orientem ver-
sus ab hac vrbe distat, fluuius *Iordan-*
es ¹⁴⁷ Tradunt *Christiani*, in eo ba-
ptizatum esse *Messiam*. Prope *Ieri-*
chuntem sunt quoque fodinae sulphu-
reae, neque alibi uspiam totius *Palesti-*
nae fodinae sunt ullae. Seritur ibi gla-
sum,

E 2

quae et ^{فكي} *Confragosa Fiki* audit. Vide *Schul-*
tensii ind. G. sub voce *Phykum*.

^{146.} [الجبارين] Vide sis *Pocockii spec. hist. Ar.*

pag. 3.

^{147.} [الاردن] In litura hic erant: ^{ي و ب ت ر ف} *ي و ب ت ر ف*, qui nostro tempore as *Schariat*, i. e.
vadum appellatur.

وباربعاء يزرع الوسمة ٨٤١ فيعمل منها
 النيل وبينها وبين بيت المقدس اثني
 عشر ميلا في جهة الغرب قال في
 كتاب الاطوال ان موضوعها حيث
 الطول نحو ك. والعرض لا. ل وفيه
 نظر

stum, vnde annil, (succus vulgo Indi-
 cus conficitur. Eam inter ac Hieroso-
 lyma interfunt 12 miliaria versus occi-
 dentem. Ponitur ipsa in *Ketab al Arh-
 wal* in long. 56. 20. lat. 31. 36. De quo
 tamen adhuc superest dubitandi et
 ampliandi locus.

148. [الوسمة] P. [الوسمة] vtrunque bene.

سادس الاقاليم العرفية

وهو

بلاد الشام

SEXTVM CLIMA GEOGRAPHICVM,

QVAE EST

TERRA SYRIA.

اسماء المنقول عنهم	درج الطول	دقائق الطول	درج العرض	دقائق العرض	الاقليم الحقيقي	الاقليم العرفي	ضبط الاسماء
اطوال	نو	ي	لب	خ	من	حد 4	بفتح العين والهمزة وتشديد الراء المهملة ايضا وفي اخرها هاء
ابن سعيد	نو	2	لب	3	الثالث	فلسطين	
اطوال	نو	ل	لب	ذ 7	من	من	بفتح العين وسكون الهمزة والهمزة وتشديد الراء المهملة ولا راء في الآخرنون
قياس ابن اسعبد	نو	ي 6	لب	ي 8	الثالث	فلسطين	
اطوال	نو	ن	لب	ي	من	قصبة	بفتح الراء المهملة ولا همزة وتشديد الراء المهملة ولا همزة وهاء في الآخر
قياس قانون	نو	ك 9 o i	لب لب	ل 11 م	الثالث	فلسطين	

1. Tres posteriores columnae tabulae exulabant e P. In illa vero tabula urbium Palaestinae, quam ex nostra excerptam *Palaestinae* suae pag. 511. inferuit *Relandus*, Codice Britannico, ut ipse p. 595. illius operis testatur, usus, ultima deerat columna, de Orthographia exponens. In positionibus, in quibus vehementer discrepant libri, secutus sum Leidensem.

2. τ Cod. Rel. praefert τ, quam literam aut ipse *Relandus* aut eius librarius multis locis cum nullitatis nota confudit, id quod semel monuisse, satis est.

3. Loco duplicis τ in P. bis legitur μ. In C. R. est etiam αλφειμωα alia latitudinis notatio. τ. λ, sed perinde ac praecedens asteriscis distincta. Plurimas eiusmodi positionum notationes sine nomine auctoris in libro illo inveni, quas iam varias lectiones esse non dubito.

4. C. R. من [حسن]

5. وابن استعبد a P. Apud Rel. est وابن استعبد

6. ي]

الاسماء	Nomina Locorum	Nomina Auctorum	Grad. Long.	Min. Long.	Grad. Lat.	Min. Lat.	Clima natural.	Clima Geograph.
غَزَّات	Ghazzat	Athwal	56	10	32	0	ex	limes
		Ibn Sâ'd	56	0	32	0	tertio	Palaeestinae
عَسْكَالَان	Aâs Kalan	Athwal	56	30	32	55	ex	ex Pa-
		Analogia	56	10	32	10	tertio	laestina
		Ibn Sâ'di						
الرَّمْلَة	ar Ramlat	Athwal	56	50	32	10	ex	metropolis
		Analogia	56	20	32	35	tertio	Palaeestinae
		Kanum			32	40		

6. ܩܕܝܫܐ P. ܩܕܝܫܐ . In C. R. sunt ܩܕܝܫܐ et ܩܕܝܫܐ , variae lectiones.

7. ܩܕܝܫܐ Ita posuerat *Relandus*. In L. et P. deerat punctum diacriticum.

8. ܩܕܝܫܐ P. ܩܕܝܫܐ .

9. ܩܕܝܫܐ P. ܩܕܝܫܐ et C. R. variam lectionem ܩܕܝܫܐ .

10. Superfluum sane duxit auctor longitudinis addere notationem eandem cum praecedente ex Analogia posita. Sed in P. erat adiecta, quia ibi discrepabat ab ea.

11. ܩܕܝܫܐ P. ܩܕܝܫܐ .

12. ܩܕܝܫܐ

يافا	Iafa	Athwal	56	40	32	20	ex	ex Palae
		Kanun	56	20	38	0	tertio	stina
		Analogia	56	55	32	40		
قيسارية الشام	Kaifariat os Schami	Kanun	55	30	32	50	ex	ex Palae-
		Athwal	57	30	32	30	tertio	stina.
		Ptolom.	57	30	35	55		
		Analogia	56	55	32	30		
أرسوف	Orsuf	Kanun	56	50	32	45	ex	ex Palae-
		et Ptol.					tertio	stina.
		Analogia	56	15	32	45		
عكا	Aacca	Tab.Geo.	56	50	32	30	ex	ex urbibus
		Ibn Sâid	58	8	33	20	tertio	litoralibus
		Kanun	58	20	33	20		
		Athwal	58	15	32	30		
		Ptolom.	58	25	33	20		
		Analogia	56	20	32	15		Syriac-

17. (و ر سم) P. male omittit.

18. [ب د] P. C. R. concordat cum L., sed addit eius varias lectiones ر et ك.

19. (د ه) P. praefert ل ح C. R. utrumque.

20. (ل بن س ت ج ن) P.

21. (د ه) Ita L. et P. C. R. ب د. 22. (د ه) C. R.

23. (د ه) C. R. P. ن د.

24. (ك) P. et C. R. ل. 25. (ل بن) P.

26. (ل بن ي د) P. ل ح ج م C. R. ت. ل ح ج

نريج ²⁷ قياس	نتر ²⁸ نو ²⁸	له ل	لب لب	ل نر ²⁹	من الثالث	من الامرن	في فم الحمار الضاحك واليه حيلة والغناء في ثياب مستديرة من فوق واليه شين وكر عيني واليه حيلة واليه حيلة لن مكان الغناء له كورة واله حيلة
اطوال رسم وابن سعيد ³⁰ قياس	نرج نتر نو ³²	نه ³¹ م له	لب لب لب	ي ³³	من الثالث	من الامرن	في فم الحمار الضاحك واليه حيلة والغناء في ثياب مستديرة من فوق واليه شين وكر عيني واليه حيلة واليه حيلة لن مكان الغناء له كورة واله حيلة
اطوال قياس	نرج نو ³⁵	34 ل ³⁶	لب لب	ن ه ³⁷	من الثالث	من الامرن	في فم الحمار الضاحك واليه حيلة والغناء في ثياب مستديرة من فوق واليه شين وكر عيني واليه حيلة واليه حيلة لن مكان الغناء له كورة واله حيلة
اطوال قياس	نتر نو ³⁹	ل ³⁸ كه ⁴⁰	لب لب	ي ⁴¹ 42	من الثالث	من الامرن	في فم الحمار الضاحك واليه حيلة والغناء في ثياب مستديرة من فوق واليه شين وكر عيني واليه حيلة واليه حيلة لن مكان الغناء له كورة واله حيلة

27. اطوال C. R. (مريج) cui additur longitudo.
لب لب. latitudo. نو. له

28. نو C. R. (نو) P. نر. 29. نر C. R. (نر) P. نر.

30. (نر) P. نر. 31. نر C. R. (نر) P. نر. 32. نو C. R. (نو) P. نر. 33. ي C. R. (ي) P. ي. 34. ن C. R. (ن) P. ن. 35. نو C. R. (نو) P. نو. 36. ل C. R. (ل) P. ل. 37. ه C. R. (ه) P. ه. 38. ل C. R. (ل) P. ل. 39. نو C. R. (نو) P. نو. 40. كه C. R. (كه) P. كه. 41. ي C. R. (ي) P. ي. 42. ن C. R. (ن) P. ن.

posita legitur, positionis notatio, *Ibn Saido* adscripta est, illi vero قياس nihil aliud adiectum, quam gradus 'lat. لب

31. نر C. R. (نر) P. نر.

صَفَدُ seu صَفَرُ	Szafat	Tab. Geogr.	57	35	32	30	ex	ex
		Analogia	56	30	32	7	tertio	regione Iordan
طَبْرِيةَ	Tabariat	Athwal	58	55	32	0	ex	metrop.
		Ptolom.	57	45	32	0	tertio	regionis
		Ibn Said	56	85	23	10		Iordan.
بَيْسَانَ	Baifan	Athwal	58	0	32	50	ex	ex reg
		Analogia	56	30	32	5	tertio	Iordan.
نَابِلُسُ	Neapolis	Athwal	57	30	32	10	ex	ex reg.
		Analogia	56	25	32	0	tertio	Iordan.

32. (دو) P. قتر C. R. habebat varias lectiones (لن)

33. (ي) P. ل. longitudines loci notationes. قتر

34. (ع) C. R. addebat variam lectionem بة

35. (دو) P. et C. R. قتر 36. (ل) P. كة C. R. ل et ل

37. (ع) P. كتر C. R. ن et كتر 38. (ل) C. R. ل et ل

39. (دو) P. قتر. In C. R. est utraque lectio.

40. (ك) P. ل In C. R. utrumque. 41. (ي) P. عي.

42. (ع) P. كتر C. R. habet utrumque.

بيت المقدس	Bait al Makdes	Athwal	56	30	31	50	ex	ex Pal.
		Kanun	56	0	33	0	tertio	aut reg-
		Ibn Sâid	56	31	32	0		Iordan.
		Ptolem.	56	0	32	0		
بيت حبرون بنة مقبرة الخليل	Bait Chabrun, in ex est sepulchrum Abrahami	Tab.Geogr.	56	30	31	35	ex	ex Palae-
		anon.					tertio	stina
الشوفيك	as Schaubekh	Ibn Said	56	0	31	0	ex	ex as
		Analogia	58	0	31	0	tertio	Scharat
الكركي	Carach	Ibn Said	56	50	31	30	ex	probabiliter
		Analogia	57	30	31	30	tertio	ex al Balka

46. τ] P. loco duplicis τ in hac columna duplex habebat.

47. (نو) erat in L. Sed scripsi (نح) ex P., quia im-
probabile videbatur auctorem addidisse ex coniectura

positionis loci notationem eandem plane cum ea, quam
iam ex Athwal dederat.

48. (نو) P. (نح).

49. (ل) P. (نح).

50. (ل) P. τ.

ماب وهي الربة	Mab, haec est ar Rabbat	Athwal Analogia	56 57	30 30	31 31	35 38	ex tertio	ex al Balka sec al Aazizi haec et Adfrach sunt opp. m. as Scharat
عمان	Amman	Athwal	56	20	31	8	ex tertio	ex al Balka, haec, ait al Aâ- zizi, est al Balka f. metrop. eius.
الصلت	as Szalt	quidam Analogia	58 57	10 8	32 32	8 0	ex tertio	ex reg. Iordan.
عجلون والبا عوثة	Agjlun et al Batifcha	quidam Analogia	58 57	10 8	32 32	10 0	ex tertio	ex reg. Iordan.

P. ل. ح. (ل) 56.

P. نو. (ر) 57.

P. ل. ح. (ح) 58.

P. ك. ر. (ع) 59.

ميدا	Szaida	Athwal Kanun et Ptol.	58 59	15 10	38 38	0 45	ex tertio	ex urb. litor. reg. Damasc.
بيروت	Bairut	Athwal Ptolem. et Ibn Sâid et Kanun	59 59	 30	38 34	20 0	ex tertio	ex urb. litor. reg. Dam.
صور	Szur	Athwal Analogia	58	35	32 32	40 45	ex tertio	ex urb. litor. reg. Dam.
بانياس والصبيبية	Banias et as Szobeibat	Analogia	59	20	38	20	ex tertio	ex pracf. Damasc.

66. C. R. addebat قس قس, ex eaque longitudi-
nem (لن) (م) (34) 8. 57. قس (لن) (م)
38 (لن) (م) 32. (33) 45. (40)

67. لن] P. لن.

68. 38] P. 38

39. والصبيبية] Omissa erat haec vox in C. R.

70. ك] P. 38

71. لن] P. لن

72. ك] P. 38

G

73,

أدراآت	Adraât	Athwal Quidam Analogia	60 59 60	0 0 0	31 32 32	35 20 20	ex tertio	ex praefe. Dam. secund. al. Aâza. haec est urbs Batanaeae
شكاف ارنون	Schakif Arnun	Analogia	58	10	32	50	ex tertio	ex praefect. Damasc.
بصرى	Bosra	Verum Kanun et Athwal	60 59	0 20	32 31	15 30	ex tertio	Metropolis Auranitidis
دماشق	Dimalchik	Kanun	60	0	38	30	ex tertio	Metropolis Syriae

75. (بصرى) Ap. Rel. erat بصرى male. In Orthographiae huius vocis notatione est ultima ipsius littera; sed in utroque codice erat, بصرى scriptum cum ي.

76. (الدراب, verum, vestins) Est haec nempe ipsius

auctoris sententia, in quam abit a Kanuni et Athwalii notatis.

77. 2] C. R. ح. 78. ٥] C. R. ٥.

79. ٧] C. R. ٧.

33.

أثربولس ٨٠°	Athrabuls Tripolis	Athwal	59	40	34	0	in princ. quarti clim.	ex urb. litt. Emessae
حصن الأكراد	Chefn al Akhrad	Analogia	60	30	34	0	in princ. quarti clim.	ex praef. Emess. in regione montana
بعلبك	Baalbekh	Analogia	60	0	38	50	ex quarto	ex praef. Damaſc. in montana regione
حص	Chemsz	Analogia	61	0	34	20	ex quarto	ex praef. Damaſc. in regione montana

سَلِمِيَّةُ	Salemjat	Analogia	61	0	34	20	ex quarto	ex principibus urbibus Syriae
صَرْخَدُ	Szarchhod	Analogia	60	10	32	15	ex quarto	ex praef. Emeffae
الْمَرْقَبُ وَبَلْدِيَّاسُ	al Markab et Balanias	Tabula Geogr.	60	0	34	45	ex quarto	ex urb. litoral. regionis Emeff.
بَارِينُ	Barin	Tab. Geo Analogia	60 61	45 0	34 34	20 40	ex quarto	ex praef. Chamat
حَمَّاتُ	Chamat	Rectum	61	15	34	45	ex quarto	urbs Syriae Emeff. fam inter et Kin- nefrin

85. (مَحْقَقٌ) Hoc in Leid. ex emendatione fuisse
quum prius قَبْلَاسُ scriptum fuisset, notarat Cl.

Reiskins. Sed et illud مَحْقَقٌ Par. probabat.

قياس اطوال	س س	ك	لد لد	نه نه	من الرابع	من ساحل الشام	من ساحل الشام
قياس	سا سا	ي	لد لد	ن	من الرابع	من جند حصص	من جند حصص
اطوال قياس	سا سا	ل نه ⁸⁴	لد له	86 87	من الرابع	من جند حصص	من جند حصص
اطوال قياس	سا سا	85 م	له له	88 89	من الرابع	من جند حصص	من جند حصص
اطوال قياس	س س	م ي	له له	نه كه	من الرابع	من ساحل الشام	من ساحل الشام

86. punctum addidi ex P.
88. 2] P. 8.

87. 2] P. 8.

جبلّة	Gjablat	Analogia Athwal	60 60	0 20	34 34	55 55	ex quarto	ex littore Syriae
شيزر	Schaizar	Analogia	61	10	34	50	ex quarto	ex nomo Emeffeno
كفرطاب	Cafarthab	Athwal Analogia	61 61	30 55	35 35	45 0	ex quarto	ex nomo Emeffeno
المرة	al Maârrat	Athwal Analogia	61 61	45 40	35 35	0 45	ex quarto	ex nomo Emeffeno
الذقية	al Ladfakijat	Athwal Analogia	60 60	40 10	35 35	55 25	ex quarto	ex littore Syriae

اطوال	س	ذ	لد	89	من	من ساحل	من الباب بغير
قياس	س		لد	ك	الرابع	النشام	البحر وسكنه
قياس	سا	ح 90	له		من	من اعمال	من البحر وسكنه
					الرابع	شيزر	والبحر وسكنه
اطوال	سا	ن	له	يه	من	من اعمال	من البحر وسكنه
					الرابع	حلب	البحر وسكنه
قياس	س	ن 91	له	ن	من	قاعدة	من الباب بغير
					الرابع	العواصم	والبحر وسكنه
قياس	س	ل	له	ن	من	من اعمال	من البحر وسكنه
					الرابع	حلب	البحر وسكنه

TABULA SYRIAE.

عَرَكَاتٌ	Eerkat	Athwal	60	55	34	0	ex	ex littore
		Analogia	60	0	34	10	quarto	Syriae
فَامِيَا	Famia	Analogia	61	8	35	0	ex quarto	ex praef. Chaleb.
سَرْمِين	Sarmin	Athwal	61	50	35	15	ex quarto	ex praef. Chaleb.
أَنْطَاكِيَّة	Anthakijāt	Analogia	60	55	35	50	ex quarto	Metrop. al Aâwafe morum
حَارَم	Charem	Analogia	60	30	35	50	ex quarto	ex praef. Chaleb.

قياس	سب	ي	له	مه	من	من قواعد	من المبادئ بـ كسر القاف وفتح النون المهملة وكسر الراء المهملة ياء منذلة فكيف ساكنة وفي آخرها نون ة
اطوال	سب	ي	له	ن	من	من قواعد الشام العظام وهي من جند قنسرين	من المبادئ بـ كسر القاف وفتح النون المهملة والراء المهملة ياء منذلة فكيف ساكنة وفي آخرها ياء ة
قياس	سد	نه	لو	ح	من	من جند قنسرين	من المبادئ بـ كسر القاف وفتح النون المهملة والراء المهملة ياء منذلة فكيف ساكنة وفي آخرها هاء بـ كسر القاف
قياس	س	نه	له	نح	من	من جند قنسرين	من المبادئ بـ كسر القاف وفتح النون المهملة والراء المهملة ياء منذلة فكيف ساكنة وفي آخرها سين ة وفي آخر سين ة
قياس ٩٤	سا		لو		من	من جند قنسرين	من المبادئ بـ كسر القاف وفتح النون المهملة والراء المهملة ياء منذلة فكيف ساكنة وفي آخرها كاف ة وفي آخر كاف ة

92. Ita legebatur in L. fed in vitroque
codice vox حليبي erat sine Elif scripta.

93. In P. Dal. erat Dzamma notatum.

94. P. addit positionis loci notationem ex
tabula Geographica نريدكم ٥٥. 35. 61. ٥. ٢. ٤٠. ٥٠.

قنسرین	Kinnafrin	Analogia	62	10	35	45	ex quarto	ex urbibus prin- cipibus Syriae veteris
حلب	Chaleb	Athwal	62	10	35	50	ex quarto	ex urbibus prin- cipibus maiori- bus provinciae Kinnafrin
الرصافة	arRofafat	Analogia	64	55	35	8	ex quarto	ex praef. Kinnafrin
بغراس	Bagras	Analogia	60	55	35	58	ex quarto	ex praef. Kinnafrin
درباساکی	Darbafakh	Analogia	61	0	36	0	ex quarto	ex praef. Kinnafrin

نريج	سب	ل	من	من جند	نفسين	الاعز والام لآخر
نريج	سب	ل	ل	من جند	نفسين	الاعز والام لآخر
نريج	س	ي	ل	من جند	نفسين	الاعز والام لآخر
نريج	سا	ل	ي	من جند	نفسين	الاعز والام لآخر
نريج	سا	ل	ل	من جند	نفسين	الاعز والام لآخر

الرؤفندان	ar Rawandan	Tab.Geog.	62	0	36	0	ex quarto	ex praef. Kinnafrin
عينتاب ٩٤	Aaintab	Tab.Geog.	62	30	36	30	ex quarto	ex praef. Kinnafrin
صهجون و	Sahjun	Tab.Geog.	60	10	35	10	ex quarto	ex praef. Kinnafrin
حصن بزيه ١٤١	Chefzn Burziat	Tab.Geog.	61	0	35	10	ex quarto	ex praef. Kinnafrin
الشغور و بكاس	as Schoghr et Bakhas	Tab.Geog.	61	0	35	30	ex quarto	ex praef. Kinnafrin

قياس	سب	كه	لر	96	من الرابع	من قنسرین	من قنسرین
نریج	سب	ك	لو	ن	من الرابع	من قنسرین	من قنسرین
قياس	سب	ل	لر	97	من الرابع	من قنسرین	من قنسرین
نریج	سب	ل	لو	ن	من الرابع	من قنسرین	من قنسرین
قياس	سب	له	لر	98	من الرابع	من قنسرین	من قنسرین
قياس	سب	ن	لو	له	من الرابع	من قنسرین	من قنسرین
نریج 99	سب	ند 100	لو	101	من الرابع	من قنسرین	من قنسرین
قياس	سب	م	لو	ن	من الرابع	من قنسرین	من قنسرین

96. 2] P. م.

97. 2] P. م.

98. 2] P. م.

99. قياس. P. [نریج 99.

100. 2] In vtroque Codice prima littera carebat puncto diacritico.

101. 2] P. م.

حصن منصور	Chefn Manzur	Analogia	62	25	37	0	ex quarto	ex praef. Kinnafrin
قلعة الروم	Kallât Rum	Tab. Ge. Analogia	62	20 30	36 37	50 0	ex quarto	ex praef. Kinnafrin
البيرة	al Birat	Tab. Ge. Analogia	62	30 35	36 37	50 0	ex quarto	ex praef. Kinnafrin
منبج	Mambegj	Analogia	62	50	36	35	ex quarto	ex praef. Kinnafrin
الباب وبنزاعا	al Bab et Bozaâ	Tab. Ge.	62	55	36	0	ex quarto	ex praef. Kinnafrin
بالس	Bales	Analogia	62	40	36	50	ex quarto	ex praef. Kinnafrin

نريج قياس	س س	لو لو	ي 102	من الرابع	من جند قنسرين	الباب معروف وهو مضاف الي اسكندهر وهي بغتة السنين والسنينة والكناف وسكنون الدود وفندي الدال وضه الرار والهمه لمبه وسكنون اروارونود وبه هاهاء
نريج	نط	لو	103 م	من الرابع	من بلاد الارمن	الباب معروف وهو مضاف الي اسكندهر وهي بغتة السنين والسنينة والكناف وسكنون الدود وفندي الدال وضه الرار والهمه لمبه وسكنون اروارونود وبه هاهاء
قياس	نح م	لو	ن	من الرابع	من بلاد الارمن	الباب معروف وهو مضاف الي اسكندهر وهي بغتة السنين والسنينة والكناف وسكنون الدود وفندي الدال وضه الرار والهمه لمبه وسكنون اروارونود وبه هاهاء
اطوال	نط	لو	104 ن	من الرابع	من بلاد الارمن	الباب معروف وهو مضاف الي اسكندهر وهي بغتة السنين والسنينة والكناف وسكنون الدود وفندي الدال وضه الرار والهمه لمبه وسكنون اروارونود وبه هاهاء

102. 2] P.
103. 3] P.

104. 4] P.

باب سَكْهَدْرُونَه	Bab Sakhanderon	Tabula Geogr.	60	0	36	10	ex	ex praef.
		Analogia	60	0	36	0	quarto	Kinnafrin
اَيَّاس	Ajas	Tabula Geogr.	59	0	36	40	ex	ex Bilad al
							quarto	Armen
طَرْسُوس	Tharfus	Analogia	58	40	36	50	ex	ex Bilad
							quarto	al Armen
اَدْنَه	Adfanat	Athwal	59	0	36	50	ex	ex Bilad
							quarto	al Armen

مَصِيصَة	Melzizfat	Athwal	59	55	36	45	ex quarto	ex Bilad al Armen
قَلْ حَدُون	Tal Chamdun	Tabula Geogr.	59	30	36	20	ex	ex Bilad
		Ibn Sâid	59	20	36	0	quarto	al Armen
عَيْنُ نَرْيَة وَقَعْنُ غَبْرَهَا الرِّيَاسُ وَ سَهْوَهَا نَارِيَّة	Aân Zarbat sed vulgus detorte appellat eam Nawarzat	Analogia	59	30	36	50	ex	ex Bilad
		Athwal	59	30	37	5	quarto	al Armen
سَيِّس	Sis	Tabula Geogr.	60	0	37	0	ex quarto	ex Bilad al Armen

سرفندکار	Serfand a Khar	Tabula Geogr.	60	0	36	20	ex quarto	ex Bilad al Armen
بهرس برت	Bars Bert	Tabula Geogr.	59	20	37	0	ex quarto	ex Bilad al Armen
کاختا	Khachhta	Tabula Geogr.	61	10	37 cui subiun- gitur 39	50	ex quarto	ex extremis Syriae septen- trionalibus
کخار	Kharkhar	Tabula Geogr.	61	20	37	50	ex quarto	ex extremis Syriae versus Septentrio- nem

114. P. plane vñ in praecedenti, ex quo huc per oscitantiam librarii irrepsisse videtur; امر وقین لط.

نريج	سا	ل	ل ¹¹⁵	م	من الرابع	من حصون الشام الشامية
اطوال قانون	سا سب		لو ¹¹⁶ ل ¹¹⁷	ل	من الرابع	من حصون الشام الشامية
قياس	سب	118	ل ¹¹⁸	ل	من الرابع	من اقاصي الشام علي الفرات

ل¹¹⁵ P. (لو)
ل¹¹⁶ P. (لو)

8. P. [117.
P. [118.

بغداد	Bahafna	Tab. Ge.	61	30	36	40	ex quarto	ex castris Syriae septen- trionalibus
مرعش	Marâsch	Athwal	61	0	36	30	ex	ex castris
		Kanun	62	0	37	0	quarto	Syriae septen- trionalibus
سومافا	Somaifath	Analogia	62	0	37	30	ex quarto	ex extremo fine Syriae ad Euphratem

الاصاف والاخبار العامة

DESCRIPTIONES

ET

NARRATIONES GENERALES.

غزة^١ قد اختلف في طول
غزة والاقوي انه ست وخمسون
علي ما ذكره صاحب كتاب الاطوال
قال ابن حوقل بها قبر هاشم^٢ بن
عبد مناف وبها ولد الشافعي رضي
الله عنه وبها اسر عمر بن الخطاب
رضي الله عنه في الجاهلية لانها
كانت مستظرفا^٣ لاهل الحجاز وهي
بلدة متوسطة في العظم ذات
بساتين علي ساحل البحر وبها
قليل نخيل^٤ وكروم خصبة وبينها
وبين

In dissensu auctorum de *Gbazzae*^١ longitudine tutissimum est, ut sequamur auctoritatem libri *al Athmal*, quo illa graduum 56 esse traditur. Auctore *Ibn Chaukel*, sepultus ibi *Haschem*^٢ filius *Abd Menaf*, natusque est *as Schafai*, et captus *Oômar Ibn al Cbbat-tab* ante *Islamismum*. Erat enim *Gbazza* tum recens occupata^٣ ab *Chegjazensibus*. Est illa vrbs mediocris magnitudinis, cincta hortis, sita in littore. Parum quid palmarum^٤ ibi est; vineae sunt laetae. Dirimitur a mari tumulis arenaceis, qui porriguntur

K 3

١. (غزة) De Duplici *Gaza*, altera *Palaeogaza Aegyptiaca Rhinocoluram* inter et *Pelusium* sita, de qua intelligendum est illud, quod Luc. VIII, 26. *αὐτῆς ἐστὶν ἐρημος*, altera *Syriaca*, *Neogaza*, s. simpliciter *Gaza* dicta elegantes sunt observationes *Palmerii* ad *Polyb.* l. V. c. 84. coil. cum c. 80. ac *Wesselingii* ad *Anton. itin.* p. 151. itin. vet. *Rom.* adque *Diod. Sic.* l. II. p. 381. Ex quo etiam locus *Strabonis* l. XV. p. 1113. lucem accipere videtur, ubi *Elauticus sinus* *Κατὰ Γάζαν*, propter *Gazam* ponitur, quod de *Aegyptiaca* illa intelligendum videtur. Nam altera *Gaza Syriaca* secundum ipsam *Strabonem* XVI, 1102. aberat ad 1260 stadia a *sinu Elautico* Ill. d. vero quod vult *Cl. Walcherus* in *Animadv. hist. et crit. sect.* VI. p. 299. *Kατὰ* hic idem esse, ac in eodem loco *ισαν* postum significatio est huius vocis Graecis prius ignota.

2. (هاشم) In cod. *Relandi*, qui locum hunc recitavit *Pal.* l. III. p. 792 erat *قاسم*, mendose. Nam hoc nomen aut illius paterni *Muhammedis*, a quo *Haschemidae* dictae sunt celebris gens in *annalibus Muhammedanis*, historia Arabica ignorat.

3. مستظرفا. Sic legebatur in L., atque ita vocabulum hoc expressit, qui hunc locum excitavit, *Gohus* ad *Alf* p. 142. At vero corruptum esse vocabulum patet. *Gohus* quidem vertit; *Gazaos* inter et *Hejrae* incolae flavebat bellum. Quod vero, ni fallor, fecit ex coniectura, quam ex contextu ceperat; Quae ratio plerumque recta est ad errorem via. Veram lectionem suspexit *P.*, qua u nos in textum recepinus.

4. تلي لساجلا, qui colles procurrit versus linguam eius. Posui hoc ex coniectura *Cl. Reiski*. In cod. enim

وبين البحر اكوام مال تاسي
لسانها ٥ ولها قلعة صغيرة

عسقلان وهي بلدة بها اثار
قديمة علي جانب البحر بينها
وبين غزة نحو ثلاثة فراسخ وهي
من جملة تغور الاسلام الشامية قال
الغزيري ٧ ومدينة عسقلان هي ٨
علي ضفة البحر علي قلعة ٩ وهي
من اجل مدن الساحل وليس
لها ١٠ مينا وشرب اهلها من ابار
حلوة وبينها وبين غزة اثنا عشر
ميلا وبينها وبين الرملة ثمانية عشر
ميلا وهي في زماننا خراب ليس بها
سكان

الرملة

enim Leid. vtrique vox erat punctis destituta. Nec videtur tamen aliud quid hic locum habere posse, Golius l. c. posuit لسانها. sed in versione scopulum hunc, quem sibi fixerat, facile deuitavit plane omitendo illo vocabulo. Per linguam Garze portum Mejunam intelligi facile apparet. In P. erat علي بساتينها, sed quod ineptam librarii manum redoleret veram lectionem non assecuti.

٥. P. [مرمال].

٦. الشامية. Sequebantur hic haec ab auctore inducta; قال ابن سعيد وهي في دخلة من البحر, sita est, ait Ibn Sâid, in sinu maris. Ascalonem

guntur versus linguam (portum) eius ٥, muniturque arce parua.

Askalon multa habens antiquitatis vestigia oppidum situm est ad litus maris, distans *Gbarza* tribus fere parafangis, fuitque ex validissimis olim *Islamifini* in Syria propugnaculis ٦. Adiacet auctore *al Adzazi* ٧ mari ٨ in colle ٩ estque de illustrioribus tractus maritimi oppidis, portu carens. Bibunt incolae eius e fontibus aquae dulcis. *Gbarza* distat ١٢, *Ramla* ١٨ milliaribus. Hodie plane desolata iacet.

De

olim عروس الشام, sponsam Syriae vocatam fuisse notant iam Golius ad Alf. et Schult. in ind. Cuius splendidi tituli vrbi dati causa certe fuit, quod esset validissimum et insuperabile, quasi non viriatum, praesidium. Eadem imago frequens est Hebraeis vaticiniis, qui et rempublicam ab hostibus vexatam et euerfam feminae prostitutae comparare solent.

٧. قال في الغزيري P. (قال الغزيري).

٨. aberat a P. هي.

٩. قلعة P. (قلعة). Vox rarior, ut fit, cum frequentiore erat mutata.

١٠. (لها) P. male بها.

الرملة الاقوي عندي ان طولها
ما ذكر في كتاب الاطوال وهو نون.
وعرضها ما ذكر في القانون لب م.¹¹
قال في المشترك والرملة بلدة في
فلسطين اختطها سليمان ابن عبد
الملك الاموي وهي مشهورة قال
العزيزي¹² والرملة قصبة فلسطين
وهي محدثة وبينها وبين البيت
المقدس مسيرة يوم وقال الرملة لم
تكن مدينة قديمة وانما كانت
المدينة لد فاخر بها¹³ سليمان بن
عبد الملك وبني مدينة الرملة
وبينهما نحو ثلاثة فراسخ ولد في
ناحية المشرق وكان¹⁴
لعبد الملك¹⁵ دام
بالرملة

De situ *ar Ramlat* tutissimum esse
putamus, quod ponatur in longitudi-
nej 56. 50., in quo auctoritatem *Ketab*
al Aibmal sequimur, in latitudine 32.
40., in quo cum *al Kanun* facimus.
Auctor libri *al Moschtarek*, *Ramla*,
ait, est vrbs *Palaestinae*, cuius fun-
damenta fecit *Solaiman* filius *Abd ol*
Maleki Ommiada. Estque celebris illa
vrbs. *Al Aâzizi* vocat eam caput
Palaestinae, urbem sub *Islamismo* de-
mum conditam, inter quam et *Hie-*
rosolyma sit spatium itineris diurni.
Idem ille affirmat, eam non esse ex
vrbibus antiquis; sed olim existisse
Lyddam, quam quum diruisset *Solai-*
mannus filius *Abd ol Maleki*, eum se
contulisse ad condendam *Ramlam*, quae
inde distet tribus fere parasangis Orien-
tem versus. Fuisse ibi *Abd ol Maleko*
palatium, qui tenuem aquaeductum
illuc deriuarit. Iam vero maxime
potus

11. Haec omnia inde ab initio huius paragraphi
aberrant a Par. De *Ramla* quidem, nata illa videtur
Relando et *Pocockio* ex vico *Arimateae*. Sed est levis
tantum coniectura, idoneis argumentis destituta. Se-
cundum nostrum est vrbs recens, cuius fundamenta
iecit *Solaiman*. Quocum consentit *Wilhelmus Tyrius*
p. 785. coll. B.ug. Nam *Ramlae*, ait, antiquum no-
men non reperi, sed neque ipsam praeiis temporibus fuisse
frequens habet opinio, quam post tempora seductoris *Mabu-*
meth eius successores Arabum principes veteres tradunt hi-
storiae fundasse. Cui adde *Sanutium* p. 172. Plura alia,
de fatiis maxime vrbs, vide apud *Cangium* ad *Conne-*
nae Alex. p. 372. ed. Par.

13. (فاخر بها) P. خر بها. *خر* et *أودد* *sv*
scripturae facile apparet. Medii acui scriptoribus *Diof-*
polis dicitur. Atque etiam haec vrbs dicta fuit ad
sanctum Georgium. *Gazae* nomen fuisse vidimus, si
nec, qui hoc tradit *Benjam Tud.* p. 38. itin. in errore
versatus est, nec *Relandus*, qui in eo loco, pro
corrupto vocabulo *لوز, لوز* rescribere voluit, *Pal.*
p. 878.

14. وكان P. وكان. *Sebult* in ind. legendum putat;
15. لعبد الملك. *Verum* saluo viri summi iudicio
nihil eg. mirarerim; maxime, quum libri in illa
lectione concordent, atque ipsa bonum sensum pariat.
Videtur enim auctor in his de prima oppidi origine
expo-

12. [العزيزي] P. في العزيزي, vt supra.

بالرملة¹⁶ وجر الي الرملة قناة ضعيفة
للشرب منها واكثر شربهم الان
من ابار عذبة ومن صهاريج
يجتمع فيها مياه¹⁷ المطر وهي
في سهل من الارض

يافا. ومدينة يافا بلدة صغيرة¹⁸
الرجا من الغرض المشهورة
ومدينة يافا كانت حصنا
كبيرا فيه اسواق عامرة ووكلاء
التجارة¹⁹ ومينا كبير فيه مرسى
للمراكب الواردة الي فلسطين
والمقلعة منها²⁰ الي كل بلد وبينها
وبين الرملة ستة اميال وهي في
الغرب عن الرملة

قيسارية الشام من المشترك
وقيسارية مدينة بساحل بحر الشام
وتعد في اعمال فلسطين وكانت من
امهات المدن العظام²¹ وهي اليوم
خراب وقيسارية ايضا ببلد الروم يذكر
هناك

exponere voluisse. Fuisse ibi iam *Adhd al Maleko*
patri *Solaimani* palatium siue villam paruam, quam
potus domestici causa aquaeductu instruxerit illam
dein a *Solaimanno* filio, qui natus ibi atque educatus
esse videtur, in oppidum fuisse mutatam.

16. في الرملة Par. (بالرملة)

17. يجتمع من مياه P. يجتمع مياه

18. صغيرة Par. addit بلدة, male. De vrbe

potus supeditatur ex puteis dulcis
aquae cisternisque, in quibus aqua
pluuia colligitur. Sita est in planitie.

في

Iafa est vrbs parua circuitu, mari.
tima, quae portubus celebrioribus
accensetur. Fuit olim arx insignis,
gaudens foris rerum venalium copio-
sissimis, plena procuratoribus merca-
torum, instructa portu ingenti, vbi
statio erat nauium *Palaestinam* con-
tendentium, et inde omnes alias re-
giones petentium. Hanc inter atque
Ramlam, cui ad occasum iacet, sex mil-
liaria sunt.

Caesarea Syriae adiacens mari Sy-
riaco accensetur praefecturis *Palae-
stinae*. Fuit olim metropolis ingens²¹,
iam vero vastata iacet. Est etiam
Caesarea Graeciae, de qua infra dice-
mus

hac multa habes apud *Ptochoium deser. Or. Tom. II. p.*
5. sq. vers. Germ.

19. (التجارة) P. (التجارة) male Vocabulum rarius
est in frequentius mutatum.

20. والمقلعة وماله Par. male: والمقلعة وماله

21. Fuit nempe metropolis *Palaeestinae* primae, vide
Relandum p. 215. Hanc vero, quae veteribus *turris*
Stratonis, belli sacri scriptoribus *Caesarea Palaeestinae*
et

هناك قال الشريف الادريسي وبها مرسى
يسع مركبا واحدا قال ابو الريحان
وهي القيصارية فهي انن بالصاد
قال العزيري وبينها وبين الرملة علي
ض 22 البحر اثنان وثلاثون ميلا
قال ومدينة قيصارية مدينة جليلة
قال ومنها الي مدينة عكا ستة و
ثلاثون ميلا

ارسوف 23 وهي بلدة ذات قلعة
وكانت مسكونة وهي علي ساحل
البحر الرومي قال العزيري وبينها
وبين الرملة اثنا عشر ميلا قال
وبينها وبين يافا ستة اميال وقال
ارسوف مدينة علي البحر لها 24
سوق وعليها سور وقال ايضا ومن
ارسوف الي قيسارية ثمانية عشر ميلا
وهي الان خراب ليس بها ساكن
عكا قال في اللباب 25 ومدينة عكا
مدينة كبيرة من سواحل الشام
وبداخلها

mus. Auctor est *as Scharif al Adrissi*, instructam illam esse portu, qui vnam tantum nauem capiat. *Abu'r Ricban* scribit *Kaiszaraniat*. Quod si rectum est, debet hoc nomen exarari cum *Szad*. Illam inter atque *ar Ramlat* ad litus maris 22, tradit *al Aûzizi*, esse 32 milliaria. Addit urbem esse insignem, quae ab *Acca* distet 36 milliaria.

Orsuf 23 oppidum, arce olim fuit munitum. frequens incolarum, situm in litore maris mediterranei. Autore *al Aûzizi* inter illam ac *Ramlam* sunt 12. milliaria, sex vero milliariibus a *Iafa* distat, adiacetque mari, et gaudet 24 foro rerum venalium, cingiturque moenibus. Idem adiungit, a *Caesarea* ad *Orsuf* esse 18 milliaria, iamque illam desolatam a nemine inhabitari.

Acca secundum *al Lobab* 25 est vrbs magna, urbium litoralium Syriae, intra quam est fons celebratus sub nomine

et *Caesarea Sertonis* dicitur, a *Caesarea Philippi*, Arabum قيسارية الروم et *Caesarea Cappadociae*, بانياس 22. Ita legendum esse cum *ضمان معجمة* nulus dubito, quanquam in Leid. erat. *ضمان* cum *صفة* et in P. *ضمان* tametsi ferri hoc quidem queat.

23. Variis haec vrbs nominibus a scriptoribus cruciatarum audit, nisi forte quaedam sint lectiones deprauatae. *Arsuf* enim audit, *Arzuffum*que et *Arsuth* et *Arsur* atque *Affur*. Fuerunt qui eam cum

Azoto confunderent, quos iam *Fulcherius Carnot.* p. 404. notat. Fuerunt quoque, qui eam eandem cum *Antipatride* putarent, et in his *Goliis ad Alf.* p. 137. Sed rectius hoc negans *Relandus* p. 569. *Apolloniam* veterum in ea reperit, quum constanti consensu Geographorum veterum inter *Caesaream* et *Ioppen* collocetur.

24. [لها] P. [لها]

25. [قال في اللباب] Aberant haec verba a P. L

De

وداخلها عين تعرف بعين البقر
وبها مسجد ينسب الي صالح
عم²⁶ ومن كتب المسالك²⁷ بين
عكا وبين طبرية اربعة وعشرون ميلا²⁸
ومنها الي مدينة صور اثنا عشر
ميلا وهي الان خراب بعد ما
استرجعها المسلمون من يدي الفرنج
في سنة تسعين وستماية وحضرت
فتوحها وحصل لي فيه الغزاة
صعد هي بلدة متوسطة بين الكبير
والصغر²⁹ ولها قلعة حصينة ذات بناء
جيد

De Ptolemaide ad Caugium ad Commenae Alex. p. 408.
ed. Par. Eleganter jam Fulcherius Cam. p. 396. et
Sanutus p. 165. monuerunt hanc urbem male confun-
di cum Accaron urbe Azotum inter et Lammiam prope
Ascalonem sita, quae certe est illa حصن عكار apud
Bobadinnum vit. Sal. p. 36. cuius nullam se ait Schul-
tensius in ind. mentionem apud alios auctores in-
venisse.

26. (صالح عم) Excipiebant haec verba in litura haec:
قال الشريف الانرسي هي منبذة كبيرة في
جون كبير والمبنة في وسط المدينة والمبنة
(برجان lego cum Schultenjo in ind. جم حان
لوضع سلسلة بينه وبينها
بمنع من خروج المراكب ودخولها
البحر) *Urbs magna est, ait al Adrifi,*
in magno maris sinu sita, cuius portus in mediam urbem
protenditur. Ostium portus munitum est duabus turribus,
quae ope catenae inter ambas deductae naves exitu ingressu-
que arcere possunt. Inter eam, pro quo iam de nomen
adscriptum erat; ومن كتب المسالك بين عكا

mine *Aân al Bakri*. In illa est Mo-
schea, quae a *Szalecho* cognomen du-
xit²⁶. Secundum *Ketab al Mafalek*²⁷ inter *Aâccam* et *Tiberiadem*²⁴.
sunt millaria.²⁸ Tyro distat 12. mil-
liaria. Iam desolata iacet, ex quo
Moslemi illam a *Francis* reperierunt.
Quod factum est a. 690. Ipse huic
expugnationi interfui, meruique hac
militia palman defensoris fidei.

Szafid est oppidum modicum²⁹,
arce munitissima instructum, solidae
firmif-

27. [ومن كتب المسالك] Horum loco in P
ex praecedenti male irreperat; قال في الباب.

28. (ميلا) Post haec erant haec ab auctore inducta;
قال العزيزي هي مرفع طبرية وهي جلمة
وشرب اهلا من قناة تكري الى المدينة
ولها صيلا جليل واسم كانت الصناعة به
Pertinet auctore al Aâzizi ad praef. Tiberiadis, estque
insignis urbs, cuius cines bibunt ex aqueductu illuc deri-
vato, habens portum insignem et amplum cum fabrica navi-
culatoria. Schultensius quidem in ind. كانت الصناعة
المنوعة vertit multa arte elaboratum, verum الصناعة
quum sit opificium, hic nihil aliud, quam opificium aut
fabricam navium, notare posse videtur.

29. [من الكبير والصغر] P. *الصغر* *والكبير*
quod recepi De urbe *Herbelot. B. O p. 730. a.*
Ville de Sephet, ait, en Galilée, que l'on croit être l'an-
cienne Cades Naphthali des Hebreux. Sed quum haec ab
Eusebio apud Relandum p. 487. dicatur παρχαὶνὴν
παρεῖδιν, facile apparet, eam nimis longe abfuisse
a lacu Tiberiade, ad quem Szafid ab Abulfeda locatur. Mar.

جيد متين وهي مشرفة علي بحيرة
طبرية ولها قناة رسمها لشرب³⁰
يصل الي عند باب قلعتها وبساتينها
اسفل في الوادي تحتها³¹ الي جهة
بحيرة طبرية وريضا ينتشر عمارته
علي ثلاثة اجبل ولها عمل متنوع ومن
حين استغذها المالك الظاهر من
ايدي الفرنج جعلها مركز الجيش
الذي يحفظ البلاد الساحلية التي
في جهتها

طبرية قال الفريزي وبين طبرية
وبين عمان اثنان وسبعون ميلا
وبين طبرية ايضا³² وبين جب
يوسف

firmissimaque structurae. imminet
lacus Tiberiadis. Habet aquaeductum³⁰,
per quem procurrit aqua usque ad
portam arcis. Horti eius porrigun-
tur in valle subtus eam³¹ versus *Ti-
beriadis lacum*. Suburbium eius per
tres montes spargitur. Habet am-
plam praefecturam. Ex quo *Francis* eam
eripuit *al. Malekb ad Dbaber*, consti-
tuit ibi stationem legionum, quibus
mandata est custodia oppidorum tractus
huius maritimi.

Inter *Tiberiadem*, auctore *al*
Alizizi, atque *Aâmmanan* sunt 72.
milliaria, inter eandem³² ac *puteum*
L 2 *Iosephi*

Smintus p. 166. accuratius adhuc *castrum Saphet* dicit
eis *iordanem* inter *Ptolemaida* et mare *Guilaeae* situm
fuisse. Ex quo iam probabile fit, *Saphet* veterum
Sepphorin esse, quae quanquam non proxime, tamen
non longe a *lacu Tiberiade* aberat. De *Sepphori* post
Diocacsaurea dicta aliisque *Diocacsaureis* vide *Novissum Diss.*
V. p. 562. 199.

30. رسم الشرب. Sic erat in L., in P. رسم الشرب. Vtrumque bene, vtrumvis opes,
manet eadem sententia رسم est designatio rei, finis,
qui instituenda, comparanda, efficienda re quapiam
quaeritur. لاسا est nomen uniuersi generis fistularum
Quod genus cum latissime pateat, sintque fistulae aliae
cavendi ergo factae, aliae in ossibus hominum, aliae
in carnibus, aliae in meatibus terrae, aliae aquae per-
ducendae ergo, iccirco, mentionem iniiciens fistulae

ad aquam deriuandam comparaate addit: cuius destina-
tio est vt potus ad arcem per eam fistulam adducatur.
Hoc vnum mirandum, cur in mentem venerit auctori,
hoc vno in loco definitionem hanc vocabulo لاسا
addere, quod vocabulum sexcenties, sic simpliciter,
per totum opus geographicum vsurpat, vt nil esset, cur
errorem in eo metueret Verumtamen diligentiam scri-
bendi frustra ab Arabicis auctoribus requiras. R.

31. لاسا] est haec lectio Leidani, quae praestat
Parisini لاسا.

32. (ابضا) Putabam olim hic aliqua deesse, quia ad
tam diuersas locorum distantias adderetur ابضا, quod
tum vertebam pariter. Sed iam illo ابضا ابضا
rectius per *inter eandem Tiberiadem* reddito, non ampli-
us manca videbitur oratio; amantque, vt iam vidi,
Arales

يوسف³³ ستة اميال قال ومدينة
طبرية في الغور علي ضفة بحيرة لها
طولها اثنا عشر ميلا وعرضها ستة
اميال والجبل من غربي المدينة
والبحيرة من شرفها والجبال تدور
بها من كل جهة³⁴ وكانت طبرية
قديما قاعدة³⁵ الاردن³⁶ وهي مدينة
خراب فتحها صلاح الدين من الفرنج
وبانيها طبريوس احد ملوك اليونان
البطالسة الاوائل فاشنف اسمها من
اسم وبطرية عيون ماء افي غاية
الحراة وعليها حمام يغتسل الناس
فيها

بيسان مدينة صغيرة بلا سور ذات
بساتين وانهر واعين وهي علي الجانب
الغربي من الغور وهي كثيرة
الخصب

Arabes, illud ita sine ulla comparationis no-
tione usurpare, ut plane illi Latinorum *idem* respon-
deat.

السنى (جبريوس³³) sequebantur deleta; (القاع اخوته³⁴)
in quem coniectus est a fratre suo.

³⁴ Aberant haec verba a P. Videtur ea librarius ideo omisisse, quia purabat, aucto-
rem sibi contradicere, qui iam dixerat, urbem ab altera
parte monti, ab altera lacui vicinam esse. Atque
etiam alii scriptores, ut *Eusebius* ac *Hieronymus* eam vni-
tantum monti vicinam faciunt. Vide *Relandum* p.
³⁴⁶ Sed intelligendus videtur locus noster de omni
regione suburbana *Tiberiadis*, quae et in *Talmude*

*Iosephi*³³ sex. *Tiberiadem* tradit idem ille
in *alGbauro* sitam esse, ad litus lacus lon-
gitudine duodecim latitudine sex mil-
liaria aequantis. Ab occidente urbis
narrat iacere montem, ab oriente la-
cum illum, ipsam vero montibus vn-
dique cingi³⁴. Fuit olim urbs illa
metropolis³⁵ *Jordanitidis*³⁶. Iam
vero vastata est, postquam eripuit eam
Francis Salachoddin. Conditorem
agnoscit *Tiberium*, vnum e regibus
Graecorum de gente *Ptolemaeorum pri-
morum*, a quo nomen duxit. Scant
ibi fontes medicinales feruidissimi,
quibus ad balnea vtuntur homines.

Baisan est urbs parua, muris carens,
hortis et riuis et fontibus gaudens, *al
Gbauro* ab occidente sita, pingui
solo

העמק תהום מכרות, profundum, η κοίτη *Tiberias* et
vallis audit. Vide *Relandum* p. 306.

البلان وقال بعضهم (قاعدة³⁵) in litura erant; طبرية هي قصبة
illarum regionum; alii dicunt eam
fuisse caput. *Nubiensis* Cl. III. S. V. p. 133. 3. vocat
eam قصبة الامون الكبرى, metropolim *Jordanitidis*
maximam. Vide de *Tiberiade* imprimis *Norissum de Ep.
Diff. V. p. 553. 599.* et *Pocockium descr. Or. T. II. p. 69. 59.*

³⁶ [الاردن] P. male الارض. Inepra esse, quae
de *Tiberii* familia sequuntur, quisque facile videt.

وهي في غربي [فيها³⁷] in litura hic erant; البحيرة وجدوبها
Sita est ad litus occidentale et
meri-

الخصب³⁸ ولها من جلة انهارها
نهر صغير من عين يشق المدينة
وبينها وبين طبرية ثمان عشر ميلا
وهي في الجنوب عن
طبرية

solo³⁸. Finitimus illi a meridionali at-
que occidentali latere est mons, in cuius
pede sita est. Inter alios riuos est illi
quoque riuus paruus e fonte proma-
nans et oppidum secans. Interfunt ei
ac *Tiberiadi* 18 milliaria, cui ad au-
strum est.

*Neapolis*³⁹. *Al Aazizi* narrat *Ie-
roboanum*, quum fretus auxilio decem
tribuum insurgeret contra liberos *Sal-
omonis filii Davidis*, ibi confedisse
templumque ingens in monte *Neapo-
litano*⁴⁰ exstruxisse. Abnegatis enim
*Dauide*⁴¹ ac *Salomone* aliisque pro-
phetis *Israelitarum*, acquieuit in aucto-
ritate *Mosis* atque *Aaronis* et *Iosuae*.
Praescriptit vero *Samaritis* religionem
sacrorum, prohibuitque eos ab itinere
sacro ad *Hierosolyma*, ne cognoscerent
dignitatem gentis *Salomoneae*, ex eo
L 3 que

نابلس³⁹ قال في العريزي ان
يرجع لها صار معه عشرة اسباط
وخرج علي بني سليمان بن داود
سكن نابلس وبني علي جبل
نابلس⁴⁰ هيكل عظيم وكفر
داود⁴¹ وسليمان وغيرها من انبياء
بني اسرائيل وقال نبوة موسي
وهرون ويوشع وشرع للامة
دينهم وصددهم عن الحج الي
بيت المقدس ليلا يطلعوا علي
فضل

meridionale lacus. De thermis *Tiberiadis* copiose expo-
suit *Relandus* pag. 302. 440. 703. 1037. et *Pocockius* l. c.
S. 97.

38. [كثرة الخصب] Post haec verba in litura
erant; ويلها من جهة الجنوب والى الغرب
جبل وهي في الكفة. Finitimus illi a meridionali
et occidentali latere est mons, in cuius pede sita est. *Baisanam*
scripturae esse et *Scythopolin* veterum, trala-
titium est.

39. [نابلس] De hac vrbe errarunt multi, ex qui-
bus plurimos belli sacri scriptores et ipsum *Herbelotum*
Bibl. Or. p. 653. a esse video, dum putarent, illam
eandem esse cum *Samaria*. Sed hos optime refellens
Relandus p. 980. et 1005. eam *Sichemi* locum tenere do-
cet. Vide et *Norissium de Ep. Syro-Maced.* Diff. V. p.
337.

40. [علي جبل نابلس] erat in *Leid.* Restitui
ex P. جبل نابلس, vti et *Relandum* l. c. in suo co-
dice legisse video. Posset vero quoque vox ظاهر
ante نابلس excidisse videri, et hic plane vt paullo
post جبل بظاهر نابلس legendum esse. Non
enim ipsa moenia vrbis ingreditur mons *Garizim*, sed
in media valle inter hunc atque montem *Ebal* sita est
vrbs *Sichem*. De monte *Garizim* prolixius differuit
Relandus Diff. misc. P. I. p. 129. Caeterum de exordio
Samaritanismi veriora nos scimus *Abulfeda*. Accurate
imprimis et copiose de eo exposuit *S. R. Carpzovius* in
Critica sacra p. 587. sq.

41. [داود] Nomen *Davidis* in P. semper cum duplici و
scriptum erat et pro كفر ibi erat ولعن.

فضل بني سليمان فيتغيرون علي
يرجعهم ومن حينئذ ابتدي دين
السيرة بعد ان لم يكن وصار حجاجهم
الي جبل ⁴² بظاهر نابلس

بيت المقدس قال في العريزي
وبيت المقدس بناه ⁴³ سليمان بن
داود وبقي حتي خربة بختنصر ثم
بناه بعض ملوك الفرس وبقي حتي
خربة طيطوس ملك الروم ثم بني
ورمم مع الطول ⁴⁴ وبقي حتي
تنصر قسطنطين وامه هالانة وبت ⁴⁵
قمامة علي الغبر الذي يرجع ⁴⁶
النصاري ان عيسى دفن فيه وخربت
البناء

⁴² جبل P. male جبل monticulum.

⁴³ بناه P. بناه e notissima hac Indae me-
tropolim quam plura dicenda superessent, sufficeret
hictantum indicasse autores, quos uberius de ea expo-
nentes legimus. Qui quidem ex veteribus sunt Geo-
graphus Nubiensis Cl. III. Sect. V. p. 128. sq. ed Arab.
Fulcherius Carn. p. 397. l. 10. sqq. Wilb. Tyrus p. 747.
sqq. et scriptores aliquot in Leonis Allatii Symmictis
editi. Ex recentioribus ut Herbelotum, Golium, Reien-
dum, Cellarium taceam copiose admodum eam et loca
ei vicina descripsit Pocockius in descr. Or. T. II. p. 5-38.
De statu eius antiquissimo fuisse tradiderunt viri docti
Angli in historia catholica veteri T. III. p. 391. sqq. ed.
Baumgart. De statu eius ecclesiastico medi aevi viden-
dus Assmannus Bibl. Or. Vat. T. III. P. II. p. 756. De
variis nominibus eius exposuit Th. Hyde in erudi-
tis commentariis ad Peritf. cosmogr. p. 17.

que animis abalienarentur a Ieroboamo.
Ex hoc tempore exstitit lex Samariti-
ca, quae antea nulla fuerat, cui de-
diti profectionem religiosam transtu-
lerunt ad montem ⁴² Neapoli suburba-
num.

Bait al Makdes. Tradit al Aazizi
Hierosolyma exstructa ⁴³ esse a Salomo-
ne filio Davidis, atque sic mansisse, vs-
que dum diruta fuerit a Nabuchodno-
fore. Post vero restaurasse eam quen-
dam ex regibus Persarum (Cyrum),
destructam vero iterum esse aliquot
saeculis post a Tito Imperatore Ro-
mano, tum rursus esse, intermisisse sat lon-
go tempore, factam atque restaura-
tam ⁴⁴. Quo in statu res mansit, vsque
dum Constantinus atque mater ipsius He-
lena ad Christianorum sacra ac-
cederent. Quae quidem super
sepulchro, in quo Christiani dicunt ⁴⁵
Iesum esse conditum exstruxit ⁴⁵ tem-
plum

⁴⁴ ثم بني ورمم مع الطول] Sunt haec certe
corruptissima, nec hanc emendatura veram lectionem
assequi. P. loco ورمم habet رمم; sed et in hac lectione
mihi manent tenebrae. Sequi iam videtur debuisse nar-
ratio de exstruktionem nouae urbis Aethae in excisae locum
ab Hadriano facta Sed de hac ferè nullum est vestigium
in his lectionibus.

⁴⁵ وبني Ita erat in L. sed iam exemplo suo
adscripterat Cl. Reiskius: lego وبني, Helena
scilicet. Quam viri doctissimi conjecturam confirma-
bat P.

⁴⁶ ترجع P. يرجع.

البناء ٤٧ الذي كان علي الصخرة
والقن علي الصخرة ٤٨ نزالة
البلد ٤٩ عنادا لليهود وبقي كذلك
حتي فتاح عمر رضي الله عنه
القدس قدله علي موضع الصخرة
بعضهم فنظفه ٥٠ وبني علي الصخرة
مسجدا وبقي حتي تولي الوليد
بن عبد الملك فبني فيه ٥١ قبة
الصخرة علي ما هي
عليه اليوم

بيت حبرون ٥٢ وبيت حبرون
قبر ابراهيم واسحاق ويعقوب
وقبور

٤٧. البناء) Posui hoc ex P. in L. erat البناء,
In vniuersum non recte constat de sententia huius loci
ob illa, quae statim praecedunt, corrupta.

٤٨. علي الصخرة) P. عليها.

٤٩. نزالة البلد) Videtur certe quidem hoc sac-
castice dictum esse, neque aliud notare, quam *Hele-*
nam extruxisse super illa aedem sacram.

٥٠. قنظفه) P. فتصغه, vitiose.

٥١. قبة) scil. in illa Moschea. Est enim sacellum
templi illius, المسجد الأقصى vocari soliti. Vid.
Gol ad Alfr p. 137. Male igitur illud قبة omis-
sum erat in Par.

٥٢. قال ابن حوقل من بيت لحم علي سبعة فم الكنوب من بيعة
صخرة مربعة تشبه في الكبر بقرية تعرف
بمسجد ابراهيم الحليل. Bethlehe o, aut ibn
Chaukel ad nostrum in recta linea sita est vrbs parua, quae

plum, dirutaque illa ٤٧, quae super
as Szachrat ٤٨ erat, aede, conferri
curauit super ipsam coenum totius
oppidi ٤٩ ad aegrefaciendum Iudaeis.
Itaque mansit, vsque dum expugnaret
urbem *Oômar Ibn al Cbatbab*, qui
quum ipsi a quodam saxum illud mon-
stratum esset, repurgari illud iussit,
et inaedificauit ei Moscheam. His
in rebus mansit vrbs, vsque dum ea
potiretur *Aâbd al Malekb* qui in ea ex-
struxit *Kubbat as Szachrat* eo modo, quo
adhuc hodie superstes conspicitur.

Bait Chabrun ٥٢. Sunt in hac vrbe
sepulchra *Abrahami, Isaaci, Iacobi*,
vxo.

magnitudinem vici aequat, celebris sub nomine Masgjad
Ibrahim al Chalil. Masgjad hic non oratorum aut
Moscheam, quod voluit Schultensius in *ind. Geogr.* sed
monumentum viri sancti, denotare videtur, quo signifi-
catu saepius apud Arabes venire solet. Quantum ego
quidem ex cruciatarum maxime scriptoribus didici,
sepulchra *Abrahami, Isaaci, Iacobi*, non erant in ipsa
vrbe, quanquam hoc ipse noster velit, sed vrbi vici-
na, in oppidulo, quod ab iis nomen duxerat. Est-
que hic certe locus ille, qui et a scriptoribus Chri-
stianis veteris et mediæ aevi *Terebintbus* vocari solet.
Apud *Wilhelmum Tyrium* p. 780 est diuersum ab *He-*
brone, castellum quod dicitur ad St Abraham versus mon-
tana et ciuitates Sodomæ et Gômorrahæ sex miliaribus
remotum, quod Abraham aedificasse et inhabitasse et illi de-
nique sepultus fuisse perhibetur. De duplici vero Chebrone
altera septentrionali prope *Sichen*, in qua commoratus
fuerit *Abrahamus*, altera australi in tribu *Inda*, quas de-
texisse sibi videtur S. R. Harenbergius in *Suppl. Obs.*
Misc. Lips. Vol. IV. p. 510. mihi etiam tenebrae
sunt

وهو شرقي الغور علي جبل ^{٥٨} وهو
علي طرف الشام من جهة البحر
وينبع من نيل قلعتها عينان ^{٥٩}
احديهما عن يمين القلعة
والاخرى عن يسارها كالعينين
للوجه ويخترقان بلدتها ومنها
يشرب بسانينها وهي في واد ^{٥٥}
غربي الباد وفواكهها من
المشمش ^{٦١} وغيره مفضلة وينقل
الي ديار مصر وقلعتها مبنية
بالحجر الابيض وهي علي تل
مرتفع ابيض مطل علي الغور من
شرقية

colarum sunt Christiani. Situm est in
plaga orientali *al Ghauri*, inditum
monti, qui est in ora *Syriae*, qua at-
tingit *al Chegiazam* (*Arabiam Petrae-*
am). Ex pede arcis eius prorum-
punt duo fontes, vnus illorum fon-
tium manu a dextra huius arcis, al-
ter a sinistra, eique sunt eodem loco,
quo sunt ambo oculi vultui humano.
Postquam transferunt oppidum, ri-
gant hortos, qui sunt in valle occi-
dentali ad urbem. Fructus, quos illi
horti ferunt, vt — ^{٦٢} alique fructus
aliis sui generis alibi natis praeferri
solent, ita vt magna vis eorum defe-
ratur in *Aegyptum*. Ipsa arx ex eo-
dem saxo candido, in quo structa est,
quoque condita est et imminet *al*
Ghauro a plaga orientali.

Al Khrakh ^{٦٢} est oppidum moeni-
bus cinctum cum arce, in colle edito,
vna illarum *Syriae* arcium, a quibus
vel maxima cupiditas abhorret. Par-
te quadam itineris diurni illinc abest
Mautab, vbi est monumentum *Gja-*
fari

الكركي ^{٦٢} بلد مسور وله حصن
عالي المكان وهو احد البعافل
بالشام التي لا ترام وعلي بعض
مرحلة منه موتة وبها قبر جعفر
الطيار

al Carakh, neque *as Schaubekb*, sed *ar Rakimum* veram
esse veterum *Petram*. *As Schaubekb* vero esse *Sobal*,
Syriae Sobal metropolim, vel *Montem Regalem Will.*
Tyrii De *Syria Sobal* quum nostris minus nota sit,
excitabo loca classica illius *Wilhelmi*. Nam p. 781.
l. 20. illa, ait, contineri *Hebron*, *Mare Mortuum* et *Se-*
gor; p. 812. l. 38. *Arabiam* tertiam alio nomini dici
Syriam Sobal; p. 834. l. 52. *Syriam Sobal* etiam *Sy-*
riae maioris (i. e. latius sumtae) partem esse, cuius
metropolis sit *Sobal*,

يشرب منها ^{٥٩} In litura hic erant; ^{٥٨} علي جبل
السانين في واديهما وسبح القلعة
ودجرتها ابيض. qui rigant hortos illius vallis, Mons,
cui arx illa imposita est, saxum est album.

وان في من ^{٥٥} In P. erat; (وان

المشمش ^{٦١} erat in L. المشمش in P.
Vtriusque vocabuli vis me laet.

الكركي ^{٦٢} Eleganter *Schultensius* hanc esse vr-
bem a *Monte Regali* i. e. *as Schaubekb* diuersam ostendit,
quod egregie confirmat *Ptolemaeus* in *Arabia* Vol. III.

M

Gingy

٥٨. (علي جبل) male omisum erat in P.

الطيار واصحابه رضي الله عنهم⁶³
وتحت الكرکي واد فيه حمام
وبساتين كثيرة وفواكهها مفضلة
من المشمش⁶⁴ والرمان والكمثري
وغیر ذلك وهو على اطراف الشام
من جهة الحجاز وبين الكرکي
والشوبكي نحو ثلث مراحل

ماب⁶⁵ وهي الربة مدينة قديمة
اولية قد بادت وصارت قرية تسمى
الربة وهي من معاملة الكرکي
وهي عن⁶⁶ الكرکي على اقل من
نصف مرحلة في⁶⁷ جهة الشمال
فعلي هذا في طولها وعرضها⁶⁸
المذكورين نظر والاقترب ما اثبتنا
من القيلس في الجدول وفي
القرب من الربة رابية مرتفعة الي
الغاية

farit Thajari familiariumque ipsius⁶³.
Subiacet *Carakbae* vallis cum thermis
et hortis quam plurimis. Quorum
fructus, ut —⁶⁴ granata pyra alique
in genere quique suo excellere putan-
tur. Insidet orae *Syriae* extremæ illi,
quæ versus *Arabiam Petraeam* spectat.
Distat ab *as Schaubekk* tribus fere man-
sionibus.

*Mab*⁶⁵ est eadem, quæ *ar Rabbat*,
ciuitas, quæ iam antiquissimis tem-
poribus exstitit. Iam vero periit in
vicum conversa, qui vocatur *ar Rab-
bat*, et pertinet ad⁶⁶ praefecturam
Carakbae, a qua minus diuini-
am mansionem versus⁶⁷ septentrionem abest.
De longitudine itaque ac latitudine
eius⁶⁸ in tabula propositis videtur
locus disceptationi relictus esse. Ad
veritatem tamen propius est id, quod
nos probabilitatem sequentes in tabula
posuimus. Haud procul ab *ar Rabbat*
abest

Geogr. min. Hudf. p. 4. duo oppida ponens Πέτρας et
Χαράμωβαν, quam *Cracham* intelligo, eas
vero, ut ex positionis notatione apparet, exiguo in-
tervallo disseptas. Κοράνη itaque, quod ibidem in
quibusdam codicibus *Hudsoni* post *Adga* additur,
certe est mendosum, quia et hoc est *Crachae* nomen.

63. Inducta hic erant; واد فيه ماء وبساتين وبين ماب والكرکي قريب من اثني عشر ميلا. *Habet vallem aquis gaudens et hortis.*
Inter Mabam et Cracham sunt fere 12 miliaria.

64. المشمش [المشمش] et hic *Leid.*

65. ماب est eadem certe, quæ *Areopolis* postea
dicta fuit, *Palæstinae* tertiae vrbs, *Moabitidis* quondam

metropolis, quæ et veteribus nonnullis, utroque, de
quo accuratius noster tradit, in vnum coalito nomine
Rabbatmoba dicitur, siue, ut corrupte enunciare solent,
Rabbatmoma. V. *Rel. p. 957.* Apud *Ptolemaeum* in
Hudf. Geogr. min. Vol. III. p. 4. Ραββαθμωμ
est scriptum, vitiosissime. *Savutius p. 246. l. 28.* et
hanc urbem male cum *Petra* confundit.

66. من [عن] P.

67. من [في] P.

68. طولها وعرضها. Posui hoc ex P. In L. male
erat; طولها وعرضها. Nam ماب et ربة est
vnus locus.

الغاية وعليها بناية تسمى شيخان
تظهر من بعد ولباب ذكر شهير في
تواريخ الاسرايليين قال في العزيزي
وبينها وبين عمان علي طريق
الموخر⁶⁹ ثمان واربعون ميلا⁷⁰
عمان⁷¹ مدينة اولية خراب من
قبل الاسلام ولها ذكر في تواريخ
الاسرايليين وهي رسم كبير وير
تحتها نهر الزرقا السني علي درب
حجاج الشام وهي غربي الزرقا
وشالي بركة نريزا⁷² علي نحو
مرحلة منها و عمان من البلقا⁷³
وبها اثار عظيمة وبها اشجار بطم
وغيرها

69. الموخر L. P. vterque mendose,
vnde effecti **الموخر**

70. Par. in fine huius articuli addebat orthographiam
vocis **شَيْحَان**, ex qua efficiebatur **شَيْحَان**.

71. **عمان** est eadem vrbs, quae Graecis
Ραββατμμανα dicitur, quamque nouo deinde no-
mine *Philadelphiae* donauit *Ptolemaeus Philadelphus*
Aegypti rex. Vide *Norisum* Diss. III. de Ep. p. 309. sq.
et *Cl. Wesselingium* ad *Hierocl.* p. 722. Caue vero hanc
confundas cum **عمان**, emporio *Omano*, de quo vide
Golum ad *Alf.* p. 80.

72. Vtrum *Barkhat Ziza* cum **مر** an *Barkhat Zaira* cum
ز sit legendum, in incerto positum videtur. Ipse
quidem exhibui lectionem *Leidani*. P. enim habebat
مر cum **مرحلة** **نريزا**, atque ita; iam ex *Lexicogra-*
pho suo rescribere *Schultensius* voluit in *ind. G. adu.*
Alhelkaa. Sed quum constanter in *Leid.* scribatur cum
مر **مرحلة** **نريزا**, atque etiam sic in *Annal. Mfrs Abul-*
edae ad a. H. 713, quem locum iam p. 14. not. 65.

abest collis excelior, ita vt aedifi-
cium illi impositum *Schaichan* dictum
e longinquo possit conspici. Celebre
Mabae nomen est in annalibus *Israeli-*
tarum. Inter illam et *Ammmanam*,
ait *al Aâzizi*, in via breuissima sunt 48.
milliaria⁷⁰.

*Ammman*⁷¹ vrbs antiqua, quae
iam ante Islamismum destructa est.
Saepius eius mentio fit in annalibus
Israelitarum. Est vero iam ingens
area ruderibus oblita. Sub illa decur-
rit fluuius *az Zerka*, qui religiosorum
e *Syrza Chegjazam* petentium occur-
rit cateruis. Vrbs ad occidentem hu-
ius riui et ad boream *Barcat*⁷² *Ziza*
sita est ad mansionem fere inde. Est
vero sub ditione *al Balkae*⁷³. Super-
sunt rudera eius ingentia. In agro
M 2 eius

excitauit, nolim causis inter se confligentibus decre-
tum facere.

73. **البلقا** (**مر**) Prouinciā *al Balkam* iam supra
ad **الكواشي** p. 11. not. 51. dixi veterum *Peraeae* re-
spondere. At aliquanto maiorem *Peraea* *al Balkam* ab
nostro fieri, ita vt et vetus *Monbitis* ea inclusa conti-
neatur, iam ex tabula vidimus, in qua p. 47. **راب**, *Rab-*
bathmoba, et ipsa fere *Crach*, in confiniis *Arabiae Pe-*
traeae sita, ad eam referebatur. Ex eadem illa tabula
vbi p. 47. de *Ammman* dicitur; **هي البلقا**, cum *Nu-*
bienfi Geographo *Cl. III. Sect. V. p. 132. lin. vlt. ed. Ar.*
collato, vbi **البلقا** **عمان** coniunguntur, mihi vi-
dere videor, *Ammman* habuisse suburbium, cui **البلقا**
nomen esset. Ex quo loco *Nubiensis* iam facilis est
emendatio alterius eiusdem p. 127. vlt. vbi pro hoc
عسار **والبلقا** **عمان** vitiose legitur **عسار** **والبلقا**.
Nomine **البلقا** nullum apud alios auctores vestigium
reperi, nec suspicionem quidem habeo, qua originem
eius possim attingere.

وغيرها وقد صار حوالي ⁷⁴ عمان
مزارع وارضها تركية طيبة ومن
كتاب الاطوال والعروض ان لوطا
النبي هو الذي تولى عمارة عمان
ومن الدباب عمان مدينة البلغا

الصلت بايدة وقلعة بجند ⁷⁵
الارمن وهي في جبل الغور الشرقي
جنوبي عجلون وعلي مرحلة عنها
وهي تقابل ⁷⁶ امريكا مشرفة علي
الغور وينبع من تحت قلعة الصلت
عين كبيرة ويجري ماوها ويدخل
في بلدة الصلت ولصلت بساتين
كثيرة وحسب الرمان السجاول منها
مشهور في البلاد وهي بلد عامر
اهل بالناس ⁷⁷

عجلون والباعوثة وعجلون
حصن وريضة يسمى الباعوثة والحصن
عن البلد علي شوط فرس ⁷⁸ وهما
في جبل الغور الشرقي قبالة بيسان
وحصن عجلون حصن منيع مشهور
ويظهر من بيسان وله بساتين
ومياه

حول [حوالي] ⁷⁴ P.

من خندق. De vrbe as Szalt vide
sis Herboldi Bibl. Or. p. 749. a.

⁷⁶ P. مقابل.

eius sunt terebinthi aliusque generis ar-
bores. Cincta est vndique ⁷⁴ aruis.
Solum enim illud est purum et salubre.
In *Ketab al Athmal Lotb* dicitur eius
fundamenta iecisse. Secundum *al Lo-
bab* est vrbs *al Balkae*.

As Szalt oppidulum est cum arce
Jordanensis praefecturae ⁷⁵. Sita est
in monte *al Gbauri* orientali ad australe
plagam *Agjluni*, a qua mansione
distat. Iacet e regione ⁷⁶ *Ierichun-
tis* imminens *al Gbauro*. Ad pedem
as Szalti scaturit fons ingens, cuius
aqua, postquam aliquantum promana-
vit, ingreditur ipsam urbem. Multis
praeterea gaudet hortis. Mali granati
grana inde exportantur, quorum vbique
terrarum magna est fama. Est vrbs
cultura et frequens ⁷⁷.

Agjlun et *al Baütschat*. *Agjluni*
arx ac suburbium vocatur *al Baütschat*.
Oppidum abest ab castro cursum
equi ⁷⁸. Vtrumque monti *al Gauri*
orientalis adiacet e regione *Baisanae*.
Castellum illud est valde munitum
magnaeque famae, et a *Baisana* pot-
est conspici, cui ad orientem est op-
posi-

بلد اهل عامر بالناس ⁷⁷ P.

⁷⁸. De hac mensura iam pag. 7. not. 27, dixi, mihi
non liquere. Hic etiam locus, ni fallor, nos docet,
non

ومياه جارية وهو شرقي بيسان وهو
حصن ⁷⁹ مكدت بناه عز الدين
اسامة من اكبر امراء السلطان
صلاح الدين

صيدا ⁸⁰ علي ساحل البحر وهي
بلدية صغيرة ذات حصن قال في
العريزي ومن مدينة صيدا الي
مدينة مشغرا وهي من اثرة بلد في
تلك الناحية وان في نهاية الحسن
بالاشجار والانهار اربعة وعشرون ميلا ⁸¹
ومن مدينة مشغرا الي مدينة تعرف
بكلمد كانت قاعدة تلك البلاد ⁸²
قديما سنة اميال ومن مدينة كلمد
الي ضبعة تعرف بعين الحجر ثمانية
عشر ميلا ومن عين الحجر الي مدينة
دمشق ثمانية عشر ميلا فجملة المسافة
بين صيدا ودمشق ست وستون ميلا
بيروت

non vehementer magnam fuisse mensuram, quum fue-
rit distantia oppidum inter atque arcem eius.

79. Vox حصن aberat a Par.; in quo
manum correctricem librarii vides. *Abulfeda* enim ea,
quae in hoc articulo inde ab his verbis leguntur, in
Antographo Leidano de nouo adscripserat, ideoque vt
integram sententiam poneret, et hoc verbum addide-
rat, quanquam proxime praecederet.

80. (صيدا) De hoc antiquissimo et celeberrimo
olim *Phoenixes* emporio, quum sua aerare tenuis et ab-
iecta ciuitas esset, tribus tantum verbis nostrum di-

positum. *Hortis gaudet et riuis.*
Est vero arx ⁷⁹ recens condita ab
Azzodino nempe *Osamab* illo, qui fuit
ex maioribus Emiris Sultani *Salachod-
dini*.

Szaida ⁸⁰ litori maris adiacet par-
uum modo oppidum arce munitum.
Inter eam et *Maschgharam*, quae est
ex amoenissimis illius regionis op-
pidis, secundum *al Azizi*, vallis est,
cui arbores et riui plurimum decoris
conciliant, ad 24 milliarum procur-
rens ⁸¹. *Maschghara* vero ab vrbe
Kbamed dicta, quae olim princeps
fuit illarum regionum, distat sex mil-
liaribus. Ab hac ad vicum, qui vo-
catur *Adin al Gjarri*, sunt octodecim
milliaria, et totidem ab hoc ad *Da-
mascum*, ita vt omnis Sidonis a *Da-
masco* distantia sit 66 milliaria.

M 3

Bai-

xisse non est, quod miremur. Plura tamen vide apud
Nub. Geogr. Cl. III. S. V. p. 135. princ. ed. Ar. De
ipsa et epocha eius adeundus est imprimis *Norisius*
Diff. IV. de *Ep. Syro-Maced.* p. 414. Scripioribus me-
dii aevi *Sagitta*, *Sageta* et *Saget* vocatur, quod docent
nos praeter alios *Alb. Aquensis* p. 347. l. 2. et *Mar. Saun-
tus* p. 245. l. 31.

81. Omnino haec *Abulfedae* conueniunt cum narra-
tione *Mauidrelli*, quam habes apud *Hafium* in regno *Dau.*
et *Sal.* p. 83.

82. Est haec vrbs mihi plane ignota. Neque de
lectione eius hic loci satis constat, Eam, quam recepi,
lectio-

بيروت علي ساحل البحر وهي
 ذات برجين⁸³ ولها بساتين ونهر⁸⁴
 وهي خصبة وكان بها مقام الاوزاعي
 الغنية قال ابن سعيد هي فرضة
 دمشق قال في العزني وبين بيروت
 وبين مدينة بعلبك علي عقبة
 المغيثة ستة وثلاثون ميلا بينها
 مدينة عرجموس⁸⁵ علي اربعة
 وعشرين ميلا من مدينة بيروت
 قال⁸⁶ وبيروت مدينة جليلة شرب
 اهلها من قناة تنجر اليها ولها مينا
 جليل وبينها وبين مدينة جبيل⁸⁷
 ثمانية

lectionem etiam in textum receperat in suo apographo Cl. Reiskius; sed in margine adscripserat; aut کامل, in scriptura, ut videtur, obscura et fugiente oculis non satis fidens. Sed habebat etiam lectionem کامی Parissinus. At Relandus, qui in Pal. p. 1015. f. hunc locum enotavit, in suo codice legebat, کابن, nisi forte vitia sunt Typographica.

83. [ذات برجین] Sunt haec nimis obscure et ieiune dicta. Rectius et subtilius enim ex Io. Phocae enarratione Syriae discimus, portum Beryti duabus turribus instructum fuisse. Placet ipsum illum elegantem locum addere ex Leonis Allatii Synm. pag. 7. §. 5., vbi de portus Beryti dicitur: τεχνικῶς γενόμενος μηχανιδῶς ἐγκολποῦται τῇ πύλει, καὶ περὶ τὰ τοῦ μηχανιδῶς σχήματος κέρατα δύο μεγάλοι πύργοι ἐφίδρυνται, ὧν ἐκ θαλάσσης πρὸς τὸν ἑτερον ἄλυσις ἐκταθεῖσα τὰς ναῦς ἔσωθεν τοῦ λιμένος ἐναπικλείει. Urbem Berytium late et pulchre describit Willebr. ab

Bairut adiacet litori, duabus turribus instructa⁸³, habetque hortos fluuiumque⁸⁴ et vber solum. Sedem ibi fixerat Auzaita Fakibus. Ibn Saïd ait, esse emporium Damasci. Auctore al Aâzizio inter Bairut ac Baâlbebb, quod colli al Moghbitshat impositum est, intersunt 36 milliaria. Medium inter illas iacet oppidum Aârgiamus⁸⁵ ad distantiam a Bairut 24 milliarium. Idem tradit esse illam urbem eximiam cum portu excellenti, cuius incolae ex aquaeductibus illuc deriuatis bibant. Distat ab vrbe Gjobbeil

Oldenborg in itineraio p. 126. Synmictorum Leonis Allatii. Scriptoris belli sacri eam Baruth dici satis constat. Sed Alb. Aquensis p. 271. l. 23. et 303. l. 41. eam et Baurim dictam esse suo aeuo tradit.

84. (ونهر) Recepi hoc verbum, quod in Cl. Reiskii apographo desiderabatur, in textum ex Par.; atque legitur etiam apud Schultensum in ind. Meminit quoque Pocockius fluuii prope Berytum vrbs nomine insignitum. Vide eius descr. Or. T. II p. 89. §. 138.

85. (عرجموس) P. عرجموس. Est vrbs mihi nusquam lecta.

86. (الجزيرة) In litura erat:

87. Gjobbail haec veterum Byblus est, quod ex situ satis clare perspicitur. Multis nominibus a scriptoribus cruciatarum notatur, Gjibeleth, Giblet, Gibeloth, Gibellulum, Io. Phocae l. c. §. 5. p. 7. Ζεβελέτ, Arnoldo Lubec. l. III. c. 26. Inbeleth. Luculentam eius descriptionem dat Willebr. ab Oldenborg itin. p. 127. Hodie eam Esbelen dici Pocockius auctor est in descr. Or. T. II.

ثمانية عشر ميلا وجبيل لها مينا
وسوق وجامع ⁸⁸

صور بلد ⁸⁹ من احصن الحصون
التي علي ساحل البحر ⁹⁰ ويغال
انه اقدم بلد بالساحل وان عامة
الحكام اليونانيين منها قال
الشريف الادريسي انه كان بها مرسى
يدخل الية من تحت القنطرة وعليه
سلسلة تمنع المراكب من الدخول
قال ابن سعيد صور التي لا ترام
بحصار من جهة البر وقد حفر ⁹¹
الفرنج حولها حتي اداروا بها البحر
قال العزيزي وبين صور وعكا
اثنى عشر ميلا ⁹² وفتح في سنة
تسعين وثلثمائة ⁹³ مع عكا وخرت
وهي الان خراب خالية

*beil octodecim milliaria. Gjobbeil vero
portu foroque et templo cathedrali
praeditum est.*

*Szur munitissimis accensetur arci-
bus as Sacheli. Antiquissimum acce-
pimus esse as Sacheli oppidum, vnde
plurimi sapientes Graeciae extiterint.
As Scharif al Adrifi tradit portum ibi
fuisse, in quem naues ingressae sunt
sub ponte catena munito, qua eis adi-
tus prohiberi potuisset. Szur, ait
Ibn Saïd, est vrbs, cuius expugnan-
dae desiderio nemo facile tentetur, a
parte quidem illa, quae versus conti-
nentem terram vergit. Franci iam
fossis circumductis effecerunt, ut ma-
re urbem vbique ambiat. Ab Acca,
ait al Aâzizi, distat duodecim millia-
ria. Expugnata est a. 390. vna cum
Acca atque diruta et nunc iacet deso-
lata.*

بانياس

Bani-

p. 28. Caue vero hoc prope Berytum situm oppidum
confundas cum جبلة, *Gabalu*, eodem in tractu ma-
ritimo, sed prope *Laodicæam* sita vrbe, de qua infra
meminit *Abulfeda*.

88 *Par situs* in fine huius articuli addebat ضبط
وعقبة العقبة المقيمة بضم وعقبة العقبة المقيمة وسكور
المقيمة وكسر العين المقيمة وثلث مائة وعشرون

89 *Aberat* haec vox a P. De vrbe hac no-
tissima multa habes imprimis apud *Norissium* *Diff. IV.*
et *Pocockium descr. Or. T. II, p. 81. sq.*

90 *In* litura erat: جديعة. [البحر]

91 *Restitui* hoc verbum ex *Par.* In *Leid.*
enim legebatur حضر, quod hic, quantum ego qui-
dem video, senta caret.

92 *In* litura hic erant: قنال ودهي
من بلدة الساحل وبها مينا. *Idem* addit, *vrbem*
esse as Sacheli: Phoeniciae. portu praeditum.

93 *In* anni determinatione commissum
est vel ex negligentia auctoris vel vicio librarii. Nam
a H. 690 Muhammedani Francis, qui eam a 58 ce-
perant, eam iterum extorserunt, ex quo vastata rui-
nitque suis inuoluta iacet insignis illa vrbs secundum
vaticinia *Ezechielis*. Vide *Golum ad Alf. p. 131.*

بانياس والصبيبة بانياس⁹⁴ اسم
بلدة صغيرة ذات اشجار مكمضات
وغيرها وانهار وهي علي مرحلة ونصف
من دمشق من جهة الغرب بميلة
الي الجنوب والصبيبة اسم لغاليتها
وهي من الحصون المنيعة قال
العزيزي بانياس في لجف جبل
التاج⁹⁵ وهو مطل عليها والتاج
علي راسه كالعمامة⁹⁶ لا يعدم منه
صيفا ولا شتاء⁹⁷.

انواع

94. بانياس est Paneas s. Caesarea Philippi veterum, de qua vide sis Noris. Diff. IV. p. 442. Scriptores belli sacri, nominatim Fulcherius Carnotensis, eam Belinas vocare solent ex confusione, ut videtur, cum altera urbe. بانياس, de qua infra memorat noster.

95. (جبل التاج) iam p. 18. nota 78. diximus, Cheronem montem videri plures vertices habuisse, ex quibus vnus insignior ac maior caeteris mons Panius praecipuum ac proprium nomen duxerit جبل التاج, quum omne montanum vocaretur. Eundem hunc montem reperio apud Pocockium T. II. §. 110 sed mire aut a Typographo aut a compilatore schedarum Pocockianarum corruptum. Pro Jebel Scheik enim, quod ibi legitur, si tantum rescriperis Jebel Schelk magis iam cum nostro جبل التاج conveniet.

96. كالعمامة P. nubes instar. Sed sequutus sum lectionem L., quae iucundiorem et luculentiorē exhibet imaginem; vti et Relandum in suo codice legisse video. Eodem modo fere et Io. Phocas c. 4. p. 6. Libanum vocat ζυγὸν κορυφίδειν

Banias et as Szobaibat. Banias⁹⁴ nomen est oppiduli gaudentis plurimis arboribus acetosis aliisque generis atque rivis. Mansionem vnam ac dimidiam abest Damascus ab occidente cum inclinatione ad meridiem. As Szobaibat vocatur arx eius, quae est in munitissimis. Adiacet, ait al Aâzizi, Banias pedi montis at Tschalgj qui illi imminet, cuius vertex niue immortalī veluti cidari quadam operatus est, aestate perinde atque hyeme.

Adfra-

μέχρι προπόδων συρμάδας χιόνος, ὡς βεσχύχους περιβαλλόμενον.

97. صيفا ولا شتاء Par. وفي راس وفي راس In Leid. erant hic deleta haec: صيفا ولا شتاء. الجبل صيغة تعرف بصردا ومنها التي صيغة تعرف. بكفر لا بوانى كنعان ثمانية عشر ميلا ومن كفر لا الي جبل بوسع اثني عشر ميلا ومن بانياس الي صيغة تعرف ببيت سابر عالى وان يعرف بوانى ببيت جن ثمانية عشر ميلا ومنها الي قسرية كالهديفة، تعرف بوانى من غوطة دمشق خمسة عشر ميلا ومنها الي دمشق ثلثة اميال. Vertici montis inditus est vicus Szarda, a quo ad vicum Khafarla in valle Khanân sunt 18. milliaria, qui ab antro Iosephi distat 12. mill. Inter Baniam et vicum Bait Saber, in ora vallis Bait Gjen 18. mill. sunt. Inde usque ad vicum urbi similem Daria in Ghutha Damasc. 15. mill., et hinc usque ad Damascum tria. Dariae huius certe meminit Herbelotus Bibl. Or. p. 285. b. vocans eam Dava, une bourgade considerable dans le terroir de Damas.

اندرعات قال في العزيزي
واندرعات مدينة كورة البثنية
مثلا ان نوي مدينة ⁹⁸ كورة
الجيدور وبين اندرعات وبين
عمان اربعة وخمسون ميلا وبينها
ايضا وبين الصنيين ⁹⁹ ثمانية عشر
ميلا والصنيين ثمانية الصنم وهي
قاعدة ¹⁰⁰ ولاية وعمل ومن
الصنيين الي الكسوة ¹⁰¹ بضم
الكاف وسكون السين المهلة
ثم وان وها وهي ضبعة ومنزل يمر
بها نهر الاعوج اثني عشر ميلا ومن
الكسوة الي دمشق اثني عشر
ميلا وبينهما عقبة لطيفة تعرف بعقبة
الشحورة بضم الشين المعجمة والحاء
المهلة ووان وراء مهلة وها في الاخر
والكسوة عن دمشق في جهة الجنوب
شقيف

(كورة البثنية مثلا ان نوي مدينة ⁹⁸)
Haec omnia aberant a P. De quo in causa fuisse vide-
tur, quod vox البثنية in autographo Leid. omnibus
notis diacriticis destituta esset. Sed ita, ut feci, illam
punctandam esse, nullus dubito. Est enim اندرعات
nostrum veterum Adraa s. Adra, ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ Scripturae,
quod imprimis quoque scriptio nominis Arabica de-
clarat. De hac vero Eusebius de locis Ebr. in *Astharoth*
Παρακατα, ait, ἐν τῇ Βατανείᾳ Ἀδράα πόλις
τῆς Αραβίας. Epiphanius etiam lib. I. adu. haer. p.
142. Ebionitas dicit ortos esse ἐκ Κωχάβων τῶν
ἐν τῇ Βατανίτιδι γῆ ἐπέκεινα Ἀδράαν. Quibus

Adfraat, ait *al Anzizi*, est praefe-
cturae *Bataniticae*, quemadmodum
Nava vrbs praefecturae *al Gjidur*.
Ab *Ammane* distat *Adfraat* 54. mil-
liaria, 18. ab *Szanamain*, qui est vi-
cus insignis. *Szanamain* est dualis a
singulari *Szanam*, estque metropolis
ac praefectura, abestque duodecim
milliaria ab *al Khofwat*, qui est vicus
cum mansione, quem praeterit *Nabr*
al Aawmag (*riuus curuus*) descendens
ille ex *Gjabl at Tschalgj*. Inter *al*
Khofwat et *Damascum*, cui ad meri-
diem est, interfunt duodecim millia-
ria, colle quodam modico interposito,
qui vocatur *Oókbat as Schochurat*.

Scbakif

addo *Nubiensem Geographum*, Cl. III. [S. V. p. 134.
اندرعات, inquit, البثنية هي *Adfraat* est *Batanaea*
scil. vrbs, nisi forte legendum est البثنية *Nava*
Quaenam vero sint illa, quam hic produxit vrbs *Nava*
et praefectura illa *Gjidur*, quamque habeant cum vrbe
Adfraa et praefectura *Batanaea* similitudinem, ego non
facile dixerim.

ضبعة جبلية [الصنيين ⁹⁹] In litura hic erant: البثنية
القنير *vicius*, insignis.

كورة (قلاع ¹⁰⁰) Addebatur in litura: البثنية
مستقلة, singularis praefecturae.

101. [الكسوة] De vico hoc habes quaedam no-

شغيف ارنون¹⁰² قال في المشترك
شغيف ارنون من دمشق والساحل
بالقرب من بانياس وارنون اسم رجل
والشغيف المذكور مغل حصين
والشغيف ايضا شغيف تيمرون بكسر
المثناة الغوية وسكون المثناة
التحتية وضم الراء البهلة وواو ونون
قال وهي ايضا قلعة بقرب صور
بالساحل

بصري

tata a Schultensio in ind. Geogr. sub v. Kefwa. Idem ille
videretur et nomen الكسوة عكمة habuisse, et quod
inde colligere licet, in colle situs fuisse. Huius enim
loci in vicinia Damasti quoque siti mentionem faciunt
Annales Mspti Abulfedae ad a. H. 1198.

102. Omnia hic alia sunt in Parisino. Habet enim
articulum شغيف تيمرون totum a nostro diuer-
sum, quem nunc integrum subiungo:

شغيف تيمرون وهي قلعة صليبية
باقلة عن البحر وهي علي صفتي
علي صليبية يوم فم سميت
الشمال عن شغيف تيمرون
وشغيف ارنون بضم الراء
صليبية [صليبية 1] في الصخر
وبضمة له سور وهو حصين
جدا قال في المشترك ارنون اسم
رجل وهو يفتحهم البهلة وسكون
الراء البهلة وضم الراء
وسكون الواو ثم نون في الآخر
وهو يفتحهم دمشق والساحل
بالقرب من بانياس

Schakif Arnun dicitur in *al-Mosch-
zarekb* sita esse in agro *Damasceno* at-
que ripensi prope *Baniadem*, *Arnun*
esse nomen proprium viri, atque
Schakif illud, de quo hic agitur esse
arcem munitam. Diuersam esse ab
hac *Schakif Tirun*, quae item arx sit
as *Sacheli* siue tractus maritimi, sed
Tyro finitima.

Bosra

Schakif Tirun arx est munitissima distans a mari, sita
supra *Szasta* (vel distans a *Szasta*, si, quod videtur عن
pro legendum est.) ad iter diurnum in tractu
septentrionali. Alia *Schakif* est *Schakif Arnun* ad sep-
tentrioneim eius. Est vero haec pro parte aliqua spe-
lunca excisa in rupe, pro alia parte muro cingitur
estque omnis arx admodum munita. *Arnun*, legimus
in *al-Moschzarekb*, est nomen viri, cuius etiam Ortho-
graphiam docet. Sita vero est haec arx inter *Damaf-
cum* et *as Sachel*, siue tractum maritimum, in vicinia
Baniae.

Habemus itaque et hic locum satis elegantem, sed
quantum ego quidem video, non *Abulfedinum*, sed ab
alio viro docto interpolatum. Verba difficiliora
illud, quo *Abulfeda* non facile vitur, loco
eius positum, et omnis fere coniunctio verbo-
rum peregrini quid mihi redolent. De utraque arce
adi sis *Schultensii* indicem *Geogr.*

بصري ١٠٣ قال في القيرري وبصري
مدينة كورة حوران ١٠٤ وهي
مدينة اولية ١٠٥ مبنية بالحجارة
السود مسقفة بها وبها سوق ومنبر
وهي من ديار بني قرامه وبني مرة
وغيرهم ولها ١٠٦ قلعة ذات بناء
متين وبساتين وبناء قلعتها
شبيهة ١٠٧ ببناء قلعة دمشق قال ابن
سعيد بصرا قاعدة حوران وهي علي
اربع مراحل من دمشق وفي شرقها
صرخد علي نحو ستة عشر ميلا
دمشق

Bosra auctore *al Anzizi* est vrbs
praefecturae *Chauran* antiquissima, ١٠٤
et constructa saxo nigro et contexta.
Gaudet foro et suggesta. Iacet in
Dejar Bani Fazarat ac *Morrat* aliarum-
que tribuum Arabicarum. Habet ١٠٦
arcem firmissimae substructionis aedi-
ficatam ad instar ١٠٧ arcis *Damascenae*.
Est illa, ait *Ibn Sâid*, metropo-
lis *Chaurani* distatque quasi quatuor
mansiones *Damasco*. Ad orientem
eius est *Szarchbod* 16. fere milliaribus
inde distans.

N 2

Dimaschbk

١٠٣ (بصري) Triplicis *Bosrae* mentio sit in libris
Arabum, de quibus iam articulatim distincteque di-
cendum videtur. Etenim alia est بصرّة *Africae* vrbs,
quam *Abulfeda* in *tabula Africae*, quae numero tertia
est, prouinciae المغرب الأقصى, occidenti extremo
i. e. *Mauritaniae* attribuit, fuisse eam dicens olim metropo-
lin prouinciae, in locum vero atque dignitatem eius iam
dirutae successisse urbem *Kasr Aabd al Karim*. Alia
deinde est بصرّة *Iirakae Babylonicae* i. e. *Chaldaeae*.
Hanc noster in huius regionis enarratione, quae tabu-
lam octauam constituit, in occidentali latere *Tigridis*
narrat sitam esse iuxta سنام montem et البسريّة
atque والي النساء. De hac quidem vide omnino
Herbelotum Bibl. Or. p. 190. a. et *Assemanum Bibl. Or.*
Vat. T. III. P. II. p. 728. Nostra vero *Bosra*, quae
et scriptura ab his satis distinguitur, est *Bosra* veterum,
metropolis olim *Arabiae*, quam *Relandus Pal.* p. 621.
et 665. eandem putat cum בעשתרת *Beestera* Scriptu-
rae. Vestigium huius nominis habemus in *Sanuto*.
Ille enim p. 893. l. 57. *Bosrum*, ait, primae *Arabiae*
metropolis hodie vulgari appellatione *Bussereth* dicitur. Ne-

que igitur Graecorum et Romanorum *Bosra* nec Ara-
bum بصرى ab Hebraico כצר, munuit deductum
esse, ac, quod Hebraicum כצרה, locum munitum
significasse, sed vtriusque vocabuli origo nobis ab He-
braico בעשתרת repetenda videtur. Ad hoc enim
propius, quam ad כצר accedit vocabulum *Bosra*
Hoc vero Arabes non facile aliter quam per بصري
efferre potuerunt, qui literas *ssr* simul pronunciare ne-
queunt.

١٠٤ [حوران] quod optime docuit *Schultensius* in
indice sub h. v., est veterum *Auranitis*.

١٠٥ [اولية] Haec erat *Parisini* scriptura; in *Leida*,
no erat اولية, mendose sane.

١٠٦ [ولها] P. وبعها. male.

١٠٧ [شبيهة] P. وبشيهة.

دمشق ¹⁰⁸ وأما طول دمشق فلم
يختلف فيه أنه عن الجزائر
الخالصات سبعون فقط وعن
الساحل ¹⁰⁹ ستون فقط من غير كسر
وأما عرضها فقد اختلف فيه فاذبتنا
في الجدول ما اصح ¹¹⁰ عندنا
ودمشق مدينة اولية مشهورة وهي
قاعدة الشام ووطنها ¹¹¹ احدي
الجنان الاربع المفضلة علي
منتهات الارض وهي غوطة دمشق
وشعب بوان ونهر الابلية وصغد
سمرقند وقد فضلت غوطة دمشق
علي الثلثة المذكورات وفي شمالها
جبل يعرف بجبل قاسيون ¹¹² يقال
ان عنده قتل قاييل اخاه هابيل ومن
منتهاتها المشهورة الربوة وهي
كهف

108. De hac nobilissima Syriae ciuitate et metropoli, quae inde quoque totius regionis nomine ab Arabibus *شام* appellatur, non opus videtur quidquam addere. De fatis vrbs *Norissum* imprimis Diff. II. de Ep. p. 80. sq. consuluisse non poenitebit.

109. *عن الساحل* [ab extrema scilicet continente terra Africae, quam longitudines locorum duccendi rationem noster sequutus est. Videmus vero ex hoc manifesto, ambas illas longitudines numerandi rationes praecise decem gradibus inter se differre.

110. *اصح* P. *اصح*,

111. Elegantissime *Ghutham* hanc expinxit *Geographus Nubiensis*, omnes pagos etiam et villas eius enumerans

Dimaschk. ¹⁰⁸ De longitudine eius in eo omnes consentiunt, quod ab *insulis fortunatis* si ducatur, praecise fit 70. graduum, a litore ¹⁰⁹ vero 60. praecise. Circa latitudinem vero magna est inter scriptores dissensio. Posuimus vero in tabula, quod nobis maxime probatum fuit. ¹¹⁰ Est vero vrbs haec antiquissima, celeberrima Syriae metropolis. *Ghuthbat* ¹¹¹ siue vallis *Damascena* inter quatuor illa Tempe refertur, quae praeferuntur omnibus reliquis ab amoenitate celebribus terrae locis. Quae quidem sunt haec: *Ghuthba Damascena*, conualle *Bawman*, *Nabr al Obollat*, *Soghd Samarkand*; verum tamen inter haec palmam sibi vindicat illa, quam dixi, *Ghuthba*. Ad septentrionem eius est mons *Kasium*, apud quem *Kain* dicitur *Abelem* fratrem occidisse.

Cl. III. Sect. V. p. 134. Cogitate quoque accurateque de hac caeterisque tribus paradisis terrestribus Arabum tradidit *Goliis ad Alf.* p. 120. 128. 174. 178. Atque haec, ni fallor, est *Γαβηθά Theophanis*. *Ερχονται*, inquit in *Chronogr.* p. 300, *ἐπὶ τὴν Δάμασκον καὶ ἕως τοῦ Γαβηθά*. Ipsum quoque vocabulum reperi apud scriptorem belli sacri, sed mire corruptum. *Raymundus de Agiles* p. 268. eam *vallem* vocat, quam nominant *Gaudium*.

112. Montem *قاسيون Tgáxaves* Strabonis esse coniecit *Goliis ad Alf.* p. 128. Nam certe de utroque *Casio* monte hic non cogitandum erit, quum alter inter *Ostracinen* et *Pelusium* prope lacum *Syrbonidem* situs sit, alter

كهف في قم وأديها الغربي الذي
عنده ينقسم مياها يقال أن به مهد
عيسي عليه السلام

أطرابلس¹¹³ قال في اللباب
وقد يستط ألف من التي بالشام
للغرق¹¹⁴ بينها وبين التي بالغرب
قال في المشترك¹¹⁵ وثبتت¹¹⁶
فيها ألف بعكس اللباب قال
وقد خالف المتنبي هذه القاعدة
في قوله

وقصرت كل مصر عن طرابلس -
أقول وقول المتنبي يغوي ما قاله
في اللباب¹¹⁷ طرابلس مدينة
رومية علي طرف داخل في البحر
فتحها المسلمون في سنة ثمان
وثمانين وستماية وخربوها وعمرها¹¹⁸
علي

cidisse. Ex celebratissimis vero huius
ipsius *Gbutbae* Tempe est *ar Rabumat*,
quo nomine appellatur specus ad in-
troitum vallis huius occidentalis, vbi
riui a se discedunt. Hic dicunt incu-
nabula fuisse *Iesu*, super quo pax sit.

Atbrabuls. ¹¹³ Auctor est *al Lo-
bab* nomen *Tripolis* huius *Syriacae* sine
Elif scribi, quo distinguatur ab illa
Africana. ¹¹⁴ Sed *al Moschtarekh* ¹¹⁵
contrarium eius affirmat, ¹¹⁶ idem
tamen oblervans *al Motanabbium* ab
illa sua regula discessisse in versu quo-
dam, quem affert. Quibus ego ad-
iungo, confirmari ab huius poetae
auctoritate sententiam *al Lobabi.* ¹¹⁷
Est vero vrbs *Graeca* in extremo quo-
dam promontorio sita, quam Mosle-
mi a. 688. expugnatam quum deua-
stassent, ad distantiam fere milliaris
aliam urbem eiusdem nominis condi-
derunt. ¹¹⁸ Abundat ipsa hortis,
N 3 arun-

alter prope *Selenciam* et *Laodiceam* in *Phoenice mari-
tima.*

^{113.} Duplex Arabibus celebratur *Tripolis*, altera
Africae طرابلس الغرب, altera *Syriae* طرابلس
الشام. De utraque euolvas velim indicem *Schulten-
sii*. Nostram quidem copiose et luculenter descripsit
Willebr. ab Oldenborg. p. 128 sq. Vide tamen de nomi-
nis eius origine et epocha eius *Norissum Diss.* II. p.
98. sq. Rarissimum nummum, quo *NATAPXIAOC*
titulo decoratur, produxit *Cl. Wessel.* ad *Anton.* p. 149.

¹¹⁴ Omnia haec
desiderabantur in Par.

^{115.} [قال في المشترك] Haec erat Par. scriptura,
haud dubie vera. In L. erat: قال في اللباب.

^{116.} ويثبت P. وثبتت.

^{117.} (في اللباب) Deleta hic erant:
ولا حاجة الي ما قال في
المشترك ومدينة, nos
itaque posse praecepto illo *al Moschtarekhi* nullius momenti su-
persedere. Vrbs vero.

^{118.} (وعمرها) Restitui hoc ex P.; in L. erat: وعمرها

علي نحو ميل منها مدينة سوها
باسمها ولها بساتين وأشجار
كثيرة وينزع بها قصب السكر
ولها نهر ¹¹⁹ قال في العزيزي وبين
طرابلس وبعليك أربعة وخمسون
ميلا وبين طرابلس وممشق تسعون
قال ومنها الي الطرطوس ¹²⁰
ثلاثون ميلا

حصن الاكران ¹²² قال في
المشتركي وحصن الاكران قلعة
حصينة مقابل حصن عن ¹²³ غربها
علي الجبل المتصل بجبل لبنان
ولها ريف وكنت مقر ولاية
السلطنة قبل فتح طرابلس وهي
علي مرحلة عن حصن وكذلك
عن طرابلس وهي بين حصن
وطرابلس

بعليك

arundo et saltibus, arundo faccharifera
ibi plantatur, fluuio ¹²⁰ arua eius
rigantur. Inter illam ac *Baâlbekk*
secundum *al Âzizi* sunt 54.1 millaria,
inter eandem et *Damascum* 90, ab
Antarado vero 30. millaria.

Cbeszn al Akvad ¹²² sec. *al Moschta-*
rekb est arx munitissima, contra
Emeffum ab ¹²³ occidente eius sita.
in monte, qui montem *Libanum* at-
tingit, habetque suburbium. Fuit
olim sedes praefecturae alicuius Sul-
tanicae antequam *Tripolis* expugnaretur.
Mansionem distat *Emessa* item-
que *Tripoli*, medio inter vtramque
loco.

Baal-

كبير وهي خربة (نهر ¹¹⁹ in litura erant;
وقال الأندلسي وهي علي طرف خارج
في البحر magno, salum est ver. Vrbis, ait al Adri-
fi, est in ora promontorii sita.

¹²⁰ P. habebat nomen vrbis huius
rectius scriptum, انطارطوس. Verum libenter stu-
dioseque seruavi scripturam Leidani, quum ipsum ex-
hibeat nomen *Tortosae*, quod huic oppido a scriptori-
bus cruciatarum datur. Videmus itaque iam originem
huius vocis, quam coniectura tantum, quum ad hunc
locum nondum attendissem, p. 17. n. 75. assequutus
eram.

عن طرابلس: Deleta hic erant: (مبيل ¹²¹
الاولي انه من مدينة جليانة علي البحر
لها حصن ومبيل وقناة تجري اليها
ولها اعمال واسعة. Nota etiam hoc de veteri Tri-
poli, urbem fuisse insignem, maritimam cum arce portuque
et aquaeductibus illuc derivatis et agro suburbano amplissimo.

¹²² (حصن الاكران) De origine illius, quod a
Curdus habet, nominis habes varias coniecturas *Golii*
ad Alf. p. 284. et *Schultensii* in indice sub v. *Curdorum*
castrum. Apud cruciatarum scriptores *Castrum Cordanae*
vocatur.

من (عن ¹²³ P.

بعلبك ¹²⁴ وهي بلدة قديمة ذات
أسوار ولها قلعة حصينة عظيمة
البناء وهي ذات ¹²⁵ أشجار وعيون
وانهر وهي كثيرة الخير ¹²⁶ قال
في العزيري وهي مدينة جليلة
قديمة بها مذبوح يقول الصابية ¹²⁶
انه بيت من بيوتهم عظيم عندهم جدا
ومن بعلبك الي الزبداني ثمانية
عشر ميلا والزبداني مدينة ليس
لها أسوار وهي علي طرف وادي
بردي والبساتين متصلة هناك الي
دمشق وهي بلد كثير المنارة
والخصب ومنه الي دمشق ثمانية
عشر ميلا ¹²⁷

Baálbekk ¹²⁴ vrbs antiqua muris
cincta, cum arce munita et ampla.
Gaudet ¹²⁵ arboribus riuis fontibus
et copiis rerum bonarum omnium. ¹²⁶
Est illa, ait *al Anzizi*, vrbs insignis,
vetusta, cum templo paganae super-
stitionis, quod *Sabii* ¹²⁷ dicunt a se
esse exstructum et in maximo honore
habent. *A Baálbekk* ad *az Zabdani*
sunt 18. milliara, quae est ciuitas sine
moenibus ad ostium fluiui *Bardii* sita,
vnde continui sunt horti vsque ad
Damascum, a quo oppidum illud
anoenissimum et copiosissimum abest
18. milliaria.

حصص

Chemis

124. De *Baálbekkha* vrbe constar, eandem
esse, atque veterem *Heliopolin*, quam copiose impri-
mis descripsit *Pocockius* T. II. p. 105. *Wilh. Tyrio Ba-*
albekkham litera B initiali in M mutata, quod saepius in
nominibus vrbiu v. g. *Banhyce* f. *Mambez* factum est,
vocari *Malbec* iam *Schultensius* in ind. notauit, quem
Wilbelmi locum vide p. 771. T. I. Script. cruc. Huic
vero addendus erit *Marinus Sanutus*, qui p. 1001. eo-
dem nomine eam vocat. Corruptissime vero, vitio
credo librarii, apud eundem p. 166. legitur: *Heliopolis*,
quae alio nomine dicitur *Mahubeth*.

125. [وهي ذات] Aberant haec verba a Par. male.

126. [وقبل انجـ] In litura hic erant: *عامة*
عامة *قال ابن حوقل* وهي من بيوتهم عظيم
جبل عامة ابنتها من ججارة وبها

قصور مرق ججارة فن ديميت علي اساطير
شاهدة ليس بارض الشام ابنة ججارة
لعجب ولا اكبر منها
Fertur esse opus Aaditarum. Monti imposita est auctore
Ibn Chankel, et aedificia eius maximam partem saxea sunt.
Palatia ibi conspiciuntur e lapide caeso altis columnis innixa.
Non sunt in omni Syria aedificia magnificentiora his. De
Aaditis antiquo felicitis Arabiae populo vide *Herbelotum* B.
O. p. 51. 460. 477.

126. [الصـ] De *Sabii* eorumque
religione non est hic differendi locus. Vide interim
Herbelotum p. 429. 471. 725. et *Salis* notam ad Cor. p.
123.

127. Non igitur vulgarem errorem errat noster in
distantia *Damasci* et *Heliopolis*, quem notauit *Pocockius*
l. c. p. 106.

حصص 128 مدينة اولية وهي
 من 129 قواعد الشام وهي ذات
 بساتين شربها 130 من نهر العاصي
 قال ابن حوقل هي في مستنق من
 الارض خصبة 131 جدا اصح بلدان
 الشام قرية 132 وليس بها عتارب
 ولا حيات واكثر زروع رساتيقها
 اعذا قال العريزي مدينة حصص
 قصبة الجند وهي من 133 اصح
 بلدان الشام هواء وبظاهر حصص
 علي بعض ميل يجري النهر
 السقوب وهو نهر الارنط ولهم عليه
 اجنة حسنة وكروم 134

سلمية

128. Adeo nota est omnibus *Emessa* vrbs, vt nec verbo de ea opus fit. Hoc tamen, quod in lectione scriptorum medii aevi reperi debet, monendum videtur, his *Emessam* vulgo *Camelam* vocari. Nam *Wilhelmus Tyrinus* p. 736. *Emissa*, ait, vulgari appellatione *Camela* dicitur. Quocum concinit *Mar. Saunius* p. 290. *Raymundus de Agiles* vero p. 166. *Emissa*, ait, hodie *Calamela* vel *Celamela* vocatur. Vnde vero hoc nomen ductum fuerit, non facile dixerim. Tot loca enim corrupta putare nolim. De alia *حصص* iuxta *sinum Persicum* meminit *Nubiensis* Cl. III. Sect. VI. p. 140. l. 13. et 17.

129. [P.] من .

130. [P.] وشرب .

131. [P.] وشرب .
 vitiose,

Chemis 128 oppidum est antiquum, vna ex 129 principibus vrbibus Syriae, hortis abundans. Potum 130 illi ministrat fluuius *al Aâsi*. Sitam eam esse dicit *Ibn Chaukel* in planitie vberique 131 admotum et saluberrimo prae omnibus Syriae vrbibus solo. 132 Reperiri hic nec scorpiones nec serpentes, maximamque partem satorum agri illius suburbani non nisi coelitus rigari. *Al Anzizi* asserit, eam esse caput praefecturae, et coelum illius oppidi, si cuius alius in tota Syria esse saluberrimum. Ab vrbe ad milliaris non integri distantiam decurrere fluuium *al Maklub* i. e. inuersum, qui alias etiam *Orontes* dicitur, cuius ripam vtramque oppidani hortis habent ac vineis septam. 134

Salem.

132. (شرب) Post sequebantur verba haec, in quae litura erat; وشرب , incolis vero esse pulchritudinem incomparabilem.

133. [P.] aberat a Par.

134. (وكروم) Induxerat vero auctor, quae post sequebantur, verba haec; وشرب .
 ان غسل بماء حصص
 قوب لم يضر لاسية
 حبة ولا عترب الـي ار
 يغسل القوب بغـير
 ماء حصص وبشرة
 من احسن بشرة
Vesem, quae aqua *Emessena* lota fuerit, qui corpore gerat, fertur nec a scorpione, nec a serpente, laedi posse, donec illa iterum alia aqua eluatur. *Frons* incolarum hilare quid ac lactum speciosissime renidet.

سالمية ¹³⁵ بلدة نزهة ومياهها
 قني ولها بساتين كثيرة قال
 احمد الكاتب سالمية بناها
 عبد الله بن صالح بن علي بن
 عبد الله ¹³⁶ بن عبد المطلب قال
 واسكن بها ولده وبها ولد عبد
 الله المذكور قال ابن حوقل
 وسلمية مدينة الغلب علي
 سكانها بنو هاشم وهي علي
 طرف البادية خصبة قال في
 العريزي ومدينة سلمية علي ضفة
 البرية ¹³⁷ كثيرة المياه والشجر
 رخية خصبة

صرخد وهي بلدة صغيرة ذات
 قلعة مرتفعة وكروم كثيرة
 وليس بها ماء سوي ¹³⁸ ما
 يجتمع من الامطار في الصهاريج
 والبرك

Salemjat ¹³⁵ vrbs est amoena,
 gaudens aquaeductibus, hortis abun-
 dans. *Achmed al Kbateb* tradit eam
 conditam esse ab *Aâbdallab* filio *Sza-*
lechi, filii *Aâli*, filii *Aâbdallab*, filii
Aâbbas, filii *Aâbd al Morballeb*. Au-
 ctore *Ibn Chaukel* potior pars incola-
 rum eius sunt *Banu Hasehem*, ipsaque
 est in ora *al Badiae*, laeto solo prae-
 dita. Vrbs *Salemjat* ait *al Aazizi* est
 ad latus *al Bariae* ¹³⁷ aquis salubri-
 bus abundans. Vber est solum eius.

Scharchbod est oppidum exiguum,
 arce munitum excelsa, vineis abun-
 dans, aqua carens, praeter ¹³⁹ plu-
 viam cisternis collectam et lacus. Ac-
 censetur vrbibus *Chaurani* (*Auraniti-*
dis)

^{135.} *Salemjat* vrbs, quod iam *Schultensius* in indice
 obseruauit, ea sine dubio est, quae in *Notitia Leonis*
Imp. apud *Relandum* p. 217. *Σαλαμίνας* dicitur, apud
Antoninum vero in itineraio p. 198. ed. *Wess.* *Sala-*
minias dicitur. Aliam *Salemjat* Omanae, prouinciae
 Arabicae, urbem cognoscimus ex *Geogr. Nubiensi* Cl. II.
 Sect. VI p. 62. l. 3. 19. et Cl. III. S. VI. p. 141. l. 6.

^{136.} *ابن علي بن عبد الله بن عبد المطلب*
 Suppleui verba haec, quae a *Leidano* aberant, ex *Pa-*
rifino. Nec tamen vehementer negauerim, ea ab ipso

Abulfeda omissa esse, qui saepius animaduerti, Arabes
 perinde ac Hebraeos in enarrandis familiarum origini-
 bus membra intermedia omittere solere.

^{137.} *البلد المسمى* Id, quod p. 14. n. 65.
 affirmauimus, *البلد المسمى* idem esse quod *البلد المسمى*,
 ex hoc loco iam manifestum est. Alterum enim in
 alterius locum substituitur.

^{138.} *شوي* P. 11.

والبرك وهي من جملة بلاد حوران
قال ابن سعيد وهي قاعدة جبل ¹³⁹
بني هلال وليس وراء عملها من
جهة الجنوب والي ¹⁴⁰ الشرق
إلا البرية ومن شرقها تسلك
طريقا يعرف بالرصيف ¹⁴² الي
العراق ويذكر المسافرون أن السائر
إذا سار عليه من صرخد يصل
الي مدينة بغداد في نحو
عشرة أيام وبين صرخد ومدينة ¹⁴³
نزع قاعدة من قواعد حوران
نحو يوم

المرقب والبلياس المرقب ¹⁴⁴
اسم للقلعة وهي قلعة حسنة
البناء مشرفة علي البحر
وبلياس

¹³⁹ جبل [Suscipabar olim جبل gentis f. tribus
esse legendum; verum uterque codex habebat جبل.

¹⁴⁰ وفي P. (والي.

¹⁴² (بـ) صرخد (بـ) الرصيف
P. تعرف الرصيف.

¹⁴³ (ومن بلدة) Sequens (ومن بلدة) P.
in Leidano erat his punctis vocalibus notatum: ¹⁴³
Urbs est mihi ignota.

dis). *Ibn Sâid*, ait, esse principem
ciuitatem montis *Banu Helal*, cuius
pone praefecturam a parte australi et
orientali nihil sit praeter *al Bariat* si-
ue desertum. A plaga eius orientali
porrecta est via regia *ar Raszif* i. e.
aggeribus munita ¹⁴² in *Irakam* ferens.
Tradunt itineraria, huic qui insistat, eum
decem circiter diebus ad *Baghdadum*
peruenire. *Szarchbod* ab vrbe ¹⁴³
Zoró, quae primariis *Cbaurani* vrbi-
bus accensetur, abest fere diem.

Al Merkab atque *al Balanias*. *Al*
Merkab ¹⁴⁴ nomen est arcis opere
egregio ad speciem pariter ac muni-
tionem structae, mari imminentis.
Bala-

¹⁴⁴ المرقب, quod nomen *speculam* notat, est
Castrum Margat f. *Margath*, cuius saepissime mentio in-
iicitur apud scriptores cruciatarum, quamque vberri-
me describit *Willebr. ab Oläenborg* p. 130. *Annae Com-*
nenae in *Alexiade* p. 378. ed. Par. dicitur τὸ Μαργάτιν,
pro quo *Cangius* legendum censet *Μαργάτιν*,
sed vereor, ut hoc viris doctis prober. Mihi quidem
parum auctoritatis habent belli sacri scriptores in hac
causa contra *Abulfedam* distincte atque articulatim de
Orthographia vocis المرقب exponentem, constan-
terque eam in *Annalibus* quoque ita enunciantem. Ac-
cedit vero eodem *Geographi Nubienfis* auctoritas, apud
quem Cl. IV. S. V. p. 234. l. 16. eodem nomine
vrbs

وبلانياس ¹⁴⁵ اسم لبلدتها
وبينهما ¹⁴⁶ قريب من فرسخ وهي
ذات اشجار فواكه وحوض كثير
ويزرع بها قصب السكر ولها عين
كثيرة قال العزيري ومدينة بلانياس
دون مدينة جبلة وبينها وبين
انطربوس اثني عشر ميلا وهو حصن
احدثة المسلمون في سنة اربع
 وخمسين واربعمائة نقله ابن منقذ ¹⁴⁷
في تاريخ القلاع والحصون

بارين بلدة صغيرة ذات قلعة قد
دثرت ولها عين وبساتين وهي علي
مرحلة من حماة وهي غربي حماة ¹⁴⁸
ببيلة يسيرة الي الجنوب وبها
اثار عمارة قديمة تسمى الرقنية ¹⁴⁹
لها

vrbs illa vocatur. Neque vero si in istis minutis argu-
tari vellemus, probabilius nobis videretur,
Μαρκάτιν in Μαρκάπιν et مرقطين in مرقطين,
quam Margab in Margat aut Margath a librariis esse mu-
tatum. Maracleam f. Maracheam urbem, quam nostrae
al Markab vicinam faciunt scriptores cruciatarum, et
fatis ab ea distinguunt, caue cum ea confundas. Vide
sis Wilh Tyrinum p. 738.

^{145.} بلانياس est Balanea Antonini p. 148., Bala-
neas Itinerarii Hierof. p. 258. quod magis cum nomine
Arabico conuenit, Valenia scriptorum belli sacri.
Willebr. ab Oldenborg l. c. In pede, ait, illius montis
(scilicet cui imposita est al Markab) sita est ciuitas Vale-
nie dicta, quae cum aliquando, et apparet, fuerit maxima,

Balanias ¹⁴⁵ vocatur eius oppidum,
quod ab arce illa ¹⁴⁶ distat fere pa-
rafanga. Gaudet arboribus, vnde
bellaria depromuntur ac multitudine
olerum. Plantatur ibi quoque canna
sacchari. Fontibus eadem scatet. Al
Azizi tradit eam esse infra Gjablam,
et distare duodecim milliaribus. Arx
est a Moslemis a. 451. e fundamentis
exstructa, de qua meminit Ibn Mon-
keds ¹⁴⁷ in Tarichh al Kolañ val Cho-
szum (Chronico arcium atque castrorum.

inter cedata iam
tant arboribus

Barin est oppidum exiguum cum
arce defolata, fontibus praedita hor-
tisque, mansionem distans Chamata
occidentem versus ¹⁴⁸ cum modico
quodam deflexu versus austrum. Su-
persunt ibi rudera antiquarum quarun-
dam substructionum, quae Rafsa-
niat ¹⁴⁹ dicuntur, cuius loci nobis
O 2 lis

per diuinam vindictam modo est destructa et defolata, cuius
sedes Episcopalis in castrum Margath est translata. Aucto-
re Nubiensi Geographo l. c. ab al Markab illa abest octo
milliaria, a mari quatuor.

^{146.} وببيلها P. perperam

¹⁴⁷ ابن سلقين P. (ابن منقذ)

^{148.} من غرب بيلها P. [غربي حماة]

^{149.} رقنية Habemus hic Raphaneas veterum, quod
iam Schultensius animaduertit, de quibus vide sis Cella-
rii O. A. l. III. c. 12. et Westelingium ad Hier. Synecd.
p. 112 Wilhelmus Tyrinus p. 845. Rafanea sive Rapfa-
nea ait, est vrbs in provincia Apamienfi una de suffraga-
nei:

لها نكر شهير^{١٥٠} في كتب
التاريخ وهي بفتح الراء الهملية
والفاء ثم نون مكسورة ويا
مثناة^{١٥١} تحتية مشددة ثم هاء
في الآخر ونكر في كتاب الاطوال
ان طول الرقنية^{١٥٢} س. ن.
والعرض لد. ك. وحصن بارين هو
حصن احدثه الفرنج سنة بضع
وثمانين واربعمائة ثم ملكه المسلمون
وبقي مدة ثم اخربوه

حماة^{١٥٣} مدينة اولية ولها نكر
في كتب الاسرائيليين وهي من
انزة البلاد الشامية والعاصي يستدير
علي غالبها من شرقيها وشاليها
ولها قلعة حسنة البناء مرتفعة وفي
داخلها

lis^{١٥٠} fama est in annalibus. In
Ketab al Atbwal Rafaniat habet lon-
gitudinem^{١٥٢} 60. 50., latitudinem
34. 20. Condita vero fuit arx *Barin*
a Francis a. 480. et quod excurrit.
Deinde in potestatem Moslemorum
peruenit, penes quos quum aliquam-
diu mansisset, ab ipsis ultro destructa
est.

Chamat^{١٥٣} ciuitas est antiqua, cu-
ius mentio iniicitur in libris *Israelita-
rum*. Accensetur amoenissimis Syriae
vrbibus. *Orontes* ambit vrbis longe
maximam partem a latere orientali
ac septentrionali. Gaudet arce pul-
chre structa et excelsa. Intra ipsum
oppi-

neis eius capta a Pontio Tripolitano Comite 1126. ultimo
Martii. Arcem *Barin* postea eius locum occupasse,
Abulfeda nos docet, quae non alia, credo, est, atque
Albaria s. *Albara* scriptorum belli sacri, quae apud
eundem illum *Wilhelmum* p. 733. *Vrbs* munitissima di-
citur in Appamienfi-prouincia ab Antiochia quasi duorum
dierum itinere distans. Forte quoque eadem est *Elbaraw*
Pocockii descr. Or. T. II. p. 147, vbi et ipse varias
magnarum substructionum reliquias se reperisse re-
statuit.

مشهور (P. شهير^{١٥٠}).

مثناة^{١٥١} male omissum est in Par.

الرقنية^{١٥٢} طولها Par. [طول الرقنية^{١٥٢}].

١٥٣. حماة] Hanc *Apameam* veterum esse vulgaris
olim erat opinio, cui tamen miror quod nuper acce-
sserit Cl. *Assmannus* qui in *Diff. de Monophysitis* T. II.
Bibl. Or. Vat. ad v. *Apamea* clare affirmat, hanc esse A-
rabum حماة^{١٥٣} vero esse Syrorum **حماة**
Euphemiam Mesopotamiae oppidum. De حماة^{١٥٣} quidem,
quam *Apameam* esse arbitror, infra dicitur. De حماة^{١٥٣}
vero multa obstant, quo minus possim viro summo as-
sentiri. At hac in causa otium mihi fecerunt *Retandus*
Pal p. 119 sqq. et *Pocockius* descr. Or. T. II. p. 144.,
qui, quantum ego iudico, satis planum fecerunt, *Cha-
matam*, veterum *Epiphaniam* esse, quae prope ab *Apamea*
illa aberat. Vnde etiam *Theophanes Chrou.* p. 364.
Επιφάνειαν τὴν κατ' Ἀπάμειαν τῆς Συρίας
nomi-

داخلها الارحية ١٥٤ علي الماء وبها
نواعير علي العاصي تسقي اكثر
بساتينها ويدخل منها الماء الي
كثير من دورها وقال العروي
بكتابه المعروف بالزيادات ١٥٥ حياة
بلدة قديمة مذكورة في التوراة ١٥٦
وهي وشيرم مخصوصنان بكثرة
النواعير دون غيرها من بلاد الشام

جبله ١٥٧ بلدة صغيرة ولها
منار قد اشتهر انه قبر ابراهيم بن
الاسهم

oppidum multae sunt molae aquarum ١٥٤ et machinae, quibus aqua e riuis in canalem attolitur, vnde maxima pars hortorum rigatur, et riui in plurimas domos deriuantur. *Al Aâriwi* in libro quem *az Zejadat* ١٥٥ i. e. *Analecta* inscripsit, urbem eam appellat antiquam, cuius mentio fiat in *at Torab* i. e. *Pentateucho*. ١٥٦ Hoc oppidum vna cum *Schaizara* hac peculiari nota insignita est, vt prae caeteris Syriae urbibus abundet machinis aquariis.

Gjablat ١٥٧ oppidum est paruum, in quo est monumentum, vti fertur, *Ibrabimi Ibn al Adham*, religione visitanti-

O 3

nominat. Nouo illo *Epiphaniae* nomine donatam eam fuisse ab *Antiocho Epiphane Hieronymus* auctor est ad *Zachar.* IX. Hanc vero *חמת* Scripturae esse, quae *רכה* cognominari solet, mihi non persuasit *Abulfela*, qui idem illud quoque affirmat in *Annal. Moslem.* p. 67. *eb. Reisk.* de quo iam *Relandus* dubitabat in *Palaest.* p. 120. At eleganter imprimis et distincte de illa *חמת רכה* disputat S. R. *Harenbergius* in *Amoso propheta illustrato* ad c. VI. v. 2. p. 334. sq. clare ostendens, illam nec *Antiochiam* nec *Epiphaniam* putari posse, sed esse eam, quam Graeci deinde *Heliopolin* vocarunt, hodiernam *Baalbekh*.

١٥٤. الارحية Par. الامحى. De machinis aquariis commodior erit ad supplemenra tabulae dicendilocus.

١٥٥. وقال العروي — دالم يادات Haec omnia aberant a P. Loco العروي in margine exempli sui notauerat Cl. *Reiskius*, sibi legendum videri *الهروى*. Scilicet illud est nomen gentile plane ignotum, hoc frequens et variis scriptoribus Arabicis com-

mune, qui ciuitatem *Herat*, *Ariam* veterum patriam agnoscunt. Vide *Herbel. Bibl. Or.* p. 448. b. sq.

١٥٦. التوراة في الكتب في Haec erat *Leidani* scriptura. Induxi الكتب في ex auctoritate *Parisini*. Quod si retinere malis certe في ante التوراة delendum erit.

١٥٧. جبله *Golius* teste Cl. *Reiskio* ad marginem exempli *Leidani* scripserat: *Biblus Adv. Inn.* in quo certe falsus fuit. Haecenim est *جبل* Arabum, quod supra p. 94. not. 87. notauimus. *جبله* vero est *Gabala* veterum, vrbs *Laodicaeae* proxima. Hanc urbem scriptores belli sacri appellant *Gabulam*, urbem *Gabulensem*, *Gybel*, *Gibellum*, non *Gibellulum*, quo nomine *Biblus* apud eos vocatur, Vtramque recte distinguit ac separat *Sanctus*, qui p. 164. l. 39. *Bibulum*, ait, *vulgariter dicitur Gybeleth*; paullo post vero: *Gabulum*, inquit, *vulgariter dicitur Gybel*. Ex quo etiam *Beniamin Tudelensis* duas *Gebal* memorat, ex quibus nostra quidem *Gabala* pag. 32. *Itiner. edit. Constant. Imperat.* est:

גבול

الاسهم قال في العزيزي ومدينة جبلة
أكبر من مدينة بلنياس وبين
جبلة وبلنياس أربعة وعشرون ميلا
ومن جبلة الي اللاذقية اثني عشر
ميلا ولها اعمال واسعة

شيزر ذات قلعة حصينة والعاصي¹⁵⁸
يمر بها من شاليها ينحدر عندها
النهر المذكور علي سكر ارتفاعه
يزيد علي عشرة ذراع يسمنه
الخرطلة وهي ذات اشجار ويسانين
وفواكه كثيرة اكثرها الرمان قال
في العزيزي¹⁵⁹ وبينها وبين حماة
تسعة

גיבל היא בעלגד תחת הר הלבנון
Gebal sine Baalgad sub monte Libano: altera vero, ve-
terum Bihlus p. 33. גיבל האחרת שהונ
גיבל כנו עמון Gebal altera terminus filiorum
Ammon vocatur. Gabala quidem Io. Phocae pag. 5. est
τὰ Γαβλα, ἣτοι τὸ Σέβελ, quo utroque nomine
etiam in Annae Comm. Alexiade vocati solet, ad quam
multa praeclara de hac vrbe notavit Cangius p. 378. ed.
Par. Cui adiungas velim Norisium Diff. III. de Ep. p.
293. Vrbis posituram statumque praesentem accurate
descripsit Pocockius T. II. descr. Or. p. 195. fqq.

158. P. male والهر. Schaizaram
eandem esse ac veterum Larissam ad Orontem recte mo-
nuit Schultensius in indice Geogr. Stephanus quidem By-
zantius pagina 419. varias Larissas enumerans
ἐκ τῆ, αἰτ, Συρίας, ἣν Σύροι Σιζάρια καλοῦσιν.
Nicetae in Ioanne p. 19. et 20. Σέζερ ac Σέτζερ

tantium concelebratum. Al Aâzizi
narrat maiorem eam urbem esse Bala-
nêa, a qua distet viginti quatuor mill.
a Laodicaea vero eam abesse duodecim,
habere illam praefecturas amplissimas.

Schaizar munitur arce valida. Oron-
tes¹⁵⁸ decurrit a latere eius septen-
trionali, qui delabitur ibi ex aggere,
cuius altitudo a solo est vlnarum qua-
tuordecim, quem aggerem vocant al
Chbartbalat. Abundat vero vrbs haec
arboribus hortisque et bellariis im-
primisque malis Punicis. Ab Chama-
ta, tradit al Aâzizi,¹⁵⁹ eam abesse
nouem

vocatur. Apud Benjamin Tudelensem pag. 37. est
שיזריה היא גר לפלשתים
Schizeria, eadem quae olim Gad Palaestinae. In Ful-
cherio Carnotensi p. 422. l. 33., quem locum, qui de
hac vrbe quaedam differuit Cangius ad Alex. p. 399. mi-
nus accurate enotavit, legitur. Deinde (ab vrbe scilicet
Aphania) versus Turcos progressi sunt, qui ante urbem,
quam dicunt Silara l. Sifara, castra metati erant. Quam
urbem grammatice [orthographice] nominare nescio, sed
Chezat (l. Schezar aut Chezaz, quod ipse habet p. 425.
l. 2.) incolae regionis eam vulgariter vocant, quae ab Apha-
mia sex millibus distat. Syfara etiam vocatur vrbs Ra-
dulpho Cadom. in Gest. Tancr p. 209.

159. Post العزيزي in litura erant haec: ومدينة
شيزر وهي مدينة جبلة يشقها النهر
المقلوب عليه قنطرة وهي عامرة كثيرة
الفواكه Schaizaram urbem esse insignem
rigatam ab al Maklub flumio (Oronte) ponte ibi iuncto.

تسعة أميال وبينها ¹⁶⁰ وبين حمص
أيضا ثلاثة وثلاثون ¹⁶¹ ميلا ومن
شيزر الي انطاكية ستة وثلاثون
ميلا ولها سور من لبن ولها ثلاثة
ابواب والعاصي بمر مع السور من
شمالها

كفرطاب بلدة صغيرة ¹⁶² كالغرية
قليلة الماء تعبل فيها الغدور الخرف
وتجلب الي غيرها وهي قاعدة ذات
ولاية ولها سور وهي علي الطريق
بين المعرة وشيزر قال في العزيري
ومدينة كفرطاب اهلها اخلاط من
اليمن وبينها وبين شيزر اثني عشر
ميلا وكذلك بينها وبين المعرة

المعرة ¹⁶³ قال في اللباب ومعرة
النعمان مدينة من الشام قال
السمعاني

Onissa haec erant (وبين حمص — وبينها ¹⁶⁰
in Par., per errorem certe; nam sequens ايضا tamen
in eo legebatur.

وستون P. (وثلاثون ¹⁶¹).

[صغيرة ¹⁶² P. addit ذريرة, amoena. Khafartab
ea haud dubie vrbs est, quae cruciatarum scriptori-
bus Capharda vocatur. Apud Wilhelmum Tyrium
pag. 842. est Caphardan, pro quo, puto, Ca-
phardab legendum erat. Apud Nicetam in Iohanne p. 19.
Μεγίστης χώρος Καφαρδα προκαθίσταται, ητοι

nouem, ¹⁶⁰ ab Emeffa 33, ¹⁶¹ ab
Antiochia 36. milliaria. Sunt eimoe-
nia ex latere cocto cum tribus portis,
propter quae Orontes decurrit a sep-
tentrione.

Khafartab vrbs est parua, ¹⁶² vico
similis, aqua non multa gaudens.
Conficiuntur ibi ollae testaceae, quae
in alias oras distrahuntur. Est quo-
que sedes primaria praefecturae, ha-
betque iurisdictionem. Iacet in via,
quae a Maarra ad Schaizaram tendit.
Al Adzizi tradit incolas vrbs Khafar-
tab constare ex Arabum tribubus va-
riis, quae illuc ex Arabia felice
commigrassent. Abest ab illa Schaiz-
ar duodecim milliaria, totidemque
ab eadem Maarra.

Al Maarvat. ¹⁶³ In al Lobab le-
gimus, Maarvat an Nômanni esse vr-
bem Syriae. As Samani auctor est in
al

περὶ αὐτὴν καθυπείκοντα οὐκ ἐλάχιστα φερόμενα
σερρότητι τειχέων κομπάζουσα.

[المعرة ¹⁶³] De Maarra Nomani nostrum hic im-
primis agere, hancque tantum absolute Maarra di-
ctam fuisse facile apparet. De origine cognominis
illius accuratius exposuit noster in Annalibus p. 68.
ed. Reisk. Al Maarrah, ait enim, quondam Maarrah
Hemsaë dicta, nunc Maarrat on Nomani dicitur ab an
Nomane filio Baschiri, 'l Anserita, qui Moaviae no-
mine ipsi pariter atque Emessae regnumque praesuit. Hanc
vero esse Maarra Scriptorum belli sacri, quam Ca-
phardae

السبعاني في الاصل اعني كتاب
 الانساب ¹⁶⁴ النسب الي المعرفة
 المعربي قال كن ثم معرفتين ¹⁶⁵
 معرفة النعمان ومعرفة نسرين فالنسب
 الي الاول المعربي والنسب الي
 الثانية معربي غير ان اكثر اهل
 العلم لا يعرف ذلك اقول اني رايت
 هذا النقل في الانساب ولم اجد في
 الباب قال في العريزي ومعرفة
 النعمان مدينة جليلة ¹⁶⁶ حاضرة
 كثيرة الفواكه والثمار والخصب
 وشرب ¹⁶⁷ اهلها من الابرار
 اللاذقية ¹⁶⁸ بلدة ذات صهاريج
 وهي علي ساحل البحر وبها
 مينا

primigenio libro, hoc est, *Kitab el Ansa-*
bi ¹⁶⁴ patronymicum, ab hac vrbe
 ductum esse *al Maarnami*. Idem ad-
 dit: Duae vero sunt *Maarrae*, ¹⁶⁵ al-
 tera *Maarrat an Noman*, alter *Maar-*
rat an Nesrin. Gentile nomen itaque
 ab illa priori ductum est *Maarnami*, ab
 altera autem *Maarnasi*. Verumtamen
 plerique autorum hanc distinctionem
 negligunt. Quibus addo, in libro
 illo quidem *as Samani* verba haec a me
 reperta esse, non vero in *al Lobab*.
 Est vero illa *Maarrat an Noman*, au-
 tore *al Aazizio*, vrbs insignis, fre-
 quens multitudo incolarum, abun-
 dans bellariis omne genus. Vber so-
 lum est. Incolae e puteis bibunt. ¹⁶⁷

Laodicaea ¹⁶⁸ vrbs cisternis abun-
 dat, litori maris imposita est, portu
 ele-

phardae vicinam faciunt, facile apparet. *Radulpho*
Cadomeni in *gest. Tancr.* p. 172. plane vt nostro *Mar-*
ra est oppidum populosum et vber. *Pocockius* T. II. *descr. Or.*
 p. 145 eam vberius describit. *Arram* vero *Antonini*
 eam esse, mihi certe non probavit, quum et situs
 vtriusque ipso fatente non nihil discrepet. Probabi-
 lius mihi quidem est sub *Maarrab* nostra latere *Μαῦραδον*
Strabonis et *Polybii histor.* libr. quint. cap. 68.
 p. 657. ed. Ernest.

^{164.} الانساب P. (الانساب), vitiose, ni fallor.

^{165.} (قال كن ثم معرفتين) Haec erat scriptura
 Leidani, in qua sane particula كن nullum aptum
 sensum fundere nobis videbatur. At vero egregius
 hic erat codex Parisinus, qui sanam sine dubio lectio-
 nem dabat hanc: قال لاري لهم معرفتين. Eandem

etiam puto fuisse Leidani exempli lectionem, sed ob-
 scuros ac tenues literarum ductus locum non aliter le-
 gendum dedisse atque Cl. *Reiskius* in apographo suo re-
 praesentauerat. De vtraque *Maarra* adiudicem *Schultensii*.

^{166.} جليلة P. habet جليلة quod eodem redit.

^{167.} ومشرب P. (وشرب).

^{168.} [اللاذقية] Haec est *Laodicaea ad mare*, quae
 postea ab Imperatore *Septimio Severo*, qui coloniam
 eam fecerat, *Septimiae* et *Seuerianae* cognomina traxit,
 quamque ab *Laodicaea ad Libanum* cognomento *Cabiosu*
 probe distinguendum esse recte monet *Schultensius in*
ind. Cogitate accurateque de ea exposuerunt *Nor-*
sius Diff. III. de Ep. p. 274. *Pocockius in descr. Or. T.*
 II. p. 196. sq. *Wesselingius ad Anton. itin.* p. 148. *Wil-*
ebrian-

مينا ¹⁶⁹ مغضلة علي غيرها
 حسنة وبها دير مسكون يعرف
 بالفاروس حسن البناء قال في
 العزيزي ومدينة اللاذقية جليلة من
 اعمال حمص ومنها الي جبلة
 اثني عشر ميلا ومن اللاذقية الي
 انطاكية ثمانية واربعون ميلا
 وقال ايضا وهي اجل مدينة
 الساحر منعة ¹⁷⁰ وعامرة ولها مينا
 عظيم ¹⁷¹

عركة ¹⁷¹ بلدة صغيرة ذات
 قلعة صغيرة ولها بساتين ونهر
 صغير قال في العزيزي ومن اعمال
 دمشق مدينة عركة وهي اخر عملها
 من حد الشمال علي ساحل
 البحر

eleganti ¹⁶⁹ et reliquis antecellenti in-
 structa. Monasterium ibi est ingens,
 quod *Farus* vulgo dicitur pulchrae sub-
 structionis. *Al Aazizi* narrat eam vr-
 bem esse insignem vnam a praefectur-
 ris Emeffenis, unde ad *Gjablam* duo-
 decim milliaria numerentur, ad *An-
 tiocbiam* 48. Addit idem, longe in-
 signem eam esse tractus maritimi vr-
 bem, tum a munitione ¹⁶⁹ tum a
 frequentia incolarum. Portum ipsi
 esse amplum. ¹⁷⁰

Aarkat ¹⁷¹ oppidulum est cum ar-
 ce exigua, hortis gaudens ac riuulo.
Al Aazizi ait esse eam ex praefectura
Damascena et extremam quidem urbem
 agri *Damasceni* a parte boreali ad litus
 maris

lebrandus ab Oldenborg p. 131. *Transiunus*, ait, Sa-
 haim, castrum Soldani, et iuxta illam, Lisam, quae est
 civitas fortis bono muro et multis turribus munita, por-
 tum habens valde bonum, nostris summe damnosum --
 Haec est illa, quae in nostris libris Laodicaea appellatur.
 Nimirum illud vocabulum *Lisa* videtur ex Arabico
 huius urbis nomine deprauatum esse. Idem illud re-
 peri in Benjaminio Tudelenfi, apud quem p. 31. itinerarii
لينا dicitur *لورقا*. Copiose parie-
 tinas urbis descripsit Radulphus Cadom. in *gestis*
Tancr. p.

169. Par. rectius ad verbum *مينا* addit *حسنة*,
 posteaque, vbi Leid. hoc vocabulum habet, omittit.

170. *مينة* P. *مينة* *ولها*, praestat vero sine du-
 bio Leidani scriptura. Nam *لها* Parisini ex sequen-
 ti per errorem huc venisse puto. Quod vero libra-
 rius quum inducere noller, ne iterum illud rediret,
 sequentem quoque constructionem mutare debuit.

171. *ولها مينا عظيم* Horum loco iam in Par.
 erant; *ومينا لها نهابة في الحسن*, portus eius
 est perbonus.

171. *عركة* Hanc urbem cum *Iosephi* arcis compo-
 nendam esse ipsum urbis nomen situmque prope *Tripo-
 lin* ei a nostro tributis verant dubitare, de qua vrbem
 cum alia *Arca* tribus olim *Asker* oppido non confun-

البحر وبين عرقة وبين طرابلس
علي ¹⁷² سمت الجنوب اثني
عشر ميلا وبين عرقة وبين بعلبك
سنة وستون ميلا وهي عن البحر
علي نحو من ¹⁷³ فرسخ
فامية ¹⁷⁴ قال في المشنركي
ويقال لفامية ¹⁷⁵ افامية بزيادة
الهمزة في اولها وهي مدينة قديمة
ويطلق هذا الاسم علي
كورننها ¹⁷⁶ ايضا قال وفامية ايضا
قرية من قري قم الصلح من
نواحي واسط قال في العريزي
وكورة

maris. *Tripoli* australior est ¹⁷² duo-
decim milliaribus. *Baalbekbo* distat
66. milliaribus. *Parafangae* fere ¹⁷³
spatium abest a mari.

Famiat. De hac ¹⁷⁵ *al Moschta-
rekb* auctor est vocari etiam *Afamiat*,
esse urbem antiquam, eodemque vr-
bis huius nomine vocari quoque prae-
fecturam eius, esse vero et aliam *Fa-
miam* in numero vicorum *Fomm as Szal-
cbi* in tractu *Wafetbae*. Praefecturam
Apameensem tradit *al Aizizi* habuisse
olim

denda adi *Relandum Pal.* p. 576. et *Wesselingium* ad *vet.
itin.* p. 148. 582. 716. *Cruciatarum* scriptoribus varie
appellatur. Apud *Alb. Aquensem* p. 396 est *Archar
castrum* ad radicem Libani situm. *Gilou Paris.* de *Exp.
Hier.* L. V. p. 256. est *Archas*

castrum vetus aequiparandum

Vrbibus, et populo non absque labore viandum.

Wilhelmo Tyrio *Archis* et *Archarum castrum* vocatur. Co-
piose describitur in *Gestis Taur.* p. 177.

172. علي male a P. aberat.

173. من omissum in Par.

174. فامية] Haec sane, quod nomen et situs vrbis
clamant, est *Apamea* veterum. Neque vero puto *Cl.
Assemannum*, quum *فامية* *Abulfedae* eandem *Euphe-
miam Mesopotamiae* urbem diceret, quod fecit in *diff. de
Monophyf.* T. II *Bib. Or. Vat.* sub v. *Euphemia*, de hoc
nostro cogitasse, sed hunc quoque praeteriisse, quum

Abulfedae حماة *Apameam* esse contenderet, quo de su-
pra p. 103. not. 153. dixi. Nimirum sub *Euphemia* illa
intelligenda videtur altera فامية, de qua et hic paucis
meminit noster, vberiusque exposuit in *Tab. Mesopo-
tam.* sitam illam esse narrans in ripa occidentali *Tigri-
dis* positionemque eius finiens secundum auctoritatem
Athwali a longitudine 70. 45. a latitudine 32. 40. ex
Kanune longitudinem exhibens 72. '8. latitudinem 32-
50. Nostram *Apameam* cogitare expinxit *Norissus Diff.
II de Ep.* p. 79. sqq. Cui adiungas velim *Wesselingi-
um* ad *Anton.* p. 187. adque *Hieroclem.* p. 172.

175. لفامية] Aberat hoc verbum a Par.

176. كورننها] Erat enim metropolis provinciae,
quae et *Απαμηνή* apud *Ptolemaeum* dicitur.

وكورة فامية لها مدينة كانت
عظيمة قديمة علي نشر¹⁷⁷ من
الارض لها بحيرة حلوة
يسقها¹⁷⁸ النهر المغلوب

سرمين بلدة ذات اشجار
كثيرة من نريتون¹⁷⁹ وغيرها
وليس لها ماء الا ما يجتمع
من الامطار في الصهاريج ولها
ولاية وعمل متسع¹⁸⁰ وهي ذات
خصب واسواق ومسجد جامع
وليس لها سور وبين سرمين
وبين حلب مسيرة يوم وحلب
بشاليها

انطاكية بلدة
كبيرة ذات اعين¹⁸¹ وسور
عظيم

olim urbem magnam antiquam impositam colli¹⁷⁷ terrestri cum lacu dulci fluium *Orontem* illam rigare. ¹⁷⁸

Sarmin vrbs est arbore plurima, vt olea¹⁷⁹ aliisque laeta, carens aquis, nisi si quae ex pluuiâ cisternis colliguntur. Habet praefecturam et ditionem amplam¹⁸⁰ gaudet solo vberi, foris, templo cathedrali, caret vero moenibus. *Chalebo* abest iter, diei.

Antiochia vrbs magna, praedita fontibus¹⁸¹ ingentibusque¹⁸² moenibus
P 2

نشر (نشر) P. male نشر¹⁷⁷.

178. *بشتها* erat in Leidano, in Par. fecat eam, quod et Schutenfius in ind. exhibuit. Verum nolim ego a lectione Leid. discedere. *Apancam* enim secundum Strabonem l. XVI. p. 752. Orontes fluius non transit, sed collis est, quem Orontes lacusque ingens et latae paludes peninsulam faciunt.

179. (كثيرة من النريتون) Horum loco in Par. erat tantum *ونريتون*. De *Sarmin* iam p. 23. not. 101. diximus, eandem nobis videri ac *Surmeen Poco-chii* in descr. Or. T. II. p. 148. §. 245. Aliud nobis nihil de vrbe hac innotuit.

180. [وعمل متسع] Haec sequebantur verba inducta: جملة فرايا وضباع, completente numerum vicorum ac praediorum.

181. [اعين] Par. addit *وبشالتين*. De illa *Coeles Syriae* metropoli, quanquam varia addi possent, neminis longi essemus, plane tacere constituimus. Mitimus interea lectores ad eos, qui accurate copioseque de ea disseruerunt. Ex veteribus *Antiochiae* posituram atque aedificia maiora imprimis cognoscere licet ex *Ioannis Malalae hist. Chron.* T. I. p. 376. 383. 388. 400. 407. et T. II. p. 30. 41. 62. ex *Ioanne* etiam *Phoca* p. 3. et *Willebrando ab Old.* p. 137. Ex recentioribus potissimum nominandi veniunt *Norifius Diff.* 3. de Ep. pag. 150.

عظيم¹⁸² داخله سبعة¹⁸³ أجبل
وقلعة ويبر بظاهرها نهر
العاصي¹⁸⁴ والنهر الاسود مجبوعين
وبها قبر حبيب النجار قال
ابن حوقل انطاكية انتره بلد¹⁸⁵
الشام بعد دمشق عليها سور
من صخر يحيط بها وباجبل¹⁸⁶
مشرف عليها ويجري¹⁸⁷ مياههم
في دورهم وسككهم ومسجد
جامعهم ولها ضياع وقري ونواحي
خصبة جدا قال في العريزي
ومساحة دور السور اثني عشر
ميلا وهي علي منتصف الطريق
بين المعرة وحلب¹⁸⁸

حارم بلدة صغيرة ذات قلعة
واعين واشجار ونهر صغير قال
ابن

150. Wesselingius ad *Ant. et Hierocl.* p. 147. et 711.
Pocockius l. c. p. 188. 199.

182. عظيم (P) male عظيمة.

183. خمسة (P) سبعة. Variant auctores innu-
mero collum, quos ambitu suo complectebatur *Antiochia*. Neque vero eosdem omni tempore ac totidem
complectebatur.

184. In P. erant: ويبر بظاهرها نهر العاصي
بظاهرها.

185. دور (P) بلان.

nibus cincta, complectens ambitu suo
septem¹⁸³ montes et arcem. Sub
vrbe decurrit *Orontes*¹⁸⁴ et fluvius
al Aswad, qui ibi coeunt. Ibidem
sepulcrum est *Chabibi 'n Nag jari* i. e.
fabri lignarii. *Antiochiam* docet *Ibn*
Chaukel, esse ex amoenissimis Syriac
vrbibus post *Damascum*, quam vna
cum monte ei imminente moenia ex
saxo viuo amplectantur, aquamque,
qua oppidani vrantur, deriuari in do-
mos semitas ac Basilicam. Habere
Antiochiam villas et vicos tractusque
vberimos. Ambitum moenium,
narrat *al Aâzizi*, esse duodecim mil-
liarium. Iacet in via media, quae a
Maârri ad *Chaleb* tendit.

Charem est vrbs exigua, arce mu-
nita, arboribus gaudens et fontibus
atque

186. والجل P. والجبل. Nobis quidem ve-
rior videtur scriptura Leidani, quia difficilior. Atque
etiam ipsis collibus duobus vrbi proximis, quorum al-
ter altero maior est, quem quidem noster hic intelle-
xisse videtur, imposita vrbis moenia testis est *Pocockius*.

187. ويجري aberat a Par., et مياههم, quod
sequitur, و autem erat.

188. وهي علي - وحلب. Haec, quae de nouo
ab auctore in autographo Leidano adscripta fuisse, in
exemplo suo notarat *Cl. Reiskius*, aberant a Par.

ابن سعيد هو حصن كثير¹⁸⁹
الانزاف وقد خص بالرمان الذي
يظهر باطنه من ظاهره مع عدم
العجم وكثرة البياض وهي علي¹⁹⁰
مرحلتين من حلب في جهة
الغرب وبين حارم وانطاكية
مرحلة

قنسرين قال في المشترك¹⁹¹
وقنسرين كان الجند تنزلها¹⁹²
في ابتداء¹⁹³ الاسلام ولم يكن
لحلب معها ذكر قال ابن حوقل
وقنسرين مدينة تنسب الكورة
اليها قال ابو الريحان وهي من
ديار ربيعة قال ابن سعيد ومن
البعرة الي قنسرين مرحلة كبيرة
وكان

atque amne paruo. *Ibn Saïd* ait esse locum vberem et diuitem annonis abundantemque imprimis prouentu quodam proprio malorum granatorum ex eo genere, quod ita pellucidum est, vt meditullium vel pomo integro perspici possit, quippe quod genus careat granis, et succo abundet. Distat vero iter diurnum satis magnum *Chalebo* occidentem versus, *Antiochia* etiam mansionem.

Kinnafrin secundum *al Moschtarekb* fuit praesidium, vbi legio solebat excubare in principiis *Islamismi*. Tum temporis *Chalebi* nomen nondum celebrabatur. *Kinnafrin*, ait *Ibn Chaukel*, est vrbs cognominis praefecturae suae. Ex *Abu'r Ricbano* discimus, esse illam urbem in *Dijar Rabijab*. A *Maârva* ad *Kinnafrin*, ait *Ibn Saïd*, esse mansionem satis magnam. Fuit vero metropolis praefecturae cuius-

P 3

cuius-

وهي كثيرة P. [هو حصن كثير¹⁸⁹ et paullo post حصن pro خص. De oppido *Charem* adi *Schnitensium*, qui illud *Wilhelmo Tyrio* pag. 698. *Harene* dici notar, fallam vero ibi suspicatur lectionem. At vero sana est, ni fallor, lectio, quanquam ipsum vocabulum pro more illius aevi corruptum sit. Nam adfini certe vocabulo *Willsbrando ab Oldenborg*. *Haringe* dicitur, qui p. 134. *discessimus*, ait, *versus Hormeniam*, et reliquimus ad dextram terram *Soldani*, et suam ciuitatem *Halaph*, et quoddam suum castellum *Haringe*, et venimus *Galtini*. Nostram *Charem* ex nomine et situ fere suspicor *Arram Antonini* p. 194. esse. Caue vero hanc confendas vel cum *هرام* *Transoxanae* oppido, vel cum *الحريم* tractu *Bagdad*i orientali, vbi palatium erat

Chalifarum, cuius vtriusque mentionem reperi in nostri *Annalibus*.

مرحلة¹⁹⁰ Post وهو علي inducta erant haec: جين من حلب, iter diei satis magnum *Chalebo*.

191. P. في اللباب *Kinnafrin*, quod recte monuit *Pocockius* in *aeser. Or.* p. 148. est *Chalcis* veterum, de qua copiose disseruerunt *Norvisius Diff. III. de Ep.* p. 327. *Golius ad Alf.* p. 275. sqq. *Weffeling ad Anton.* p. 194.

192. P. تنزلها (مرحلتها).

193. P. [ابتداء].

وكان يعني قنسرين قاعدة¹⁹⁴ من
اجناد الشام ثم ضعفت بغزة حلب
وخربت¹⁹⁵ وهي الان قرية صغيرة
وتحتها يصب نهر قويق في
المطبخ¹⁹⁶ وربوة قنسرين مشرفة
عليها ومنها الي حلب مرحلة
صغيرة

حلب بلدة قديمة عظيمة ذات
قلعة مرتفعة¹⁹⁷ حصينة وبها مقام
ابراهيم الخليل¹⁹⁸ ولها بساتين
قليل ويبر بها نهر قويق وهي علي
مدرج طريق العراف الي الثغور
وسائر الشامات وبين حلب وبين
قنسرين اثني عشر ميلا قال في
العزري وهي مدينة جليلة عامرة
حسنة المنازل عليها سور من حجر
وفي

194. Inductum erat: جندها، praefecturae
suae.

195. omisum erat in Par.

196. في المطبخ P. aut في المطبخ
المطخة. Nam puncta illa diacritica ultimae He
semper fere in Par. omisa sunt. De vi vero vocabuli
huius non satis nobis constat. Putarem interpreta-
mentum eius esse in solo limoso i. e. turbulentam habens
aquam, cubile limosum. Habet enim vox مطبخ
secundum Golium significatum aquae turbidae in lacu
aquatorio residuae, ex quo arbitrabar eam in genere

cuiusdam Syriacae, quae crescente
Chalebo decreuit et obsoleta est,¹⁹⁵
ita vt modo sit vicus paruus. Infra
illam decurrit fluuius *Komaik* —¹⁹⁶
et collis *Kinnafrin* vrbi suae imminet.
Ab hac ad *Chaleb* est mansio parua.

Chaleb est vrbs antiqua ingens, cum
arce excelsa¹⁹⁷ et munita. In ea sa-
cellum *Abrahami* i. e. amici
Dei¹⁹⁸ est. Paucis gaudet hortis.
Ad eam decurrit fluuius *Komaik*. Im-
posita est diuergio viae *Irakenfis* ad
praefidia limitanea aliaque loca Syriae
ducentis. *Chaleb* et *Kinnafrinum*
interfunt duodecim milliaria. In *al*
Ahzizio legimus: *Chaleb* est vrbs infi-
gnis, copiosa incolis, pulchritudine
aedi-

fundum limosum notasse. Sed ille nostro
vocari solet. Forte itaque legendum est: في
المطبخ in lacum, aut في المطبخة in umbraculo,
arboribus quippe cinctus et tectus

197 P. perperam مرتفعة. De hac *Beroea* veterum
elegantem et copiose exposuerunt *Wesselingius ad itin.*
p. 193. et 711. et *Pocockius* l. c. Scriptoris crucia-
tarum est *Alep*, *Calep*, *Alapia*, *Halapia*.

198. عابده السلام P. addit: الخليل.

وفي وسطها قلعة علي تل لا ترام
وبينها وبين معرة النعمان سنة
وثلاثون ميلا وبينها وبين مدينة
بالس خمسة عشر فرسخا

الرصافة قال في المشترك
والرصافة اسم لعدة اماكن منها
هذه الرصافة وتعرف برصافة هشام¹⁹⁹
وهي بالبرية قبالة الرقة²⁰⁰ وتكون
يوما عن الغرات اقول اني رايتها
وهي علي اقل من مسافة يوم عن
الغرات قال وهي في الجانب
الغربي قال والرصافة ايضا قلعة
بالغرب من مصيف وكذلك
ببلان المغرب وبالبصرة وببغداد
اماكن تسمي بهذا الاسم

بغراس ذات قلعة مرتفعة واعين
ووان وبساتين قال ابن حوقل
وبغراس علي طريق الثغور وكان
بها دار ضيافة لزبيدة قال في
العزيزي وبغراس²⁰³ وبينها وبين
انطاكية

برصافة (ابن هشام) P [برصافة هشام] 199
viriōse Nam ab ipso *teschamu* *Alabd al .M. .k .* nlio
urbem cognomen duxisse docemur ex *Annalibus* nostri
p. 132. ed R *isk*.

200. الرقة *Callinicum* veterum esse recte monet
Schultensius vberiore in eius dans descriptionem in *ind.*

aedificiorum imprimis nobilis, cincta
muro faxeo, in medio suo arcem ha-
bens colli impositam atque inexpu-
gnabilem. A *Maavrat an Noman* ab-
est 36. milliaria, a *Balefo* quindecim
parasangas.

Ar Roszafat, ait auctor *al Mosch-
tarekbi*, nomen est multorum loco-
rum de quibus haec quoque est, quae
cognominari solet *Roszafat He-
scham*,¹⁹⁹ sitaque est in *al Bariat* e
regione *ar Rakkae*, iterque diurnum
distat ab *Euphrate*. Quibus adiungo,
me urbem illam vidisse, ac mansio-
nem non esse integram, quam absit
ab *Euphrate*. Pergit vero ille, quem
modo dixi auctor: In plaga fluvii
huius est occidentali. Est vero alia
quoque arx cui nomen *ar Rosafae*
apud *Muszjaf*, deinde alia *Rosafa* est in
Mauritania, apud *al Buzram* deni-
que ac *Baghdadum* loca sunt²⁰¹ eius-
dem nominis.

Bagbras vrbs est cum arce excelsa,
fontibus rigata,²⁰² valle hortisque
praedita. *Ibn Cbaukel* sitam eam esse
tradit in via *at Tschoghavorum* (regio-
ne, in qua sita sunt castra limitanea).
Xenodochium fuisse in ea exstructum
a *Zobaida*. De *Bagbraso*, *al Aazizi*
dicit,²⁰⁴ abesse ab *Antiochia* duo-
decim

Geogr. Cui addas velim *Wesselingium* ad *itin. Rom.* p.
46. 581. *Pocockium* l. c p. 173.

203 (الزبيدة) Fuit vxor *Harunir Raschidi*. V. *Her-
bel.* p. 937.

انطاكية اثني عشر ميلا وبينها
وبين اسكندرونه ايضا اثني عشر ميلا
وهي في الجبل السطلي علي عمق
حارم وحارم في جهة الشرق عنها
وبينها نحو مرحلتين وبغراس
في جهة الجنوب عن دربساك
وبينها بعض مرحلة

دربساك 205 ذات قلعة
مرتفعة 206 ولها اعين وبساتين وهي
خصبة ولها مسجد جامع ومنبر
ولها من شرقيها مروج متسعة
حسنة كثيرة العشب يمر فيها
النهر الاسود وهي عن بغراس في
الشمال ببيلة الي الشرق وبينها
نحو عشرة اميال وفي شرقي 207
دربساك يغرا بفتح المثناة التحتنية
وسكون البعن المعجمة وراء مهلة
والف وهي قرية اهلها نصاري
صيادين يصيدون السمك وهي علي
بعض مرحلة من دربساك والطريق
من

من مدينة منها: 204. Post iu litura erant: وبغراس
بفتح طريق الثغرين اعني ثغر الجزيرة
و ثغر المشام, urbem esse, in diuortio limitis Me-
sopotamici et Syriaci.

205. Post componere velim cum Barbalisso ve-
terum. Contra stare illud quidem videtur, quod in

decim milliaria, totidemque ab *Isan-
derona*. Sita vero est in monte *valli
Cbarem* imminente. *Cbare* vero sita
est ipsi ad Orientem, indeque distat
duas fere mansiones. *Bagbras* autem
Darbafakbo abest partem aliquam man-
sionis austrum versus.

Darbafakb 205 vrbs cum arce ex-
cella, hortis fontibusque et vberi solo
laeta. Templum cathedrale habet ac
suggestum. Orientale latus eius cin-
gunt prata amplissima, pulcherrima,
herbas multas alentia, quae *al Aswad*
fluuius transmittit. *Bagbras* abest
ad septentrionem cum inclinatione
quadam ad orientem, a qua distat de-
cem circiter milliaria. Ad distantiam
a *Darbafakbo* partis cuiusdam mansio-
nis orientem versus iacet *lagbra* vicus,
in quo incolunt piscatores Christiani.
In

Bobadini vita Sal. p. 85. *Darbafakbum* dicitur arx An-
tiochiaie vicina, et *Barbalissum* veteres ad *Euphratem* col-
locant. Sed illud *Bobadini* pinguis fumi potest.

206. [بضا] quod addebat Leid., deleui ex aucto-
ritate Par.

207. [وفي شرقي] P. male: وفي شرقي.

من الشام اليّ دربساكي وبغراس
علي يغرا المذكورة

الراوندان ²⁰⁸ قلعة حصينة
عالية علي جبل مرتفع ابيض ولها
اعين وبساتين وفواكه ووا
حسن ويهر تكتنها نهر عفرين وهي
في الغرب والشمال عن حلب
نحو مرحلتين وهي في الشمال
عن حارم ويجري عفرين من
الشمال الي الجنوب علي
الراوندان الي عمق حارم في واد ²⁰⁹
متسع بين جبال وبذلك الوادي
قرايا وزيتون كثير وهي كورة
من بلاد حلب وتسمي الجومة ²¹⁰
بضم الجيم وسكون الواو وميم
وها

عينتاب ²¹¹ بلدة حسنة
كبيرة ولها قلعة منقوبة في
الصخر

^{208.} (الراوندان) P. (الروندان). Inscriptoribus
cruciatum urbem hanc sub nominibus *Ravenel*, *Ra-*
usandel et *Rusnel* agnosces.

^{209.} في [في واد] quod ab Leidano aberat, ad-
didi ex Parisino.

^{210.} De الجومة, huius nostri loci obliti, dubi-
tante quaedam ac minus accurate p. 26. not. 115. di-
ximus. In *Prolegomenis Cosmographiae* noster fluvium

In via a *Damasco* ad *Darbafakbum* ac
Baghrasum occurret tibi illud *lagbra*.

Ar Ravendan ²⁰⁸ est arx munita,
excelsa, aedificata in monte albo, ha-
bens fontes, hortos, bellaria, pul-
chram vallem. Sub illa labitur amnis
Eefrin ab septentrione versus meri-
diem decurrens. Postea vero quam
praeteriit *ar Rawendan*, promanat in
valle ²⁰⁹ *Charemi* amplissima, mon-
tibus cincta vicis atque oleis abundan-
te. *Chalebo* distat oppidum ab occi-
dente et septentrione duas quasi man-
siones estque versus septentrionem
Charemi. Districtus ille praefectura
est agri *Chalebensis* vocaturque *al Gju-*
mab. ²¹⁰

Aintab ²¹¹ est vrbs pulchra et
magna cum arce in saxo viuo excisa
et

Eefrin affirmat, ab *Rawendana* tendere ad *al Gjumat*.
Ex quo cum hoc nostro loco collato fluere iam vide-
tur, duo fuisse oppida *Rawendan* et *al Gjumat*, sed
omnem vtriusque regionem suburbanam communi no-
mine praefecturam *al Gjumat* vocatam fuisse.

^{211.} [عينتاب] In Par. in duas voces dicentium
scribitur nomen عينتاب. Est sane, quantum ex
situ vrbi a nostro tributo colligere licet, veterum *An-*
tiochia ad Taurum. Videtur ipsum hoc nomen ab Ara-
bibus

الصخر حصينة ²¹² وهي كثيرة المياه وهي قاعدة ناحيتها ولها اسواق جلييلة وهي مقصودة للتجارة والمسافرين ²¹³ وهي عن حلب في جهة الشمال علي ثلث مراحل وبالغرب من عينتاب دلوک ²¹⁴ وهو حصن خراب وله ذكر في فتوح صلاح الدين ونور الدين وعينتاب في جهة الجنوب عن قلعة الروم علي نحو ثلث مراحل ايضا وكذلك بين عينتاب و بهسنا وعينتاب في جهة الشرق والجنوب عن بهسنا

صهيون بلدة ذات قلعة حصينة ²¹⁵ لا ترام من مشاهير معان

bibus ita immutarum esse, ut ipsis aliquid significaret, fontem scilicet revertentem. Wilhelmo Tyrio p. 920. dicitur *Hamtab*, pro quo apud eundem p. 731. vitiose legitur *Hatab*.

212. (حصنة) Sic est in Leid, petrae ni fallor ineptum praedicatum. Sanior itaque videbatur lectio Parisini حصينة. Atque ita iam *Schickardum* in libro suo legisse, quia *munitam* verterat, Cl. *Reiskius* in margine exempli sui notarat.

213. (والمسافرين) In litura post hoc vocabulum erant haec: ولها عمل ضياع وقرايا متتسعة وهي حصينة. *amplissimus ager eius refertus est praediis et vicis, ipsaque est munita*, nisi forte legendum

et munitissima. ²¹² Aquis hortisque abundat, estque metropolis sui tractus. *Nundinae* sunt ibi insignes, quare aditur a mercatoribus et peregrinantibus. ²¹³ Distat septentrionem versus *Chalebo* tribus mansionibus. In eius vicinia est *Doluk*, ²¹⁴ arx desolata, celebrata olim in victoriis *Salachoddini* et *Nureddini*. *Kallât ar Rumo* distat meridiem versus tres quasi diaetas, totidemque a *Babafna* versus orientem et austrum.

Sehjun est oppidum cum arce munitissima et inexpugnabili, quaeque ex

est خصبة, pingui solo. Nam حصينة ex lectione certe *Par.* iam adfuit. Quanquam et haec ipsa, quia superflua erant, auctor delese viderur.

214. دلوک ea sane est, quae saepe legitur apud *Antoninum*, *Doliche*, ad quem p. 184. lege *Wesselingii* notam eandemque ad *Hieroclem* p. 713.

215. Post حصينة inductum erat, عالبة, excelsa. *Pocockius* T. II. descr. Or. p. 155. in his oris fluuium et campum *Sejour* (vt vitiose scribitur pro *Sejoun*) reperit, propter quos oppidum nostrum *Sehjun* situm fuisse viderur Id ipsum enim *Pocockius* vel oculis non attingit, vel tunc temporis vrbs iam fuit desolata.

معان الشام وبغلغتها المياه كثيرة
متيسرة من الأمطار وهي علي صخر
اصم وبالقرب منها وان وبه من
المحضات ما لا يوجد مثله في
تلك البلاد وهي في نيل الجبل
من غربية وبظاهر من اللاذقية²¹⁶
وبينها نحو مرحلة وهي في
الشرق ببيلة الي الجنوب عن
اللاذقية

حصن برزية²¹⁷ قلعة صغيرة
مستطيلة ولها منعة في نيل الجبل
المعروف بالخيظ²¹⁸ من شرقية
مطلية علي بحيرات فامية ويتصل
مياه البحيرات والاقصاب الي تحت
برزية وليس لها ساكن الا المرتبون
لحفظ القلعة ويعتصم بها اهل البلاد
في ايام الجفل²¹⁹

الشعر

وتظهر (وبظاهر من اللاذقية²¹⁶ Male Par. من عند اللاذقية). Quum enim ab hac iter diei abesset, certe non poterat inde conspici.

217. (حصن برزية) P. addit نزلت. Lexicographus Schultensii rectius hanc urbem يسروية dici vult. Estne haec ipsa veterum Arethusa, quam frustra hactenus quaesivimus. Nomen ipsum peregrinum, maxime illud, quod Lexicographus vult, يسروية tale quid sonare videtur, nec situs ab Abulfeda ei tributus repugnat. Nam Strabo l. XVI. p. 753. ed. Casaub.

ex celebratissimis Syriae propugnaculis atque asylis est. Puteis abundat, in quibus aqua pluuiam colligitur. Imposita est pedi rupis solidae ad occidentale latus eius. In vicinia urbis est vallis, in qua crescit copia herbarum acetosarum tanta, ut in illo toto tractu similis nulla inveniatur. Sita vero est in agro *Laodiceno*, et ab *Laodicea* iter fere diurnum distat, estque ad orientem urbis huius cum inclinatione ad austrum.

Cbeszn Burziat arx est parua praecelsa, satis munita, in pede montis *Al Cbbairb* ad latus eius orientale. Imminet vero lacubus *Apameensibus*, qui una cum arundinetis pertingunt usque ad pedem arcis huius. Nemo ibi habitat praeter milites praefidiarios ad arcis tutelam ibi excubantes. Sed tamen incolae agri illius subinde tempore belli aut seditionum illuc confugiunt.

Q 2

As

lacum iuxta *Apameam* et *Arethusam* coniungit, noster vero oppidum *Burziat* lacubus *Apamenis* ait imminere. De situ fatis et epocha *Arethusae* legendus est *Norinsus de Ep. Diff.* III. p. 338. sq.

218. بالخيظ *mons fili* videtur dictus esse, montium quia erat continuum. P. male الخيظ.

219. [الجفل] P. in fine articuli addit haec: وهي فامية في جهة الشمال والغرب علي نحو مرحلة في الاضالع بحيرات

الشجر وبكاس قلغان حصينتان
 بينها رمية²²⁰ سهم علي جبل مستطيل
 وتحتها²²¹ نهر يجري ولها بساتين
 وفواكه كثيرة ولها مسجد جامع ومنبر
 ومستانق وهما بين انطاكية وفامية علي
 قريب منتصف الطريق بينها وفي
 شرقها²²² علي شوط فرس
 جسر لشغهان²²³ وهي جسر
 علي النهر وهو مشهور²²⁴ وله
 سوق يجتمع الناس فيه بكل
 اسبوع الشجر وبكاس في
 جهة

*As Schoghr et Bacas sunt arces
 duae munitae iactu teli ex arcu
 explosi distantes, super monte arduo.
 Subter eas labitur fluuius. Hortis
 pomisq[ue] abundat. Templum ibi est
 cathedrale et suggestus. Tractus pago-
 rum est sub iurisdictione earum. Ia-
 cent inter Antiochiam et Famiam me-
 dia fere via. Ipfis ad orientem ad spa-
 tium cursus equini super fluuium est
 pons celebris, qui Lischfaban vocatur,
 in quo nundinae exercentur, ad quas
 singulis hebdomadibus multitudo ho-
 minum conuenire solet. Sitae vero
 sunt illae arces ad orientem et septen-
 trio-*

بـكـسـات قـلـغـان و بـكـاس
 بـيـنـهـا رـمـيـة و بـيـنـهـا
 جـبـل مـسـطـيـل و تـحـتـهـا
 نـهـر و لـهـا بـسـاطـين
 و فـواكـه كـثـيـرة و لـهـا
 مـسـجـد جـامـع و مـنـبـر
 و مـسـتـانـق و هـمـا بـيـن
 انـطـاكـيـة و فـامـيـة و عـلـي
 قـريـب مـنـتـصـف الطـرـيـق
 بـيـنـهـا و فـي شـرـقـهـا
 عـلـي شـو ط فـر س
 جـسـر لـشـغـهـان و هـي
 جـسـر عـلـي النـهـر و هـو
 مـشـهـور و لـهـ سـوق
 يـجـتـمـع النـاس فـيـه بـكـل
 ا سـبـوع الشـجـر و بـكـاس
 فـي جـهـة

*Distat ab Apamea boream versus et occidentem mansionem
 fere. Austrum versus vero illam inter atque as Schoghr
 et Bakhas intervallum est mansionis. Sahjuno item abest
 ad orientem iter fere diurnum. Abulfedina haec quidem
 non videntur, maxime ob illa في اقوية, quibus,
 si sanas certe lectiones habemus, mensurarum
 denotationibus nostrum nunquam usum esse reperi.
 Illud اقوية, quod in P. nullis punctis distinctum est,
 his quae exhibui, punctis instruxi, ex sententia Cl.
 Reiskii, cuius opem de hoc loco imploravi. في اقوية
 quid significet, plane se negabat scire, forte legendum
 esse في اقوية. Neque mihi vel de significatione
 vel de emendatione vocabuli coniectura est probabilis.
 Videntur sane illa في اقوية atque اقوية sibi opponi, vn-
 de illud mansionem nondum integram hoc paulo ma-*

*iozem notare videri posset; sed nolo coniecturas de
 notionibus verborum ex solo contextu ducere, quam
 rectam ad errorem viam existimo.*

220. رمية. Posui hoc ex P., in L. est رمية
 vitiose.

221. ومن تحتها. P. تحتها.

222. شرقها. P. male شرقها.

223. لشغهان. P. لشغهان. Schultensius in ind.
 sub v. Bacasum legit لشغهان.

224. وهو مشهور. Aberant haec verba a Par, Flu-
 uius ille tunc est Oronter.

جهة الشرق والشمال عن صهيون
وفي الجنوب²²⁴ عن انطاكية
وبينهما الجبال

trionem *Szebjuni* atque meridiem *Antiochiae*, a quibus oppidis montibus
coniungitur.

Chefzn Manfsur urbem esse, *al Moscharekb* auctor est, *Samofatae* vicinam nomenque suum ducere a *Manfsuro* filio *Gjaunab'l Aâmerita*, qui eam exstruere ceperit sub *Maymano'l Chemaro Cbalifarum Ommajjadarum* ultimo. Esse eam narrat *Ibn Cbaukel* arcem paruam cum suggestu, aruaque habere coelitus tantum rigata. Quibus adiungo, nunc eam obsoletam esse, licet tamen ager ibi colatur. Sita est in planitie ad septentrionem fluvii *al Azrac* adque plagam australem et occidentalem *Euphratis* vtrique vicina. Ipsi ab occidente est mons, interiacens ille inter eam ac *Malathbiam* ad quam patet per fauces eius angustas iter.

Kalât or Rum habet suburbium, hortos,
Q 3

Orient. p. 554. a. De *Merwano*, quem statim nominat noster, eiusque cognomine *Chemari* i. e. afini, euolue eundem *Herbelotum* p. 558. b.

227. قن omittit Parisinus.

228. لـجـاـهـا est in Leidano; posui ex Par. لـجـاـهـا .
قلعة الروم eandem esse ac *Romcalani Pocockii*, quod
idem

جهة الجنوب [الجنوب²²⁴].

226. منصور بن جعونة est vir nobis ignotus. Sed falsum tamen esse Parisinum, qui ei substituit منصور آدو جعفر, non dubitamus. Confudisse videtur impertitus librarius hanc arcem cum alia *Manfsura* *Indestanae* oppido, quod ab *Abu Gjasaro 'l Mansuro* secundo ex *Abbasidis* *Chalifa* exstructum esse quorundam traditio est. Quod discimus ex *Herbeloti Bibl.*

وبساتين وفواكه ونهر يعرف
 بمرزبان ²²⁹ يحيى علي ²³⁰ ناحية
 الجبل ويصب في الفرات تحت
 قلعة الروم والفرات يمر بذيل القلعة
 وهي من القلاع الحصينة التي لا
 ترام ²³¹ انتغذها من الامن
 السلطان الملك الاشرف بن
 السلطان الملك المنصور قلاوون
 رحبها الله ²³² وهي في البر
 الغربي الجنوبي من الفرات ²³³
 وهي عن البيرة في جهة الغرب
 علي نحو مرحلة وهي في الشرق
 عن سيساط ²³⁴ وهي في الجنوب
 عن الرها وهي في الغرب عن قلعة
 نجم وفي الجنوب والغرب عن
 سروج ²³⁵

البيرة

idem fane vocabulum transpositum est, facile apparet.
 Vide *Isid. Or. T. II. p. 156.*

^{229.} *مرزبان* in exemplo suo scripserat Cl. *Reiskius*. Sed recepi *مرزبان* ex P. Nam et *Schultensius*, qui tres literas huius vocabuli in MSpro Leidano extritas esse testis est, ita tamen ex fugientibus literarum ductibus suspicatus est legendum esse.

^{230.} من (علي) P.

^{231.} (التي لا ترام) Haec verba omissa sunt in Par., certe quia statim dicitur expugnasse eam *Malecum al Aschrafum*. Sed hoc nimis subtile est.

tos, fluvium, qui *Marzeban* vocatur. Sequutus enim ille tractum montis exit in *Euphratem* sub hac arce, qui *Euphrates* et ipse pedem huius arcis alluit. Arcibus ipsa accensetur inexpugnabilibus. Armenis eam eripuit Sultanus *al Malek al Aschraf* filius Sultani *al Malekbi'l Manszuri Kalawuni*, quibus ambobus Deus propitius sit. Sita est in occidentali Euphratis ripa et australi. *Al Birab* abest ad occidentem mansionem fere. *Samosatae* iacet ad orientem. *Edeffae* ad meridiem, *Kalât Nagjmo* ad occidentem, *Sarugjo* ad meridiem et occidentem.

Al

^{232.} الله رحبها (omissa sunt in Par.)

^{233.} (من الفرات) [In litura sequebantur: وهو حصن منيع واسع الان ريبض اهل] *est arx munita habetque modo suburbium frequens.*

^{234.} [صيساط] Haec erat scriptura Leidani, in Parisino erat *سيساط*, quam lectionem recepi, quum alibi eam vocis scriptiorem noster obseruet.

^{235.} (سروج) P. addit adhuc; وكل ذلك بالقرب منها *omniaque haec loca ei vicina sunt.* De *Sarugjo* iam supra p. 28. not. 123. quaedam notauimus. Quibus addendum est,

البيرة قلعة حصينة مرتفعة ²³⁶
 علي حافة الغرات في البر الشرقي
 الشمالي لا ترام ولها وان يعرف
 بوادي الزيتون به اشجار واعين
 وهي بلدة ذات سوق ²³⁷ وعمل قال
 ابن سعيد وقلعتها علي صخرة ²³⁸
 وهي الان ثغر الاسلام في وجوه
 التتر ²³⁹ وهي فرضة علي الغرات
 وهي في الشرق عن قلعة الروم علي
 نحو مرحلة وهي في الغرب عن
 قلعة نجم وفي الجنوب والغرب عن
 سرج

منبج قال في الانساب ²⁴⁰
 ومنبج احدي من بلاد الشام بناها
 بعض

est, eandem urbem esse ac veterum *Batnas*, vnde et Syris
 ܒܬܢܝܐ
 appellatur. Quod animaduertit *Affemannus* Vir sum-
mus Bibl. Orient. T. I. p. 285 et T. II. in *diff. de Mono-*
physitis sub voce *Sarug*.

²³⁶ *مرتفعة* abest a *Par Al Biram* eandem esse ac
Beer Pocockii dubitari nequit, qui quidem copiose de
 ea disseruit in *deser. Or.* T. II. p. 162. Atque haec sane
 est *Βίρτα* *Hieroclis* in *Synecdemo* p. 715., quam ibi eandem
 esse non posse ac *Virtam* *Ammianus* f. *Birtam* *Pto-*
lemæi ad *Tigridem* *Wesselingius* Vir Summus animad-
 vertens, idem eam cum *Birta* *Ostroenes* oppido in *No-*
Imp. *Or.* (vbi tamen ego etiam *Birta* legere mallet)
 recte componit. Nam eodem nomine *Birtam* oppidum
 hoc Syris quoque vocari, ex *Affemannii Bibl. Or.* T. I.

Al Bivat est arx munita excelsa in-
 expugnabilis in ora *Euphratis* ad latus
 orientale et septentrionale. Vallem
 habet celebratam sub nomine *Wadi'z*
Zaituni, i. e. *vallis oliuarum*, laetam
 arboribus fontibusque. Oppidulum
 est foro et praefectura gaudens. *Ibn*
Said ait, arcem eius esse saxo imposi-
 tam, illamque iam esse praesidium *Il-*
lamisimi Tataris oppositum empori-
 umque ad *Euphratem*. Sita est ad
 orientem *Kalât ar Rumi* ad distantiam
 fere mansionis, ad occidentem *Kalât*
Negjmi, ad meridiem et occidentem
Sarugji.

Mambegj, ait auctor libri *al Anfab*,
 est vna urbium *Syriae* quam condidit
 ali-

p. 281. b. discimus, vbi in compendio *Chronici Iosune Styli-*
tis ad a. 506. occurrit *Sergius* episcopus *Birtae castri*
 ܒܝܪܬܐ
 quod ad *Euphratem* iacet. In eo quidem ab summo
Schultensio dissentimus, quod haec *al Birta* veterum
Zengna sit, quod cum ܐܠܒܝܬܐ
 componere malumus, de quo infra dicemus.

²³⁷ *سوق* P. *اسواق* (سوق).

²³⁸ *صخرة* P. *صخر*.

²³⁹ *في وجوه التتر* P. male: *في وجوه التتر*
 في وجوه التتر

²⁴⁰ *في الانساب* P. *في الباب*. De *Mam-*
begjo non potest obsecrum esse eandem esse veterum
 Hiera

بعض الأكاسرة الذي غلب علي
 الشام وسماها منبه ²⁴¹ وبني بها
 بيت نار ووكل به رجلا يسمى
 ابن دينار من ولد ابن شهر بن
 بابك ²⁴² وهو جد سليمان بن
 محيالد الفقيه فعربت منبه فقيل
 منبج قال ويقال انما يسمى بيت
 النار منبه فغلب علي اسم المدينة
 قال ابن حوقل وهي في البرية
 الغلب علي مزارعها الاعضاء وهي
 خصبة افول وهي كثيرة الغني
 السارحة والبساتين وغلب شجرها
 التوت لاجل الغز ودور سورها متنوع
 كبير وغلب السور والبلاد خراب

الباب

Hierapoli. De nomine vrbis praeclare ac subtiliter
 differuit *Schultensius* in indice. Apud scriptores crucia-
 tarum vulgo corrupte audit *Malbec* et *Malbecb*. Male
 eam cum *Heliopoli* confundunt *Wilb.* Tyrius et *Sanutus*.
 Nam ille p. 771. l. 45. *Malbecb* ait, alias est *Heliopolis*.
Sanutus vero p. 166. pr. *Heliopolis*, ait, alio nomine di-
 citur *Mahabeth* (l. *Malbeth* aut *Manbeth*, ex quo utroque
 corrupta illa lectio manasse videtur.) Idem etiam p.
 101. l. 54. *Elyopolis* vulgo, ait, *Malbec* dicitur. Rectius
 iam *Fulcherius Carnot.* accuratior scriptor p. 438. l. 40.
Hierapolis, ait, quam vulgo *Mumbeth* (l. *Mambeth*) vo-
 cant. Descriptionem eius vberiore habes apud *Poco-*
ckium l. c. T. II. p. 166. sqq.

aliquis de familia *Cosroum*, postquam
 Syriam sibi subiecerat, qui illam *Mam-*
bab vocavit, exstruxitque in ea pyre-
 um, cui praefecit aliquem *Ibn Dina-*
rum ex stirpe *Ardashiri Ibn Babec*
aum Solaimani filii Mogjalidi'l Faki-
bi. Ex *Mambab* autem Arabica pro-
 nuntiatione factum est *Mambegj*. Ad-
 dit idem *Mambab* fuisse nomen appel-
 lativum pyrei cuiuscunque, sed tran-
 sisse in nomen proprium vrbis huius.
Ibn Chaukel ait sitam illam esse in cam-
 po patente, cuius fata maximam par-
 tem pluvia rigentur, et fertile esse so-
 lum. Equidem illud etiam animad-
 verto, copiosam illam esse aquaedu-
 ctibus et hortis, plurimamque eius ar-
 borem esse morum propter sericum,
 quod ibi colatur, murum habere ma-
 gni ambitus, cuius tamen perinde ac
 ipsius vrbis maxima pars desolata ia-
 ceat.

Al Bab

^{٥٠٥}
^{241.} منبه. [His punctis vocabulum notatum est in
Leid. Quod de exstrukione *Mambegje* noster dicit, de
 restauratione intelligendum esse, *Schultensius* iam mo-
 nuit. Constat enim, aedificare urbem saepius Orien-
 talibus idem esse, atque eam restaurare, quod multis
 exemplis firmavit *Assmannus* B. O. T. I. p. 26.

^{242.} ابن شهر بن دينار. [P. perperam:
 ابن شهر بن دينار.]

^{243.} (الباب وجزاعا) In P. initialis vocis *ب* initialis
 erat *Damina* notatum, Non male. Nam *Schultensius*
 in *Lexicographo* suo vocabulum hoc per *Phatha Damina*
 et

الباب و بزاعا ²⁴³ الباب
 بليدة صغيرة ذات سوق ²⁴⁴ وحمام
 ومسجد جامع ولها بساتين كثيرة
 نزهة واما بزاعا فضويعة من اعمال
 الباب وبظاهرها مشهد به قبر
 عقيل بن ابي طالب وهي علي
 مرحلة من حلب في الجهة
 الشرقية الشمالية وفي بساتينها
 يقول المنازي ²⁴⁵ من ابيات وقد
 اجتاز بها ²⁴⁶

وقانا لفة الرضاء وان وقاه
 مضاعف ²⁴⁷ النبات العقيم
 يصد الشمس اني ²⁴⁸ واجهتنا
 فيحجبها ويادن للنسيم
 يروع حصاه حالية العذاري
 وتليس ²⁴⁹ جانب العقد النظيم
 بالس

Al Bab et Bezaâ- *Al Bab* est opidum paruum foro gaudens et balneis temploque cathedrali et multitudine hortorum amoenorum. *Bezaâ* vero est viculus in agro *Babensi*, extra quem exstat martyreum, vbi est sepulcrum *Oôkaili* filii *Abi Thalebi*. *Chalebo* abest mansionem versus septentrionem et orientem. De hortis eius sunt illa *al Manazi*, in quibus perpetua vitur allegoria:

Defendit nos ab aestu solis flagrantis vallis, quam munit densitas frondium spissarum.

Obstitit soli, quaqua nos intuetur, adeoque est eius veluti janitor, omnibus exclusis vnum admittens Zephyrum.

Terret glareæ eius mundo ornatam quandam matronarum, ut attrectet lineam margaritarum.

Bales

et Kefra pronunciari possedocet. Sitne vero haec *Bezaâ* Βέμαβερζ an Πίζα Nicetae in Ioanne c. VII. p. 19. qui ambo haec loca in hoc tractu ad *Euphratem* ponit, in medio positum relinquo. Vtriusque vero *al Babi* et *Bezaâ* situm et viciniam accurate depingit *Pocockius* I. c. T. II. §. 292.

اسواق P. (سوق) ²⁴⁴

المنازي: In P. erat; الراوي i. e. poeta i. q. Hebraeorum מנזר. Nomen puto poetae huius li-

brario ignotum atque suspectum erat. Nec vero mihi quidquam de eo innotuit.

اجاز دها P. [اجتاز دها] ²⁴⁶

تضاعف P. (مضاعف) ²⁴⁷

Restitui hoc ex Par. In Leid. [ا] obscure sine puncto diacritico scriptum est. ²⁴⁸

Haec erat scriptura libri Parisini. Sed praefero Leidani lectionem تليس palpar ²⁴⁹

باس ٢٥٠ بلدة كانت
 مسكونة وهي صغيرة علي
 شط الفرات ٢٥١ الغربي قال
 ابن حوقل وهي اول مدن
 الشام من الفرات وهي قرية
 الفرات لاهل الشام وفي
 شرقيها الرقة قال في
 العريزي ومنها الي قلعة
 دوسر ٢٥٢ المعروفة الان
 بقلعة

palpat contrectat. Sensus enim loci huius nimis sane acuti et subtilis est: *Femina pulchre ornata si quando transiit vallem illam conspiciens glaream eius et ob splendorem margaritas putans, statim attrectat ornatum margaritarum subtrahens, ne quas ex iis perdidit.* Latus lineae confertae est, quantum ego iudico, locus, ubi connexa est illa series margaritarum. In P. ad hunc locum legitur hoc additamentum: وجنـدنا هنا البـيـتـي في مكان آخر

فـرلـنا قـوـدة تـكـنـوا عـلـينا حـنو الـوالـدات
 على الغطيم
 وارثـغـدا عـلـي الظـمـاء نـلال النـ من
 المـدـامـة المـنـديـم

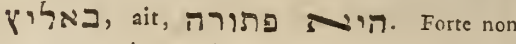
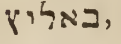
Aliis in libris inuenimus hos etiam versus:

*Quum de iumentis descendissemus, consedimus sub umbra
 celsae arboris ramos versus nos inclinantis,
 perinde ac mater propendit versus pullum
 ablactatum,*

Bales oppidulum in ora Euphratis occidentali incolis frequens. Est prima vrbs Syriae, quae occurrit venienti ab Euphrate, Syrisque emporium Euphratense. Ab Oriente illi sita est ar Rakkat. Distat, ait al Aâzizi, a Kalât Daufaro, quod iam Kalât Gjâbar

Sitientesque hausimus aquam limpidissimam dulciorem, quam merum est compoturi.

٢٥٠. باس eadem haud dubie est, quae

Gregorio Bar Hebraeo et in vicinia Callinici ponitur apud Assennanum Eibl. Or. T. II. p. 332. Beniaminus Tudelensis p. 59. itinerarii ait, . Forte non alia est ac Νέα Βυλάντια Hieroclis in Synecd. p. 714. quam proxime Callinico adiungit. Sed de hac vrbe praeterea ex aliis scriptoribus nihil nouimus. De Kalât Gjâbar, Mesopotamiae oppido adi indicem Schubtensii.

[العراق ٢٥١] Sic legitur in Leid, sed vitiose, si quid ego iudico. Nam Iraka plane non attingit Syriam, nec Bales Callinico vicina versus eam sita est. Restitui itaque ex P. الفرات.

٢٥٢. دوسر P. vitiose دوسر.

بقلعة جـبـر في شرقي الفرات
خمسـة فراسخ وفي غربي الفرات
مقابل قلعة جبر ارض صغين
التي كانت بها الوقعة ٢٥٣
ومن قلعة جبر السي الرقة سبعة
فراسخ

باب سكندرونة ٢٥٤ قال
احمد الكاتب و باب
سكندرونة مدينة علي ساحل
البحر الرومي بالقرب من
انطاكية بناها ابن ابي داود
الاياري في خلافة الواثق اقول
باب سكندرونة في زماننا
هذا هو ٢٥٥ دربند ٢٥٦ بلاد
سيس

٢٥٣. الوقعة] illud nempe celebre praelium, quod
a. H. 37. ineunte inter *Aālūm* ac *Moaziam* commissum
est, de quo vide *Annales Nostri* p. 90. sqq.

٢٥٤. باب سكندرونة sine dubio est veterum *Alexandria* ad *Issum*, cognomento *Cabiosa* s. *Scabiosa*, de qua adi *Wesseling*. ad *vet. itin.* p. 146 581. Scripto-
ribus belli sacri est *Alexandreta*, *Alexandriola*, *Alexandria*
minor. Quod vero situs hodiernae *Alexandretta* teste *Po-*
cockio T. II. p. 179. cum situ *Alexandriae* ad *Issum* a veteribus
attributo non plane conueniat, mirandum non est,

bar appellari solet, et in latere orienta-
li Euphratis situm est, quinque para-
fangis et in ripa occidentali. *Euphra-*
tis ex regione arcis *Gjabar* est terra
Szaffain, in qua euenit praelium illud
celebre. A *Kalât Gjâbaro* vsque ad
ar Rakkat sunt septem parafangae.

Bab Skhanderunat, ait *Achmed al*
Kbateb, est vrbs in litore maris medi-
terranei, *Antiochiae* vicina, quam
condidit *Ibn Abi Dawud Ajadita* sub
Chalifatu *al Watschiki*. Quibus ad-
iungo, esse hic modo pylas, quibus
ex *Syria* a parte *Cbalebi* in regionem
R 2 Sis

quum huius loco, quam *Abulfedae* aetate ex nostro loco
dirutam fuisse discimus, alia eiusdem nominis vrbs non
eodem plane in loco exstructa videatur.

٢٥٥. *هـ نـ* habet *Leidanus*. dele *هـ نـ* ex aucto-
ritate *Parisini*.

٢٥٦. *هـ نـ* Perficum vocabulum notar an-
gustum per fauces montium transitum, i. q. Graeci
πύλιν et *τὰ στενὰ* vocare solent. Sunt scilicet pylae
Syriae in Ciliciam, quibus illa apud veteres terminatur.
haec

سيس من جهة حلب ٢٥٧ وهو
علي دون مرحلة من بغراس وليس
هناك مدينة بالاصالة
ولا قرية وبين بغراس وبين باب
اسكندرونة اثني عشر ميلا

اياس ٢٥٨ بلدة كبيرة علي
ساحل البحر وبها ميناء حسنة
وهي فرضة تلك البلاد وقد احدث
الفرننج بالغرب منها بالبحر
برجا كالقلعة يحتنون به ومن
اياس الي بغراس مرحلتان ومن
اياس الي تل حمدون نحو مرحلة
ولما استنقذ المسلمون البلاد
الساحلية مثل طرابلس وعكا وغيرها
من ايدي ٢٥٩ الفرننج قل وصولهم
الي

haec incipit. Vnde est, quod Strabo et Ptolemaeus Ale-
xandriam illam ad Issum ad Syriam referant, Plinius vero
et Itinerarium Hieros. p. 580. ad Ciliciam.

٢٥٧ (من جهة حلب) ab Chalebo scilicet ve-
nienti.

٢٥٨ eandem esse ac veterum Issum du-
bitari, credo, nequit. Vtrum vero illa quoque cum

Sis transitus est, et Bagbraso distare
nordum integram parasangam, nec
esse ibi urbem ullam, neque vicum.
Inter illam et Bagrasum interesse duo-
decim milliaria.

Ajas vrbs magna litori maris adia-
cens Bagbraso iter bidui, Tel Cham-
duno fere mansionem distans, cum pul-
chro portu, quo vtuntur illae regio-
nes. Franci prope illam in mari ex-
struxerunt turrem velut arcem. Post-
quam enim Francis Moslemi prouinci-
as litorales v. g. Tripolin, Aaccam
aliasque vrbes eripuerunt, ceperunt
parci-

Bais Antonini et Bajis Itinerarii Hieros. componi debeat,
quod voluit Pocockius descr. Or. T. II. p. 174. et eo con-
firmari posset, quod in utroque itineraio Issus non
memoretur, an vero diuersa haec sint oppida, quod
suadere videtur, quod Arabes quoque habent illas Ba-
jas, quo eadem nomine باياس vocant, quo de
vide Golium ad Alf. p. 272. peritioribus discutiendum
et definiendum relinquo.

من بين P [من بيني ٢٥٩.

الي الشام من جهة المواني التي
بايدي المسلمين ومالوا الي
اياس لكونها للنصاري فصارت
مينا مشهورة ومجما عظيما لتجار
البر والبحر

parcius *Syriam* frequentare per portus illos, qui iam in Moslemorum potestate sunt, sed iam iter capeffere solent per tractum *Ajasae*, propterea quod ei Christiani dominantur. Quo factum est, vt *Ajasa* illa euaserit portus celebris et conciliabulum ingens mercatorum terra marique.

طرسوس²⁶¹ مدينة مشهورة
وكانت تغرا من ناحية بلاد
الروم علي ساحل البحر الشامي
وهي الان بيد الارمن النصاري
اعادها الله الي الاسلام قال ابن
حوقل وطرسوس مدينة كبيرة
عليها سوران من حجارة وهي في
غاية الخصب²⁶² وبينها وبين
حد

Tharsus ²⁶¹ vrbs celebris praesidium olim militare aduersus *dirionem Graecorum* in litore *maris Syriaci* nunc est in manu *Armenorum* Christianorum. Restituat eam Deus *Islamismo*! Magnam, ait *Ibn Chaukel*, eam esse ciuitatem, praeditam muro duplici saxeo, summaque gaudere vbertate. ²⁶² Inter illam et limitem Graecum

R 3

cum

261. [طرسوس] De hac principe olim *Ciliciae* ciuitate, *Pauli* apostoli patria, non opus videtur, multa addere. Vide vero de ea differentem *Wesselingium ad itin. vet.* p. 579. 704. Medio aeno vulgo *Tursolt* vocata fuit, cuius tamen nominis nulla apud Arabes reperi vestigia. Sic vero *Albertus Aqu.* *Tarsus*, ait, vulgari nomine *Tursolt* vocatur. *Arnoldo Lubecensi* l. II. c. 9. not. 2. ciuitas est, quae dicitur *Torsult* *Sarracenis* vero *Tortum*. Copiose eam describit *Willebr.* ab *Oldenb.* p.

136. Etiam hoc notandum est, quod *Goli* ad *Alf.* p. 294. in suo libro *Geographiae Abulfedinae* haec al *Adizii* legerit; طرسوس اطرسوس بلاد الشام وادي بلاد الروم *Tharsus* est vrbs limitanea maxime penetrans *Bilad ar Rum*. Verum haec in vtroque nostro codice non exstant. Paulo post idem ille *Goli* in codice suo pro بين الروم legisse videtur بين الروم. Vertit enim: in potestate Romanorum.

حد الروم جبال وهي الحاجر بين
الروم والمسلمين

cum interiacent montes, ipsaque est
quasi agger intersitus inter ditionem
Graecam et Moslemicam.

اذنة قال احمد الكاتب
واندة بناها الرشيد وهو ايضا
الذي بني طرسوس²⁶³ وقال
ياقوت في المشترك واندة مدينة
تكون مثل احد جانبي المصيصة
علي نهر يسي سيكان وهي
مدينة خصبة عامرة وهي علي
نهر سيكان علي غربية وسيكان
دون جيكان في الكبر عليه
قنطرة حجارة عجيبة البناء طويلة
جدا واندة بالقرب من المصيصة
علي اثني عشر²⁶⁴ ميلا وبين
اذنة وبين طرسوس ثمانية عشر
ميلا

Adsenat, ait *Achmed al Kbateb*,
conditorem habet *ar Raschidum*, qui
Tbarsum quoque exstruxit. *Iakutus* in
al Moschtarekbo esse eam, ait, urbem
celebrem, fuisseque in numero castro-
rum limitaneorum. Quibus addo;
illam hodie esse in potestate *Armeno-*
rum. Aequat *Adsenat*, ait *Ibn Chau-*
kel, magnitudine alterum fere latus
de duobus *al Maszifzæ* affidetque
Saibano fluuiio. Est ea vrbs fertili solo
praedita, incolis frequens, sita in ripa
fluuii illius occidentali, alteri fluuiio
Gjaibano magnitudine inferioris, iuncti
ponte faxeo operis admirabilis prae-
longo. *Adsenat* non longe abest *al*
Maszifzam, duodecim nempemiliaribus,
Tarso octodecim.

مصيصة

263. [بني طرسوس] Vtramque scilicet re-
staurauit. De *Adanis*, *Ciliciae* primae olim ciuitate,
quam caue confundas cum *عنون*, *Arabiae* felicitis, op-
pido, adi *Golium* ad *Alf*. p. 291. *Norifum* Dissert. IV.
de *Ep*. p. 371. sq. *Wesselingium* ad vet. itin. p. 580. et
704. quique plures de ea scriptores adduxit, *Cangium*
ad *Alex*. p. 379. in *gestis Franc.* et *Hieros.* p. 8. dicitur

Athena. Apud *Baldricum* l. II. p. 100. l. 30. vitiofe
scriptum existat *Azera* pro *Azena* et apud *Raymundum*
de *Agiles* p. 146. l. 5. *Addena* pro *Addena*. De fluuiis
سجكان et *ججكان* *Saro* et *Pyramo* ad supple-
menta tabulae erit aptior dicendi locus.

264. [اثني عشر] P. *اثني عشر* et paullo
post *ثمان*.

Mesfizat, ait idem ille al *Kbateb*, condita seu instaurata est ab *Abu Gja-faro 'l Mansfuro*. Secundum auctorem al *Moschtarekbi*, *Mergj ad Divagj*, campus ille in bellis Syriacis celebrer, distat ab illa decem quasi miliaria. Campus ille hoc nomine insignitur ob pulchritudinem et nitorem. Auctore *Ibn Chaukel*, *Mesfizat* gemina vrbs est, quarum altera proprie vocatur *Mesfizat*, altera *Kbafarnaba* dicitur, inter quas medius *Gjaiban* fluuius decurrit. Vtramque coniungi ponte faxeo pulcherrimi operis. Habet vero *Mesfizab* vber solum estque sita in colle terreo, vnde, qui in exstante ibi templo cathedrali consideret, fere vsque ad mare prospicere possit, ad distantiam quatuor fere parasangarum. Auctor est al *Aâzizi*, inde exportari pellicea illa vulgo celebrata *Mesfizia*.

Tal

266. P. (وېسټي)

267 [𐤀𐤁𐤓𐤕𐤕] Haec scriptura erat Leidani, Parifini 𐤀𐤁𐤓𐤕𐤕. Golius ad Afr. p. 286. testatur se legisse 𐤀𐤁𐤓𐤕𐤕, quod explicat: *icum Bejjae, tanquam contritus*. Si sana lectio est Leidani 𐤀𐤁𐤓𐤕𐤕 putem contracte dictum esse pro 𐤀𐤁𐤓𐤕𐤕𐤕𐤕 i. e. *icus prophetarum*.

المصيصي P (المصيصية 268.

259.

تل حمدون ²⁶⁹ وقلعة تل
 حمدون حصينة لها سور جيد
 حسنة البناء وهي علي تل عال
 ولها ربض ²⁷⁰ وبساتين ونهر
 يجري عليها وهي خصبة كثيرة
 الرخص والرزق وخربها المسلمون
 وهي الي الان خراب وهي علي
 الغرب من جيجان علي بعض
 مرحلة في جهة الجنوب عنه
 وبين تل حمدون وبين سيس
 نحو مرحلتين وفي شرقي بلد
 حمدون حصن حصص ويظهر من
 تل حمدون علي الغرب منها

عين زرية وقد غيرها الناس
 وسبوا اناورزا ²⁷¹ بلد في جبل
 ذات

²⁶⁹ تل حمدون est sane Adamodana Willebrandi
 ab Oldenberg, idem sed corruptum vocabulum. Con-
 sonant enim omnino narrationi Abulfedae, quae de ea
 ille habet p. 140. itinerarii. Adamodana castrum est Ho-
 spitalis sine domus Alemannorum. In pede castri huius
 decurrit fluvius, qui maximo gurgite oritur ex montanis
 Hormeniae et vicinis. — Hoc castrum distat a Nauerla
 duo milia.

²⁷⁰ Post vobulum مريض exstabant haec deleta;
 نو اسواق وعمل قري وضباع

Tal Chamdun arx est pulchritudi-
 ne excellens, moenibus instructa prae-
 stantibus firmæ substructionis, sita in
 colle edito, suburbio gaudens et hor-
 tis fluuio irrigata, vberissimo solo prae-
 dita, magna gaudens annonarum vili-
 tate et vbertate. Destruerunt eam
Moslemi, atque iam iacet desolata.
 Vicina est *Gjaikano* fluuio ad distan-
 tiam partis alicuius de mansione versus
 meridiem. A *Sis* abest fere duas man-
 siones. Ad orientem vrbis *Chamduni*
 est *Cbesn Chamusz*, ad quam fere ex
Tal Chamduno prospicere licet.

Aain Zarjat ab aliis vocata *Ana-
 varza*, vrbs est in monte praedito ar-
 ce,

fora habente et praefecturam vicorum ac praediorum, post-
 que sequentem vocem وبساتين haec; ذوات
 فواكه مسخلة، bellariis
 varii generis ornatis.

²⁷¹ [اناورزا] Hanc scripturam dabat L., P. per-
 peram اناورزا. Hanc vero *Aainzarjam* *Anazarbum* vete-
 rum Ciliciae secundae aliquando metropolim esse, dubitari
 nequit, qua de adi *Wesselingium* ad *Antonin.* pag. 213.
Norifium Diff. IV. de Ep. p. 370. Vulgo, de quo no-
 mine

ذات قلعة مستعالية عنها وهي
 عامرة اهلة ولها نهر وهي
 بين سيس وتل حمدون في
 شالي جيجان وجيجان بينها وبين
 تل حمدون وعين نرية في
 الجنوب بميلة الي الغرب
 عن سيس علي مرحلة
 خفيفة وقد غير الناس اسمها
 وسوها ناويزا كما فعلوا
 في تبريز وتستر²⁷² وغيرها
 قال في العزيري ان بين سيس
 وعين نرية اربعة وعشرون
 ميلا وذلك هو المسافة التي
 بين سيس وناويزا فينبغي ان
 نتحقق²⁷³ ان ناويزا هي عين
 نرية بلا شك

سيس

mine noster statim meminit, scriptoribus belli sacri est
Anazarza, pro quo apud *Sanctum* vitiose exstat *Ana-*
ziara. *Naversum* vero, cuius item nominis paullo post
 mentio fit, vocat eam *Willebrandus ab Oldenborg*. *Ven-*
ninus, ait *itinerarii* p. 139., *Naversam*, quod est castrum
 optimum in alto monte situm. Fluvius ille, de quo noster
 meminit, *Anazarbum* praeterlabens, est *Pyranus*

²⁷² *تستر* [*تبريز*] scilicet utriusque vrbs nomi-
 na perinde ac *Anazarbi* corrupte in ore vulgi enun-

ce, excelsa, incolis frequens, gau-
 dens amne. Sita est inter *Sisum* et
Tal Chamdunum ad septentrionem *Gjai-*
bani defluentis inter ipsam ac *Tal*
Chamdunum. *Sisio* est ad meridiem
 cum leni inclinatione ad occidentem
 ad distantiam mansionis. Sunt, qui
 eam *Nauarzam* vocent, quemadmo-
 dum fere fecerunt quoque in nomine
 vrbium *Tabriz* et *Tostor* aliisque.
 Notat *al Aazizi* inter *Sisum* et *Ain-*
zarjam interesse 24. milliaria. Et
 idem interstitium est inter *Sisum* et
Navarzam. Quare oportet, vt co-
 gnoscamus *Navarzam* eandem haud
 dubie esse atque *Ainzarjam*.

Sis

ciantur. *تبريز* est nobilis provinciae *Adferbigjanae*
 vrbs, de qua vide *Schultensii* indicem. *تستر* est
Churestanae sine *Susanae* veteris ex provincia *al Alwaz*
 oppidum, eadem, ni fallor, quae *Susa* veterum, cui
 longitudinem ex *Athwalo* attribuit 74. 30. latitudinem
 31. 30. Hanc vulgo narrat *شستر* *Schofector* pronun-
 ciari, illam vero *توريز* *Tauriz*.

²⁷³ *نتحقق* recepi ex *Par. تحقق* erat in *Lei-*
dano mendose.

S

سيس 274 بلدة كبيرة
 ذات قلعة بأسوار ثلاثة علي
 جبل مستطيل ولها بساتين
 ونهر صغير وهي بلدة ملك
 الأرمن وقاعدة ملكه في زماننا
 هذا قال ابن سعيد أحدثها
 ابن لاون 275 ملك الأرمن
 وصيرها حاضرة ملكه 276
 وكانت الثغور الشمالية وقال
 في العزيزي وبين حصن
 سبسية وبين عين نرية أربعة
 وعشرون ميلا وبين حصن
 سبسية

Sis vrbs est magna, praedita arce tribus septa moenibus montique excelso indita. Habet hortos parvumque fluuium. Est illa vrbs regis *Armenorum*, nostrisque temporibus regni metropolis. Hanc, ait *Ibn Saïd*, recens exstruxit filius *Leonis*, rex *Armenorum*, fecitque urbem principem regni sui. Olim fuit castrum primarium in praefidiis limitaneis septentrionalibus. Inter castrum *Sisium* et *Ainzarjam* intersunt 24. miliaria

274. *Sis Ciliciae* oppidum caue eandem "putes atque *Sebastiam* veterum, *Armeniae* primae urbem, quam cum Arabum *سبواس* recte composuit *Golius ad Alf.* Nostram quidem *Sis* urbem recentem riuulo tantum rigari narrat *Abulfeda*, *Sebastiam* vero constat alluisse *Haly* maiorem fluuium, mediamque eam fecasse alium amnem. Quae omnia accurate conueniunt cum narratione *Abulfedae* de *Siwas*, quam habes in indice *Schulten.* *Sis* illa *Theophani Chron.* pag. 311. vocatur τὸ Σίσιον καὶ ἴσον, plane vt et nostro حصن سبسية. Copiose eam describit *Willebrand.* ab *Oldenborg.* p. 148.

275. *ابن لاون* *recepti ex Parisino in Leidano* erat *ابن لاوي*.

276. Post *ملكا* in litura erant haec; وهي تحت الجبل الكبير والنهر منها علي رمسة سبسية في غريبها
 est illa sub monte ambiente eam, fluuiisque ab illa versus occidentem abest iactum sagittae.

سبسية ايضا وبين المصيصة اربعة liaria, totidemque abest ab *al Masziza*.

وعشرون ميلا 277

سرفندكار قلعة في واد

حصينة علي صخر وبعض

جوانبه ليس به سور لاستغناهم

عنه بالصخر وهي علي الغرب 278

من جبحان من البر الجنوبي

وهي علي طريق درند المري 279

وهي في الشرق عن تل حمدون

وبينهما نحو اربعة اميال الدرنند

معروف ومري بفتح اليم وتشديد

الراء المهلة وفي الاخر ياء اخر

الكروف والدرنند المذكور

منها

Serfandacar arx est in valle munita faxo imposita. Ex parte quadam caret moenibus, propterea quod colle faxeo satis muniatur, vt carere operibus illis possit. Prope abest ab *Gjaihano* fluuio ad meridiem, sita in saltu famoso *al Marra* ad orientem *Tal Chamduni*, a qua quatuor fere millaria distat. Saltus ille ab ipsa abest ad orientem partem quandam mansionis.

S 2

Regio

277. (مبلا) Par. addit in fine articuli huius haec:

وفي تاربخ الصادق
جمال الدين ابن النديم
ان سبسية احد ثغورها بعض
خضام الرشيد قال
وسبسية سبسية والمعروف
في نرماندا سبسية. In libro as Szachebi Gjama-
maloddini filii on Nadimi legimus, restaurasse Sifam

quendam ex familiaribus ar Raschidi, qui eam vocauerit Sifat. Nostra aetate vocatur Sis.

وبالقرب Par. (وهي علي الغرب 278.

مري P. (المري 279.

منها في جهة الشرق علي
بعض مرحلة وما بين الدريند
وسرفندكار ينبت من شجر
الصنوبر ما لا يوجد مثله من
الشهوق والغلظ وسرفندكار
في جهة ²⁸⁰ الشرق والجنوب
عن عين نهرية علي بعض مرحلة

Regio inter saltum atque *Serfandacaram* interiecta abundat abiete tam excelsa ac crassa, vt nusquam earum similes reperiantur.

برس برت ²⁸¹ حصن منبع
علي جبل عال وهو اعظم
معان ملك الارمن وبه خزاينه
ومصيفه وهي في الشمال عن
سيس علي مرحلة بين بلاد
سيس وبين بلاد قرمان ²⁸²
وهو

Bars Bert castrum munitum in monte excelfo, maximum asylum regis Armenorum. In eo eius gazae et aestiua statio. Distat *Sisio* ad septentrionem iter diurnum, situmque est inter *Bilad Sis* et *Bilad Kerman*

²⁸¹. [جهة] abest hoc vocabulum a P.

²⁸¹. Sic legebatur in vtroque meo codice. Mirum, sane vocabulum nec vsquam alibi mihi lectum. Posset Romanum putari, quum fere sonet Latinum *Pars Parthica* Estne forte قرمان برت scribendum, vt haberemus *Tertiam Parthicam*, vt *Quartam Parthicam* habemus. Sed illam *Tertiam Parthicam* nusquam legimus. An vero est *Barsabara*, *Zosimi*, *Py-*

risabara *Ammiani Marcellini*, nisi forte longius hinc abesse videbitur, quum *Ammianus* ille cap. 24 eam ad *Naarmalcham* flumen fossile, quo *Tigris* et *Euphrates* coniunguntur, colloket.

²⁸². (علي مرحلة - قرمان P. male علي نكو مرحلة من بلاد سيس وبلاد قرمان)

وهو حصن مشرف علي بلاد
سيس وهو علي حد بلاد سيس
من جهة الشمال ويرى
من بعد

Kerman imminetque illis *Bilad Sis*.
Est enim in limite septentrionali illarum regionum, et e longinquo potest conspici.

كختا قلعة عالية البناء
لا ترام حصانة ولها بساتين
وبينها وبين ملطية مسيرة يومين
وملطية منها في جهة الغرب
وهي احد الثغور الاسلامية وهي
في طرف الحد ²⁸³ الشمالي
لشام ويقع في الشمال عن
حص ²⁸⁴ بيلة الي الغرب

Kbabbta est arx excelsa, inexpugnabilis hortis praedita. Inter illam et *Malatbiam* est iter bidui, et *Malatbia* ipsi est ad occidentem. Est vnum praefidiorum limitaneorum *Islamiticorum* situm in ora limitis borealis *Syriaci*. Iacet *Emeffae* ad septentrionem cum inclinatione quadam ad occidentem.

كركر ²⁸⁵ قلعة حصينة
شاهقة

Kbarkbar arx munita excelsa admodum
S 3

في [في طرف الحد] ²⁸³ الكرك
الحد الطرف

من حصن ملطية ²⁸⁴ من حصن ملطية
addit: من حصن ملطية
علي مرقاطة

²⁸⁵ كركر castrum esse ad prouinciam
Amidae spectans, Syris ²⁸⁵
dictum *Affmannus* Cel. docet in *diff. de Monoph.* T. II.
Biblioth. Orient. Vatic. eandemque, Tom. I. eiusdem
bibliothecae pagin. 555. a. Syris etiam
²⁸⁶ كركر. كركر. كركر
vocari notat.

شاهقة جدا وتري الفرات منها
كالجدول الصغير وهي علي
جانب الفرات الغربي وهي من
اعظم ثغور الشام في نرماننا
وهي بالقرب من كاختا من
شرقيها

بهنا قلعة حصينة مرتفعة
ولها بساتين ونهر صغير واسواق
ورستاق متنوع وبها مسجد جامع
ومنبر وهي بلدة واسعة الخير²⁸⁶
والخصب وبينها وبين سيواس
نحو ستة ايام وهي في الحصون
التي لا ترام وهي في الغرب
والشمال عن عين تاب وبينهما نحو
مسيرة يومين

مرعش²⁸⁷ قال في اللباب
ومرعش

modum. *Euphrates* inde conspicitur
velut riuus exilis. Iacet ad occiden-
talem *Euphratis* ripam, iamque est
in numero maiorum arcium limita-
nearum Syriae. *Kbachbrae* ad orien-
tem finitima est.

Babafna arx firma excelsa hortis
gaudens et amniculo agroque subur-
bano amplissimo temploque cathedra-
li et fuggestu. Vrbs est omnium
rerum bonarum copia referta cum
gleba vberi. *Simafo* abest fere iter sex
dierum. Accensetur arcibus inex-
pugnabilibus. Iacet ad occidentem
et septentrionem *Adintabi*, a qua duas
abest mansiones.

Marasch ex auctoritate *al Lobabi*
est

286. [الخبر] Voci huic P. praeponit vo-
cabulum مرعش، quo carere possumus.

287. (مرعش) Haec est vrbs illa, quae cru-
ciatarum scriptoribus *Marasj*, *Mariscum* et *Mares* vo-
catur

ومرعى بلدة من الشام قال ابن
حوقل والحدث ومرعى مدينتان
صغيرتان عامرتان فيها مياه
ونروع واشجار كثيرة وهما تغران
قال ابن الريكان وطول الحدث
سب. ل. وعرضه لز. ل. قال في
العريزي وبينها وبين انطاكية
ثمانية وسبعون ميلا وبينها ايضا
وبين مخاضة²⁸⁸ العلوي علي
نهر جيكان اثنا عشر ميلا

سيساط²⁸⁹ قال في اللباب
وسيساط من بلاد الشام قال ابن
حوقل

est vrbs Syriae. *Al Chadatfeh* et
Marâfeh, ait *Ibn Chaukel* sunt vrbes
duae exiguae incolis frequentes, lae-
tae aquis et satis atque arboribus.
Sunt vero duae arces limitaneae.
Auctore *Abu'r Ricbano* longitudo *al*
Hadatfeh est 62. 35. latitudo 37. 30.
Autiochia secundum *al Aîzizium* ab-
est 78. milliaria. Ab *Mochbaszat al*
Aîlumi super fluuium *Gjaibanum* di-
stat duodecim milliariibus.

Somaifath auctor *al Lobabi* affirmat
esse urbem Syriae. Sita est, ait *Ibn*
Chaukel

catur. Falsum vero hic esse arbitror *Assmannum*,
virum summum, qui in diff. de *Monophysitis* hanc cum
veterum *Germanicia* componit. Haec enim, si fidem
saltem habemus *Glycae* est ܡܚܠܐ, de qua
statim meminit notter. *Glycas* enim ille P. IV. *An-*
nal. p. 295. ὁ Βασίλειος, inquit, κατὰ Συρίας
ᾤρμησε, Γερμανικόπολιν δέ τινα λεγομένην
'Αδατά (in allem leni immutatione 'Αδατς, quod
a pronuntiatione propius accederet ad ܡܚܠܐ)

πολιτεῖαν. De hac ipsa *Germanicia*, quae et *Al-*
berto Aquensi p. 324. l. 14 *Germanicopolis* est lege *No-*
rissum de Ep. Syro - Maced. Diff. II. p. 139. 143. et
Wesselingium ad Anton. p. 184.

288. ܡܚܠܐ ܡܚܠܐ P. per-
peram ܡܚܠܐ ܡܚܠܐ.

289. De duplici *Samofata* diximus p. 4. n. 7. De
hac nostra Syriae *Commagenes* metropoli confer vel
maximè *Norissum Diff. II. de Ep.* p. 138. sqq.

حوقل واما سبيسط فهي علي
 الغرات وكذلك جسر منبج²⁹⁰
 وهما مدينتان صغيرتان خصبتان
 ولهما نروع سقي وغيره وماوهما²⁹¹
 من الغرات وسبيسط في الغرب
 عن قلعة الروم وفي الشمال عن
 حصن منصور وكل واحدة علي
 مسافة قريبة من الاخرى

Chaukel, ad *Euphratem* perinde ac
Gjafir Mambegj. Sunt hae vrbes par-
 vae fertiles satis tam illis, quae manu
 hominum ac molendinis rigantur, quam
 quae pluvia. Aquam illis ministrat
Euphrates. Est ad occidentem *Kalât*
ar Rumi, adque septentrionem *Chefzen*
Manfzuri. Omnes arces illae ad in-
 teruallum exiguum inter se distant.

[جسر الكويك] ²⁹⁰ Malim
 cum *Hydio ad Perisf.* et *Golio ad Alf.* hanc urbem
 vel ob ipsum eius nomen cum veterum *Zeugmate*
 componere, et in mensuris commissum putare,
 quam harum causa cum *Schultensio al Biram Zeugma*
 ducere. Verum haec ulterius discutiendum peritio-

ribus relinquimus: De *Zeugmate* lege *Wesselingium*
 ad *Anton.* p. 185.

²⁹¹. [وماوهما] Haec erat lectio Leidani,
 saniolem *وماوهما* dabat Parisinus.

SUPPLEMENTA TABVLAE

EX

PROLEGOMENIS

GEOGRAPHIAE ABVLFEDINAE

PETITA.

SUPPLEMENTA TABVLAE.

CAPVT I. DE FLVVIIS SYRIAE.

نهر الاردن وهو نهر الغور¹
ويسمى الشريعة² ايضا اصله
من انهار تصب من جبل
الثلج الي بحيرة بانياس
ويخرج

Nabr al Ordonn est al Gbauri¹
fluuius, qui etiam as *Sebariat*²
Oritur ex riuis, qui ex monte al Tschal-
gj defluunt in lacum Baniat. Inde
T 2 emer-

1. نهر الغور. Est nempe vnicus campi magni
fluuius. Et ex hoc quoque loco firmatur, quod dixi-
mus, *الغور* Iordanis esse, τὸ μέγα πεδίον Iosephi
De quo iam aditum ad thesauros orientales bibliothe-
cae Lugdunensis naclius, insignem locum addam ex
Iakuti al Moschtarekbo (Catal. Bibl. Leid. n. 1705.):
غور الاردن بالشام بين البهت
المقنيس وحوران من اعمال
دمشق وهو منخفض عن أرض
دمشق وأرض البهت المقنيس
ولذلك سمى الغور طولة فحو
ثلاثة اجسام وعرضه اقل من
مسيرة يوم وفيه قري كثيرة
وبحيرة طبرية في طرفه والبحيرة
المنتهية في طرفه الآخر
Ghaur al Ordonni, campus Iordanis, est in Syria. Hie-
rosolymam inter atque Chauranem (Auranitidem) ex
praefectura Damascena. Est vero humilis terrae tractus
inde ab regione Damasci atque Hierosolymae. Hicque
tractus vocatur al Ghaur, et longitudine est trium dierum,
latitudine mansionis non integrat. Sunt in ea vici multi et
ab altera parte eius extrema est lacus Tiberiadis, ab altera
mare mortuum. De Iordane Lexicographus ille Schul-

tenst, quo nunc etiam vtor, (n. 1703. Catal.) *Ibn*
Abdelhak in *Maraszed al Itblat* ex alio scriptore, *Ibn at*
Thajjab duplicem tradit esse Iordanem, alterum *كبير*
maiores illam fluuii partem, quae ab origine vsque ad
lacum Tiber. protendatur, alterum *الصغير*, minorem
alteram illam partem inde ab lacu Tiberiadis vsque ad
mare mortuum. At in plane contrariam sententiam
discedit Iosephus de bello Iud. lib. IV. c. 1.; sed error,
ni fallor, est apud Arabem.

2. نهر الشريعة fluminis vadi
dictus videtur a transitu Israelitarum. Pocockius in *deser.*
Or. T. II. p. 70. ex traditione aliorum modo producit
rium *Sheriet Mousch*, quod interpretatur *Iordanes Mo-*
sis, verum diuersum ab *Iordane*, triginta quasi stadio-
rum interuallo ab *Tiberiade* fluentem, quem ipse cum
Hieramace Plinii et *ירמיה* Talmudistarum compo-
nendum existimat. Mihi vero vix est dubium, [quin
hic *Sheriet Moseh*, *الشريعة موسى*, fluminis
vadi, per quem Moles cum Israelitis transit, idem ille
sit cum nostro *الشريعة*, adeoque veriora de illo
nos discere ex *Abulfeda*. *Hivwanax* ille vero Plinii et
Sarmat Talmudis est *الامر موسى*, cuius statim
noster

ويخرج منها نهر الشريعة المذكور
ويسير جنوبا ويصب في الشريعة
بعد انفصالها عن بحيرة طبرية
نهر البرموك بين الغصير³
وبين بحيرة طبرية⁴ وتسير
الشريعة وهي نهر الاردن
المذكور في وسط الغور جنوبا
ويتجاوز بيسان عند طول ثمان
وخمسين وعرض اثني وثلثين
وخمسين دقيقة ويتجاوزها
ويسير جنوبا الي ريحا عند
طول ست خمسين وثلاث وعرض
احدي وثلثين وكسر ثم يسير
جنوبا ويصب في البحيرة المنتنة
وهي بحيرة نجر ونجر حيث
الطول سبع وخمسون درجة
وعشر دقائق وعرض ثلثين
وكسر من اللباب الاردن بضم
الالف

emergens fluuius ille *as Scbariât*, vlt-
teriusque profluens delabitur in *lacum*
Tiberiadis, et inde etiam egressus
procurrit austrum versus. Statim
vero postquam discessit a *lacu Tiberia-*
dis, recipit fluuium *al Iarmuk* inter
*al Kofzair*³ ipsumque lacum.⁴
Pergens vero tum *as Scbariat* siue
Jordanes ille per medium *al Gbaurum*
fertur austrum versus praeterfluens
Baisanam ad longitudinem 58. latitu-
dinem 32 cum 50. minutis. In eo-
dem cursu versus austrum deuenit ad
Ierichuntem, vbi longitudo est 56.
cum vna tertia parte, latit. 31. cum fra-
ctura. Vltcrius hinc austrum versus
progressus exit tandem in *lacum foeti-*
dum, qui et *lacus Zogbar* audit. Est vero
Zogbar in longitudine 57. 10. in latit.
30. cum fractura. *Al Lobab* docet or-
thographiam vocis *al Ordonn*, et op-
pidum

noſter meminit, vt bene oſtenderunt Cellarius et Re-
landus.

3. [القـصـير] Tres *Kofzair* monſtrat
Ibn Abdelhak in *Mirafzed al Iblai*: قصير مقبين
الدين, ſitum in *al Gbauri* praefectura *Jordanenſi* et
hoc ſane noſtrum eſt, alterum الغصير ضيقة
quae prima ſtatio ſit occurrens ab *Damaſco* *Emeſſam*
tendenti, tertiam denique *Kofzair* *Aândabo* vicinam,

quam inter atque *Kufzam* (قـوـص) metropoliſ *as*
Saaidi, hoc eſt *Thebaidis* iter ſit quinque dierum.

4. [طـبـرـيـة] Male *Parif.* addit: وبـصـري
عـي الشـرـيـة, et deſinit in *as Schariat*;
et deleta erant haec verba in ipſo autographo, quod
inſpexi.

الالف وسكون الراء وضم الدال
المهملتين وتشديد النون في
اخرها قال وهي بلدة ، من بلاد
الغور من الشام وبها نهر كبير

نهر حماة ويسمي نهر الارنط
والنهر المتقارب لبحرية من
الجنوب الي الشمال ويسمي
العاصي لان غالب الانهر تستقي
الاراضي بغير دواليب ولا نواعير
بل

pidum⁵ esse ait, huius nominis e
numero oppidorum *al Gbauri*, fluui-
umque apud oppidum illud ingentem
esse.

Nahr Chamat, fluuius *Hamatae*, qui et
Orontes audit, et *an Nabr al Maklub* (flu-
uius inuersus), quod ab austro in sep-
tentrionem fluat, et *al Aâsi* (rebellis),
quod, quum pleraque flumine sine illo
machinarum genere, quod *Daulab* vo-
cant, alioque, quod *Naur*⁶ appellant,
terras

T 3

و. [وهي بلدة.] Ecce *Iordanem* urbem, nostris fere
prorsus ignotam, quae tamen quin fuerit, vix dubi-
tari potest! Plura enim veterum scriptorum loca, in
quibus huius urbis vel vici mentio fit, pro singulari
sua in me benevolentia mihi monstrauit Vir Summus,
Abr. Gronouius, quae statim cum Lectore communica-
bo. *Hegeſippus* de *Excidio Hieros.* lib. III. cap. VI. di-
serte: Principium, inquit, *Samariae* est de *Arabiae* sinu-
bus, a vico, cui nomen *Iordani*, (f. *Iordanis*) finis ad
Aquilonem a vico *Borce*. In *Iulii Honorii Orationis* *Exc.*
Cosmographicis pag. 8. edit. Gronou. inter oppida ocea-
ni orientalis legitur *Iordanis*; item apud *Aetbicum* in
Cosmogr. p. 28. *Iordanis*. Iam hanc *Iordanem* suspicor
eandem esse quam *Bethabaram*, siue *Bethbaram* oppidu-
lum vel vicum ad occidentalem *Iordanis* ripam. Ob-
stare quidem videtur quod *Iosephus* de *Beilo Iud.* lib.
III. cap. 18. Omnem illum tractum *Iordanis* fluuii
inter lacum *Tiberiadis*, et *Asphaltitem* ἐρημίαν, terram
inhabitatum, urbibus carentem appellet. Verum potuit
ille tantum de maioribus urbibus loqui, vel quod pro-
babilius est, post eius tempora demum *Bethbaara* urbs
surrexit. *Hieronymus* quidem in *Onomastico*: *Bethbaara*,

inquit, trans *Iordanem*, ubi *Ioannes* in poenitentiam bap-
tizabat, et usque hodie plurimi de fratribus, hoc est, de nu-
mero credentium ibi renasci cupientes vitae gurgite baptizan-
tur. Nonne vero prorsus probabile est in hoc loco,
ad quem quotidie magna Christianorum multitudo
conueniebat, surrexisse vicum vel oppidum. Ecclesiam
Christianam etiam ibi fuisse, auctores sunt *Holſepor-*
icon S. Willibaldi in *Canisii Lect. Ant.* Tom. II. pag. 3. et
Willebrandus ab *Oldenburg* in *Itin.* p. 151.

6. Habemus hic notabilem de machinis, quae in
Oriente ad extrahendam e fluuiio aquam inque agros
effundendam adhiberi solent, de quibus etiam *Arabiam*
felicem petentes monuit III. *Michaelis* Quaest. XLI. p.
132. Harum iam mentio in *Ammiano Marcellino* sub
cataraetarum nomine, quae vocabuli significatio vulgo
minus nota est. Sed addenda sunt ipsa *Ammiani* verba
et addito vno vocabulo agros integritati restituenda,
Nec minus eodem die, ait l. XXIV, c. 1., aliud periculo-
sum euenit. Anne enim, loquitur de *Euphrate*, repente
extra marginem enagato, mersae sunt quaedam frumentariae
naues *cataractis* anulis et desuendendas reprimendasque aquas,
agros

بل بانفسها تركب البلاد ونهر
حماة لا يسقي الا بنواعير تنزع
منه الماء وهو يجري بكليته
من الجنوب الي الشمال واوله
نهر صغير من ضيعة قريبة من
بعلبك تسيي الراس في الشمال
عن بعلبك علي نحو مرحلة
عنها ويسير من الراس شمالا حتي
يصل الي مكان يقال له قايم
الهرمل بين جوسية⁷ والرأس
ويبر⁸ في واد هناك وينبع
من هناك غالب النهر المذكور
من موضع يقال له مغارة
الراهب ويسير شمالا حتي
يتجاوز جوسية⁹ ويصب في
بحيرة

agros rigare suetas, opere faxeo structis: quod utrum per
insidias an magnitudine acciderit fluentorum sciri non potuit,
Ammiani conferre haud poenitebit, quae habet Leenb.
Ranchwölfen in der Beschreibung der Rayz in die Morgen-
länder lib. II. c. 6. qui in eodem flumine idem pericu-
lum simulque machinas hasce aquarias copiosius depin-
git. Habes etiam de his machinis quaedam non con-
temnenda in libro egregio P. Teixeira, qui inscribitur:
Relaciones del Origen, Descendencia y Sucesion de los Reyes
de Persia pag. 110. ubi illae corrupto ex Arabico
الذوالعير nomine Anorias vocantur.

7. جوسية Hanc Gjusiam Ibn Abdelhak
قريفة من قريي الشام عليي vocat.

terras rigent, sed per se in campos
exundent, ipse agros rigare nisi ope
machinarum illarum recusset. Currit
vero ille fluuius vbique locorum di-
recta ab austro ad boream. Ad fon-
tem est riuulus scatens e pago *ar Ras*
ad diaetae fere distantiam a *Baálbekk*
septentrionem versus. Inde versus
eandem plagam pergens deuenit ad
locum, qui *Kajem al Harmel* dicitur,
inter *Gjusiat*⁷ atque *ar Ras*, vbi in
vallem abrumpitur, ibique emergit
maxima huius fluuii pars ex loco, qui
vocatur *Magbarat ar Rabebi* i. e. spe-
lunca religiosi. Deinde in boream
pergens, praeterlapsus *Gjusiat*,⁹ ef-
fundi-

سنة فراسخ من جهة دمشق
vicum Syriae sex fere parasangis Damasco distantem: aliam
وجوشية موضع بين نجد والشام
esse addens

8. ويبر male omittit Par. Verti: in valle abrumpi-
tur. Nam si vertere velles: transit vallem hanc legi de-
beret: دهر علي وان. Verum notum est ex *Strabo*,
Orontem alicubi sub terra mergi, iterumque
erumpere.

9. Hic post جوسية, et mox ante, الي حماة,
itemque deinde post نركوش Par. inserit
Darku-

بحيرة قدس في غربي حمص
ويخرج من البحيرة ويتجاوز
حمص الي الرستن ثم الي حماة
ثم الي شيزر ثم الي بحيرة افامية
ويسير علي دركوش الي جسر
الحديد ¹⁰ وذلك جميعه في
شرقي جبل اللكام فاذا وصل
الي جسر الحديد ينقطع الجبل
المذكور هناك ويستدير النهر
المذكور ويرجع ويسير جنوبا
ومغربا ويسير علي سور انطاكية ¹¹
حتي يصب في بحر الروم عند
سويدية عند طول احدي وستين
وغرض سن وثلاثين ويصب في
نهر الارنط المذكور عدة انهر
منها نهر - منبعه ¹² من تحت
افامية

funditur in lacum *Kades* ad occasum
Emessae, ex quo egressus praeterita
Emessa, inde *ar Rostana*, tum *Chama*
mata, post *Schaizara*, tandem miscetur
lacu *Apameensi*, emergens vero ex
illo super *Darkbusch* tendit ad *Gjafir al*
Chadid. In quo omni cursu orientale
latus montis *al Lokbami* stringit. Post-
quam vero deuenit ad *Gjafir al Cha-*
did ¹⁰ secat montem illum, tumque
in arcum inflexus tendit versus austrum
occidentalem alluensque moenia *An-*
tiocbiae ¹¹ postremo in mare medi-
terraneum exit apud *Sumeidiam* ad
longitudinem 61. latitudinem 36.
Influunt vero in *Orontem* multi fluuii.
In his fluuius — prorumpens ¹² infra
Apa-

حصن قنبر *Darkus* haec *Ibn Abdelhako* dicitur
انطاكية ⊕

10. جسر الحديد est *Pons Ferrvus* in scripto.
ribus cociatarum, quod est ipsum vocabulum Arabi-
cum Latine redditum.

11. [سور انطاكية] Induxerat *Abulfeda*: ويسير
كن لك مغربا وجنوبا
atque meridiem pergit.

12. [نهر منبعه] Nihil hic discrepant Codices.
In ipso Autographo etiam hae voces, tanquam fluuii

nomen, rubro distinctae erant. Verum tamen vix du-
bitauerim nomen fluuii excidisse post *نهر*, et quidem
vocem *چيرموك*. Potuit sane facile ab *Abulfeda* hoc
vocabulum per errorem omitti, vel ab librario. Mihi
enim prolegomena haec videntur non ipsius Principis
manu exarata, sed ab alio in eius vsum descripta,
quum in illis maiores literae et puriores atque accura-
tiores literarum ductus compareant. At ne longius
abeam, *نهر منبعه*, Latine redditum est: fluuius cuius
origo. Videtur itaque ipsum fluuii nomen excidisse.
Et hoc, ni fallor, monstrat nobis *Pocockius*. In *De-*
script. Or. T. II. p. 79. The river Marfyas, inquit, *now*
called

افامية ويختلط بنهر حماة ومنها
نهر في شمالي افامية علي نحو
ميلين ويعرف بالنهر الكبير
يسير مدا قريبا ويصب ايضا في
بحيرة افامية ويخرجان منها مع
نهر الانط ومنها ¹³ النهر الاسود
يجري من الشمال ويسر تحت
درساك ¹⁴ ونهر يغرا ينبع
قريب يغرا يسر علي يغرا ويصب في
النهر الاسود المذكور ويصبان
في بحيرة انطاكية ويغرا يفتح
المثناة التحتية وسكون الغين
المعجمة وفتح الراء البهلة ثم
الف المقصورة ونهر عفرين ياتي
من بلاد الروم ويسر علي راوندان
الي الجومة ويسر في الجومة
ويتجاوزها الي العف ¹⁵ ويختلط
بالنهر الاسود وتصير هذه الانهر
الثلاثة

Apameam ad occidentem decurrit ver-
sus lacum *Apameensem*, vbi miscetur
Oronti. Alius item fluuius est *Nabr*
al Cabir Apameae ad septentrionem ad
distantiam milliarium fere duorum,
qui modicum progressus item in la-
cum *Apameensem* infunditur; indeque
exeunt hi duo vna cum *Oronte*.
Item ¹³ *Nabr al Aswad*, qui ex tra-
ctu septentrionali labitur subtus *Dar-
basakb* ¹⁴. Item *Nabr laghra*, cuius
fons est propter *laghram*, quem locum
praeterlapsus influit in fluuium, quem
dixi, *al Aswad*, tumque duo illi vno
cubili conclusi defluunt in lacum *An-
tiocbiae*. His adiungendus quoque
est *Nabr Eefrin* veniens ex *Romania*,
qui super *Rawendan* tendit ad *al Gju-
mat*, praeteritaque vrbe illa procur-
rit versus *al Oôm*, et deinde cum *an*
Nabr al Aswad coit, quo facto hi tres,
quos

called the *Yarmuc* fell into the *Orontes*, near *Apamea*. Hu-
ius fluuii nulla apud *Abulfedam* inter fluuios in *Orontem*
defluentes mentio; hic vero fluuium aliquem
ἀνώνυμον penes lacum *Apameensem* in *Orontem* labi
tradit: quid iam hunc esse illum *Iarmucum* probabili-
us, et hoc ipsum nomen *برموك* hic excidisse. Vidi-
dimus supra iam alium huius nominis fluuium in *lor-
danem* defluentem, quem cum hoc ne confundamus,
cauendum est.

13. واسا : male.] ومنها

14. Post درساك in litura legebantur in Leideni:
ويصب في نهر انطاكية
et exit in lacum *An-
tiocbinum*.

15. Post العف في : في
العمق حتي يتجاوز يغرا
et cum *an*
Nabr al Aswad coit, quo facto hi tres,
quos

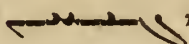
الثلثة اعني النهر الاسود ونهر يغرا
ونهر عفرين نهرا واحدا ويصب في
بحيرة انطاكية ويخرج منها
ويصب في عاصي حمة فوق
انطاكية بالغرب منها وعفرين
بكسر العين المهملة وسكون الغا
وكسر الراء المهملة ثم مثناة
تحتنية ثم نون والنهر الاسود معلوم

الجيبكان¹⁶ من كتاب رسم
المعور¹⁷ ان اوله عند طول
ستين وعرض ست واربعين وهو نهر
يقارب الغرات في الكبر وهو الذي
ير ببلان سببس وتسمية العامة جهان
ويسير

quos nominaui, fluiui *Nabr al Aswad*
Nabr lagbra et *Nabr Eefrin* in vnum
coniuncti fluiuium in lacum *Antioche-*
num exeunt, vnde iterum emergen-
tes defluunt postremo supra *Antiochi-*
am et prope eam in *Orontem*.

De *al Gjaiban*¹⁶ ex libro *Resm al*
*Māmuri*¹⁷ discimus originem eius
esse ad longitudinem 60. latitudinem
46. graduum. Est vero fluiuius ma-
gnitudine ad *Euphratem* prope accedens,
transiens *Bilad Sir* s. *Ciliciam*, quem
vulgus vocare solet *Gjeban*. Labitur
vero

16. Fluiuos *جيبكان* et *سبكان*, quorum enar-
rationem coniungere placet, caue confundas cum
جيدون et *سبكدون*, *Oxo* et *Laxarte*, *Transoxanae*
fluiuis. Quibus illi vero fluminibus apud Graecos re-
spondeant, non vna est scriptorum sententia. *جيبكان*
illum *Pyramum* veterum esse bene nos docuisse puto
Golum ad *Alferg*. pag. 286. Nec vero de *سبكان*
mihi dubium est, *Sarum* fluiuium esse, quum *Procopius*
alique hoc *Adanam* urbem allui tradant, monente hoc
Viro Summo, P. *Wesselingio* ad *vet. itin.* p. 58. Certe
enim falsus est *Golum*, dum *Saibanum* cum *Cyduo* vete-
rum componit. Hunc enim vno ore veteres tradunt,
mediam secare *Tarsum*, non *Adanam*: et *Strabo* lib.
XII. pag. 536. et I. XIV. p. 672. vtriusque riui *Cydni*
et *Sari* meminit, *Stephanus*que *Byzantinus* p. 19. s. v.
Anchiala, diserte *Cydnium* vocat; *Tarsi* fluiuium, p. 21. vero
sub v. *Adana*, *Sarum* fluiuium *Adanae*. Et eodem modo

Lexicographus Arabs *Ibn Abdelhak Saibanum* vocat
نهر المصبصة et *Gjaibanum* *نهر أنفة*. Ita vero
Cedrenum quoque lapsum esse putem, nisi vitium sit li-
brarii, quum pag. 654. ed. Paris. *Τέμνεται*, dixit,
Μόψου ἐς τὰ μέσον τῷ Σάρω ποταμῷ, ὡς δοκεῖν
δύο πόλεις εἶναι. *Gjaibano* enim i. e. *Pyramo Mop-*
suestiam secari vidimus. Ab hoc fluiuo regionem,
quam ille alluit, *Syris* quoque dictam fuisse
 Gichou, *Assmannus* tradit *Eibl*.
Orient. T. II. in *Dissert. de Monophyf.* sub h. v.

17. *المعور* i. e. *πανὼν τῆς οἰκουμένης*.
Sic vocata fuit Arabica versio *Geographiae Ptolemaei*.
Vid. *Herbelot.* p. 716. a.

ويسير من الشمال الي الجنوب ^{١٨}
 بين جبال في حدود الروم حتي
 يمر بالمصيبة من شاليها وجربانه
 عندها من الشرق الي الغرب
 و المصيبة حيث الطول تسع
 وخمسون وكسر والعرض ست وثلثون
 وخص عشرة دقيقة ويتجاوز المصيبة
 مغربا ويصب بالغرب منها الي
 بحر الروم

نهر سيحان ^{١٦} من رسم المعبور
 اوله عند طول ثمان وخمسين وعرض
 اربع واربعين يمر ببلاد الروم ويجري
 من الشمال الي الجنوب غربي
 مجري جيحان وهو دون جيحان
 في القدر ويسير حتي يمر ببلاد
 الامم المعروفة في زماننا ببلاد
 سيس ويمر علي سور اذنة من شرقيها
 حيث الطول تسع وخمسون بغير
 كسرة والعرض ست وثلثون
 وخمسون دقيقة ويتجاوز اذنة وهي
 دون مرحلة عن المصيبة ويلتقي
 مع جيحان تحت اذنة ومصيبة
 ويصيران نهرا واحدا ويصبان في
 بحر الروم بين ايلس وبين طرسوس

للجنوب P.] الي الجنوب ١٨.

vero a septentrione ad austrum ^{١٨}
 per montes in confiniis terrae Graecorum, vsque dum intrat *al Mefzifam* a plaga eius septentrionali, apud quam meatus fluii est ab oriente ad occidentem. *Al Mefzifat* quidem est in long. 59. cum fragmento in lat. 36. 15. Praeterita *al Mefzifab* in occidentem tendens in vicinia eius delabitur in mare mediterraneum.

Fluuii *Saiban* ^{١٦} origo ponitur in *Refm al Mâmuri* ad long. 58. latitud. 44. Transiit ille *Romaniam* decurrensque ab septentrione ad austrum occidentalem aequè semper distantem tenet ab *al Gjezbano* cursum, quem fluuium magnitudine non attingit, labiturque per *Bilad al Armen*, quae nostra aetate *Bilad Sis* vocari consueverunt, alluitque moenia *Adfsanae* ab oriente vrbis ad longit. 59. graduum, praecise, et latitud. 36. grad. 50. minut. Vbi transiit *Adfsenam*, quae a *Messifu* abest nondum toto diurno itinere, concurrat cum *Gibane*, infra ambas illas vrbes, quo illi duo fluuii in vnum coeunt alueum, quo exeunt in mare Graecum inter *Ajas* et *Tarsum*.

CAPVT II. DE LACVBVS SYRIAE

بحيرة البقاع¹⁹ وهي
مستنقعات وأهياش وأقصاب
في جهة الغرب عن
بعلبك علي مسيرة
يوم عنها

بحيرة بانياس وهي عند
بانياس من معاملة دمشق وهي
بطيخة ولها غاب قصب ويقلب
فيها عدة أنهار من جبال
هناك ويخرج منها نهر
الشرية ويصب في بحيرة طبرية

بحيرة طبرية وهي في أول
الغور يدخل اليها الشريعة البصبغة
من

Lacum al Bakāi efficiunt aquae stagnantes, vliginosae, coenum arundinibus permixtum, in parte occidentali Baalbekae, ad diurni distantiam itineris.

Lacus Baniās est apud Baniās, in agro Damasceno, stagnum, arundinibus obsitum, in quod effunduntur multi riui e montibus circa. Illinc exit fluuius Iordanes, qui procurrit in lacum Tiberiadis.

Lacus Tiberiadis, in principio al Gauri; intrat in eum Iordanes e lacu Panea-
V 2

19. [البقاع] De al Bokaā vberius exponit Ibn Abdelhak, cuius verba addenda sunt: البقاع, inquit, بقة، بقال (Sic in Cod. an f. موضع delendum) موضع له بقاع كلب من دمشق وهو أرض واسعة بين بعلبك وحمص ودمشق فيها قرى كثيرة ومياه كثيرة نهرية وأكثر شرب هذه المياه يخرج من جبل بقال لهذه العين عين الكر وبعين البقاع فهو الباس عليه السلام

locus, qui vocatur Bokaā Khalbi ex agro Damasceno; est terra ampla inter Baālbekh et Emessā ac Damascum. In ea multi sunt vici, et aqua illi est copiosa ac salubris, et maximam partem potus ministratur hisce vicis e monte, in quo est fons, Ain ol Harri dictus. In hac al Bokaā sepultus est Elias. Fuit itaque lacus al Bokaā terrae, qua comprehendebatur, cognominis; et proprie, ut notum est, البقاع notat campum patentem.

من بحيرة بانباس الي بحيرة
طبرية ووسطها حيث الطول ثمان
وخمسون درجة والعرض اثنتان
وثلاثون وتنسب الي طبرية وهي
مدينة خراب علي شاطئ البحيرة
المذكورة من جانبها الغربي
الجنوبي ودورها نحو مسيرة
يومين وهي قرا ليس فيها
قصب

Paneadis effusus, medius ille lacus est
ad gradum longit. 58. latit. 32. no-
men duxit ab vrbe *Tiberiade*, quod
oppidum est desertum in litore lacus,
ab occidente australi. Ambitus lacus
est bidui ferme; planus est, carens
arundinetis.

بحيرة نرغر وهي البحيرة
المنتنة ويصب فيها نهر الاردن وهو
نهر الشريعة يغيض الماء فيها ولا
يخرج منها شي من الانهر بل هي
مغيص لتلك المياه العظيمة ولا
يكون بها حيوان لا من الطير
ولا من السمك وهي في اخر الغور
من جهة الجنوب ودورها اكثر
من مسيرة يومين ووسطها حيث
الطول تسع وخمسون درجة والعرض
احدي وثلاثون

Lacus Zogar, idemque alias foeti-
dus vsurpatus, in quem infunditur
Iordanes, neque rursus exit, subfi-
dentibus ibi fluuii vndis. Vniuerse
nihil riuorum ex eo lacu rursus exit,
infusum, sed ibi dispereunt illae tan-
tae vndae. Neque animantium ibi
quicquam est, neque auium, neque
piscium. Est in extremo *al Gauro*,
ab austro, et ambitus eius maior est
itinere bidui. Ibi est medius, vbi
longitudo est 59. latit. 31.

بحيرة دمشق في شرقي غوطه
دمشق ببيلة يسيرة الي الشمال
يصب اليها فصلة نهر بردا وغيرها
ويتسع

Lacus Damascenus in orientali *Guz-
bae* parte, cum leui ad boream in-
clinatione. In eum exit excessus riuui
Barada, et aliorum, vnde exundat
tempo-

وينتفع هذه في ايام الشتاء واستغني
الناس عن الانهر وتضييق في
الصيف ولها غاب قصب وبها
اماكن تحمي عن العدو وهي
مشهورة

بحيرة قدس وهي بحيرة حص
طولها من الشمال الي الجنوب
نحو ثلث مرحلة وسعتها طول
السد حسبها نذكرة وهي مصنوعة
علي نهر الارنط فانه قد صنع في
طرف البحيرة الشمالي سد من
حجر من عمارة الاوايل وينسب
الي الاسكندر وعلي وسط السد
المذكور برجان من الحجر
الاسود وطول السد شرقا وغربا الف
ومايتان وسبعة وتبادون ذراعا وعرضه
ثمانية عشر ذراع ونصف ذراع وهو
حابس لذلك الماء العظيم بحيث
لو خرب السد سال الماء وخربت
البحيرة وصارت نهرا وهي في ارض
مستوية وهي عن حص بعض يوم
بغربيها ويصاد بها السمك

tempore brumali, quo riuis nil admo-
dum opus est; sed aestate decrescit.
Ibi est arundinetum, et sunt quoque
loca contra hostes munientia. Cele-
bris est.

Lacus Cadas, est idem cum *lacu*
Emeffeno, in longitudinem ab austro
ad septentrionem porrectus, pene ter-
tiam diurni itineris partem. Aequat
amplitudine longitudinem aggeris,
quem statim describemus. Lacus hic
arte humana paratus est Orontis ergo.
In ora huius lacus boreali constructus
est agger saxo, antiquo opere, cuius
auctor fertur Alexander. In medio
illo aggere sunt duae turres saxo fur-
vo, longus est, ab oriente versus oc-
cidentem, 1287. vlnas, latus 18. vl-
nas. Hic agger continet illas tantas
vndas. Nam si destrueretur, efflueret
aqua, et defineret lacus esse, fieret-
que fluuius. Est in solo plano, ab
Hemessa distans itinere, quod partem
nescio quotam dici implet, versus op-
pidi occidentem. Pisces ibi capiuntur.

Lacus Apameensis constat numero
lacuum innumerabilium, et arundi-
neto-

بحيرة افامية وهي عدة بطايح
تغوت الحصر من غابات من الاقصاب
واعظم

واظم تلك البطايح بحيرتان
 احدهما جنوبية والاخرى
 شامية ومانها من نهر الارنط
 يصب هناك من جهة الجنوب
 تصير منه تلك
 البطايح ثم يخرج النهر
 المذكور عند النهاية الشمالية
 لهذه البطايح والغابات
 والبحيرة الجنوبية من
 البحيرتين المذكورتين هي
 بحيرة افامية سعتها بالتقريب
 نحو نصف فرسخ وقرها
 قريب من قامة الانسان وارضها
 موحلة لا يقدر الانسان علي
 الوقوف فيها ويحيط بها الغصب
 والصفصاف من كل جانب
 وفي وسطها جثم قصب وبردي
 ولذلك لا يكاد ان تنظر
 العين علي جميعها لان الجثم
 التي بها تكجب بعضها ويكون
 بها وبغيرها من البطايح
 المذكورة من انواع الطير مثل
 النيات والغربرات والبيجمات
 والاصواغ والاونر والطيور التي
 تاكل الاساك مثل الجلط
 والايضانيات

netorum. At magnitudine tamen excellunt duo, australis alter, alter borealis. Huc infunditur aqua *Orontis* a parte australi; quo e fluuio illi lacus existunt; qui idem rursus ex iis in fine boreali exit. Horum duorum lacuum itaque alter ille, priore loco dictus, australis, est *lacus Apameensis*, latus dimidiam pene parasangam; profundus est nondum integram hominis staturam ferme. Solum tamen coenolum, vt insistere vestigio nemo queat; ambitur arundinibus et salicibus vndique, in medio item lacu sunt acerui arundinum et papyri; quo fit vt oculus vno adspectu totum lacum emetiri nequeat, arundinibus illis partem quandam lacus interceptibus. Stabant in hoc lacu et reliquis auium plura genera vt نباتات et غريبات et بجعات et اصواغ et aucae, et aues piscibus victitantes, vt جلط et ابيضانيات et aliae aquaticae, tanta copia,

ولا يبيضانيات وغير ذلك من طير الماء
 ما لم يكن مثله في شي من
 البحيرات التي بلغنا خبرها وفي
 ايام الربيع ينبت بهذه البحيرة
 المذكورة النيلوفر الاصفر حتي
 يغطي جميعها بحيث يستر الماء
 عن اخره بورقة وزهرة وتبقى المراكب
 سائرة بين ذلك النيلوفر. واما
 البحيرة الثانية الشمالية فيبينها
 وبين البحيرة المذكورة غاب
 قصب وفيه نرقاق يخرج فيه
 المراكب من البحيرة الجنوبية
 الي الشمالية والبحيرة الشمالية
 من عمل حصن برزنية وتعرف ببخيرة
 النصارى لان صيادين السمك بها
 نصارى ولهم بيوت علي الجوانيق
 في شمالي البحيرة المذكورة
 ويكون بقدر بحيرة افامية اربع
 مرات ووسط بحيرة النصارى مكشوف
 وينبت النيلوفر في طرفيها الجنوبي
 والشمالي وبها من الطير نحو
 ما تقدم ذكره وبها السمك المعروف
 بالانكليس ولشجرة بحيرة افامية
 وبها يحكمها اقتصرت علي هذا
 الغدر من وصفها وهذه البطايع
 في

pia, vt nullo in alio lacu, cuius quidem ad nos notitia peruenerit, tanta reperiatur. Crescit item ibi tempore verno nymphaea flaua, tam copiosa, vt aquam tegat totam suis foliis et floribus, et nauigiis illum lacum transmittentibus inter filuam nymphaea concretamjfit transeundum. Interest hunc australem lacum et alterum borealem silua arundinea, freto quodam intercisa, per quod nauigia e lacu australi transeunt in borealem. Posterior hic lacus accensetur agro *Hesin Borzajjab*, et vsurpatur vulgo lacus Christianorum, quia incolitur a piscatoribus Christianis, qui in lacu isto boreali in tabernis ligno compactis super sublicis degunt. *Apameni* modum quater aequat; medius est aequor aquarum nudum, sed orae ambae, australis arque borealis, nymphaea comant. Incolitur ab iisdem auibus, atque lacus *Apamensis*. Sed proprium habet, انكليس vsurpatum. Quod hi lacus tam essent celebrati ore omnium, ideo satis habui hoc tam parum de eo referre. Absunt hi lacus ab
Apa-

في الغرب بيلة الي الشمال
عن افامية وقريبة منها
فعرضها وطولها مغارب
لعرض افامية وطولها

Apamea in occidentem, cum aliqua ad septentrionem inclinatione, proxime. Qua propter eorum longitudo, et latitudo ad *Apameae* longitudinem et latitudinem accedit.

بحيرة انطاكية وهي بحيرة
بين انطاكية وبين بغراس
وبين حارم في ارض مستوية
تعرف تلك الارض بالعمق
وهي من معاملة حلب علي
مسيرة يومين عنها في جهة
الغرب ويقال الي هذه البحيرة
ثلاثة انهر تأتي من الشمال
فاحدها وهو الشرقي منها يقال
له عفرين والآخر وهو الغربي
منها يجري تحت دريساك
ويقال له النهر الاسود والآخر في
الوسط من النهرين المذكورين
ويقال له نهر يغرا ويغرا قرية علي
النهر المذكور واهلها نصاري
وبن هذه البحيرة نحو مسيرة
يوم ويحيط بها الاقصاب وبها من
الطير والسك قريب ما وصف في
بحيرة افامية وتجتمع هذه الانهر
الثلاثة اعني النهر الاسود ويغرا
وعفرين

Lacus Antiochiae, est lacus inter *Antiochiam* et *Bagras* et *Harem*, in solo plano, quod vulgo العمق *profundum* usurpatur, in agro *Halebenfi*, bidui itinere distans ab vrbe *Hulebo*, versus occidentem. Exeunt in hunc lacum tres fluvii, a septentrione aduenientes, vnus, orientalis ille, appellatur, *Efrin*; alter occidentalis *an Nabr ol Aswad*, fluuius niger dictus, decurrit sub *Darbafac*; tertius denique medius, fluuius *Iagra* audit. Est autem *Iagra* oppidum in ora fluvii, a Christianis habitatum. Ambitus huius lacus est iter fere diei, cingitur arundinetis, incolae sunt aues et pisces pene iidem qui lacuum *Apameensem*. Tres hi riui, niger puta, et *Iagra*, et *Efrin* coeunt in

وعفرين وتصير نهرا واحدا
ويصب في البحيرة من شاليها
ويخرج من جنوبها نهر واحد
ويتصل بنهر الارنط تحت
جسر الحديد وفوق انطاكية
علي نحو ميل منها وهذه البحيرة
في شالي انطاكية فعرضها
اكثر من عرض انطاكية
بدقايق وطولها بطول انطاكية
بالنقريب

in vnum alueum, qui egressus e ilacus
parte australi exonerat se in *Orontem*
sub *Gjafir ol Hadid*, seu *ponte ferreo*,
super *Autiochia*, ad miliare fere. Lacus
hic ad vrbis septentrionem est, quo fit,
vt latitudo lacus aliquot modo minutis
superet latitudinem vrbis. Longitudo
autem est amborum pene eadem.

CAPVT

NOTA. Cum superius folium typis excuderetur, annotationes ad manus operis non erant, neque statim ab auctore, in Batauis agente, impetrari poterant. Quare necesse fuit eas huc referre.

P. 155. lin. 5. *لبحاء* abest a Par.

quibus aquae frigus et piscium in ea abundantiam praedicat, ait:

pag. 155. lin. 12. De magnitudine lacus *Tiberiadis*
non vna est veterum sententia. Vid. *Cellarius* in *Orbe*
Ant. p. 411. *Relandus* in *Pal.* p. 260. *Ibn Abdelhak*:
هي نكرو عشرة, inquit, ببحيرة طبرية
اصبال في ستة اصبال. Lacus *Tiberiadis* est longi-
tudine decem circiter, latitudine sex miliarium.

وهي كالبهوية مطوقة جرد *لبحاء*

Est quasi speculum theca exutum

Pag. 156. lin. 8. *قرعة* *Γ. قرعة*. Dissentit vero
noster in his a *Strabone*, qui lib. XVI. pag. 519. in
hoc lacu inueniri ait *ἀρωματῖτον σχῆον καὶ κάλα-
μον καὶ βάλσαμον*. Sed falsum putem *Strabonem*:
cum nostro enim conspirare videtur *Motanabius*, qui
in carm. LVII. hunc in modum de hoc lacu canit:

كانها في نهارها قمر حتى بد من
جنايبها ظلم

Pag. 156. lin. 10. Illustris *Michaelis* commentationes
de mari mortuo nemo est, qui ignoret. Neque ex no-
stro quidquam certi de magnitudine maris discimus,
quum nimis vage eam definiat, et prorsus de illa tacent
Lexicographi Arabes.

Pag. 157. lin. 5. *وهي مشهورة* Hoc addere
videtur noster, quia nullam reperiebat lacus huius apud
alios scriptores mentionem. Iakutus quidem et *Ibn*
Abdelhak de eo tacent.

Pag. 157. lin. 6. *بحيرة قنيس* An vero *Emessa*
fuit *Herodoti καδύτις*, et vetus nomen lacui vrbi vi-
cino mansit? De *Cadyti* videas velim, [quae disputauit
Vir Summus, *P. Westeling.* ad *Herod.* I. III. c. V. De
nostro lacu vero copiosius et accuratius exponit *Ibn*
Abdel-

*Est splendore suo similis lunae, quam omni ex parte tene-
brae cingunt.*

Montibus enim atque siluis totus lacus cingitur, quod
testatur quoque *Ibn Abdelhak*. Post pauca interiecta, in

rupte legitur *αἰλαρος*). vocatur piscis al Charajo (vox Arabica haecenus ignota) in lingua populi Syriae: estque lacus ille inter Antiochiam atque at Tschoghur, in quem colligitur aqua Orontis fluvii. Eadem narrat *Ibn Abdelhak* addens modo, *Bachirat as Silur* lacum vocari, quod magna multitudo piscium huius generis in eo reperiatur, ubi quoque *السلور* per *الحري* exponit; effundi in eum non tantum *Orontem*, sed *Eēsrinum* quoque et *al Afwadum*. Veriora autem, ni fallor, disci-

mus ex *Abulfeda*. Suspicio vero, si in his coniectari licet, ex eo imprimis, quod *Ibn Abdelhak Eēsrinum* et *Afwadum* fluvios in hunc lacum effundat, lacum *Antiochenum* ab *Iaghra* fluvio in eum influente et adiacente vico cognomine etiam *lacus Iaghra* nomen traxisse, quae forsitan causa erroris fuerit, ut ex duobus *lacus Antiocheni* nominibus duos facerent lacus Lexicographi.

Pag. 161. lin. 3. *زهرا واحد* P. *زهرا واحد*.

CAPVT III. DE MONTIBVS SYRIAE.

جبل الثلج وجبل لبنان وجبل
الكام جميع هذه الجبال
متصلة بعضها ببعض حتي صارت
جبالا متدا من الجنوب الي
الشمال فالطرف الجنوبي
لهذا ⁴¹ الجبل بالغرب من
صغد ⁴² قال في رسم الارض طرف
جبل التاج حيث الطول تسع
وخمسون وخمس واربعون
دقيقة

⁴¹ *من هذه الجبال* P. *لهذا الجبل*. De his variarum *Libani* partium nominibus cum veteribus comparandis non laboro, quum neque partium huius montani distributio, neque nomina illarum cum veteribus conveniant. De ipso monte *Lubnan* nulla apud Lexicographos meos mentio, at de *al Lokkham*, quem *Golius ad Alf.* p. 271. et 282. cum *Amano* componit, *Ibn Abdelhak* hanc, quam dedi, scripturam docet, additque: *هو الجبل*
الشمالي *الشمالي* *الشمالي*

Mons at Tschalgz et mons Lubnan et mons al Lokkam continui sunt montes, efficiuntque vnum montanum ab austro ad septentrionem protensum. Australis montani huius terminus est in vicinia oppidi *Szafad*. In libro, qui inscribitur *Resm al Ardzi*, legimus terminum montis *at Tschalgz* esse in longitud. 59. 45. latitud. 32., protendi eum versus septentrionem, praeterrita.

X 2

والصخرة وطرسوس
والبلدان الشغور قديم
في لبنان. *Mons est vicinus Antiochiae, Meisizae et Tarso atque terris at Tschoghur, attingens Lubnanum.*

صغدي P. *صغدي*.

دقيقة والعرض اثنتان وثلاثون
وهو يمتد الي الشمال ويتجاوز
دمشق ويسمي اذا صار في
شمالها جبل سنير وجانبه المطل
علي دمشق قاسيون ويتجاوز
دمشق ويمر غربي بعلبك ويسمي
الجبل المقابل لبعلبك جبل
لبنان قال وهو حيث الطول
ستون والعرض ثلث وثلاثون
وكسر وانا تجاوز بعلبك وصار
شرقي طرابلس الشام يسمي جبل عكار
وعكار حصن في الجبل المذكور ثم يمر
شمالا ويتجاوز سمت طرابلس الي حصن
الاكران ويسامت حصن من غربيها علي
مسيرة يوم ويمتد ويتجاوز سمت حماة
ثم سمت شينر ثم سمت افامية ويسمي
حين ما يكون قبالة هذه البلاد جبل
اللكام قال في كتاب الرسم وجبل
اللكام حيث الطول ستون وخمسون
دقيقة والعرض خمس وثلاثون وعشر
دقائق قال ثم يمتد الي طول اثنتين
وسنتين

ritaque *Damasco*, vbi ad partem eius borealem euaserit, vocari *Gjabl Sanir*, latusque eius, quod *Damasco* imminet, *Kasim*, praeterita vero *Damasco* transire *Baálbekbo* ad occidentem, vocarique tunc montem e regione *Baálbekbo* oppositum *Gjabl Lubnan*, atque hunc esse in longitudine 60. in latitudine 33. cum fragmento. Quum praeterita *Baálbekk* euaserit *Tripoli* occidentalis, appellari eum *Gjabl Aákbar*, *Aákbar* vero arcem esse monti illi inditam. Deinde proficiscentem eum versus septentrionem superare parallelum *Chamatae*, tum *Schaizarae* postremo *Apameae*, vocarique in omni illo tractu, vbi hisce terris sit e regione oppositus, *Gjabl al Lokbam*. De *Gjabl al Lokbam* legimus in *Kbetab ar Resm* (*Ptolomaeo*), esse eum in longitudine 60. 50., in latitudine 35. 10., et protendi deinde ad longitudinem 62., ac latitudinem 37. Quibus ego addo:

وستين وعرض سبع وثلثين اقول فانا
 سامت افامية من غربيها وهناك اعني
 عند افامية اول جبل اخر شرقي يقابل
 جبل اللكام ويناوحه ويسمي
 عند افامية جبل شخشبو نسبة
 الي قرية اسمها شخشبو في
 طرفه الجنوبي ويمتد جبل
 شخشبو من الجنوب الي الشمال
 فيمر علي غربي المعرة وسرمين
 وحلب ثم ياخذ غربا ويتصل
 بجبال الروم واما جبل اللكام
 فيمتد شمالا ويصير بينه وبين
 جبل شخشبو ⁴³ غور اتساعة
 نحو نصف يوم وفيه بحيرات
 افامية ويمتد جبل اللكام كذلك
 شمالا حتي يتجاوز صهيون والشعر
 وبكاس والقصير وينتهي الي
 انطاكية وهناك ينقطع الجبل
 المذكور

addo: Quando deuenit in linea pa-
 rallela *Apameae* ad occidentem; ibi
 apud *Apameam* est initium alius mon-
 tis orientalis, e regione monti *al Lok-*
bam oppositi, qui vocatur *Schachschabu*,
 a vico *Schachschabu* in ora eius
 australi sito. Porrigitur vero mons
 ille ab austro ad occidentem, stringit-
 que ab occidente *al Maârram* et *Sar-*
minum Chalebumque, tum se occiden-
 tem versus inflectens, attingit tandem
 montes *Romaniae*. Mons *Lokkham* vero
 portenditur in septentrionem, ipsum-
 que inter ac montem *Schachschabu* est
 vallis, cuius ambitus fere complecti-
 tur dimidiae mansionis spatium. In ea
 sunt lacus *Apameni*. *Al Lokkham* au-
 tem in illo tractu boream versus prae-
 teritis *Sebjun* et *Schogr* ac *Bakbas* at-
 que *al Kofzair*, pertingit ad *Antiochiam*
 X 3 vsque,

43. [شخشبو] Nomen valde peregrinum sonat, et
 est certe aut *Perficum*, aut *Turcicum*. Ne vero de
 veritate scripturae dubitemus, facit *Ibn Abdelhak*, qui:
 بالشخشبو, inquit,

ثم المسكون وسمن
 معجزة اخرى مسكونة
 وما مودة من قري افاميه
 Schachschabû est ex vicis agri *Apameni*.

المذكور 44 وبصير قبالة جبال
الارمن 45 ويمر نهر العاصي بينه وبين
جبل الارمن ويفصل بينهما حتي يقع
في البحر عند السويدية

vsque, vbi abrumpitur e regione
montium Ciliciae: dirimitur enim ab il-
lis *Oronte* fluuio, apud *as Suwaidiam*
in mare defluente.

44. Sequebatur in L. ويد — ر — ع — ح
deletum.

45. Post haec sequebantur in L. ista deleta من
عرب — ب — و — د — ا — ل — ق — ر — ب — م — ن —

EXCERPTVM GEOGRAPHICVM

DE

TERRA SYRIAE

EXPONENS

EX

IBN OL WARDII

جريدة الجغاييب

GEOGRAPHIA ET HISTORIA NATVRALI.

ارض الشام وهو اقليم عظيم كثير¹
 الخبيرات جسيم² البركات نو بساتين
 وجنات وغياض وروضات وفرح ومنترهات⁴
 وفواكه مختلفة وبها⁵ اللحوم كثيرة الا
 انه كثير الامطار والتلوج وهو يشتمل
 علي⁶ ثلاثين قلعة وليس منها امنع من
 قلعة الكرك واطليم الشام يشتمل علي
 كورة سقيطة وكورة عسقلان وكورة
 حطين

1. كثير Lugd. Cod. عظيم. Vtraque lectio coniungenda, vt in textu feci.

2. جسيم vel جسيم f. ختميم. Reiske. Codex Dresdanus dabat جتميم, vocem nihili; recte vero coniecit Cl. Reiskius جسيم; ita enim Cod. Lugdun.

3. عباض f. عباض, vinaria. aut عباص cum Sad sine puncto, syluas. Reiske. Neque malum esset عباض; sed Cod. Lugd. habet عباض, quem sequor.

4. ومنترهات Cod. Lugd. ومنترهات.

5. وبها Cod. Lugd. وبه, male.

6. يشتمل علي Videtur hic excidisse numerus prouinciarum Syriae, vel ab ipso auctore de illo ambigente atque incerto emissus esse. *) Cod. Lugd. post شك dabat scriptura negligenti et intricata شك, quam putem librarii notam, شك legendam; qua dubium vel numerum incertum indicare volebat. De ipsis Syriae

Terra Syria est regio ampla, abundans¹ bonis omnibus, affluens² omni rerum copia, habens hortos, paradisos, syluas,³ prata, tempe loca amoena semota, varii generis bellaria, carnem multam: gaudet vero etiam multa pluuia ac niue. Constat autem omnis prouincia Syria triginta arcibus, quarum est munitissima Carachena, item nomo *Sakitha*, nomo *Askalon*, nomo *Chitthin*, nomo

prouinciis, quae sequuntur, mihi multae sunt tenebrae codicumque magnus est dissensus. Videtur nempe auctor catalogum suum prouinciarum Syriae subinde auxisse, vnde Lugdunensis codex Dresdano multo auctorior. Ne in his vero disponendis et comparandis multum temporis perderem, neque omnia turbarentur et dissoluerentur, securus sum in textu lectionem Dresdani, nonnunquam tamen ex Lugdunensi emendatam, ex hoc vero totum locum hic subiiciam: كورة فلسطين (فلسطين) وكورة عمناس بنها وكورة يافا وكورة قيسارية وكورة طرابلس وكورة البلقاء وكورة جبرين العوام وكورة كفرطاب وكورة ممال وكورة الشراة وكورة سبطية وكورة هظير وكورة غرة وكورة بيت جبريل وفي جزيرة فحص التيه وكورة الشوبك وكورة اردن وكورة الشامرية وكورة غابة وكورة ناصرة وكورة صور والارض مسشق ومن كورها كورة الغوطة وكورة دولن وكورة البقاع وكورة

*) Necessè est vt cl. Koelerns verba ثلاثين vsque ad علي praeteruiderit, cum exscriberet. Sunt enim in Dresdano. Integrum tamen mihi non erat eius annotationem h. l. mutare. Sed latina addidi, Reiske.

حطين وكورة غزة وكورة بيت
جبريل ⁷ وفي جنوبية
يحصي ⁸ التية وكورة
الشوبك وكورة الأردن وكورة
لبنان وكورة بيروت
وكورة صيدا وكورة
البتنية ⁹ وكورة الشامرية ⁹
وكورة غابة ¹⁰ وكورة
ناصر

nomo *Gbazza*, nomo *Bait Gjabril*,
in cuius plaga australi finit at *Tiat*
(*desertum Israeliticum*) nomo *as Schau-*
bekb, nomo *Iordanis*, nomo *Libani*,
nomo *Bairut*, nomo *Sidonis*, nomo
Batanaea, nomo *Samaria*, nomo
Ghabaz

وكورة بعلبك وكورة لبنان وكورة
دول وكورة دولاد وكورة طاهر وكورة
دولة. Facile patet negotium hic nobis esse cum
imperitis scriptore pariter ac librariis. Inter haec va-
riae sunt prouinciae mihi nusquam lectae, et vix dubi-
to quin nonnullas neque Syria unquam nouerit. Quae-
dam videntur ab ipso auctore ex falsa aliorum narra-
tione haustae, aliae ex notis marginalibus in textum
inductae, plures etiam ex variis lectionibus effectae pro-
uinciae: Sic enim دول جولان دولة varias lectiones et omnes corruptas exiitmo. No-
mus *Sakitha*, qui statim sequitur vel *Sabathia* sec. Lugd.
mihi quidem nusquam lectus, De *Chitthino* vide *Schult.*
ind. v. Hittinum.

⁷ [جبريل] f. *جبريل* *Reiske*. Pro *جبريل*, quod
in Dresdensi legebatur, recepi ex Lugdunensi *جبريل*
جبريل, quae mihi vix dubium est, quin sit *Bethga-*
bra, quae *Beniamino Tudel.* quoque בית גברון
dicitur; quod me priuatis etiam literis docuit, quem
honoris causa nomino, S. V. *Harenbergius*. Alias
coniecturas, quas mecum de prouinciis hisce mihi igno-
tis communicauit, non aegre feret Vir doctissimus,
quod silentio praeteream, quum calculum iis adicere

nequeam. De *Bethgabra* vero consulas velim *Relandam*
Pal. p. 626. sq. et Virum, quem modo laudauimus, de Geo-
graphia Orientali meritissimum in *Amos Expof.* pag.
119. sq., vbi eam cum veteri *Exjongeber* componit.

⁸ [يحصي] legendum videtur: *يحصي*. *Reiske*.
Vocem nihili nolui seruare et recepi in textum, inui-
to licet utroque codice, verissimam tamen haud dubie
emendationem Cl. *Reiskii*. [Verum *يحصي* non fi-
nit significat, sed numeratur, comprehenditur. R.]

⁹ التيمية codex Dresdanus.

⁹ السامرية; legebatur in Codice Dresdano.
السامرية, quod iam olim conieceram, quum ex-
hibeat Codex Lugdun.; non dubitavi in textum
recipere.

¹⁰ Codex Dresd. dabat غابة, Lugd. غابة. Ex
utraque, ni fallor, falsa lectione fieri potest vera, sci-
licet غابة. Hoc quidem nomen prouinciae Syriacae
reperio apud *Iakutum* atque *Ibn Abdelhak*, qui satis vage,
vt solent, هو موضع قرب المدينة من
[Hoc alienum. nam sic debet reddi. *Locus prope Medi-*
nam, a plaga Syriae, vel versus Syriam. R.]

ناصرۃ ¹¹ وکورة صور ¹²
 وارض دمشق ¹³ ومن
 کورها کورة الغوطة
 ظاهر ¹⁴ وکورة جولان ¹⁵
 وکورة طرابلس وکورة
 البلقاء وکورة جبريل الغور ¹⁶
 وکورة كفرطاب وکورة عمان
 وکورة الشراة ¹⁷

ومن مدن الشام المشهورة دمشق
 الحکروسة ¹⁸ وهي اجل ¹⁹ بلاد
 الشام

Ghabat, nomo *Nazareth*, nomo *Tyri*,
 ac terra *Damascena*, quae sub se ha-
 bet nomum *al Gbutbae*, agri nempe
 suburbani sui, et nomum *Gjulan*.
 Constat etiam Syria nomo *Tripolis*,
 nomo *al Balka*, nomo *Gjabril al*
Gbauri, nomo *Khafartab*, nomo
Aāmmān, nomo *as Scharat*.

De vrbibus Syriae celebrioribus
 est *Damascus*, quae inter caeteras Sy-
 Y 2 riae

11. ناصرۃ] *Nazareth* est, haud dubie. Quod
 confirmat *Ibn Abdellak* الناصرة, inquit, قرية
 فيها وبين حامية ثلاثة عشر ميلا منها
 اشتق اسم النصارى لان المسيح
Nazareth vicus est di-
 stans Tiberiade vdecim miliaria, unde deductum est no-
 men Nazaraeorum (Christianorum), quod *Messias* ibi
 commoratus fuit adque vicum illum refertur.

12. صور legebatur in Dresdenſi: reposui صور
 ex Lugdunenſi.

13. ارض دمشق] Videtur enim haec caeteris
 provinciis maior, quaeque sub se habebat suas
 كور. provincias nomine generaliore et maioribus terris pro-
 prio ارض distingui.

14. ظاهر] Veri agri eius suburbani, quanquam
 proprie ita legi deberet ظاهرها. In Lugd. ex hoc
 vocabulo noua est prouincia effecta.

15. جولان] Sic et Lugd. codex, qui huius varias
 lectiones, vt opinor, dabat دول, دولة et جولان.
 Quas tamen omnes falsas putem, postremam جولان

verae propiorem. Haec enim quin sit جولان mihi
 vix dubium est. Etenim memorari hic debet prouin-
 cia *Damascena*; atque hanc esse illam *Gjaulan*, docet
 nos *Ibn Abdellak* الجولان قرية وجبل من
 نوادي دمشق من عمل دوراره
Al Gjaulan vicus est ac mons in agro *Damasceno* sub prae-
 fectura *Auranitidis*. Est *Gaulonitis* veterum.

16. جبريل الغور est forte varia lectio praece-
 dentis.

17. الشراة] Forte legendum السواة. *Reiske*.
 Firmat coniecturam Viri Clarissimi Codex Lugd. quem
 sequi nullus dubitauit.

18. الحکروسة] *Benedicta*] Ex hac adiectione collige-
 re licet aut auctorem libri aut librarium codicis ex hac
 vrbe natum fuisse. Crediderim auctorem, quod in
 vtroque illa additio reperitur, et vrbs a nostro prae-
 caeteris diligenter describitur, laudibus etiam effertur.

19. اخر] f. اخر. *Reiske*. Malim fere اجل.
 Quod quum firmet Codex Lugd. in textum recipere
 nullus dubitauit. Confirmat quoque hanc lectionem
 quo-

الشام مكانا واحسناها بنبانا
 واعدلها هواء واخرها ماء وهي
 دار مملكة الشام ولها الغوطة
 التي لم يكن علي وجه الارض
 مثلها بها اثمار ²⁰ جارية مختزنة
 وعيون سارحة مندفة ²¹ واشجار
 باسقة وثمار بالغة ²² وفواكه
 مختلفة وقصور شاهقة ولها ضياع
 كالمدن وبدمشق الجامع
 المعروف ببني امية الذي لم يكن
 علي وجه الارض مثله بناه الوليد
 بن عبد الملك وانفق عليه اموالا
 عظيمة قيل ان جملة ²³ ما انفق
 عليه اربعماية صندوق من ذهب
 في

riae ciuitates in primis nobilem locum tenet, pulcherrimisque splendet substructionibus, et coeli vitur temperie, atque aquis abundat. Est vero vrbs illa princeps *Syriae*, gaudens *al Gbutba* s. valle, qua pulchrior in orbe non reperitur. Sunt illi fluuii rapide profluentes, ac fontes breui late manantes, arboresque praealtae, frugesque egregiae, et bellaria omne genus. Excelsis etiam arcibus munitur regio *Damascena*, et vicos habet similes vr-
 bibus. In ipsa quidem vrbe templum est, quod nomen traxit a *filiis Ommiat* (*al Gjameô Bani Ommiat*), cuius simile in mundo non inuenitur. Exstruxit illud vero *al Walid*, filius *Aâbd al Malekbi*, qui in opus hoc multum profudit copiarum. Etenim omnem impensam, quam in illud fecit, accepimus

quodammodo *Ibn Chaukel* in *المسالك والممالك* libro *Abulfedae* saepius memorato, cuius mihi modo ex Bibliotheca Academica Lugdunensi copia facta est. Eadem enim voce de *Damasco* vitur, وهي, inquit, لجل منيرة بالشام وهي في ارض واسطة بين جبيل. Est vrbs nobilis in Syria sita in planitie inter montes, protensa. Magnitudinem illius *Ghuthae* nos docet idem auctor: عرضها, inquit, مرحلة في مرحلتين وليس بالشام مكان انز منها. Latitudo eius complectitur mansionem, longitudo duas; neque est locus in Syria illo amoenior. De *Damasco* eiusque agro praeter *Pocockium* vide etiam *van der Nyenburg* en *I. Heymann Reizen* P. II. Epist. XLI. p. 261. sq.

²⁰. [بها اثمار] Sumi ex Lugd.; in Dresdano erat اثمارها.

²¹. مدن نفقة. Lugd.

²². بالغة. In Lugd. est بانغة, vox nihili, quod sciam. [Videtur ibi بانغة fuisse. R.]

²³. جملة. Hoc restitui ex Lugd.; nam in Dresdano erat: من جملة; quod exponendum esset: inter ea omnia, quae in hoc opus impendit, accepimus fuisse etiam caet. Verum iam illa satis incredibilia sunt, quae ex Lugdenensi dedimus. Putem itaque illud من ex praecedenti ان natum, vel ab inepto librario, qui rem maiorem ac splendidiorem facere studeret.

في كل صندوق اربعة عشر الف
دينار واجتمع في ترخيبه اثني
عشر الف مرخم وقد بني بانواع
الغصوص المحكة²⁴ والمرمر
المصقول والجرع المحكوك ويقال
ان العاموديين الذين تحت قيمة النسر
اشتراهما الوليد بالف وخمسمائة دينار
وهما عاموديين مخرمين²⁵ بحجارة لم ير
مثلها ويقال ان غالب رخام الجامع
كان معجونا ولهذا انا وقع علي النار
ذاب وفي المحراب عاموديين صغيرين
يقال انهما كانا في عرش بلقيس ومنارة
الجامع الشرقية يقال ان المسيح ينزل
عليها وعندها حجر يقال انه قطعة من
الحجر الذي ضرب به موسى عليه
السلام بعصايه وانبعثت منه اثني عشرة
عينا²⁶ قال بعض السلف الصالح مكنت
اربعين سنة ما فاتتني صلاة من الخمس²⁷
بهذا

24. المحكة Codex uterque male.
[Ego vero lectionem hanc haud improbem. Senten-
tia est: annulis multiplicibus (ferreis, aut aeneis, canthis
ἄγκυραις) firmis, — et conchis (sculpturae genus est)
fabre sculptis. R.]

25. العاموديين مخرمين Lugd. مخرمين.
مخرمين. Verti ex coniectura fere. Vñum enim
hunc utriusque vocis neque Golius tradit, neque ex aliis
scriptoribus producere habeo. At ab *rumpendi* et *se-*
candi potestate, quae radicibus خرم et جرم inest,
facile potuit utraque vox مخرم et مخرم *striatum*
disruptum quasi et *fissuras habens* notare.

pimus fuisse 400. cistas auri, quarum
vnaquaeque comprehenderit 1400. de-
narios seu solidos aureos. Conquisiuit
autem vndique ad templum marmore
vestiendum 12000. hominum. Ita vero
ornatum illud est variis gemmis scalptis
ac limatis marmoribusque leuigatis et
concha veneris perpolita. Illas quidem,
quae sub cuppula aquilae conspiciun-
tur duae columnae, 1500. denariis
emisse dicitur *al Walid*. Sunt vero
distinctae striis rubris, neque facile
habent sui similes. In *Mechrabo*, seu
adyto templi, duae sunt columnae par-
vae, quae dicuntur olim fuisse in
throno *Balkisae* (reginae Sabaeorum).
In *Menaram* templi orientalem descen-
surum aliquando dicunt *Messiam*. Iux-
ta hanc quoque frustrum lapidis est il-
lius, quem *Moses* pulsasse dicitur, vnde
etiam nunc prorumpunt ex eo duo-
decim fontes. Dixit antiquorum ali-
quis: Vixi quadraginta annos *Da-*
masci

Y 3

masci

26. Habemus igitur et nostrum historiologiae huius
testem, quanquam non magni ponderis, et in eo ab
aliis dissentientem, quod duodecim illos fontes manan-
tes facit. Vid. Ill. Michaelis *quaest. XXI.* in *Quaestioni-*
bus, quas *Arabiam* felicem petentibus proposuit p. 38.

27. ما فاتتني صلاة الخمس Legendum puto:
ما فاتتني صلاة من الصلوات الخمس *Reiske*. Recte sic enim Lugd. codex, qui
tamen posterius *صلوات* omittit.

بهذا الجامع وما دخلته ²⁸ قط إلا
 ووقعت عيني علي شي لم اكن
 رايتة قبل ذلك من صناعة ونقش
 وحكمة. ومن باب دمشق الغربي
 وادي البنفسج طوله اثني عشر
 ميلا في عرض ثلاثة اميال
 مغروشة ²⁹ باجناس ³⁰ الثمار البديعة
 المنظر والمخير ويشته خمسة انهار
 ومياه الغوطة كلها تخرج من عين
 الغبيجة - وهي عين تخرج من
 اعلي ³¹ جبل وتنصب الي اسفل
 بصوت هائل وبوي عظيم وانا
 انتهي الي المدينة انفرق علي
 الانهار ³² وهي بردا وثورا ويريد
 وقنات

masci, neque vnquam defui quinque
 precationibus, nec tamen vnquam in-
 gressus sum templum, quin in
 oculos mihi inciderit aliquid, quod
 antea non animaduverteram singularem
 aliquam artem prae se ferens, aut
 sculptum praeclare, aut sapienter dis-
 positum atque ordinatum. Ante por-
 tam *Damasci* occidentalem est *Wadi'l*
Banafagji, i. e. *vallis violarum*, lon-
 gitudine aequans spatium duodecim
 milliarium, latitudine quatuor, tecta
 tapete quasi varii generis fructibus
 excellentibus adipectu atque vsu. Se-
 cant illam quinque fluuii: omni vero
al Gbuthae aqua suppeditatur ex fonte
al Figjat. Oritur ille in vertice mon-
 tis, quo rapide in profundum delap-
 sus cum strepitu terribili et bombo
 ingenti, vbi ad urbem deuenit, diui-
 ditur in plures riuos, *Barradam* nem-
 pe ac *Tschuram* et *Iezidum* et *Konat*
 atque

28. *دخلته* sumsi ex Lugd., in Dresd. erat:
 دخلته.

29. مغروشة L. مقروشة.

30. باجناس L. بانواع, quod idem est. Mu-
 tauit librarius Latinum vocabulum جنس, genus in
 Arabicum, نوع.

31. اعلا L. اعلي.

32. Textum qui sequitur, in vtroque codice cor-
 ruptissimum, vt iustum ac necesse putabam, emenda-
 vi. Cuius rei nunc rationes reddam atque accuratius
 simul de aquis hisce Damascenis exponam. Primum
 vero dabo integrum locum ex scriptura Dresdani, cum

variis lectionibus Lugdunensis: وهي بردا
 وثورا ويريد وقنات الغبيجة
 (المرة L) بانباس (وبانباس L) ونجر
 سقط وبكشور (ويكشور L) ونهرا عاربة
 iam cum his conferri velim *Goliun ad Alf.* p. 128. sq.
 et in primis *van der Nyenburg en Heyman Reizen* T. II.
 p. 273. ac *Pocockium Deser. Or.* Vol. II. P. 1 pag. 123.
 Oriuntur igitur, vt ex horum coniuncta lectione facile
 discimus, aquae Damascenae in montano quodam *Li-*
bani, prope *Damascum*, in pago قنوا, vt ait *Goliun*,
 quinque parasangis ab vrbe remoto. Secundum no-
 strum quidem vnus est harum aquarum fons, prorum-
 pens ille ex vertice montis, *Ain al Figjat*. Si vero
Pocockium audiamus; *these waters hane two sources: the*
Barrady and a river called the Fege (الغبيجة), which
falls

وقبات والزرة وبانياس ونهر سقط
وبكشور ونهر عادية وهذا النهر
ليس هو لشراب³³ لان عليه مصب³⁴
اوساخ المدينة وهذا النهر بسوء
المدينة

atque al Mezzat et Baniat et Nabras Sakti, Bakhschurumque et Nabra Aâdiat. Huius tamen riui nullus ad potum vsus est: effunduntur enim in eum sordes vrbis. In medio vrbis

falls into the Barrady about eight miles above Damascus, and four miles below the place of Abel. The river Fege comes out in a large stream of excellent water from the foot of a mountain. Verum in eo, quod vnus tantum harum aquarum et ipsius Barradii fons sit, malim cum nostro facere, quum consentire etiam cum eo videantur, quos laudauit, Belgae Nyenburgius atque Heymannus. Diuiditur vero Barradius in plures riuulos arte factos, de quorum tamen numero ac nominibus parum certi habeo. Pocockius quidem septem memorat, quorum haec habet nomina: Iesid, Toura, Baneas, Kenowat, Derany, Mezouy, Acrabene or Serpentine river. Paullo accuratius etiam hos riuulos depingunt Belgae illi, quos dixi, quorum, quia liber nostris certe minus notus est, ipsa verba adscribam: Om aan de verdeeling der wateren te konuen, moet men door een Dorp, Misse, ontrent een myl van Damascus. Hier klommen wy na beneden, en quamen op een plaats tusschen twee Rotzen in gelegen, en alwaar duydelyk sagen, dat de Revier sikk in twee groote armen verdeelt, van welken de eene, die door konst schynt gemaakt te zyn, ter rechter zyde loopt, dragende de naam van Panjas, en het water dus in de Stadt brengende. De tweede, eigentlyk Barrady genaamt, loopt slangsgewyze door den Ager Damascenus, deelende ook noch eenig waater door kleine takjes an de stadt zelfs mede. Wy vonden ook in het hangen van de Rotze zelve boven de arm Panjas, noch drie kleine armpjes of afleidingen, alle in de Rotze gebouwen, boven elkander; en deze uitloowingen in de Rotze waren op sommige plaatzen als een geflooten goot, zo dat men het wa-ter niet'er ziet, op andere in tegendeel als een halve geopende goot; inmidde's hebben deze armpjes ook byzondere

namen en worden Annuat (legendum, ni fallor, Kennat, Kenowat Pocockii) Darrani en Mezi genaamt. Vlak tegenover in het Gebergte ontmoeteden wy terstondt een groote arm, Tora genaamt. Noch hoger geklommen zynde vonden wy een andere arm, Iabid (I. Iazid vel Iesid, ييزيد) genaamt. Ex his, ni fallor, magis iam patebit veritas nostrae emendationis. Etenim primum pro ييزيد Dresdani *) ex Lugdunensi, collato Iesid Pocockii, sumsi ييزيد. Deinde, inuitis licet codicibus, distinxit illa وقناة المراتل بانياس copulis adiectis, atque ita ex vno riuo tres feci, quod omnia haec riuorum nomina in Pocockio ac Belgis illis mihi reperisse videbar. Nam وقناة putem latere sub Pocockii Kenowat, vnde forte fuerit قنوة scribendum. Pro المراتل sumsi ex Lugdunensi المنة, quod tamen forsitan in المتري aut المتروي mutandum fuerit, collato Pocockii Mezori et Belgarum Mezi. Postremo pro بانياس nullus dubitauit rescribere ex Lugd. وبانياس, quum hic certe idem riuus sit, qui Pocockii Baniat, ac Belgarum Panjas. Golio ille est بانياس, nec male cum 2 Reg. V, 12. confertur. Caeteros apud nostrum riuos et Pocockii Acrabene ex aliis scriptoribus non noui.

*) In Dresdano est ييزيد per Ze. R.

33. Consentit cum nostro Pocockius p. 122. f The people of Damascus, inquit, do not drink the river water, but that of the springs.

34. لا يصب عليه. Omissum videtur يصب, vel subaudiendum saltem est. Non male conieceram; sed sequor

الأردن وطبرية والغور والبيروكي
وبيسان³⁹ ومدينتها الكبرى طبرية
والشام الثالث الغوطة ودمشق
وسواحلها ومدينتها الكبرى دمشق
والشام الرابع⁴⁰ حمص وحماة
وكفرطاب وقنسرين وحلب والشام
الخامس انطاكية والعواصم
والمصيصة

وأما فلسطين فهي أول أحرام⁴¹
الشام من الغرب وماؤها من الأمطار
والسيول وأشجارها قليلة لكنها
حسنة البقاع وهي من رفح إلى
البحون

tur tractum Iordanicum, Thabriat, al
Ghaur, al Iarmukb, Baisan. Vrbs
eius maior est Thabriat. Syriam ter-
tiam constituunt al Gbutha ac Damas-
cus, huiusque vrbs tractus litoralis.
Vrbs princeps eius est Damascus illa.
Quartam Syriam faciunt Emessa, Cha-
mat, Kbafarhab, Kinnafrin, Chaleb.
Quintam denique Antiochia, al Alwa-
sem, Messizfat.

Palaeestina vero prima est praefe-
cturarum Syriae ab occidente. Aqua
vititur illa pluuiā, et ex fontibus de-
ducta. Arbores ei sunt rariae ac tenues;
campis enim pulchris abundat. Ex-
tenditur in longitudinem a Rafach ad
al

iam scriptor pro peritia sua geographica addit:

والسُرْبَة قَرْيَة بِالْغَوْر الشَّامِي
Syria est vicus in al Ghauro Syriae. Suspicionem illam
etiam firmare mihi videtur hoc, quod nulla eius lega-
tur mentio, neque apud Abulfedam in Tab. Syr. neque
in Lexicographis Arabicis. Vterque enim habent tan-
tum prouinciam Palaestinam, et aliam قَرْيَة بِالْغَوْر,
vicum in al Iivak. Sed pro Palaeestina vrbe pugnare vi-
detur ipse Abulfeda in Ann. Moslem. p. 135. ed. Reisk.,
vbi aperte, ni fallor, in ipsa Syria comparet Palaeestina
vrbs. Statim ergo, legimus ibi, promotis castris fundit
rebelles apud Tiberiadem, et altero praelio ad Palaestinam.

Nihil igitur superest, quam vt vsurpemus veterem illam
formulam Non liquet.

والبيروكي 1. [والبيروكي وبستان] 39.
والمصيصة REISKE. Recte: sic enim codex Lugdun.

الثانية L. [الرابعة] 40. vt ante etiam
et mox الخامسة.

41. [f. leg. أجرام R.]

اللاجون⁴² طولاً ومن يافا⁴³
 الي نغر عرضاً وهي مدينة قوم
 لوط والبحيرة⁴⁴ التي بها
 يقال لها البحيرة المنينة ومنها
 الي بيسان⁴⁵ وطبرية يسمي
 الغور لانها بقعة بين جبلين
 وسائر مياه الشام ينحدر اليها

نابلس هي مدينة السامرية
 وبها البئر التي حفرها يعقوب عليه
 السلام وبها حبس يوسف عليه
 السلام⁴⁶ وجلس عليها المسيح
 عليه

al Laggiun, in latitudinem a *Iafa* ad
Zogbar, quae est ciuitas *Lorbarum*,
 et mare in hac regione vocatur *mare*
foetidum (*Bachirat al Montenat*). Ter-
 ra, quae inde ad *Baisan* ac *Tiberiadem*
 protenditur, vocatur *al Ghaur*: [pro-
 fundum vel vallis] est enim planities
 inter duos montes. Ab mari illo foe-
 tido absorbetur omnis aqua Syriae.

Nablus est vrbs *Samaritasum*. In illa
 puteus est, quem fodit *Iacobus*, idem
 ille, in quo detentus est *Iosephus*, et
 apud quem confedit *Messias* petiitque
 a muliere, vt ipsi daret aquam ad bi-
 bendum

42. *اللاجون* esse *Legionem* veterum, notaui supra
 ad *Abulfeda* p. 8. n. 28. *Ibn Abdelhak*: وهي بـلـن
 والارون بـلـن وبـلـن طبرية عـشـرون
 مـلـن

de *al Ghauro* ad verbum descripta sunt. Verus fui in
 coniectando: nam ipsum, *يافا* habet *Lugdunensis*.

44. *علي البحيرة* f. *والبحيرة*. Nunc sequor
Lugdunensem, qui post sequens *التي* addit, *بها*.

45. *بيسان* l. *بيسان* R. Et sic *Ludg*.

43. *لايانا* Dresd. vrbs mihi nusquam lecta. Sed vix
 dubito, quin ex *Abulfeda*, quo cum in caeteris conspi-
 rat noster, rescribendum sit *يافا* vel *لايانا*, quan-
 quam vocem articulo iunctam nunquam legi. Ita enim
 جـن فلسطين من رفح الي حد
 اللاجون وعرضة من يافا الي مريحي
 وامسا نغار وديار قوم لوط وجبال
 الشـراة فـهـضـة وـصـة الـهـلـl

46. [يوسف عم] Haud dubie inter haec verba
 atque sequens *بطلين* desunt aliqua. Forte scripse-
 rat auctor: وهي البئر التي جلس عليها
 المسيح *بطلين* R. Egrege firmat Cl. *Keiskii*
 elegantissimam coniecturam *Lugdunensis*, tametsi et
 ipse corruptam exhibet lectionem. Nempe in hoc loco
 illius

عليه السلام يطلب من المرأة ماء
يشرب وعلي ذلك المكان
كنيسة معهودة

bendum. Ibi hunc est templum Chri-
stianorum religionibus celebratum.

عسقلان هي مدينة حسنة ولها
سوران⁴⁸ وهي ذات بساتين وثمار
وبها من⁴⁹ الزيتون والكرم
واللونز والرمان شي كثير وهي
في غاية الرخص⁵⁰ والخصب

Aâskalan est pulchra vrbs, duplici
muro cincta, abundans hortis et fru-
ctibus. Nempe oleis, vitibus, nuci-
bus, malis granatis diues est. Summa ibi
est vilitas rerum omnium, solum vber-
rimum.

بيت المقدس حياه الله⁵¹
يسمي ايليا وهي مدينة⁵² حسنة
ولها سوران عظيمان وهي علي⁵³
جبل

Bait al Makdes, cui Deus benedi-
cat, vocari solet *Aelia*. Vrbs est pul-
chra, septa duobus muris ingentibus,
Z 2 iacet.

وبها جلس بطليموس وبها
جلس يوسف عليه السلام بطليموس.
Sed nullum est dubium, quin inferendum hic sit nomen
Messiae, et utraque lectio coniungenda. Omisso itaque
illo, quo carere possumus *وهي البطريرك التي*, hanc effecimus veram haud
dubie lectionem: *وبها جلس يوسف عليه*.
السلام وبها جلس المسيح عليه
السلام. Satis quoque vides, lector, quam
facile ex similitudine vocum *جلس* ac *جلس* et
recurfu formulae *جلس السلام*, quam etiam nomini
Messiae ex more Arabibus recepto addidimus, nasci
potuerit falsa lectio. Bene haec conveniunt cum nar-
ratione scriptorum sacrorum, Gen. XXXVII, 24. Ioh.
IV, 6., et eandem illustrant.

48. [ولها سوران] Dedi ex Lugd., in Dresd. erat,
وبها سورين.

49. Post *وبها* deesse videtur *من*, R. Erat in
Lugd.

50. *الرخص* omittit L.

51. [حياه الله] Rara de vrbe formula *حياه*, vitam
salutem ei impertiat, crebrior est haec *حياه*, custodiat am.
vt fere suspicio ita leg. esse. R. Formula haec abera ab L.

52. L. addit *عظيم* magna.

53. Post *وهي* videtur *علي* aut *علي* excidisse. R.
est hoc in L.

جبل يصعد اليها من كل جانب
وفي طرفها الغربي باب المحراب
وعليه قبة داود عليه السلام وفي
طرفها الشرقي باب الرحمة كان
يقفل فلا يفتح الا من عيد
الزيتون⁵³ ومن الاباب الغربي
يسار الي الكنيسة العظمى المسماة
بكنيسة القيامة⁵⁴ وهي المعروفة
بكنيسة قيامة وتحتج اليها الروم
من (*) ساير اقطار الارض⁵⁵ وبها
مقابر الفرنج⁵⁶ وشرقية المسجد
المعظم المسي بالاقصي وليس في
الدنيا جامع قدمه الا جامع قرطبة من
بلاد الاندلس وطول المسجد
الاقصي

وفي عمن [من عمن الزيتون⁵³]
sed obstat praecedens. Lugd. عمن. كا. Lugd.
من عمن الزيتون: inepte: cum enim
semper clausa esset.

54. [القيامة] Per hanc vocem explicat noster se.
Quens قيامة. Restitui vero hanc lectionem ex L.;
in Dresd. enim corrupte erat القمعة. Vberius de sancta
Resurrectionis Ecclesia exponit Wilh. Tyrinus lib. VIII. p.
747. [Nun meretur improbari lectio Dresd. templum
sterquilini, s. praegamentorum. Causa appellationis nota
est ex historia Omri primi R.]

*) ساير deest Dresd. R.

55. [الارض] Lugd. inserit: ولها بابا بها

iacetque in monte, ad eamque ab omni
latere adscensus datur. In latere eius
occidentali est Bab*) al Mechrab (tem-
plum precatationis) super qua est Kub-
bat Dawud; in orientali Bab ar Rach-
mat (aedes misericordiae) quae claudi
solet, neque referari, nisi per fe-
stum Palmarum. Per portam occiden-
talem itur ad ecclesiam magnam, quae
vocatur ecclesia resurrectionis, vulgo
nota sub nomine Kbanifat Kamamat
ad quam peregrinationes sacras insti-
tuunt Graeci s. Christiani ex quibus-
cunque terris disiunctissimis. In ea
est sepulcrum Francorum. Ab oriente
eius est Moschea illa, quae ab
omnibus maximi fit, al Ak/za dicta,
cui a diuitiis non est par in orbe terra-
rum alia praeter templum cathedrale
illud, quod Cordubae est in Hispania.
Longi-

و مقابر الفرنج (1. ل. هـ) من المشرق كنيسة
الحبس النج حيس فيه المسيح عليه
الصلاة والسلام. Vicina est ab septentrione illi Ec-
clesia carceris, illius, in quo detentus fuit Messias.

56. [مقابر الفرنج] Inepte sic vocat saluatoris
monumentum.

*) Vocabulum باب Bab, proprie portam significat,
saepe tamen etiam, vt hic, semitam, plateam. Et tunc quo-
que statim post. Mechrab etiam non est precatio, sed id
quod Latini sequiores Capellam appellant. Cantemir
Mehrab, ait, signifie Autel, c'est aussi le coré d'une
Mosquée, vers le quel se tournent les Turcs, pour
dire leurs prières. R.]

الاقصى ماينا باع في عرض مائة
 وثمانين وفي وسطه قبة عظيمة تسمى
 قبة الصخرة ويقال ان سقف جامع قرطبة
 اكبر من سقف الاقصى وصحن الاقصى
 اكبر من صحن جامع قرطبة
 وبالقرب من باب الاسباط كنيسة
 كبيرة حسنة وفيها قبر مريم ام
 عيسى عليها السلام^{٥٧} وتعرف
 بالاسمانية^{٥٨} وهناك جبل يقال
 له جبل الزيتون^{٥٩} وبهذا الجبل
 قبر العاثر الذي احياه الله للمسيح
 عليه الصلاة والسلام وعلي الميامن
 من جبل الزيتون قرية (*) عنها جلب
 حمار المسيح وقريب من قبر ثامر عليه
 السلام مدينة اريحا^{٦٠} وعلي الاردن
 كنيسة

Longitudo Moscheae huius est ducen-
 tarum vlnarum, latitudo centum et
 octoginta. In medio eius est ingens cup-
 pula, *Kubbat as Sachbrat* dicta. Tectum
 templi illius, quod dixi, *Cordubensis*
 maius esse fertur tecto *al Akfae*, are-
 am *) vero huius esse maiorem area
 illius. A *Bab al Aszbatb* prope abest
 ecclesia magna ac pulchra, in qua mo-
 numentum est *Mariae*, matris *Iesu*.
 Vulgo illa vocari solet *al Gjasmaniat*.
 Hic est mons, qui vocatur *Mons Oli-*
varum, in quo est sepulchrum *Lazari*,
 quem Deus excitavit ex mortuis in gra-
 tiam *Messiae*. In dextro latere eius mon-
 tis est vicus, ex quo *Messiae* asinus ac-
 cerfitus est, prope *Lazari* sepulchrum
 vero est *Iericho*. Ad *Iordanem* sita est
 eccle-

^{٥٧} *عليها السلام* Haec Lugdunensis lectio prae-
 stat Dres. *عليها السلام*. [non allentior. R.]

^{٥٨} *بالاسمانية* Nescio an ob *Asmonaeis* sit re-
 petendum, an cum *Asim* sit exarandum. tanquam sit
 à corpore Christi. R Praefero posterius *بالاسمانية*,
 hoc enim habet Lugdunensis. De Ecclesia corporis
 Christi vide *Pocockium*.

^{٥٩} *جبل الزيتون* Post *جبل الزيتون* videtur
 inferendum esse: *وقريب من*, quod eo facilius excidit,

quo similior illi est vocum sequentium *قرية*
 scriptura Veram lectionem restitui ex Lugdunensi.
 Nempe ex hoc omnia, quae hinc vsque ad *قرية* legun-
 tur, suppleni. quae defunt Dresdano.

^{*} *موا* Dresd. perinde est. R.

^{٦٠} *لريحا* sumi ex Lugd.: in Dresdano corrupte
 erat *ارتصبا* Nam *Orthosiam*, *Phoenix* urbem, huius
 loci non esse, facile patet.

^{*} seu impluvium, cauedium, τὸ ὑπαιθρον. R.
 61.

المسيح الاعمي 70 ويقرب 71
 منها الحقل وهي مغابر الغرباء
 وبها بيوت كثيرة منقورة
 في الضحرة وفيها رجال متغيون
 قد حسبوا انفسهم 72

واما بيت لحم فهي 73
 كنيسة حسنة البناء متقنة
 الصنعة وهو الموضع الذي
 ولد فيه المسيح 74 وبينه وبين
 بيت المقدس ثلاثة 75 اميال وفي
 وسط

Arabicum vocabulum ab hocce Hebraico vel Syriaco,
 quod mea quidem sententia recte scripsit Syrus interpres

حسنة البناء

70. الاعمي الضير L. [الاعمي]. Vnum suffi-
 cit, nam utrumque coecum notat. Exstat tamen vtra-
 que vox etiam apud Nubiensem Cl. III. Sect. V. p. 130.
 pr., ex quo hic plurima descripsit noster, sed in vtro-
 que, ut arbitror, eodem modo orta est. Nempe pri-
 mum ad explicationem obscurioris vocabuli notius in
 margine adscriptum fuit, deinde, uti fit, ipsum tex-
 tum inuasit. [Non redundat, sed ضير coecum, ضير
 autem aegrum et mendicum, aerumnarum omne genus tol-
 rantem, significat. Annotavit quoque Golius posterius
 cini'ns esse vocabulum, quam prius. R.]

71. uterque codex وبـقـرـب sed
 f. leg. وبـالـغـرـب v. n. 76. [الـقـحـل, uti
 legitur etiam apud Nubiensem. videtur esse Ακελαμω

Act. I, 19.

coecum. Haud longe hinc abest *al Chakel*, quod est sepulchrum peregrinorum. In eo multae sunt cryptae, saxo excisae, in quibus erecta stant mortuorum corpora, quos etiam nunc ipsos homines putes.

Bethlehemi est ecclesia pulchre structa, magno admodum artificio elaborata. *) Hic ille locus, in quo Messias natus est, distans Hierosolymis tria milliaria. In medio viae, quae inter

72. [قن الجسم] Sic legebatur in Dresdeni, et hoc vertendum putabant: *sua ipsorum statua*, in *Lebensgröße*. Etsi incommodum videbatur, quod apte de simulacris ad corporis similitudinem fabricatis dici potuisset, id ab auctore tribui ipsis corporibus aromatate conditis Vtraque manu igitur iam amplector Lugd. Cod. scripturam: قن جسموا الجسم, quam firmat etiam Nubiensis l. c., qui tamen iterum ex hac emendandus: nam pro جسموا ibi scribendum est, ut hic جسموا [Sine dubio vera est lectio Nubiensis hic commoventur illi, qui vitam eremiticam, aut solitariam, anxii, a consortio hominum se abstineant. R.]

73. قهي Malim sane: قهي.

74. المسي عمر L. [المسيح].

75. سمة L. ثلاثة, sex.

*) [malim vertere *firmiter, solidum, opere*. R.]

وسط الطريق قبر 76 راحيل ام
يوسف 77 عم وبالقرب 78 من
ذلك مسجد الخليل ابراهيم عم
وهي قرية ممتدة بها قبر ابراهيم
الخليل واسحق ويعقوب وكل
قبر من قبورهم قبل تنجاة
امراته وهو في وهدة بين جبلين
ملته الاشجار كثيرة الثمار

طبرية هي مدينة جليلة
علي جبل مطر واسفله
بحيرة عذبة وبها مراكب 79
سايحة ولها سور 80 وبها
يعمل

inter has vrbes porrigitur, est *sepulcrum Rachelis*, matris *Iosephi*, a quo non longe abest *Moschea al Cbalili, Abrabami*. Est haec villa *) porrecta, in qua sunt *monumenta Abrabami, Isacii, Iacobi*, ita vt e regione cuiusuis sit monumentum vxoris. Sita est ea in valle, inter duos montes proteasa, multa arbore frugifera vestita.

Tiberias est vrbs illustris cincta muro, indita monti praerupto, sub quo lacus est aquae dulcis, quo naues ambu-

76. Post *قبر الطبرية* excidisse videtur *قبر*. R. Hanc vocem, quod prorsus desiderari non poterat, invito licet utroque codice, in textum recepi.

77. *الصويقي* L. addit [يوسف].

78. *ويقرب* L. [وبالقرب].

79. *مراكب* Posui ex Lugd., in Dresdano erat *مراكب*.

80. *سور* L. addit *حصن*. [Firmo, quod vocabulum nolim omitte. R.]

*) [Est profecto in Dresdano *طبرية* forsitan quoque in Leidano. Neque tamen hic me codicum consensus absterrebit, quominus pronuncianti, *قبرية* Torbat legendum esse, hoc est *κοιμητήριον* dormitorium. Sic appellant Turcae, vocabulo ex Arabica lingua mutuo accepto, conditoria mortuorum. Cantemir in explicatione vocabulorum Turcicorum, quam historiae suae Imperii Turcici praefixit, vocabulum hoc sic exponit. (vtor enim Francica versione.) *Tourbé* voute ou dôme, qu'on eleve sur les tombeaux. Exstat hoc de conditorio libellus Hebraicus ab Hottingero sub titulo *Cipporum Hebraicorum* editus, in quo etiam haec monumenta aeneis tabulis insculpta et excusa conspiciuntur. R.]

يعمل الحصر الثمار⁸¹ كل حصر⁸²
 بديع وبها حمامات حامية
 من غير نار وبها حمام يعرف
 بحمام الدماقير⁸³ كبيرة
 وأول ما يخرج ماؤها يسقط
 الجدي والدجاج ويسلق
 فيه⁸⁴ البيض وهو صالح وبها
 حمام اللؤلؤ وهو أصغر حماماتها
 وليس فيها حماما يوقد فيه
 نار إلا صغير⁸⁵ وفي جنوبها حمام
 كبيرة مثل عين يصب إليها
 مياه حارة من عيون كثيرة
 وأنا يقصدها أهل البلاد
 ويقبضون بها ثلاثة أيام
 فيبرون⁸⁶

ambulant. Fabricant ibi stercas —
 omne genus, summo artificio elabo-
 ratas. Sunt ibi aquae sine igne cal-
 dae, ex quibus maius balneum est,
 quod vocatur *Chamam ad Damakir*.
 Aqua, ut primum prorumpit, ita fer-
 vida est, ut hoedos atque gallinas co-
 quat, ouumque si quod in eam con-
 ieceris, extemplo assatum est. Aqua salsa
 est. Aliud balneum ibi est *Chamam al*
Lulu dictum, omnium minimum. Ne-
 que vero ullum est balneum, in quo
 ignis accendatur, nisi perparum. Ad
 meridiem autem illius balnei *Chamam*
al Lulu aliud est maius fonti simile. In-
 fluunt in hoc aquae calidae ex multis
 fontibus. Has thermas petere solent
 incolae harum regionum, atque tres
 dies apud illas commorari, atque sanati
 redire.

Emessa

وأما

81. [الشمار] An *sumiter contextae*, an
 [الشمار] *stabilioris texturae stragulae equinae*? L.
 habet [السامان], quod ego non intelligo.

82. Dresd. L. حصر. [f. leg. حصر]
 الحصر الشهور بكل حصر بن يقيع
 ibi elaborantur stercas illae celebratae ab omni mirifica ele-
 gantia R.

83. [الدماقير] L. [الدماقير]. (Forte nomen
 Δημήτρης aut Demetrii hic later. R.)

84. فقيع addidi ex L.

85. [الأصغر] L. [الأصغر] *notuissimum*
 aliud. (quae lectio est melior R.)

86. [فقيرون] Sumfi ex L: D. [فقيرون]. (Leg.
 فقيرون aut فقيرون R.)

واما حمص فهي مدينة
 حسنة في مستنوي الارض⁸⁷
 حصينة مقصورة من ساير النواحي
 واهلها في خصب ورغد عيش
 وفي نساياها جمال فايق يفوق
 القمر⁸⁸ وكانت في قديم الزمان
 من اكبر البلاد ويقال انها
 مطاسة لا يدخلها حية ولا عقرب
 ومتني وصلت الي باب المدينة
 هلكت ويحمل من تراب حمص⁸⁹
 الي ساير البلاد فيوضع علي لسعة
 العقرب فيبيري ولها القبة العالية
 التي في وسطها⁹⁰ صنم من نحاس
 علي صورة انسان راكب علي
 فرس يدور مع الريح كيغما
 دارت وفي حايط القبة حجر فيه
 صورة

Emessa vrbs pulchra sita in planitie, solide structa est et multi ad eam ex omnibus terrarum partibus contendunt. Incolae abundant copiis rerum omnium, mollem que ac delicatam vitam viuunt. Feminae eximia sunt pulchritudine, quae lunae etiam antecedit. Olim fuit ex maximis vrbibus. Incantamenti eam accepimus esse munitam, ita vt neque serpentes neque scorpiones eam ingredi possint, et si quando deveniant ad portas vrbis, confestim pereant. Deportari solet terra *Emessa* in alias regiones, quae illita loco a serpente percusso medetur. Vrbi huic cuppula est excelsa, in cuius medio est signum aeneum figuram habens hominis in equo sedentis vento versatile. Parieti cuppulae lapis infertus est in figuram nepae formatus. Ad quem si accesserit ictus a serpente aut nepa cum terra sigillari, eique impres-

87. من الارض L. [الارض. (quod vtrique praestat R.

88. [فايق يفوق القمر. Has voces omiserat librarius C. L., forte quia non satis assequabatur mentem imaginis, frequenti licet vsu poetis in primis Arabum tritae. Vide, si placet, quae dixi in observatione ad Cant. VI, 10.

89. حمص [جهر. R. Refle; sic Lugd.

90. [بوسطها. f. [بوصلها. R. Firmat Cl. Reiskii coniecturam L., qui habet وسطها في.

صورة المغرب يأتي المذوع
والماسوع ومع طين فيطبعه علي
تلك الصورة ويضعه علي اللذعة
او اللسعة⁹¹ فتبري لوقتها وجميع
شوارعها وانزقتها مغروشة بالبحجر
الصلد وبها جامع كبير واهلها
موصوفون بالرقاعة وخفة العقل

impreserit figuram illam nepae, tum
que hanc terram ita formatam vulneri
imposuerit, continuo erit sanatus.
Omnes vici vrbis ac plateae strati sunt
saxis duris. Templum habet vrbis
magnum cathedrale. Ciues oppidi
famam subierunt fatuitatis ac leuitatis
ingeniorum.

واما بعلبك فهي مدينة حسنة
حصينة علي راس جبل مسطح
والماء يشقها ويدخل كثيرا من
دورها وعلي نهرها ارحية كبيرة
وبها انواع الفواكه وجون الخصب
والرخا⁹²

Baälbekk est vrbs pulchra solide
structa in vertice praerupti *) montis.
Aqua illam secans in multas domos
deriuatur, et fluuio eius imposita est
mola magna. Ipsa vrbs diues est op-
timis bellariis, solo vberi admodum
gaudet ac summa vilitate annonae.

واما مدينة حلب فهي المدينة
الشهبا⁹³ كانت في قديم الزمان
من

Chaleb. Haec est vrbs *as Schobba*
(cana), quae antiquis temporibus fuit
A a 2 ex

91. [علي اللسعة او اللسعة] Recepi
hanc lectionem ex L., in D. erat: علي نلسك
اللسعة واللسعة.

*) [Malim molliter declinis. Item paulo post كتيرة
molae multae adhaerent. R.]

92. والرخا R. L. والرخص f. [والرخا] 92:
vetum censo cum Cl. *Reiskio* legendum esse والرخص

cuius scripturae vestigia seruata vides in vtraque lectio-
ne corrupta. [Lectio Leidani proba est, eique post-
habeo illam meam veterem suspensionem. A.]

93. [الشهبا] Sic legitur in vtroque codice. At
in nullo Lexicographorum huius nominis mentionem
reperi, et vnde illud duxerint Arabes, mihi tenebrae
sunt.

من اوسع البلاد قطرا⁹⁴ قير
 اوحى الله الي خليله ابراهيم
 عليه السلام ان يهاجر⁹⁵ الي الشوبة
 البيضاء يعرفها فسال الله في
 ارشاده اليها فجاءه جبريل عليه
 السلام⁹⁶ حتي انزله بالتل
 الابيض الذي عليه الان قلعة
 حلب المحروسة حماها الله
 من اليعير والافات فاستوطنها
 وكانت⁹⁷ له مدة ثم امر
 بالمهاجرة الي الارض المقدسة
 فخرج منها فلما بعد عنها
 ميلا نزل وصلي هناك وهي
 الان معروف ذلك المكان
 بمقام

funi. Caeterum الشهبان colore notat canum, emi-
 cane albedine, illud quod Graeci vocant ποντιον.
 Sic inter noster mox hanc vocem explicat المشوابة. [Vult
 البيضاء, urbem albam, mixti tamen coloris] [Vult
 appellatio haec ducta esse ex varietate coloris quae in solo
 urbis est. Sed et potest reddi chalybea الشهبان est chalybs.
 Et erat haec urbs olim Chalybum. Unde etiam ei adhuc
 dum remanet nomen Chaleb. R.]

ex oppidis amplissimi territorii. Di-
 citur Deus *Abrahamo* in mentem inie-
 cisse, vt discederet ex patrio solo, pe-
 teretque urbem albam sed mixti colo-
 ris, *as Schaubat al Beidsa*, quam ipsi
 monstraturus esset. Petiisse vero il-
 lum a Deo, vt se in rectam viam de-
 duceret: venisse igitur angelum *Ga-
 brielem*, et comitatum eum esse, vs-
 que dum collocasset eum in colle albo,
 cui hodie arx *Chaleb* imposita est,
 quam Deus custodiat atque tueatur a
 vicissitudinibus aduersae fortunae et
 calamitatibus. Abrahamum sibi tum
 domicilium ibi struxisse. Quum au-
 tem deinde spatio temporis ibi exacto,
 iterum a Deo iussus, discederet in ter-
 ram sanctam, et milliare tantum in
 via processisset, descendit iumento et
 precatus est, et hic locus in agro
Chalebenfi inde etiam hodie vocatur
Makam

95. [يهاجر] L. addit بالهله, cum tota sua familia.

96. [عليه السلام] Videtur verbum excidisse,
 forte ولم يشانه, et duxit eum.

97. [وكانت] L. vitiose وطابت. (Ego equi-
 dem hoc haud spernam. R.)

Makam al Chalil, statio amici Dei. Defunctus autem religione quum se rursus vellet in viam dare, respectabat ad locum mansionis suae instar moesti ob discedendi ab ea necessitatem, et ita manus attollens versus coelum: o Deus, ait, salubres redde auras eius et glebam atque aquas, et gratam ipsam redde liberis (i. e. incolis) suis. Annuuit vero omni eius voto Deus. Ex quo fit, ut unusquisque, qui commoratur in solo Chalebensi etiamsi minimum temporis, illam statim diligat, et inuitus ac lacrymans vrbe excedat, atque itentidem in via oculos ad eam retorqueat. Atque haec ego habui ex libro *as Szacbebi Khamaloddini Ibn al Aâdimi*, qui inscribitur *Tarich Chaleb, historia Chalebi*. Gaudet vrbs fluuiio,

A a 3 qui

98 أبى الهيثم ^ع L. addit [الخاليل]

وہ پہلے انا واپس آ رہا تھا۔ اس کے بعد وہ پہلے
اپنے گھر پہنچا۔

98. L. corrupte; پـ-مـن نـلـک ۵-۴-۱-۵

وهي ظاهرة الروح بسفوحها
ولها قرية تسمى براق¹⁰² يقال
ان بها معبد تقصده ارباب
الامراض ويبيتون فيه فاما ان
يظهر للمريض¹⁰³ في نومه من
يمسح بيده عليه¹⁰⁴ واما ان
يقول له استعمل كذا وكذا
فادا استعمله عوفي بقدره الله

واما حاة فهي مدينة قديمة من
عهد سليمان بن داود عليه السلام
واسمها باليونانية حاموت¹⁰⁵ ولما
افتتحها¹⁰⁶ ابو عبيدة رضي الله
عنه جعل كنيسة لها جامعا وهو
جامع

publicis, eminentibus in pede*) collis
capitibus illarum. In agro vrbis vicus
est *Börak*, in quo sacellum esse fertur,
quo aegroti contendere solent. Quibus
per insomnium alias occurrere solet
viri manu ipsos demulcentis imago,
alias quid facere ac usurpare debeant,
suadentis. Quibus consiliis si parent
Deus ipsis sanitatem restituit.

Chamat vrbs est antiqua inde a
tempore *Salomonis* filii *Dauidis*. Vo-
catur illa Graeco nomine *Chamut*.
Abu Oöbaidab quum illam expugnasset,
fecit ex ecclesia Christiana, quae ibi
erat, templum cathedrale *Moslemis*.
Atque

102. براق Lugd. براق، quod verum est. *Ibn Abdelchak* قرية براق من قري حلب بينهما فرسخ *Börak* vicus ejus *Chalebensis*, et distat ab ipsa vrbe *Chaleb* *parasangam*.

103. في نومه Lugd. يظهر للمريض *vidu* aegrotus in die suo. ex *Dreid*. in textum recepi نومه في vti haud dubie legendum

في في *est*. Sic etiam *Ibn Abdelchak* l. c. *ملا*

104. عليه L. male addit في. (leg. في *unde* conualescit. Lectio haec non est contemnenda. R.)

105. حاموت L. *Chamut*. Nugae sunt haec de Graeco *Chamatae* nomine. Dicitur illa Graecis

Ἐμύθ vel *Ἡμύθ*.

106. فتحها L. فتحها.

*) malum e declinitate moris. R.

جامع السوق الاعلى وجد في
خلافة المهدي وكان فيه لوح
من رخام مكتوب فيه ان جد
من خراج حص وكانت حيا
وشيزر من اعمال حلب وكانت
حص في قديم الزمان كرسى

هذه البلاد ٢٠٧

Atque hoc est templum cathedrale
fori superioris. Renouatum illud est
sub Chalifatu *al Mubadii*. In illo su-
spensa est tabula marmorea, in qua
scriptum legitur, reparatum esse tem-
plum hoc ex redditibus vectigalium
Emessae. Olim fuerunt *Chamat* et
Schaizar e numero praefecturarum
Chalebensium et *Emessa* vrbs princeps
harum regionum.

٢٠٧. Post haec sequebatur in C. Dresd. enarratio *تأويل*
Bilad al Armen, cuius hoc erat initium: *والبلاد الارمنية*
واقليمها عظيم واسع
Bilad al Armen regio est ingens atque ampla; deinde
post pauca interiecta legebatur: *ومن مدن*
المشهوره لرمينية الداخلية
quod vertendum videbatur; ex celebrioribus urbibus
est Armenia interior et exterior. Hic enim ingentem
lacunam suspicabatur Celeb. *Rejskins*, et excidisse in-
tegram expositionem nostri de illis *Bilad al Armen*,
veterum *Cilicia*, Quod quidem primo mihi admodum
probabile videbatur. Sed decessi ab hac opinione,
postquam nihil ab Dresdano codice discrepare vidi
Lugdunensem nostrumque in enarratione *Armeniae*

vrbes quasdam nominare *تأويل Bilad ol Armen* attri-
butis, ut *سپس* et *ملطية*. Igitur *بلاد الارمن*
videtur hic in latiori significatione sumendum esse,
et cum omni Armenia *Ciliciam* quoque complecti;
مدن vero non vrbes sed prouincias, vti saepius apud
Arabes occurrit, notare. Atque ita nostri auctoris
verba vertenda esse; *Celebrioris* *تأويل Bilad ol Armen*
prouinciae sunt Armenia Interior et Exterior. Quae
vero de urbibus ad *Bilad al Armen* proprie sic dictas,
Ciliciam, pertinentibus noster tradidit, ea huc referre
nihil opus est, quum neque multa sint, neque no-
tatu adeo digna. Atque ita tandem diutini labores ac
fatis molesti exoptatissimus mihi venit

F I N I S.

I O. I A C. REISKE

ANIMADVERSIONES

AD

ABVLFEDAE TABVLAM SYRIAE.

IO. BERNARDO KOEHLERO

VIRO DOCTISSIMO

f. p. d.

I. I. REISKE.

Satis mihi erat KOEHLERE, Vir clarissime atque doctissime, si per TE
liceret, hoc loco, duobus verbis voluntatem erga TE meam declarare,
et quanti TE faciam, quanti literas TVAS, quanti humanitatem, mores
honestos, fidem erga amicos, studium denique de literis humanioribus, et
de arabicis imprimis, bene merendi, testatum ad omnes facere. TV vero
plus etiam flagitas. Addi enim Abilfedeo huic operi TVO, cuius editionem
TIBI etiam atque etiam congratulor, a me vis aliquid, vnde literae arabicae
ornentur. Imparatum plane vocas, et rebus aliis ita alligatum, vt ad arabica
animum reuocare datum vix sit. Parebo tamen, ne de studio erga TE meo,
quod summum est, dubites, et ne locum oportunum, vltro oblatum, bene
de literis arabicis merendi, quas nunquam non amaui, sed iuenis acrius, quam hac
aetate proveciore, videar repudiassè. Quod si expectationi aut TVAE, aut
publicae non satis respondero, studiorum id illi generi, quo nunc distineor,

B b

impu-

imputabis. Theocrito nunc omne meum otium debeo. Quare etiam atque etiam **TE** rogo, **KOEHLERE** humanissime, ut hac cruda et subitaria opella contentus esse velis, quae vehementer vereor, ne operi **TVO**, suis laudibus satis commendabili, nouae commendationis nihil addat. Fruere diu gloria et emolumentis, quae **TVA** ad laudes contentio, et hoc inprimis ingenii **TVI** praeclarum et perenne monumentum, certissime parient. Mihi semper **TVAE** res secundae iucundae erunt, et iuuabit meminisse, biennio toto me **TE**cum familiaritate et studiorum communione coniunctum viaeque **TIBI** comitem fuisse, quam, ut nunc ingressus es magna cum laude, ita nullus dubito, quin sis impofterum quoque cum laude longe amplissima decurfurus.

Scripsi Lipsiae d. 23. Martii 1765.

(الحواشي) *notae marginales*. Est plurale ab singulari الحاشية quod significat, *sinum vestis*, et quicquid rei cuicunque appendet, veluti lacinia, aut supplementi, fortunaeue ergo. Sunt ergo الحواشي commentatiunculae eo inscriptae chartis, vt earum loca in summo et imo margine vacua oppleant.

6. 9. الجفنة أهله *incolae eius sunt atroces*) vel scaevi, moribus aut rusticis, aut improbis. Odio semper fuerunt Syri Iracanis, quod hi Abbasidis dediti essent, illi Ommiadis temporibus verustioribus, et posterioribus, Fathemidis, Chalifis Aegypti.

P. 7. versu vltimo commemoratur pro mensura spatii, شوط فرس *curriculum equi*. Mensurae genus hoc creberrimum est in scriptis Arabum. Quid sit doceat Apollonius Rhodius Argonaut. 3. 1270.

Τόσσον δὲ προτέρω πέλεν ἄστος ἀντιπέρηθεν,
Ὅσσον τ' ἐκ βαλβίδος ἐπήβολος ἄρματι νύστα
Γίγνεται, ὅππότε' ἄεθλα καταφθιμένοιο ἄνακτος
Κηδεμόνες πεζοῖσι καὶ ἵππῃεσσι τίθενται.

P. 8. 2. Ad voc. Baëson (nām ita exaratum erat in Schedis Schick.) annotauerat Schickardus haec. (Baëson hic non correspondet orthographia. An legio Hieronymi?) Non intelligo quid sibi velit.

9. ult. كسبة est sedile saxeum, parieti praetensum, qui oppositus ex aduerso est ostio, qui locus triclinii est honestissimus; ibi sedent in confessu hominum, vt quique caeteris dignitate antecellunt; et cubatur etiam de nocte. Alias *Soffa* vsurpatur. Notat quoque tabernam officinalem paruam, pergulam, in qua sartores vestiarii, sutores calcearii, pictores et alii opifices, sua opera peragunt et venalia habent. Cuiusmodi homines in scamnis federe solent paulum a terra sublati. Ductum est e graeco τέγες. Notum scortum ἀπὸ τέγες.

10. 5. pro ينسج quin legendum sit نسج penes me dubium nullum est. A Verbo ساج *non utiles futis*.

12. penult. De lapidibus signatis v. Rauchwolf Itinerar. P. 3. cap. 22. init. vbi de cicere arietino Vniuersē videtur huius viri, egregii botanistae, et diligentis rerum in itinere oblatarum obseruatoris, Itinerarium ad illustrandam geographiam Syriae atque Mesopotamiae imprimis fructuosum esse, vt mirer illud a tam paucis tractari et ad testimonium euocari. Possent ex eo, si id agerem, infinita ad illuminandas et confirmandas

Abulfedae traditiones afferri. Sed sufficiat mihi digitum ad fontem intendisse. Nam restigia haec persequi ea, qua par est, sedulitate, non vacat.

13. 6. *مرعيا* non sunt incolae, sed *vici, oppida, cantons*. De Thahero Bibarso quod refert Nolter, necesse est, vt in Annos 660. ad 666. hoc est Chr. 1261. ad 1267. inciderit.

8. *Ofamah* hic est ille *أسامة بن يزيد* (non *يزيد بن* vt perperam legitur apud Elmacin. H. S. p. 74. 13.) qui regnante Solaimano Ommiada circa An. H. 96. [Chr. 714.] Aegypto praefuit, v. Elmac. p. 69. 16. et 79. circa fin.

14. Malec ille Moattham est de familia illa Ejubidarum, quae Damasci regnavit. Mortuus est A. 624. [1227.]

14. 2. v. etiam Elmacin. H. S. p. 74. in fine. Cui adiunzam locum ex Annalibus Moslemicis Abulfedae, ad A. 129. *وكان مقام ابراهيم الامام واهله بالشرية من الشام بغرية يقال لها الحميمية وهي من الشوبك اقل من مسيرة يوم بينها وبين وادي موسي وهي من الشوبك قبلة بغرب وتلك البقعة من الشوبك الي جهة الغرب والغيلة يقال لها الشرية*

ult. *موالي* *fossii* sunt similes *τοῖς πενέσις* in Thessalia, *τοῖς περὶ οὐκίς* in Laconica, *vasallis* nostris, homines, qui potentiori et nobiliori se adiungunt, vt in eius clientela, hoc est auctoritate atque tutela sint, eumque rursus tueantur, mutuis praestandis auxiliis.

15. *شعب* est proprie ramus, truncus, stipes, vnde multi alii deinceps rami existunt, in diuersum abeuntes; deinde, vt solent eiusmodi vocabula ad alias res, natura dissimiles, sed conditione quadam tamen inter se similes, transferri, significat etiam, vt hic loci, canalem, seu riuum aquae, qui, posteaquam aliquamdiu totus solidus procorrit, alios ex se riuos gignit. Locus hic lucem accipit ab illis, quae cl. Koehlerus ad Ibn. al Wardium p. 176. attulit.

16. 5. Ille *جبرون* *Gjiron* videtur *Hiram* vel *Hieron* esse, cuius nomen ex eius cum Salomone, rege Iudaeo, contracta amicitia inclaruit.

9. v. Hac de re praeter Elmacin p. 52. c.f. Abulfedam ad A. 61. cuius haec sunt verba. *واختلف في موضع راس الحسين فقيل جهز الي المدينة ودفن عند امه وقيل دفن عند باب الفراءيس وقيل ان خلفاء مصر نقلوا الي القاهرة راسا ودفنوه بها وبنوا عليه مشهدا معروفا. يشهد الحسين* v. etiam Herbel. Bibl. Or. p. 462. b. fine.

17. Hoc

17. Hoc de proelio vid. Abulfed. ad Ann. 64. (684.) cuius haec sunt verba.

قام مروان بن الحكم بالشام في ايام ابن الزبير واحتجفت اليه بنو امية وصار الناس بالشام فريقين اليمانية مع مروان والقيسية مع الضحاك بن قيس وهم يبايعون لابن الزبير وجرت مناقلات وامور يطول شرحها وآخر ذلك ان الفريقين التفتوا بمرج راهط في غوطة دمشق واقتتلوا وكانت الكوفة علي الضحاك والقيسية وانهمزوا اقبج هزيمة وقتل الضحاك بن قيس ومقتل جمع كثير من فرسان قيس. Meminit eius quoque Elmacin. p. 56. Est hic

Dhachak filius Kaifi Fehrita, probe distinguendus ab altero Dhachakō, filio item Kaifi, sed Schaibanita. Sed et huic cum Merwano, non hoc primo, sed postremo Ommiadum, proelium fuit, in quo etiam Dhahac hic posterior victus et occisus est, verum non in Syria, sed in Mesopotamia, apud al Cufam, anno 128. (744.) Huius posterioris meminit Theophanes p. 354. Vtriusque notitiam dabo ex Ibn Cotaibah كتاب الضحاك seu libro Notitiarum, qui de Dhachaco Fehrita sic tradit.

قيس الفهري هو ابن قيس بن ثعلبة بن محارب بن فهر استعمله معاوية علي الكوفة بعد نزياد ثم صار بعد ذلك مع عبد الله بن الزبير فقاتل مروان يوم المرج وهو علي قيس كلها فقتله مروان وابنه عبد الرحمن كان عاملا ليزيد بن عبد الملك علي المدينة De Schaibanita vero Dhahaco, aetate posteriore, sic tradit. الضحاك بن قيس الشيباني هو رجل خرج من ناحية الجزيرة في جمع من الخوارج حتي اتى الكوفة وبها عبد الله بن عمر بن عبد العزيز عاملا عليها فحارب الضحاك وهزمه وظفر بالكوفة ثم سار مروان بن محمد اليه والتغيا بكفر توتا في صفر سنة ثمان وعشرين ومائة فقتل الضحاك وخلف مكانه الخبيري فاقتتلوا وهزم مروان ثم رجع مروان وولي الخوارج شيبان فرجع باصحابه الي الموصل فاتبعه مروان يغاثله شهرا ثم انهزم شيبان فوجه مروان في طلبه عامر بن صبرة المري.

Harbelot p. 945. plures Dhahac (sic enim ei placuit exarare) commemorat, et in his Schaibanitam quoque, sed nostrum Fehritam praeteriit, solummodo p. 558. a. obiter eum attingit, in vita Merwani. Iuat ex al Meidanii collectione prouerbiorum attexere locum, quo huius Dhachaki mentio fit. Prouerbiū est النبع يغرع نبعاً. Naba tundit, vel terebrat, Nabaam. (Naba lignum est nobile, vnde arcus fiunt) cuius sententia conuenit cum latino mulus mulum fricat, item gladius alter alterum in vagina retinet. Hoc prouerbiū sic exponit Meidanius:

النبع شجر الجبل وهو من اكرم العبدان وهذا المثل يروي لزياد قاله في نفسه وفي معاوية وذلك ان زياد

كان علي البصرة وكان المغيرة بن شعبة علي الكوفة فتوفي بها فخاف نزياد ان يولي مكانة عباد بن عامر وكان نزياد لذلك كارهها فكتب اليه معاوية يخبره بوفاة المغيرة ويشير اليه بتولية الضحاك بن قيس مكانه فظن له معاوية فكتب اليه فهتت كتابك فليفرح مروحك ابا المغيرة لسنا نستعمل ابن عامر علي الكوفة وقد ضمنتها اليك مع البصرة فلما ورد علي نزياد كتابه قال النبع يفرع بعضه بعضا فذهبت كلمتها مثلين قوله Parco chartae, quo minus latine haec reddam. Volo item arabicae literaturae studiosis esse quaedam, in quibus latine reddendis periculum faciant.

17. 9. Cara commemorat Abulfeda in A. M. ad Ann. 664. (1265.) his verbis : ذكر قتل اهل قارا ونهبهم وفي هذه السنة عند توجه الملك الطاهر من دمشق لملتنقي عساكره العائدة من غزو بلاد سويس لما نزل علي قارا بين دمشق وحمص امر بنهب اهلها ونهب ديارهم فنهبوا وقتل منهم جماعة لانهم كانوا نصاري وكانوا يسرقون المسلمين ويبيعونهم بالخفية من الفرنج واخذت صبياتهم صباييك وتربوا بين التتر في الديار المصرية فصار منهم اجناد وامراء.

18. ult. Abadzitae, aut Abadhitaе, aut Ebadhitaе, qui sint, non penitus cognitum perspectumque habeo. Hoc noui, sic appellari sectam aliquam Sunniticam, de Abdallah filio Ebadhi sic dictam. Quando autem conditor ille suae sectae vixerit, et quibus in scitis a reliquo Sunnitarum grege discesserit, haud teneo. Ut ante Ibn Cotaibah et ante Ibn Doridum ille rebus humanis excesserit, necesse est. meminerunt enim eius illi duo auctores, quorum ille A. 276. (889.) hic anno 320. (932.) viuere desit, quin et ante Sajjedum poetam, qui anno 179. (796.) decessit. Et illius quidem, Ibn Cotaibae, verba, ex illo capite libri, Khetab ol Maarefi inscripti, quo capite de Sectis et religione Muhammedana exortis agit, haec sunt. الاباضية من الخوارج ينسبون الي عبد الله بن اباض وهو من بني مرة بن عبيد من بني تميم رهط الاحنف بن قيس. Rafedhis, seu sectatoribus Alii et duodecim Imamorum, aduersos esse Ebadhitas, ideoque etiam Drufis et Ismaeliris, constat e loco Rihani l Albabi. لغى السيد ابنة الفحاة بن عمرو بن قطري بن الفحاة التميمية وانشدها من شعرة فاعجب كل واحد منها صاحبه فخطبها فقالت كيف ونحن علي ظهر الطريق قال يكون كذكاح ام خارجة فضحككت وقالت ننظر في هذا وعلي ذلك فمن انت قال ان

ان تساليني بقومي تسالي رجلا بذروة العز من اجيان يمن

ثم الولاء الذي ارجو النجاة به يوم الغيامة للهاري ابي الحسن

قالت عرفتكم ولا شي اعجب من هذا بيان وتمييزه ورافضي واباضية كيف
يكنتم قال يحسن رأيكم ونسخو نفسكم ولا يذكر احدنا سلفا ولا مذهبا
قالت افليس الترويج انا اعلن انكشف معه المستور وظهرت خفيات الامور
قال فانا اعرض عليك اخري قالت ماهي قال المنفعة التي لم يعلم بها احد
قالت تلك اخت الرناء قال اعينك بالله ان تكفري بالقران بعد الايمان
قالت وكيف ذلك قال قال الله عز وجل فما استمتعتم به منهن فاتوهن
اجورهن فريضة ولا جناح عليكم فيما تراضينتم به من بعد الفريضة فقالت
استخير الله واقلدك ففعلت وانصرفت معه فبات معرسا بها

Dignam habui hanc narratiunculam, de coniugio inter par dissimillimum contracto, cuiusmodi illa fere fuere, si quae tempore celeberrimae illius Ligae in Gallia inter Hugenottos et Ligistas coaluere. Mirifica ratio coniugii contrahendi, vnde et coniuges diuersis religionibus dediti, discant, qua concordia societatem colere coniugalem, salua sententiarum de rebus diuinis diuersitate, oporteat, et hodie tam acriter et tam salubriter pro Tolerantia, quam vsurpant, certantes intelligant, in barbaris etiam fuisse, qui a sola magistra docti ratione sana deprehenderint, sententiarum de sacris discrepantiam internecinis odiis et caedibus ciuilibus dignam non esse. Fabula haec est. Incidebat os Sajjed [est poeta Arabicus, qui obiit A. 179. Chr. 796. de quo v. Abulfedae A. M. hoc anno.] in filiam al Fagjati, filii Amrui, filii Corhorrii, filii al Fagjati, tribulem Tamimitarum, eique nonnulla suorum carminum recitabat. quo factum vt alter alterum admirari eiusque delectari consuetudine inciperet; et poeta denique mulieri conditionem vxoriam offerret. Illa cau- fari dedecus loci, et mirari media in via, in ipso itineris cursu, oblatum matrimonium. Poeta vero negare ignominiae quicquam in ea festinatione esse; coniugia eiusmodi deprope- rata exemplo non carere. Suum illi futurum esse simile, quod Omm Charegjat inisset. Qua ora- tione ad risum commota foemina, de hoc quidem, ait, videbimus. Sed ecquis tu es? Tum poeta.

De stirpe mea si tu me interrogas, de viro interrogas, in culmine gloriae constituto, in clarissimis Iemanae. (Hoc est, sum nobilis Iemanita.)

De religione autem, patronum, per cuius intercessionem impetrandam salutem in illo die resurrectionis confido, delegi mihi illum veritatis magistrum, patrem al Hafani. (h. e. sum Schiita, seu Sectae Alii deditus.)

Ibi mulier, intelligo, ait; sed res nulla mihi videtur mirabilior, quam coniugium Iemanitae cum Tamimitide, et Rafedhitae (seu Schiitae) cum Aba- dhuide. [Mirum nil est, hanc foeminam, quae esset Tamimitis, additam fuisse sectae, cuius conditor item esset Tamimita. Vt alius in rebus, ita in sacris quoque, homines saepe partium studio ducuntur. Neque rursus mirum est Arabas, ex Arabia felici oriundos, cuiusmodi poeta hic erat, infectos fuisse Arabibus e Syria vel

vel Mesopotamia oriundis, quo Kaistae pertinent, et cum his illa foemina. Kaistatarum et Iemanitarum ciuilia bella ista aetate non minus luctuosa neque minus clara sunt, quam Welforum et Waibelingorum, aut si quae alia alias fuere.) Quomodo coalescent tam disparia? Respondebat poeta. Operam da ut recte sapias, et utere erga me indulgentia atque liberalitate quadam animi et sententiarum. Neuter nostrum erga alterum, neque genus suum, neque partes sententiasque suas de rebus diuinis commemorato. (Et sic fiet ut pacatum et iucundum coniugium percolamus, aetatemque in concordiae suauitate degamus.) Tu vero nescis, respondit foemina, contracto professo matrimonio, denudari animorum penetralia, et rerum occulta ulcera patefcere? Aliam itaque ego tibi, ait poeta, conditionem offero. Ecquamnam illam? foemina, *المنمة* ait poeta. [h. e. temporarium et clandestinum coniugium, quod statim, ut cuique expedit, aut liber, dissolui potest. *Un Mariage de conscience.*] Ea vero soror germana est fornicationis, ait foemina. Hercule, ait poeta; absit per Deum immortalem, ut tu, quae in al Corani verba iuraueris, eius auctoritatem nunc eiures. Egone eiurem? ait foemina; qui id fiat? Sic praecipit Deus immortalis (id est leguntur in al Corano haec verba:) (sic occurrebat poeta) *فباستئذنتهم* — quibus verbis auditis foemina sibi satisfactum professa, sequar itaque, ait, partem meliorem, a Deo imperatam, et in fidem tuam me dedo. Sic comitem se viae dabat poetae, qui illa ipsa statim nocte nuptias cum ea celebrauit. Haftenus autor ille. Addo adhuc locum Onirocritae arabici, quem Vattierus gallicum fecit, cuius haec sunt verba p. 138. *Que dites-vous, dis je, de la secte Ebadienne? Ce sont des Juifs, repondit il. Et de la Bahistenne? Ce sont aussi des Juifs, dit il, et la Raphidite etc.*

19. 5. *كسروان* commemorat Abulfeda in A. M. ad A. 705. (1305.) ubi sic ait: وفيها سار جبال الدين اقوش الاقزم بعسكر دمشق وغيرها من عساكر الشام التي جبل الكسروان صخرة (sic) الروافض كانوا مارقين من الدين فاحاطت العساكر الاسلامية بتلك الجبال المنيعه وترجلوا عن خيولهم وصعدوا في تلك الجبال من كل الجهات واسروا وقتلوا من بها من الدرزية والكسروان (sic) وغيرهم من المارقين وتظهرت تلك الجبال منهم وهي جبال شاهقة بين دمشق وطرابلس وامنت الطرف بعد ذلك فانهم كانوا يقطعون الطريق ويتخطفون المسلمين ويبيعونهم للكنفر.

21. 13. Atschareb commemorat Abulfeda in Ann. M. ad A. 504 (1110.) his verbis. وفيها سار صاحب انطاكية مع من اجتمع اليه من الفرنج التي الاثارب وهو بالقرب من حلب وحصره ودام القتال بينهم ثم ملكوه بالسيف وقتلوا من اهلها الف رجل واسروا الباقين ثم ساروا الي نهر دنة فملكوها بالسيف وجري

وجري لهم كما جري لاهل الاثارب ثم سار الفرنج الي منبج وبالس.

22. 1. Cures item commemorat Abulfeda A. M. anno 546. (1151.) in enumeratione locorum, quos Nuroddin occupauit, adempto Goffelino a se capto. Quia insignis ille casus Goffelini est, et loca Syriae complura minora ibi nominantur, iuuat totum describere. ثم دخلت سنة ست وأربعين وخمماية ذكر هزيمة نور الدين من جوسلين ثم أسر جوسلين. كان جوسلين من اعظم فرسان الفرنج قد جمع بين الشجاعة وجودة الرأي وكان نور الدين قد عزم علي قصد بلاده فجمع جوسلين الفرنج فاكثروا سار نحو نور الدين فالتقوا وانهرم المسلمون واسروا وقتل منهم جمع كثير وكان من جملة من أسر السلاح دار ومعه سلاح نور الدين فارسه جوسلين الي مسعود بن قليج ارسلان صاحب قونية واقسرا وقال هذا سلاح نروج ابنتك وساتيك بعدها بما هو اعظم منها فعظم علي نور الدين فهجر ارسلان واقتكر في امر جوسلين وجمع التركمان وبذل لهم الوعود ان ظفر به اما بامساك او يقتل فاتفق ان جوسلين طلع الي الصيد فكبسوه التركمان وامسكوه فبذل لهم ميلا فاجابوه الي اطلاقه فسار بعض التركمان واعلم ابا بكر ابن الداية نايب نور الدين بحلب فارسل عسكرا كبسوا التركمان الذين عندهم جوسلين واحضروه الي نور الدين اسيرا وكان أسر جوسلين من اعظم الفتوح واصيبت النصرانية كافة باسره ولما أسر سار نور الدين الي بلاد جوسلين وقلاعه فملكها وهي قل بلش وعينتاب ودلوك وعزاز وتل خالد وقورس والراوندان وبرج الرصاص وحصن البارة وكفر سون وكفر لاثا ومرعش ونهر الجوز وغير ذلك في مدة يسيرة.

27. 1. De جوسية haec haber idem ad A. 692. (1296.) ثم سار الملك العادل من دمشق الى جهة حص وسار على البرية منتصدا ووصل الى حص وقدم الى جوسية وهي قرية على نهر بعلبك من حص وكانت خرابا فاشترها وعمرها فوصل اليها ورائها ثم عاد الى دمشق ad An. 716. (1316.)

27. 2. Idem meminit *Castali* ad A. 712. (1312) describens iter a *Salamiah* ad *Rahabah*. فسرنا من سلبية — الى الغسل ثم الى قديم ثم الى عرض ثم الى قباب ثم الى الرحبة.

27. 4. *Sowaida* et *Sowaidia* diuersae sunt vrbes. *Sowaidiah*, de qua noster hic agit, est Seleucia ad Orontem, sed *Sowaida*, est vrbs Mesopotamiae, ultra Euphratem, in agro Amideno, quod, vt ex aliis annalium Moslemicorum locis patet, ita inprimis ex illo, vbi (ad A. 631. (1233.) sic ait. وقطع الغرات (e Cyrrhestanica scil.) ورجل السلطان سويدا من بلد آمد et paulo post وسار الى السويدا.

27. antep. جسر *pons* vel *zeugma* nomen vrbis est in postremo articulo huius tabulae.

28. Sine dubio appellata est haec arx ex aliquo ducum Nuroddini, Nagjmoddino nescio quo.

29. تغارب non significat, est vicina, sed, accedit ad eius magnitudinem, vel amplitudinem et reliquas rationes. Tamen videtur versus 12 alteram istam significationem suadere et suggerere. Sed permutauit ille auctor, quisquis est, vocabula تغارب et تغرب quae diuersarum sunt significationum. v. paulo post p. 30. 13.

30. 3. f. leg. والشجرة (per غ Gain) et solitudo, *ēgnitā*, vacuitas ab incolis, *ambit eam vnaque*.

30. 7. Quia noster auctor hanc expeditionem in Annalibus enarrat pluribus, eaque narratio plena est notitiarum geographicarum, vnde situs locorum, qui sunt in isto tractu, confiniis puta Ciliciae atque Syriae, discatur, e re studiosorum geographiae vereris fore iudico, me operam illius loci exscribendi suscipere. Sic itaque ait. ثم دخلت

سنة خمس عشرة وسبعماية (Chr. 1315.) ذكر فتوح ملطية. في هذه السنة في يوم الاحد الثاني والعشرين من المحرم فتحت ملطية وسبب ذلك ان المسلمين الذين كانوا بها اختلطوا بالنصارى حتي انهم تزوجوا الرجل النصراني بالمسلمة وكانوا يعدون الاقامة بالتتر ويعرفونهم باخبار المسلمين وكانت الاجناد والرجالة الذين بالحصون مثل قلعة الروم وبهسنا وكختا وكركر وغيرها ينقطعون عن الاشارة علي بلاد العدو مثل بلاد الروم وغيرها وكانت طريقهم في غالب الاوقات تكون قريب ملطية فانفق ان اهل ملطية ظفروا ببعض الغيامة المذكورين فاسروهم وقتلوا جماعة من المسلمين فلما جرى ذلك ارسل السلطان عسكريا ضخما من الديار المصرية مع الامير سيف الدين بكتمر الابوبكري ومع سيف الدين قلي وسيف الدين اول تمر فساروا الي دمشق ورسم السلطان لجميع عساكر الشام بالمسير معهم وجعل مقدما علي الكل الامير سيف الدين تنكر الناصري نايب السلطنة بدمشق وتقدمت مراسيم السلطان الي اولا بان اجهبز عسكري حماة صاحبنتهم وبان اقيم انا بفردى بحماة ثم راي المصلحة بتوجهي بعسكري حماة فتوجهت انا والعساكر المذكورة ودخلنا الي حلب في يوم الخميس والجمعة ثالث عشر المحرم لكثرة العساكر فانجرت بيومين ثم سرنا من حلب الي عين تاب ثم الي نهر مرزبان ثم الي نهر الامرق وعبرنا علي قنطرة عليه رومية معبولة بالحجر النخيت لم اشاهد مثلها في سعتها وسرنا وجعلنا حصن منصور يميننا وصار منا في جهة الشمال ووصلنا الي ذيل الجبل ونزلنا عند خان هناك يقال له خان قمر الدين وعبرنا الدربند ويسمى ذلك الدربند بلغة اهل تلك البلاد بند طحج درا (بضم الطاء المهملة والجييم وسكون الغاف وفتح الدال والراء المهملتين ثم الف) وبقي العسكري ينحدر في الدربند يمينين ولينتين لضيقه وحرجه ثم سرنا الي نربطره وهي مدينة صغيرة خراب ثم نزلنا علي ملطية بكرة الاحد المذكور (اعني ثاني عشرين المحرم الموافق لسابع عشرين

نيسان وطلبت العساكر مينة وميسرة واحرقنا بها وفي حال الوقت خرج
الحاكم فيها etc.

omitto haec latine interpretari, quia spero futurum aliquando, me adhuc superstiti, ut altera quoque pars interpretationis nostrae latinae horum Annalium consequatur illam priorem, quae fatum experta est paulo inclementius.

31. 8. طائفة من الروم *est secta quaedam Christiana, Romani*, (hoc est more nostro loquendi, *Graeci*,) *ritus*.

31. 10. [من جهة] *praestabat جملة من accenset eam Syriae*. Quicquid tamen est de lectione vulgata, si proba est, reddit eandem sententiam.

32. 2. Post v. الكنيسة videtur v. السوء excidisse. quod colligitur ex huius paginae versu 11.

77. 8. مستطرفا videtur significare *finitima*, posita بالطرف *in limite* Arabiae. v. p. 89. 2. et 90. 5.

78. 1. [تلي] *vergunt versus, spectant ad, sunt e regione*.

79. 7. Praestat في addi, item versu penult. وكانت legi. Nam دار est generis foemini.

83. 7. Iuvat ex Annalibus Nostri locum hac de re exponentem proponere, qui hic est. ثم دخلت سنة اربع وستين وستماية (1266) نكر فتوح صفد وغيرها. وفي هذه السنة خرج السلطان الملك الظاهر بعساكره المتوافرة من الديار المصرية وسار الي الشام وجهر عسكرا الي ساحل طرابلس وفتحوا الغلبات وحلبا وعرقا ونزل الملك الظاهر علي صفد ثامن شعبان وضايغها بالزحف والأت الحصار وقدم اليه وهو علي صفد الملك المنصور صاحب حماة ولاصف الجند القلعة واكثر القتل والجراح في المسلمين وفتحها في التاسع عشر شعبان المذكور بالامان ثم قتل أهلها عن آخرهم.

84. 7. Post وهي deesse videtur الآن *nunc*.

85. 10. كفر *potest etiam reddi pro impiis, a veritate auitae religionis alienis, sceleratis, sacrilegis, habuit atque declarauit.*

86. 10. Verborum obscurorum *مع الطول* sententia videtur haec esse, *et subinde sarciebatur vel restaurabatur, si quid strucluratum scil. in ruinas iret.*

86. pen. قمامة est locus, quo purgamenta coniciuntur. Sic appellant Muhammedani, ludibrii ergo, contemptusque demonstrandi, ecclesias a Christianis super monumentis suorum martyrum extructas, velut loca abominabilia; quemadmodum graeci vniuersae ecclesias omnes *τάφες sepulcra* appellabant. De quo dixi ad Libanium.

89. 9. مشمش est malum Armenum. v. Olearii Reisen p. 425. vbi *Apricosen* aut *Morellen* sic appellari ait.

vlt. De *Giassaro volatore* v. Abulfeda A. M. anno 8. et Gagnier vie de Mahomet T. II. p. 92. sq.

91. 11. نريزا leg. esse, non نريزا, evincit constans ratio sic exarandi, quae in *Analibus Moslemicis* a me deprehensa est, vbi saepe mentio eius fit.

95. 6. Nescio ad Cadmumne hoc redeat, factorem quasi omnis graecae sapientiae, adhaerendis in Graeciam e Phoenicia literarum formis, an designet scholam quandam philosophicam Tyri constabilitam saeculo Theodosiaco.

98. Locus Abulfedae in fine annotationis 101. designatus hic est. *قبرن الملک الافضل من مصر وسار الي دمشق وبلغ الملک العادل مسيره الي دمشق فترك علي حصار ماريين ولده الملک الكامل وسار العادل وسبق الافضل ودخل دمشق قبل نزول الافضل عليها بيومين فترك الافضل علي دمشق ثالث شعبان من هذه السنة (595) ونحرف من الغد علي البلاد وجري بينهم قتال وهجم بعض عسكره المدينة حتي وصل الي باب البزيد ولم يبدعهم العسكر فتكاثروا صاحب الملک العادل واخرجوهم من البلاد ثم تخالد العسكر فتناحر الافضل الي نيلي عتبة الكسوة.*

108 8. Abulfeda in Annalibus ad A. 519. (1115.) haec habet; وفيها استولي الفرنج علي رمنية وكانت لطغتكين ايضا ثم سار طغتكين من دمشق واسترجعها وقتل من بها من الفرنج.

109. 4. Ad confirmandam meam de vocabulo الهروي cum altero vocabulo الهروي permutando suspicionem facit locus Herbeloti pag. 933. e quo constat hoc etiam, pro الزيارات leg. الزيارات أو περιόδους, obitones, et visitationes locorum sacrorum, et hunc Haravitam fuisse celebrem Perihegetam. Verba Bartholomaei haec sunt. Ziarat Al Scham. Le Voyage ou le pelerinage de Damas et de la Syrie. C'est le titre d'un livre qui a pour auteur Ali Ben Abi Becr al Heravi natif de la ville de Herat en Khorassan.

122. 3. أسواق sunt porticus mercatorum, Bazzari in Turcia dictae, nostris Hallen, quamquam hodie apud nos Saxonas quidem defierunt, sed in Belgio adhuc supersunt. Multis egit de illis Bazzaris Leunclavius in Pandecte Turcico, et alii qui res Turcicas attigere.

125. 7. Meminit huius Mansuri Ibn Doreid in Ketab al Eschtecaki, his verbis: ومنهم (من بني ربيعة بن عامر) منصور بن جعونة كان شريفا بالشم سيدا.

126 7. Hanc expugnationem, quae euenit Ann. 691. (1292.) pluibus enarrat Abulfeda in Annalibus ad istum annum: qui ipse rei gestae se interfuisset tentatur. omitto locum, quia geographiarum notitiarum non multum tenet.

129. 9. De hoc al Manazio sic tradit Abulfeda in Annalibus ad An. 437. (1046.) وفيها توفي احمد بن يوسف المنازي وزير لابي نصر احمد بن مروان الكردي صاحب ديار بكر وترسل الي القسطنطينية وكان من اعيان الفضلاء والشعراء وجميع المنازي المذكور كتبها كثيرة وأوقفها علي جامع ميفارقين وجامع آمد وهي الي من قريب كانت موجودة بخراين الجامعين وكان قد اجتاز في بعض أسفاره بوادي براجا فاعجبه حسنه فقال فيه

وقانا

وقانا لفحة الرضاء وان وقاه مضاعف النيت العيم
 فلنا دوحه فكني علينا حنو المرضعات علي العظيم
 وارشفنا علي ظماء نزالا الذمن المدابة للنديم
 قروع حصاه حالية العذاري فتلمس جانب العقد النظيم
 والمنازي منسوب الي منازر جهر مدينة عند خرزبرت وهي غير منازر كرك
 من اعمال اخلاط.

135. Veram esse lectionem كفرنبا colligo, primum ex eo, quod olim oraculum Mopfi ibi fuit, qui pro propheta fuit inter suos habitus, deinde ex paritate nominis alicuius oppidi apud Halebum, قرنبيا de quo Abulfeda ad An. 658. sic tradit. ووصلت التتر الي حلب في اواخر هذه السنة وملكوها واخرجوا اهلها الي قرنبيا واسماها مقر الانبياء فسمها العامة قرنبيا.

136. 12. f. leg. ولا يظهر Hesu Chamus non potest e Tall Chamdun conspici, tametsi hae arces inter se sunt propinquae. Nam alias علي nil significaret.

147. 2. فهر الشريعة quo nomine Iordanes ab Arabibus appellatur, fert duplicem significationem. 1) fluuius legis, quia lex diuina ad eum fluuium Israelitis est promulgata. 2) fluuius aquationis, ad quem potandi ergo pecora aguntur.

148. 4. قصير significat paruum castellum. Meminit eius Abulfeda ad An. 544. وفيها توفي معين الدين اشرنايب صاحب دمشق وهو (1149.) his verbis; الذي كان اليه الحكم فيها واليه ينسب قصير معين الدين الذي في الغور. Item ad An. 627. (1229) vbi narrat al Afchrafum ademisse al Amgiado Baalbecum, et in eius locum dedisse alia quaedam oppida. وعوضه الماكي الاشرف عنها الزيداني. وقصير دمشق الذي هو شماليها ومواقع اخر.

150. vlt. جوسية sic describit Abulfeda in Annalibus ad Annum 695. (1295.) سار الملك العادل من دمشق الي جهة حص وسار علي البرية متصيدا ووصل

ووصل الي حصص وقدم الي جوسية وهي قرية علي درب بعلبك من حصص
فيها: *memorat etiam ad Ann. 716. his verbis:* وكانت خرابا فاشترأها وعمرها
تراءفت الامطار فحصلت سيول عظيمة في بلاد حلب وحماة وحصص وغرق اهل
ضبعة من بلاد حصص مما يلي جهة جوسية.

157. 6. Huius loci ad p. 161. 10. interpretatio latina a me profecta est, cum
schedae cl. Koehleri ad manus non essent, operaeque sustineri non possent, chartas fla-
gitantes.

156. 8. Commemorat cl. Koehler carmen al Motanabbii, quo lacum Tiberiadis
laudat. Quod carmen hac oblata occasione totum hic producā. Referunt enim est
locis grauitus, et nobili poeta dignis. Conscriptum est in laudem Alii, filii Ibrahimi,
Tenuchitae, viri Arabis inter suos potentis.

احق عاف بدمعك الهم احث شي عهدا بها القدم
فانما الناس بالملوك ولا يفلاح عرب ملوكها عجم
لا ادب عندهم ولا حسب ولا عهود لهم ولا ندم
لكل ارض وطبتها ام ترعي بعبد كانهم غنم
5 اني وان كنت حاسدي فما انكر اني عقوبة لهم
وكيف لا يحسد امرؤ علي له علي كل هامة قدم
يهابة ابساء الرجال به ويتقي حد سيفه اليهم
كفاني الذم انني رجل اكرم مال ملكته الكرم
يجني الغنا لليام لن عقلوا ما ليس يجني عليهم العدم
10 هم لاموالهم ولسن لهم والعار يبغي والجرح يلتميم
من طلب السجد فليكن كعلي يهب الالف وهن مبتسم
ويطعن الخيل كل نافذة ليس لها من وحايها الم
ويعرف الامر قبل موقعه فما له بعد فعله ندم
والامر والنهي والслаهب والبيض له والعبيد والاحشم
15 والسطوات التي سمعت بها تكاد منها الجبال تنقصم
يرعيك

- يريكك سماع فيه استماع الي الداعي وفيه عن الخنا صم
 يريكك من خلقه غرايه في صجده كيف تخلق النسم
 ملت الي من يكان بينك ان كنتما السايلين ينقسم
 من بعد ما صيغ من مواهبه لمن احب الشنوف والخدم
 20 ما بذلت ما به يجون يد ولا تهدي لما يقول قم
 بنو العفري محطة لاسد الاسد ولكن رماحها الاجم
 قوم بلوغ الغلام عندهم طعن نكور الكما لا الحلم
 انا تولوا عداوة كشفوا وان تولوا صنيعه كنتموا
 تظن من فغذك اعتداسهم انهم انعموا وما علموا
 25 ان ابرقوا فالحثوف حاضرة ان نطقوا فالصواب والحكم
 ان حلقوا بالغوس واجتهدوا فقول لهم خاب سايلي النسم
 او مركبوا الخيل غير مسرجة فان افخادهم لها حزم
 ان شاهدوا الحرب لاحقا اخذوا من مهاج الدارعين ما احتكموا
 تشرف اعراضهم وواجههم كانها في نفوسهم شيم
 30 لولاك لم اترك البكير والغور وفي مواها شيم
 الموج مثل الفحول مزبدة تهدر فيها وما فيها قطم
 والطير فوق الكباب تحسبها فرسان بلغ تخونها الاجم
 كانها والرياح تضربها جيشا وغا هانم ومهزوم
 كانها في نهامها قبر حف به من جنانها ظلم
 35 ناعمة الجسم لا عظام لها لها بنات وما لها رحم
 يبقر عنهن بطنها ابداء وما تشكي وما تسيل دم
 تغنت الطير في جوانبها وجادت الروض لها الديم
 فهي كالبويرة مطوقة جرد عنها غشاوها الادم
 يشينها جربها علي بلد يشينه الاعياء والقرم
 40 ابا الحسين استمع فمدحك في الفعل قبل الكلام منتظم

وقد توالي العهد منه لكم وجاءت المطرة التي تسم
أبيدكم من صروف دهركم فانه في الكرام منهم.

- Si quid vsquam obsolescens est tuis dignum lacrimis, dignissimae iis sunt sollicitudines, quibus aliud nihil est recentius, quam ipsa vetustas.
- Aestimantur nempe homines e suis regibus, neque prospera vtuntur fortuna, ulloue loco habendi sunt Arabes, quorum reges sunt barbari,
- Quibus nullae sunt literae, nulla nobilitas neque generis, neque famae. nulla fides pactorum, nulla clientelarum.
- Quamcunque calcaui terram, parebat ea pastori seruo, quasi grex quidam ouium.
- 5 Tametsi probris insector meos inimicos, nil tamen me poenitet, quod ipsis aegre facio.
- Ecqui fiat tandem quoque, vt ille inuidia careat, cuius pes capita neminis non calcat? Quem metuunt etiam familiarissimi, et cuius cauent mucronem gladii fortissimi quique. Satis mihi munimenti aduersus reprehensionem est hoc, quod ille sum, cuius exquisitissima pars opum sit liberalitas.
- Degeneres si saperent, parerent sibi diuitiis id, quod inopia parere nequit.
- 10 Seruiunt suis diuitiis, non diuitiae ipsis manet ignominia, tametsi vulnus coalescit. Gloriam qui quaerit, is Alio similis studeat fieri, largienti millenos numos, cum hilari risu.
- Et infligit equitibus plagas tam altas, vt earum celeritas dolorem excludat. Tener rem antequam euenit, neque facti ducitur poenitentia.
- Ius imperandi et vetandi, hastaeque et gladii in eius potestate sunt, mancipia item et clientes.
- 15 Impetus eius, quorum fama peruagata est, facile possint ipsas rupes findere. Praebet tibi vacivam aurem eam, quae patet vociferationi auxilium poscentis, et furda est obscenitati sermonis.
- Creator eius tibi monstrat mirabilia sua in eius gloria, quomodo condantur animae. Verti me ad eum, qui paene possit inter vos duos diuisus alternare, si eum interrogetis.
- Posteaquam fusae sunt ex eius muneribus inaures et armillae illi, quam amo.
- 20 Nulla manus erogat id, quod eius; nullum os viam inuenit ad id pronuntiandum, quod eius os pronunciat.
- Banu l Afarna sunt lustrum leonis omnium leonum fortissimi, sed hastae eorum sunt dumetum.
- Natio haec est ea, penes quam pubertas non ex pube, sed ex perfossione iugulorum virorum fortium censetur.
- Quum suscipiunt similitatem, apertam gerunt; sed beneficium si quod conferunt, dissimulant et celant.
- Pudor eorum in enumerandis et exprobrandis suis beneficiis, suspicionem tibi iniiciat, ipsos nescios beneficium tribuisse.

- 25 Cum fulminant, praesto est pestis; cum differunt, ius et fas.
 Ad ius iurandum per facerrima quaeque cum adiguntur, et vrgentur quanta maxima vi, tum iurant in hanc formulam: Ludat iusiurandum petitorum meum.
 Cum equitant in equis nudis, tum sunt ipsis sua femora frenorum loco.
 Cum praelio interfunt nudi, auferunt de cruore vitali cataphractorum quantum lubet.
 Ita nitent eorum famaeque et ora, ac si notae essent animorum.
- 30 Tu ni esses, non relinquerem lacum, cum al Gur sit tepidus, et aquas eius sint gelidae.
 Vndae, ad modum equorum admissariorum, spumant, murmurant, tametsi libidinis oestro carent.
 Aues super bullis undarum volitantes habeas pro equitibus nigrorum equorum, quos lora destituunt.
 Cum venti eum (lacum) verberant, est tanquam duo castra configentia, quorum alterum in fugam vertit, alterum vertitur.
 Nitore lunam refert vndique nigredine nemorum cinctam.
- 35 Mollis tactu est, quasi corpus, ossibus tamen caret; gaudet filiabus, tametsi vtero caret.
 Eruuntur hae ex eius visceribus nunquam non, neque tamen queritur, neque cruore manat.
 Per oras eius cantillant volueres, et imbres circumquaque hortos eius largiter irrigant.
 Quasi speculum aliquod orbiculare, cui detractum sit inuolucrum scorteum.
 Dedecori ei est hoc, quod per terrarum tractum fertur, quem incolae foedant nothi atque ignaui.
- 40 Audi, o Abu l'Hafan. carmine enim constricta est haec vestra praedicatio, testans illa, vos citius beneficia conferre, quam promittere.
 Iam saepius vobis venerunt huius laudis imbres alii ex aliis, nunc autem obruit vos nubes pluuia vim exarandi habens.
 Rogo deum ut a malignitate fortis vestrae tutos vos praestet. Est illa quidem in vitis egregiis suspecta.

Non possum ab hac carmine discedere, quin locos eius aliquos obscuriores annotati-
 vnculis illuminem.

Versus itaque primi sententia, contortius illa quidem et ad sophisticum acumen expressa, haec est. Sollicitudo, quae a longo iam tempore me angit et cruciat, de iniuriis, quas Chalifae Abbas fieri Bagdadi, flos Arabicae nobilitatis, a mancipiis suis Turcicis multas et indignas, nefandasque adeo, accipiunt et perferunt, tametsi vetusta est, ut obsolescere prae vetustate videatur, recens tamen animo meo semper est, eumque nunquam deserit, et nunquam non lacrymas ex oculis meis exprimit iustissimas. In alloquitur ipse semet. Si quid est aliud in numero rerum prae vetustate obsolescentium,

quod lacrymas tuas sibi iure maximo postulet, est sollicitudo, cuius recentissimum consuetudinis est vetustas. — Quae oratio! quam inepta, quam frigida, quam sophistica! Quas sibi praestigias confingit, quas ineptias comminiscitur morbus antitheta coaceruandi! Alludit ad morem, quo carmina Arabum scatent, ad obsoleta rudera amicorum absentium consistendi eaque lacrymis irrigandi, de quo alibi pluribus exposui. Opponit etiam inter se vetustatem atque nouitatem.

2. 3. 4. Insignis et grauis sententia, et locus hic totus est nobilis; e quo fortis viri, et celsi animi vis indignissimam sortem querentis et aegre ferentis expirat. Quisquis ludibria et vexationes, quas Chalifae Bagdadici ab immanitate Persarum et Turcarum suorum tolerarunt, monumentis auctorum traditas legit, non potest alienis incommodis non grauissime commoueri; non potest sibi a questibus, a suspiciis, a lacrymis adeo temperare. Tam sunt foedae, tam atroces iniuriae illatae, tam miserabilis, tam turpis est ignaui et imbecillitas accipientium.

5. Sententia videtur haec esse; tametsi meritis sum odia et insectationes eorum, qui fortunae meae inuident, carminibus, quae in eos aculeata edidi, non miror tamen, neque aegre adeo fero, quod eorum animos velut acer quidam stimulus vro, aut velut malum aliquod et implacabile vlcus rodo. nusquam non est poeta noster inimicorum suorum saeuus exagitator et sui puridus et intolerabilis iactator.

9. Significat inimicos suos, qui secum similitudines exercerent, et a se malis carminibus notati essent, erga se fuisse illiberales et sordidos, qui consulere suae famae, et vel laudes amplissimas mereri potuissent, modo voluissent opum suarum partem exiguam sibi, poetae, impertire. Largitate munificentiae laudes parari, sordibus opprobria. quare qui sapiant, eos liberalitati erga poetas vel maxime operam dare. (Locus a Theocrito in elegantissimo Hierone tractatus.) Per eam enim vel turpissimum alias et ignauissimum quemque, tamen inclarescere posse, cum clausa sit ad gloriam via pauperibus, licet alias fortissimis, et virtute praestantissimis, qui, quod dent, nil habeant, tametsi dandi animus non desit.

10. Sententia est. Vulnus corpori impressum tempore coalescit. famae autem vulnus, h. e. dedecus alicui adpersum, et per ora hominum aut per carmina poetarum sparsum, et ad feros posteros traditum, nunquam sanatur, h. e. infamia eiusmodi nunquam deletur, nunquam euanescit.

12. Locus est Thucydidis, hunc bene illustrans, in illa nobili Periclis oratione, ubi orator Atheniensis ad mortem pro patria fortiter oppetendam hortatur, demonstrando, mortis illud genus, quod dimicanti in aestu confictus contingit, cruciatu et sensu ipso adeo carere.

15. Celebrat poeta Alin, heroem suum, a multitudine et magnitudinis praeliorum ab eo gestorum, quorum sit tantus terror, et tanta fama, ut ipsae adeo rupes ab iis findantur.

17. Sententia est. In Ali deum edidisse exemplum hominis perfecti et absoluti numeris omnibus, e quo exemplo intelligatur, quid efficere deus summum in homine creando possit.

18. Mos est Arabicorum poetarum, vt cum pari amicorum praesentium, et idem iter agentium, se fingant colloquentes. Sententia est. Animi est Ali tam sibi praesentis; vt a duobus simul interrogatus, promte recteque respondeat. Vt Iulius Caesar fertur duobus, et pluribus etiam, commentariensibus simul ad calamum dictasse.

19. Videtur hic versus significare, illum Alin aurea munera vxori poetae misisse, a quibus illectus ille sit, vt ad comitatum Alis se conferret.

21. Banu 'l Afarna tribules illius Alis sunt. Ingreditur sic locum laudum illius tribus depraedicanarum. Fingit eos lustrum leonis esse, sed Alin esse illum leonem, et tribules eius, Banu 'l Afarna, ita illum septum habere tutumque, suis hastis humi fixis, vt leo septus sit arundineti suo.

26. Significat illos tribules non pati, se vlla vi ad iurandum cogi, sed simplici et abrupta oratione, aut affirmare, aut negare. Erant ergo similes Quakerorum. Dictio *ludat*, vel *frustretur*, *petitorem meum iurandum*, significat: ego nolo iurare. Falletur spe quisquis hoc a me aut exspectat, aut postulat.

28. In *لا حياء* videtur vitium esse. Sententia postulat, *nudi*, h. e. non armati. quod expressi in latinis. *حفاة* aut *عراة*.

30. significat, se, antequam ad comitatum Alis veniret, versatum esse circa Tiberiadem. Et sic ingreditur locum enarrandarum amoenitatum illius regionis, quae est circa Tiberiadem, et praesertim lacus, atque thermarum, quae ibi sunt.

31. *هــدر* inprimis de barritu equorum vsurpatur libidinis oestro percitorum. Sententia ad speciem ingeniosa, sed ad veritatem frigida et sophistica.

31. *خان الاحام الفارس* *destituit frenum equitem* tum, cum rumpitur inter equitandum, vt infessor equum regere amplius nequeat. Quo fit vt equus liber et sui iuris factus, effusum et indomitum procurrat.

34. *في نهاريها* *in die suo*, h. e. in luce, puritate et limpiditate sua. Copulat lunam cum die, quae sunt disiuncta. Paret poetam antithetis ludere.

35. 36. Ingenium video, et admiror etiam; sed veritatem, et castigatam a sano iudicio orationem desidero. *Filiae lacus pisces sunt*, quod facile intellectu est, et cuius patet.

39. Queritur obsitam et refertam esse Palaestinam colluuię incolarum Turcicorum, a quibus extrusi et deleti quasi sint Arabes, aborigines, soli antiqui et veri domini horum finium.

40. Laudat Alin et gentiles eius, quod beneficia citius impertiant, quam promittant. Ipsos ait sibi laudum corollas nectere praestandis beneficiis, omissis promissionum praestigiis.

41. Alii quoque poetae vos ante meam aetatem laudarunt, sed leviter, parce et ieiune. Mea vero, quae nunc ad vos venit, praedicatio voces omnium superiorum obruit et delet.

Sufficiant haec pauca et subitaria ad illud Motanabbii carmen, et ad ipsam Abilfedeam Syriae tabulam. Iam dudum enim a libellis meis Arabicis absum, neque nunc vacat huius veluti domus, cuius hospes nunc sum, olim eram familiaris, angulos omnes perreptare et peruestigare. Haec ipsa pauca et leuia, non quod magni facerem aut valde necessaria putarem, (et poteram, alio tempore, animo magis libero, et huic vni rei dedito, copiosiora et exquisitiora afferre) sed in gratiam solummmodo cl. Koehleri effudi; ne studium eius destituere et amicam inuitationem repudiare viderer. Quod autem operae chartas adhuc plures poscunt, neque certus chartarum modus, quem excedere fas non sit, a Cl. huius operis auctore mihi imperatus est, non alienum a re praesente duxi, ex aduersariis dudum abditis et neglectis eruere libellum multis ante annis conscriptum, cuius argumentum ipse docebit titulus. Conscripserat est priuatis scholis, non luci publicae, ea aetate, qua latinitatis eram et imperitior, quam nunc sum, (tamen bene memini dictionem meam latinam, qua nunc vtor, praesertim festinans, a bona et probabili multum abesse,) et foedum in modum negligens. Verum non vacat nunc has maculas e libello meo eluere, neque ieiunitatem eius pascere, lapsusue, quos nullus dubito et crebros et turpes esse, corrigere. Iacta ergo esto alea. In aequitate lectorum acquiescam, quos iuuenilem levitatem schediasmati huic nimis alte impressam, argumenti probabilitati condonatuos confido.

PRODIDAGMATA

AD HAGJI CHALIFAE LIBRVM MEMORIALEM

RERV A MVHAMMEDANIS GESTARVM

EXHIBENTIA INTRODVCTIONEM GENERALEM IN HISTORIAM SIC DICTAM ORIENTALEM.

Antequam accedamus ad studium historiae, vulgo orientalis dictae, sed quam appellari Muhammedanam malim, quia res tradit a Mahummedanis, non in oriente tantum, sed etiam in Europa et Africa gestas, tria rerum capita nobis exponenda et diligenter cognoscenda sunt. Gentes nimirum, illae, dynastiaeque, quarum gestas illa res et casus recenset. deinde terrae, in quibus, quae hic narrantur, acciderunt. Auctores tandem, e quorum maxime scriptis harum rerum notitiam, tanquam e fontibus, optimam et purissimam haurimus.

Gentes itaque, quarum fata exponit historia Moslemica, vel quod idem est Muhammedana, sunt hae maxime quinque. Arabes, nostris Christianis Saraceni vulgo dicti; dein Persae; Turcae porro et Turcomani; inde Mogolo-Tatari, quos quamvis ab eadem cum Turcis origine deriuent scriptores orientales, et communi omnes nomine Atrak seu Turcos citent, maluimus tamen, studio distinctae rerum expositionis, separare. *) Quinto tandem loco Barbari et Mauritani.

De Arabibus parum referunt ipsi scriptores Arabici. Vetus eorum historia prorsus iacet in puteo; illam puto, quae temporum Muhammede antiquiorum casus exhibet. Ideoque nihil de hac monebimus hic quidem loci; cum quod nimis intricatus et inexplicabilis hic quasi glomus est, quem non nisi gladio saepe soluas; tum quod peculiari eam libello sum persecutus, in quo vetustorum apud Arabas regnorum spectandam proponere faciem, et quid eorum reges, tam Syri, quam Chaldaei, tempore Christi inter et Muhammedum medio fecerint, et quae bella gentes eorum singulae inter se gesserint, declarare certisque temporum metis alligare laboraui. Illa quoque historia, quae Arabum Muhammedanorum res in ipsorum peninsula gestas, regno vasto, et quod putem nostram Germaniam magnitudine aequare, perhibet, illa vetere non minus ieiuna et obscura est. Ausim pene dicere, eum, qui res ab Arabibus Muhammedanis in ista peninsula gestas scribere, si forte, tenet, multo pauciora monumenta reperturum fore historica, quam ego de illis veteribus et sic dictis paganis Arabibus collegi. Quinam principes possederint al Bahrain, et Ommanam, et Arabiam felicem, et Petraeam, pauci et rarissime memorant; aut si memorant, tam discerpunt res, tam attingunt superficie tenus et cursim, ut quod quisque tenuerit regnum, quo fuerit patre usus, qua familia, quibus satis, quo decesserit auno, et talia, certa fide et cohaerente serie nequeas cognoscere. Quem vnum noui Ibn Ammarah fortunas Arabiae felicitis, patriae suae, peculiari libro, non nimis paruo, exposuisse, is, quantum cognoui ex eius aliquot allatis ab Abulfeda documentis, ea, quam desideramus, diligentia non scripsit. Plura certe historiam Arabiae spectantia monumenta in hoc paruo et compendiaro nostro scriptore Hagji Chalifa, quam apud maiorem illum et celebrem Abulfedam reperio. Puto tamen magis ipsi genti suae causam obscuritatis, quam scriptoribus negligentiae culpam tribuendam esse. Latrociniis exercendis, quam gerendis iustis bellis, aptior est natio Arabica. De illis certe Arabibus, qui Arabiam petraeam et desertam, confinia Syriae et Chaldaeae, incoluerunt, vix aliud quid legas in historia Muhammedana, quam quod cateruas peregrinatorum, qui ex instituto Muhammedicae legis adire quotannis Makkam et al Madinam debent, incurfionibus lacerarint, expilarint, internecione saepe deieuerint. Ex his Arabibus sunt infames illi Karnathitae, qui per dimidium fere saeculum Syriam et Chaldaeam, Arabiam quoque ipsam Petraeam, rapinis et caedibus depopulabantur, et non minore Bagdadum terrore, quam Hannibal olim Romam, concutiebant. Alia ratio est illarum gentium, quae Arabiam felicem, et mari tam Erythraeo quam Persico contigua incolunt. Illae enim soli faciundae mercaturae dediti parum curarunt artes bellicas, et semel susceptum dominum, facile superabiles, bene facileque et in pace tulerunt.

Verum quae gentes Arabicae et patria egressae propagare primum fidem seu superstitionem Muhammedanam, deinde imperii quoque, quod ipsi condiderant, augere vires studebant, illae multo sibi clarissimum et luculentum nomen a rebus bene fortiterque gestis compararunt. Ideoque mirum non est si scriptores maiore fide curaque prolixiore tradiderunt, quae Arabes extra ipsam Arabiam primis duobus tribus saeculis a fuga sui prophetae gesserunt: qua ratione condiderint illud imperium, Romano tam prouinciarum magnitudine et spatii multo amplius, quam rapido armorum cursu terribilius pariter atque admirabilius; et qua ratione fidem suam in victarum a se gentium sedes intulerint. Videbimus itaque primis, ut dixi, tribus a Fuga saeculis (idem enim hoc est atque illud vulgare Hegirae) dominantes Arabas, et in genere quidem Arabas de tribu sic dicta Koraisch, vel Koraischitas; quae reputabatur et haberi volebat eius nationis tum nobilissima. In specie vero regnarunt ineunte primo saeculo quatuor sic dicti Chalfae legitimi, e diuersis Koraischitarum familiis oriundi. Chalfae appellantur, quoniam illi primi malebant sui prophetae Chalfae, id est substituti, vicarii, locum tenentes, successores, quam principes atque domini appellari. Legitimi autem audiunt, apud Sunnitas certe, (nam Rafedhitae hunc illis titulum negant, et soli vindicant suo Alio:) quoniam consensu totius Moslemici coetus, eius certe, quem orthodoxum nominant Sunnitas, fuerunt electi, et potestatem absque vi nacti gesserunt magna cum laude, scelerebus certe abnormibus imperium suum non macularunt, quum sequentes Chalfae aut rapuerint cum violentia rerum summam, aut successione et haereditate consecuti fuerint, et turpissimis moribus et tyrannide plerique sui apud posteros odium et infamiam sibi conflauerint. Hos posteriores Chalfas, quos illegitimos, si lubet, appellare poteris, aut principes potius monarchos et autocratoras, conficiunt tres praecipue gentes, omnes pariter Koraischiticae, et ab eadem origine deriuatae. 1) Omniadae, ut vulgo citantur,

*) Petits de la Croix H. Timur. I. p. 10. Les noms de Turcs, Tartares, Mogols et Zagatiens, sont pris ici pour

la meme chose. et Histor. Tataror. p. 24. Tous les Tartares pretendent etre issus de Tharch, fils aine de Iaphet.

aut rectius Omajjadiæ, vel Omajjahidæ. 2) Abbasidæ. 3) Alidæ, vel Uluwitæ quibusdam. Primi isti Omajjadiæ, fraudibus, periuriis, caedibus, impictæ nocti ruitique sunt imperium Saracenicum, et in Syria maxime regnarunt et Damasci federunt per unum fere sæculum, ut qui orsi anno Higiræ 40. deserunt anno 132. quo eos tantum non extirparunt Abbasidæ, oriundi, non ab Abbate quodam, ut nostrorum aliqui ridicule perhibent, sed ab al Abbāso *) paruo Muhammedis prophetae, et, hæsenus oppressi ab Omniadis vexatque modis omnibus, iam facti superiores viribus vltionis cupidine stimulante vicissim exigebant et excindebant Omniadas, tanta crudelitate, ut nullum ei par exemplum inhumanæ vindictæ existat in historia, multasque in caedes furor Lancastriorum et Eboracenſium apud Anglos huic tragoedie nequeat equiparari. Vnus tamen Omajjadarum Abdor Rahman dictus, e naufragio suæ gentis in Hispaniam elapsus, ideoque od Dachel, id est ὁ μολὼν Aduentor, profelytus, appellatus, constituebat ibi, in Hispania Baetica potissimum, seu Andalusia, dynastiam Saracenicam, sub titulo Chalifatus. Hic enim titulus quamdiu apud Moslemos obtinuit, id est per sex priora sæcula, erat procul dubio maximus, et Chalifæ siue Amiri 'l Mumenne licet auctoritas et potentia plerumque Solthanorum potentia et auctoritati cederet, vincebat tamen dignitas et veneratio. Durauit hoc Omajjadarum in Hispania regnum ad A. F. 420. Chr. 1029. ferme. Tunc enim illa fatiscente familia, mutuisque discerpta fractaque discordiis, suborti sunt alii reguli, qui totum istius imperii corpus, tamquam leones ingentem prædam, in minutas partes discerperunt, haud aliter atque duces Alexandri Magni, qui post eius fata vastum eius regnum inter se partiti sunt; quapropter et hi, Hispani reguli, nomen idem obtinuerunt, quod illis Alexandreis dare solebat veteres Arabes, nempe Moluki 'th Thawajesi, seu regum diuersarum factionum et nationum. Vnus eorum rapiebat Seville, aut Hispalin: alter Granatam (quam Garnatham efferunt scriptores orientales) iste Valentiam, alius Bathalysam (seu Padajossam.) alii Korthobam et al Gjaziram. Sed hi omnes perquam breues fuerunt, a nascentibus A. 550. al Morabethine, vel al Molattschamine, gente barbara, sensim et successiue destructi. Sed de his postea. Nam de Arabibus sermo nobis primo loco faciendus est.

Interea vero dum in Occidente, id est in Hispania, obtinebant Omajjadiæ, regnabant in oriente Abbasidæ, plerumque Bagdadi residentes, initio quidem multum potentes et magna cum virtutum laude, ut eorum sapientia splendor et maiestas Græcis quoque scriptoribus Byzantinac historiae et Latinis Carolo Magno aequalibus celebrata fuerit. Verum hi ipsi, dimidii pene orientis domini, neque Dario alii aut Alexandro secundi, ut fert rerum humanarum inconstantia, in eas redacti sunt angustias, ut præter Chalifatus titulum et iura quaedam religiosa stuperfites haberent fere nihil, quidam quoque victum suum diarium a suis Maioribus domus, tanquam pupilli a tutoribus, aut potius mancipia ergastularia ab oeconomis, neque illum sufficientem acciperent. Ut maxime secundo et tertio post Eugam sæculo florebat, sic quarto et quinto penitus euiluerunt. Quum deinceps sub humiliatis suæ oppressoribus et tyrannis, Bujidis nempe, resumerent paullatim vires, et in eo essent, ut pristina maiestatis atque gloriæ speciem recuperarent, Tatarorum fatalis Muhammedanæ sectæ irruptio Bagdadicam hanc dynastiam prorsus enecit. Miræ quidem et memorabiles hæc sunt huius dominationis vicissitudines, neque tamen admodum improbabiles et a ratione alienæ. Omne enim vastum imperium, ut corpus sua mole laborans, est δύσχερον et sponte collabitur; neque potest absque nervis regi, qui quo longius absunt a communi sensorio, ut medicis utar proverbii, eo difficilior cogi possunt in ordinem et tractari. Remotis in prouincias legati quando se positos extra teli iactum et reprehensionis poenarumque periculum videbant, ipsi suæ prouinciæ imperium, domini αὐθαίρετοι, rapiebant. Hinc nata est dynastia Thaheridarum in Chorasana; et alia Aglabidarum, Cyrenis, vel Kairowanæ; qui ambo genuini sunt Arabes. Aliquibus, qui ab antiquis Persarum regibus originem ducebant, autum indulgere imperium debebat aliquo modo Chalifæ, ne perperis implicarentur bellis et agitationibus. Quales erant Samanidæ, qui post Thaheridas in Chorasana et Transoxana obtinuerunt. Fuissent quoque tales procul dubio Barmakidæ, nisi robusta tum adhuc et vegeta vigilque et sollers Abbasidarum dynastia gliscentem rebellionis ignem mature exstinxisset. Hi ambo, Samanidæ et Barmakidæ Persæ erant, regii sanguinis. Quum itaque summam rerum potestatem talibus suis legatis committerent Abbasidæ principes, otioque se atque luxuriæ traderent, et victos inferrent in aulam suam Persas atque Turcas, et tam bellicosos nationibus, atque hæc erant, corporis imperique sui custodiam mandarent, fieri aliter non poterat, quin victi victores suos perderent, et pro barbarie suæ miseros Chalifas ne sui quidem spiritus dominos esse sinerent. Tam indigne non tractarunt in Francia suos Merovingos atque Carolingos sic dicti maiores domus, atque Bujidæ, gens Dailonitis, id est Hyrcana, quæ Solthanatum diu per Chaldacam, Mesopotamiam, Parthiam, Persidem, et alibi exercuit, suos de gente Abbasi Chalifas tractauit, ut quos, prout libebat, dignitate, opibus, oculis, libertate, ipsa denique vita spoliabant. Sed de Persis deinceps.

Interea Alidæ quoque haud parum negotii faceiebant Abbasidis, præsertim illi, qui in Aegypto regnarunt sub nomine Fathemidarum. Repetunt Alidæ suam originem ab illo celeberrimo et illustrissimo Chalifa Ali, genero prophetae Muhammedis, cuius quoque patris ex fratre nepos erat. Vir ille summa laude dignus, fortis, eloquens, iustus, modestus, minime ambitiosus, aequo tulerat animo, quod per artes foeminae, Ajeschæ, filia Abi Becri, et uxoris prophetae, fuerat a successione in imperium, quod ad se solum iusto titulo pertinebat, extrusus. Quum deinde illud post annos expectationis plus viginti quatuor obtineret, breue tamen habebat et maxime turbulentum. Prostratus tandem scarii manu vir fortis, qui omnes aggressores suos in campo prostratos reliquerat, filiis suis paratum et facile non relinquebat imperium, neque ut id inuaderent, moribundus eos hortabatur, sed deo fortunæque permittebat Moslemicam rem. Factio tamen eius, id est incolæ al Iraki et al Hegjazi maxime, seu Chaldaeæ et Arabiae Petraeæ, seu alias Kufenses et Maccani atque Medinenses, filios eius, et maxime minorem natu, al Hosainum, acriter impellebant, ad repetendum ab Omniadis

sibi

*) Hic nomen est proprium. Alias notat Arabibus τὸν βλοσυρὸν et caperata fronte σκυθῶπῶν.

sibi debitum paternum regnum, omnemque suam ipsi opem atque fidem pollicebantur. Verum ut erant ingenio versatili et periuro, ubi Alidas ad defectionem et molendas nouas res perpulissent, deferebant eos mediis in angustiis, interdum quoque perfidi tradebant Omniadis, qui tanquam lupi in ouile illapsi, in eos grassabantur. Inde fugiens aliquis de hac gente, Edris, in Africam, fundamenta posuit dynastiae Edrisidarum, quae ibi per seculum fere floruit. Quum deinceps Abu Moslem, magnus ille imperator Chorasanicus, destrueret dynastiam Omajjadarum, et summam rerum potestatem assereret, non iis, quibus debebat, et quibus primum quoque voluerat asserere, id est Alidis, sed, corruptus, ut aiunt, pecunia, Abbasidis: denuo posebant Alidae sibi debitum imperium; Abbasidas, consanguineos suos, tanquam iniquos alienae rei vsurpatores proelamabant, iterumque tentabant atque iterum modos, quibus illos e fastigio suo derurbarent. Sed pessime semper ab Abbasidis mulcati, penes quos gerendarum rerum iurum erant, et redacti in ordinem atque humilitate depressi, discedebant huc illuc, et paruas passim dominationes erigebant; ut in al Kufa Banu (seu filii, Thabathaba, sic dicti; in Thabarestana alii. Procedente tempore, alibi quoque Alidae regnarunt, ut in al Hegjaz, id est Makkae et al Madinae, Ohaisaridae, Karadahidae, Hasehidae. In Arabia felice Thaheridae et Zaididae; Kawwamidae in Mazenderan. Scharifi Fatae Hagudidae Sabrae (id est Ceutae) et Malakcae in Hispania. Sed inter Aliticas familias non est, quae potentiam et dignitatem Farhemidarum aequauerit. Ea gens inter aduersae fortunae multas primum saeuasque succedens afflictiones, ita tamen deinceps effloruit, ut post Africae provinciae dominationem Aegypti quoque petiretur, et Abbasidis maximam crearet molestiam. Non enim illis tantum Syriae magnam partem abstraheret, sibi quoque conciliabat Scharifis Makkae et al Madinae, ut hi negarent porro Abbasidis, quod hactenus praestiterant, obsequium, et Farhemidis contra addicerent: sed etiam eo promouebat, ut per aliquod, breue quamuis tempus, in ipsa sede Chalifatui Abbasidarum fuerit tanquam domina proelamata; et piis votis per templa Bagdadi concionata. Vnde mirum non est eos aliquoties Bagdadi fuisse ab Abbasidis, in coactis ideo conciliis, haereseos, atheismi et in posturae damnatos, qui se iactarent a purissimo Muhammedis sanguine oriundos, sanctumque et illustre nomen Alii mentirentur, quum a Iudaeis sati editique essent. Sustinuit tamen se haec Farhemidarum dominatio vsque ad Saladini initia, qui eam destruxit et ipse inuasit. Hi ipsi Farhemidae passim quoque appellantur Ismaelicae. (v. Randh ol Achjari p. 50.) Magis tamen illud nomen proprium est principibus istis qui per Iran, aut Adzerbaigianam et Parthiam 171. annos regnarunt, ex illis prioribus Ismaelitis vel Farhemidis orti. Sed de his paullo post dicemus sub familiis Persicis, et dictum iam fuit ad annum 483. Tandem quoque ad Alidas pertinent, qui patrum nostrorum regnare desierunt in Persia Scach Sofii

Hae sunt nobilissimae dynastiae, a tribus nobilissimis Arabum familiis oriundae, Omajjadarum, Abbasidarum, Alidarum. Sed praeter has alii quoque sunt non contemnendi, qui passim regnauit, principes ortu Arabes. Ut Zejadidae in Arabia felice, quos, si velis, ad Omniadas referre potes. Moawijah enim eorum patrem et auctorem gentis, Zejadum, in genus suum adoptabat, actuque solenni tabulisque publicis eam in rem editis suum fratrem declarabat, quem omnes sciebant meretricie natum; quo scilicet virum altutum et rerum gerendarum peritissimum, sibi quoque maxime profuturum, eo arctius sibi obligaret. Zejadidarum successores, Nagigjahidae, nisi fallor, Arabes quoque sunt; et horum *نصرت* Salihidae. Rasulidas quo referam, ad Arabas, an Turcas, ambigo. D'Herbelotum si audiamus p. 860. b. voce *Tarikh al Rassoul*, ab ipso propheta Muhammede deueniunt. Thaheridae ab Arabica tribu Chozaah. Sed D. Herbel. p. 108. b. eos ab Omniadis deriuat. Qui in Africa dominati sunt Aglabidae, Rostemidae, Medraridae sunt etiam Arabes. Dubium tamen, ut verum fatear, adhuc mihi est de Rostemidis, sintne Persae. Arabes porro sunt de tribu Taglab, Arabum fortissima, Hamdanidae, qui Damasco Halebo et al Mauselae imperarunt; item horum successores Okalidae (tribus Arabica est Okail:) in al Mausela, al Ambar, al Kufah, al Madayen &c. Item successores Hamdanidarum Halebi, Balabakae, et Anae; nimirum Mardasidae. Arabes quoque sunt Siciliae domini Kalabidae; a sua tribu sic appellati. Menkeridae, domini Schaizarae, ad tribum Kananah pertinent. Banu Abbas, qui post Omajjadas in Hispali regnarunt, pertinent ad tribum Iokhranicam (seu Arabiae feliceis) Lachim, et veniunt ab illis antiquis regibus al Hirae et Chaldaee Arabicae, qui Lachmidae, et Nasridae audiunt. Afaditae Arabum Amiri, qui eirea Nilum oppidum, non fluium) al Hellam et Euphratis lacustria habitabant, ad tribum Afad, a qua nomen habent, referendi sunt. Harum autem tribuum et dynastiarum connexionem et diuersitatem qui nosse cupit, illi tabulae genealogicae tribuum Arabicarum inspicendae sunt, quas ex Abulfeda exhibuit Pocokius, et ex hoc G. Sale ad suum Alcoranum; Ego vero pleniore et veriores ex Ibn Kotaibah confee, et capite IV. histeriae meae veteris Arabiae exhibui. Arabes quoque sunt famosi illi Karmathitae, qui regno Bagdadico Syriaeque haud minus fuerunt terribiles, quam Hunni quondam Germanico; de quorum origine videre licet elegantem observationem, quam ex Randh el Achjari ad An. 483. attulimus. Principes eorum ab Hofaino, Alii filio, se manare ferebant. v. D. H. p. 592. a.

Ad Persicas dynastias referam tam illas, quas originis Persicae Parthicaeque esse constat, quam eas, quae in Perside, Parthia, Media, Hyrcania, Margiana, Bactriana, Sogdiana, Drangiana, Gedrosia, Gordyaea, et alibi regnarunt, quamuis, Parthi sint origine, an Turci, mihi compertum non sit. Ab antiquis Persarum regibus deuenisse referunt scriptores Barmakidas et Samanidas, quorum illos in ipso molimine rursus asserendi suae genti veteris imperii oppresserunt al Abbasidae, quorum primi ministri rerumque et consiliorum omnium consuei et executores erant. Hos autem Chorasana et Transoxana per duo fere saecula habuit dominos, iustitiae, clementiae caeterarumque virtutum omnium laude celeberrimos. Horum Samanidarum propago est gens Elias, siue Eliae, aut Elafidae, quae in Kirmana regnavit. Bujidae deinceps, gens Dailomitica, late regnarunt in Irak al Arabi, seu Arabia Chaldaea, in Irak al Aglami, seu Parthia, Mesopotamia, Perside et Chorasana; nomenque et vires al Abbasidarum si non deleuerunt, certe debilitarunt maxime. Huius gentis aliqua propago sub

nomine Kakujahidarum regnavit in Iezd, et Isfahan, vrbibus Persidis. Aliquando etiam in Hamadan, donec Thogrulbeck eos inde expelleret, vt et in Ahwaz. In Iezda quidem vsque ad A. 696. v. Hag. Chalif. hoc anno. Sic certe noster Hagji Khalifah tradit. Sed Teixeira propaginem Gaznevidarum facit. Rectius tamen gens Ibn Kakujah vel Ibn Kakujahidarum, seu gens filii auunculae. Notat nempe vox Kakujeh in lingua Persica auunculum. Impositum ipsis hoc nomen fuit ab al Bujidis, quorum adfines erant. Erat namque mater huius Ibn Kakujeh soror matris Magjeddaulati Bujidae. Zajaridae quoque huc pertinent, seu gens Mardawigji et Wafchemkiri, pariter Dailomitica, et, qui priores his fuerunt, gens Wahschuden, Dailomitidis et Gorganae domini. Thulunidae et Achschidici, Aegypti domini, ad Turcas pertineant, an ad Persas, ambigo. Sefuridae sintne Persae, an Arabes, etiam non liquet. Forte Persae quoque sunt Fariunidae in Chawarezmia. Curdi sunt, seu Gordyaei veterum, ad Persas pertinent. Et horum quidem tres celebrantur familiae. Gens Haf-naueh, sed de qua, praeter nomen apud Nostrum, vix aliud quid reperio, et vnicum vestigium apud D' Herb. 527. a. et Abulfedam. conf. idem ad A. 437. Inde Marwanidae, qui Deiar Beer, sed breui tempore, dominati sunt. Effubidae tandem ex gente Rawandicorum Curdorum, celebre nomen et magnam potentiam a fundatore suae dynastiae Saladino adepti sunt, sed quae haud ita multum obtinuit, numerosis discepta familiis, et intestinis fracta discordiis. Saladini auus, Schadzi, filius Marwan, oriundus erat ex vrbe Dowain, in vltimis Adzerbaigianae et Curdistanae confinis sita. v. Raudh. p. 64. 1. Arabeki Lor sunt Curdi. D' Herb. 279. a. Ad hanc quoque classem refero Spankarahidas, et Gurenfes vel Gaznevidas secundos (nam primi Turci sunt generis) alias quoque Samidas dictos; descendunt enim hi, Gurenfes, ab ad Dhahhako tyranno Persae. vid. D' Herbelot p. 949. a. et p. 360. b. Persis accensendi sintan Arabibus sediti Ismaelitae, orientalium banditae, vel sicarii; alias quoque Bathenitae dicti, qui aliquandiu Kuhestanae incubarunt, dubito. Primus eorum conditor al Hasan, filius Sabbahi, est extra controuersiam Arabs Homairita vel Himjarita, fuitque Fathemidarum Aegyptiorum emissarius, qui per orientem studebat ipsis factionem comparare; ipse vero nouae dynastiae deinceps fundamenta ponebat. Secuti autem reguli videntur magis Persae fuisse, si qua ex nominibus eorum rite fieri potest coniectura. v. D' Herbelot p. 437. a. et 505. b. Vnde autem Ismaelitae fuerint dicti, docet D' Herbel. p. 389. b. Non peccauerim quoque, certe non multum, si huc reuocauerim Morhafferidas, Sarbedzaros, Angjuicos, Gjalauwicos, quoniam in Perside Sebzewarae, Schirazae, et Mazanderanae imperarunt. Neque magnum est vitium, in assignanda his dynastiis origine labi, quae breues, interruptae seditionibus, et ple-raeque ignobiles fuerunt. Oblitus fere fuero triplicis dynastiae principum Bawandicorum, (vid. ad A. 476.) et gentis Dabueh; quae ambae in Thabarestana, diu quidem, sed ignobiles regnarunt.

Turci et Turcomani, quorum nomen diuersam rationem apud Guil. Tyrium lib. 2. de bello Sacro et Leuncl. Ann Moslem. p. 94. 31. reperias, latissime pariter atque diutissime per orientem, tandem quoque per occidentem, imperarunt, et numerosissimas condiderunt, illustres pariter et obscuras, dynastias. Ab Islamismi statim initio cum Arabibus vel Saracenis bella gesserunt cruenta, Marte non sinistro, tandemque sic subegerunt Saracenos tam victi, quam victores, vt egressi suis sedibus, id est Turkestana et Tranfoxana, torrentis ad instar prouincias orientis occidentales obundarent. Dynastiis huius nationis fundatores plurimi rerum suarum initio erant principia; sed vt erant viri fortes et strenui, ferocesque iidem, et summae potestatis auidi, parumque de seruanda suis heris fide solliciti, iugo deinceps excusso deiectisque suis dominis, ipsi rapuerunt imperium. Videtur quidem hoc Turcarum institutum, quo fortunam humiliorem, et seruilem quoque, ab amplissimis dignitatibus et ipsa summa potestate non arcet, magis laude dignum, quam nostrum illud, quo imperia haereditate a patribus ad filios transeunt, et iisdem quali alligata sunt familiis. Soli enim virtuti, et animi excellentibus dotibus debentur honos et praemia, neque potest nuda nascendi fors opinionem meriti cuiquam conciliare, notamque dignitatis enimentioris imprimere, aut vel supra humillimum vulgus efferre; multo minus ineptos regendis populis adaptare. Habet tamen illud institutum sua quoque incommoda. Portam enim aperit tyranno cuius impune in humanum genus grassandi, sacraque omnia et honesta crudelitate caedibusque temerandi; turbas parit continuas, et nunquam sopiendas; principesque non nisi faeuos: qui commodis sunt moribus, et humanioribus expoliti et mansuefacti artibus, eos arceat; neque admittit nisi qui vel per parum fratrumque suorum strages eniti audeant. Sed haec in transitu dicta mihi sunt. Prima vero Turcica dynastia nobilior fuit Sebektekinidarum illa seu Gaznevidarum priorum, in Gaznah, seu Zabulastana) Chorasana et India, potentissima. Nam de Chakanis illis Tranfoxanis vel Sogdianis, et aliis vltioribus Scythicis, antiquioribus, parum tradunt historici. Sebektekin erat mancipium Turcicum Alptekini, ducis Nuh'i's Samanidae. Nobile hoc regnum destruxit aliud illo adhuc nobilius et celebrius, Selgukidicum nempe; quod Thogrul vel Thogrul Bek, Turca, de tribu Selguk, condidit. In quatuor potissimum familias abiit ista gens, quarum duae breuius regnarunt neque magna cum fama, Halebi, et in Kermana; duae vero aliae illustrius et diutius, in Natolia scilicet, et Parthia. Halebensem quidem dynastiam Selgukicam condidit Tanafch. Kermanicam vero Karuslek aut Cader, quod idem est, nisi me fallit opinio. Illam vero in Asia minore et Armenia, fundauit Kothulmisch, et istam tandem, eamque maximam, in partibus vltra Tigridem, Alp Arslan, eiusque filius Malikschah. Eodem tempore, quo Selgukidae valebant, aliae maiores succrescebant minoresque dynastiae; vt gens Danischmendli (seu ludimagistri) in Armenia minore et versus pontum Euxinum; et sic dicti Arabeki, quorum non pauci sunt diuersi generis. Est enim haec vox Atabek vniuersalis, et notat κατὰ λέξιν patrem dominum; deinde sumitur pro tutore infantis, protectore, procuratore. Fere vt illud in historia Byzantina celebre vocabulum βασιλεοπάτωρ aut βασιλέως πατήρ, de quo vid. Cl. Leichii dissert. de Constantino Porphyrogeneta p. 8. Assumebant hunc titulum principia Turcica, quae quod heri sui principes aetate minores essent ipsi res administrabant, et potestatem in se omnem deriuabant, inuidiosum tamen principis nomen decinabant.

Sunt

Sunt itaque Atabeki 'l Irak, alias Akfankaridae, vel Zenkidae dicti, potentissimae possessores dynastiae in Syria et Mesopotamia, cuius e ruinis Ejjubidarum illa surrexit. Quos fuisse Turcas non dubito, quam vis Italus Nostrum interpres eos Mauros aut Nubienses putet. Zenkii vel Zengjii nomine deceptus. Akfankar enim nomen mere Turcicum est; quod gessit Akfankar ol Barzakens, huius dynastiae auctor; et Barzak, vel Varzak Illi, a qua regione puto illum originem et cognomen habuisse, tunc Selgjukidis Turcis parebat. nisi forte sit ab illa *سجک* quam Abulfeda historicus p. 235. 31. memorat tanquam Africae urbem. Sunt porro Atabeki Adzerbaigianae, vel Atabeki Irak al Agjeni, alias Ildikizidae dicti, a conditore suo Schamsoddin Ildikiz, qui erat municipium Turcicum Solthani Masudi Selgjukidae. Hi nomine tutorio potestatem Selgjukidis orientalibus adiniebant, quod idem Atabeki Zenkidae Selgjukidis occidentalibus fecerant. Sic Atabeki Damasceni, alias Thogekinidae, sobolem Tanafchi Selgjukidae, suis opibus exuebant. Porro sunt Atabeki Lor Buzruk, seu maioris, id est, ut puto, Larestanae, provinciae ad sinum Persicum sitae: ut et Atabeki Lor Kugjuk, seu Curdistanae, qui Churschidici quoque audiunt. Turcae quoque sunt Ortokidae: Maredinae et Amidae domini; ut et Mamluki Turcici, qui post Ejjubidas in Aegypto regnarunt. Inter omnes tamen eminet maxime dynastias Turcicas Orschmanidarum, vulgo nobis Ottomanica dicta, hodiernum florens, ex Selgjukidarum occidentalium, et illorum orta regulorum ruinis, qui Selgjukidarum cadente destructaque a Tataris potestate discerpebant Asiam minorem; et nomine Oghiorum seu filiorum, ut Karamanogli, Gerineanogli &c. a Turcicis scriptoribus celebrantur. Solent nempe Turcae dominum populi vel provinciae cuiusdam illius populi aut provinciae, cui praest, filium appellare. Karamanogli Larindae in Caramania regnarunt, Germeanogli, in Germa, urbe Galatae, Mensiogli, circa Myndum veterem, Izmyrogli, circa Smyrnam; Aidinogli in Aidin, seu Caria et Lydia; Omerogli, circa Sinopen, vel qui iidem sunt Isfendijarogli, aut potius Isfendijarogli, quoniam vetustis Aspendiis imperabant. Dzulkadriogli Maraschae, aut Mareliae; Ramadhanogli, Adenae; quos omnes absorpsit Ottomanicum imperium. Fuerunt quidem, qui Ottomanidas genuinos Arabas esse, et ab antiquis al Medinae incolis oriundos, proderent. Sed adulari hos suis principibus voluisse palam est. Mirum, quod a sui prophae gente illos non etiam deriuarint. Potuerant certe eadem facilitate. Turcae quoque sunt gens Kara Cojunli, siue de oue nigra, vel ut Graecis hodiernis audiunt *Μαυροπερβατίδα*, per Adzerbaiganam, et, quae priorem istam destruxit et excepit, gens Ak Cojunli, siue de oue alba, *Ασπροπερβατίδα*, item Bajandari, (qui sunt prorsus iidem) per eandem Adzerbaiganam et Dejar Becr et ultra. Salkidae, Mowajjididae, Schirwanfchahi, quo pertineant non dixerim pro certo. Puteam tamen ad Turcas pertinere. Forte quoque Cort Gurici, siue si appellare sic malueris, Gazneuidae tertii, sunt Turcicae originis. Quos a fortitudine bellica celebrant scriptores Orientales. v. Hist. Timurbegi l. p. 348. et alibi. Curdos hos appellat idem II. p. 32. Sed male, nisi fallor. Turci certe sunt illi Mamluki et Mamlukorum Mamluki, qui post heros suos Gurenfes, seu Gazneuidas secundos, a Gjalaloddino Mankberni Charezinschaho victos, eorum in India possessiones inuadebant; otium ipsis faciente Genkizchano, qui Gjalaladdinum vicissim instar ferae in Curdistanam vsque agitabat. Turci quoque sunt Chawarezimfchahi, de quorum origine vid. Abul Gazi Hist. Tatar. p. 86. cum not. Ridiculus error est Chogial Efendi, id est celebris illius Saadoddini, quem Bradutti verit Italice, quem ex eo citat Seamanus praef. ad Grammat. Turcic. (simul eum principem historicorum Turcicorum appellans). Facit nempe Chawarezimfchahos Selgjukidas, et metu Genkizchani se in Asiam contulisse Chawarezimfchahum, et Iconii sedem imperii fixisse, quum dudum ante Genkizchanum Selgjukidae Iconii regnarint, et prorsus alii sint a Chorezimfchahis.

Mogolicae et Tataricae dynastiae sunt Gjenkizchanica et Timurica, a quibus caeterae omnes peculiari nomine insignitae propullularunt. Genkizidae et Timuridae sunt etiam affines. Nam proauus Genkizchani, fundatorque huius gentis, erat frater patris et fundatoris gentis Timuricae. Tataros iungo Mogolis ideo, quod saepe confunduntur, et iunctim inuaserunt orientem occidentalem et ab eadem origine creuerunt. Mogol enim et Tatar erant fratres. Gjenkizi vel Gjenkizchani duae potissimum floruerunt familiae. Vna in India, Persia et Transoxana, in qua celeberrimus exstitit Holaku. Huic definenti in Abi Saïdo successit, descendens ab altera familia, Ilchan vel Ilkchan; itemque brevis illa minorque dynastia Gjubanidarum, qui de gente Mogolica Selgjuk (alia), descendebant (v. l' Histoire de Timur bek l. p. 138. 6. Altera familia Genkizica est illa, quae in Descht Kapijak, siue Tataria septentrionali regnavit. Ab hac orti sunt Ilchanici, si tamen ex nomine Gjalair, quod eorum aliqui (nisi omnes) gessere, concludendum est; (solent enim Turcae historici principibus imponere nomen suae tribus;) dicendi forent hi nihil commune cum Genkizchanidis habere, sed potius e tribu Gjalair Tatarico-Mogolica oriundi esse, quae tribui Genkizchanicae erat aduersa et maxime inimica. vid. D' Herb. 240. a. ult. Certe salutar D' Herb. p. 249 b. quando gentem Ilkchanicam eandem cum posteritate Holacni facit. Et Uzbekici, quorum illi Bagdado imperarunt, hi Chorasanae, cui quoque provinciae nomen a se dederunt, quod hodie gerit, Uzbekiae. Sed inconstante hi fortuna regnarunt, modo a Timuricis vexati, modo a Sosis seu Schahis Persiae, Ab eadem descendunt Tatarorum paruorum seu Crimenfium et Precopenfium principes, quibus titulus erat Karai vel Gherai, et quorum admodum frequentem facit Noster mentionem sub Ottomanidis. Timuridae successerunt in Gjenkizidarum in India Chorasanae et Transoxana possessiones. Minores Mogolicae sunt dynastiae Karachatajan seu nigrorum Chathaeorum vel Chinenfium principes, iidem cum Gazis, qui sub Sengjaro Selgjukida et ante atque post eum in Transoxana dominati sunt; item altera eorundem Karachatajan familia, in Kerman, Barrakidarum dicta. Mogoli quoque fuerunt, nisi fallor, Indi isti, gens OlugChani. Ad Tataricas dynastias pertinent Circassi, Mamluki, qui post Mamlukos Turcicos Aegypto et Syriae dominati et tandem ab Ottomanida Selino excisi sunt. Auctore enim notarum ad Historiam Tataror. p. 446. Le peuple des Circassies est une branche des Tartares Mohammedans.

Tandem Barbari se nobis offerunt lustrandi, illi nempe, qui prodierunt ex Africae illa parte, quae Barbaria vulgo appellatur; ut et ex Mauritania. Pauci sunt illi, nimirum Senhagitarum vel Badisidarum: qui tamen, si spectes eorum originem, et fidem Geographo Nubiensi adhibeas, deprehenduntur Arabes et quidem Homeiridae esse. At enim is p. 82. c. f. Senhagiah et Lamtah fratres fuisse, de posteris Homeiri vel Himfari oriundos. Dein al Moraberrhune, id est excubantes et vigilantes pro tuenda vera religione, vulgo *les Maraboutis*; alias quoque al Molatfchamune dicti, a Letscham, oris et nasi velo, quale gestamen illis gentibus in usu esse didici quoque ex S. Omer libro gallico, quo faciem hodiernam regnorum istorum, id est Maroceani, Fezzani, Tunetani, et reliquorum exponit. Pollis itaque *ὡς περὶ Φοβισμένους* appellare, vel *τὰς ἐπεσομισμένους*. Hi traiecto freto Gaditano finem fecerunt istis regulis, qui post Omajjadas Hispaniam disceperant. Duce hi fuerunt vsi Iosefo, filio Talschfin. Sed quia hic quoque tradente eodem Geographo p. 84. a Senhagiah descendit, erunt et hi certe ex parte Arabes. Hos rursus deleuerunt ol Mowahhedune, (id est vnum deum profiteres et colentes, quasi dicas Vnitarii, quo titulo non minus gloriantur in vniuersum Moslemi omnes, quam Romani illo Catholicorum.) Alias etiam hi iidem Abdel Mumenidae audiunt, a conditore suo; suntque pariter ac priores, barbari. Marinidae ut pronunciatum habere vult D'Herbelot p. 578. aut, quod idem damnat, vulgari in usu versans, Maznidae, sintne barbari quoque, mihi non constat. Abulfeda ad An 672. ubi eorum historiam exponit, *Arabas* ait esse. Minutae haec dynastiae parum attentionis apud scriptores excitantur et meruerunt.

Sic absoluerimus primum caput horum prodidagmatum, et gentes viderimus atque dynastias praecipuas, quarum historia Muhammedana, et praesertim haec nostri Hagji Chalisae, mentionem facit. Priusquam tamen ad secundum caput transeamus, non inutile fecerimus opus, si qui quouis in regno dominati fuerunt, et quo successione ordine, stricim percurramus. In Hispania ergo primi et potentissimi fuerunt Omniadae, quibus destructis successerunt variarum provinciarum reguli, ut Abbadiidae, Hamudidae et alii. Hos exciderunt ol Molatfchamune; hi pulsi sunt ab al Mowahhedine: His per Christianos Hispania pulsis superfluerunt Ahmaridae, qui sub Ferdinando Cartholico et Carolo V. adhuc se sustinuerunt.

Africam extremam et mediam haec tenuerunt dynastiae Aglabidae, Rostemidae, et Maderidae. Quarum auctores a Chalifis orientalibus in suas quique provincias tanquam legati missi, monarchiam sibi deinceps arrogarunt. Edrisidae porro, et Farhemidae. Badisidae, ol Molatfchamune. ol Mowahhedune. Hassidae. Marinidae. Maznidae. Ammaridae, Abdolwaddadidae et Scharifi (seu nobiles de sanguine Muhammedis) Tunetani et Fezzani. Siciliam primum Fatemidarum nomine, deinde ut autocratores, tenuere Kalabidae.

Aegyptum habuerunt, praeter legatos Chalifarum, tam Damascenorum, quam Bagdadiorum priorum, Thulunidae, qui primi obsequium pegabant suis principibus, et provinciam, quae feudum haecenus fuerat, in principatum non dependentem erigebant. Hos secuti sunt Achschidici, quo nomine quoque celebre illud Achschididarum mancipium, Casur, Nigrita, venit. Diutissime tenuerunt Chalifae Fatemidae. His eam ademit Saladinus et Ejjubidis suis tradidit, qui quum tenuissent per saeculum nondum complectum a mancipiis suis exclusi deletique sunt. Haec mancipia vulgo Mamluki appellantur, voce Arabica, quae possessum et domino subiectum iustoque titulo acquisitum notat. Quia vero hi Mamluki, cupidi quique inuadendae potestatis, perfide et crudeliter nulla habita fidei et clientelae suae ratione, trucidabant et euectebant, quibus obsequium suum semel addixerant, inde factum est ut hominem peritum et officii sacramentique sui negligentem, et a suscepta semel religione deficientem, mamlucum vel mammelucum vulgo nominemus. Horum mamlucorum tres fuerunt classes. Prima illos complectitur Turcas, qui a rege Saleho Ejub Ejubida instituti alique in sui corporis custodiam, tanquam militare aliquod seminarium, isto defuncto liberos eius et athenes partim imperio arcebant, partim vita priuabant; qui classem hanc constituunt, illi appellantur ol Bahrici; de cuius nominis ratione tradit D'Herbel. p. 174. 2. 545. b. Secundam classem efficiunt Mamluki Turcici, istorum priorum liberi et serui; tertiam Mamluki Circassi, quos demum Ottomanidae destruxerunt, tum quum Selimus, Imperator Ottomanicus, eorum postremum Thuman Bajum patibulo suffixit, et caeteris suis provinciis Aegyptum adiecit.

Syriam possederant primum Omajjadae, dein Abbasidae; tum Hamdanidae, Okailidae, Marwanidae, Marasidae, Selgjukidae, Aksankaridae, Ortokidae, Thogtekinidae, Ejubidae, Mamluki, et tandem Orschmanidae. Irakam Arabicam, aut Chaldaeam, Abbasidae. Alidae. Bujidae. Afaditae. Selgjukidae, Gjenkizehanidae, Illechanici, Timuridae. Ac Cojunlidae. Sofii Persarum et Orschmanidae per vias.

Arabiam petraeam, siue al Hegjazum, Chalifae Bagdadici. Ohaifaridae, Hafschemidae, Katadahidae. Sic quidem ut Iaschemidae, olim Makkae post Ohaifaridas domini, a Katadahidis expulsi coniungrauerint ol Madinam et eam occupauerint.

Arabiam felicem, (siue al Iaman vel Iemen,) Zejadidae, Naggjahidae, Salithidae, Mahdidae, Ejjubidae, Rafulidae, Thaheridae, Zaididae, Ottomanici.

Fares, aut Persidem, Soffaridae (post legatos Chalifarum Bagdadiorum, de quibus tenendum est, quod sub initium suae dynastiae tori orienti cis Oxum et Indum imperarint) Bujidae, Eliasidae, Dailomitae, vel Zazzariidae, Kakujahidae, Selgjukidae, Spankarahidae, Barrakidae, Salgaridae, Atabeki Lar Buzruk, Gjenkizehanidae, Mothafferici, Angiui, Illechanici, Schach Sofii.

Sistanam et adiacentia, ut Gor, Bamian, Candahar, etc. Bujidae, Sebektekinidae, vel Gaznevidae primi, Gurici, vel Gaznevidae secundi, Cort Gurici, vel Gaznevidae tertii, Gjenkizidae, Timuridae.

Irak al Aglami (seu Parthiam) et Chorasanam, et adhaerentia, ut Thabarestanam, Chorefiniam, Kilanam, Schirwanam etc. Dabujehidae, Dawandici, Alidae in Thabarestana, Thaheridae, Samanidae, Soffaridae, Zafaridae, Farumidae, Gaznevidae, Gurici, Idikizidae, Ismaelitae, Charezmici, vel Chowarezimschahi, Mowajjadidae, Gjenkizehanici, Cort Gurici, Mothafferici, Sarbedzarii, Timuridae, Gjalauwici, Schirwanici, Kilanici, Rajumortidae, Schahi Sofii. Adzer-

Adzerbaigjanam et Armeniam Selgjukidae, gens Danischmendly. Ildikizidae. Atabeki Lor Cugjuk. Gjubanidae. Ak Cojunidae. Schahi et Otfchmanidae ex parte.

Afropotamiam Bufidae. Hamdanidae. Ortokidae. Akfankaridae. Ejubidae. Genkizchanidae. Timuri-
dae. Karacojunidae. Acojunidae Otfchmanidae

Samarkendam et Transoxanam Samanidae. Gaznevidae et Selgjukidae vicissim. Gurici. Charezmici. Ca-
rachataei. Cort Gurici. Genkizici. Timurici. Uzbekii, Sofii.

Indiam Gaznevidae, Gurici, Cort Gurici, Mamlukii, Uzbekici, Timurici.

Natoliam seu Asiam minorem Selgjukidae. Karamanoglii. Gerneanoglii. Mentefioglii. Aidinoglii.
Omeroglii. Ifnyroglii. Dzulkaderoglii. Ramadhanoglii. Otfchmanidae.

Tatariam Russicam seu septentrionalem, alias Deschkappjak, gens Tufchi, filii Gjenkizchani, et Tataro-
rum Crimenfium principes, Karaii dicti.

His absolutis iam iustrabimus capite secundo terras, quas istae gentes et dynastiae obtinuerunt. Quia vero
terrae faciem et nomina mutant, pariter atque populi nomina viridem, vulgo Geziut. Quo refert
haud parum ab illa medii aevi, et haec ab illa vetustiore Graeca et Latina plurimum discrepat; nos autem omnia
non possumus in hac, cui studemus, breuitate persequi: ducem eligemus et periheteram mediae, vi mihi vide-
tur, auctorem geographiae, id est non nimis vetustum, sed neque illum recentissimum, Abulfedam intelligo,
cuius opus geographicum admodum quidem celebre, sed nondum, ut par erat, nobis notum et familiare, tanquam
in tabula vel in nuce hic proponere sedet animus, et breuissimis excerpta eius contenta hic, sed ordine paulum
mutato primarium eius tabularum, exhibere. Qua in re gratum nos officium prestituros esse rerum orientalium
studiosis credimus.

Hispaniae igitur vrbes, quae sequuntur, nobiliores exhibet Abulfeda sui operis tabula quarta. 1. Ischbilijah
seu Hispalin, vel Sevillam. 2. Ol Gjazir al Chahrah, seu insulam viridem, vulgo Geziut. Quo refert
Wadi'l Asli (seu fluvium mellis,) al Hagiebijah, et on Naka. 3. Malekah (Malaga quo refert Hesn (seu
arce) Schanafch Hesn Bazlijah, Hesn Majah, Hesn Murur, Hesn Schail. 4. al Marijah, (Almeria)
Gajjah, Barfchanah, Bargjah, Andarufch f Anduxar.) 5. Barthajus, (Pax Augusta, Padagoffa,) 6. Ma-
rida, (Merida.) 7. Korthobah cum eo pertinentibus oz Zohra (seu radiante) arce 'l Kasir Alcacer) Hesn
ol Modawwar, Hesn Morad, nomo Afek, et Ftigjah (forte Ecija. 8. Garnathah, (Grenada) cum fluvio Scha-
nil, (Xenil) arce Schalubinah, Bagah, (Baeza) et ol Kalat: Al Cala, seu arce) Sadijah. 9. Gajjan (f. laén)
cum Kigjthah, Bajasa (f. Baeza) arce Schakurah (Segora) monte Sementan, Ubedah, Lathar, et arce Bar-
fchanah. 10. Morfijah, (Murcia) cum ar Raschaka, az Zabakat, monte Il, vrbe Mulah (forte Melina, Oriu-
lah, (Origuela,) 11. Danijah Denia) cum arcibus locatran et Bairan. 12. Balanfjah Valentia) cum ar Ro-
safah, Monjat Ibn Amer et Schathibah (Setabis, Xativa) 13. Thorthufchah (Tortosa) 14. Schantarin ad
mare Britannicum (f. Santillana ad mare Biscayense. 15. Madinatol Walidi, seu vrbs Walidi, apud montem
es Sahlah (f. Sierra qui Hispaniam medium diuidat, ab occidente vrbs Tholaithala, seu Toleti, qua ex de-
scriptione intelligo hanc urbem esse non posse, quae videbatur, Medinaeli. 16. Tholaithala (Toletum) ol
Faragi (seu recreatio) eamque alluens fluuius Wadi'l Hagjarah (Guadalaxara,) seu fluuius vel torrens lapidum,
18. Salem. 19. Sarakofthah (Caesar augusta, Saragoffa,) capitalis et Tschogri'l Ala, seu confinii hostilis (upe-
rioris. 20. Laridah, Leridah, vrbs f. capitalis addendum) in et Tschogr, in confinio hostili (forte al Asfali,
id est inferiore, addendum.) 21. Tharkunah (Tarracona) 22. Bambalunah (Pamplona.) 23. Barfchanunah
vel Barfchanunah (Barcinone aut Barcellona) 24. Bortal, vrbs a septentrione Barcellonae, a gladiorum fa-
brica celebris. 25. Orbunah (Narbona.) 26. Ofchbunah, et cum articulo al, al Ofchbunah, Ulfispone (un-
de apparet derivationem huius nominis ab Ulyffe deliramentum esse monachale, ex ignorantia articuli Arabici
al praepositi natan.) cum Schantara (f. Santarem) fluuiio Budanfch (forte Tajo) et Bagjah (f. Bexa.) 27. Ca-
des (Cadix) cum ei opposita Kefral Magjazi, seu arce Traiectus, ad fluuium Hispalensem.

In notis marginalibus, in quas conieciere solet ignobiliora loca, et de quorum certa definitaque positione
non constat, exhibet sequentia. Schantjakuh, (St. Iago de Compostello.) Inde ad nomen Sevillanum refert
Oreofch (Arcos) Scharifch (Xeres de la Frontera) Tharif, (Tariffah) cum ei opposita insula cognomine. Ron-
dah; nomen Sahadunah, (id est Sidonia) in quo Chaulan. nomen Carmunah vel Carmona, insulam Kapthal
(vel Capital) in fluio Hispalense, id est Wadi'l Kabir (vulgo Guadalquivir,) id est fluio magno. Urbem
Thantianah e regione Hispalis. Infra Hispalin et Tharjunah insulam Schantabus, nomen Utanah e septentrio-
ne Hispalis, et insulam Schalchich. Ab occidente ad litus oceani locat Schalab, (forte Situes in Lusitania)
Schantamarjah (Cabo de St. Maria.) Ad Andalusiam porro refert Hesn al Birah, quae clim fuerit capitalis.
Sed in eius a Moslenis destructae dignitate successisse Grenadam. Suspiciatur W. Schikardus in schedis Manuscri-
ptis forte Illiberim esse. Item Kalah Rijah. [forte Castro del Rio.] nisi pro رباح quod est in Leidense, legendum
sit رباح Rabah. quod ad Calatrana propius accedit, quam hic designari putat Schikardus l. c. Ad Grenadam
Lutehah (f. Loja) item Ofchunah (Ossuna.)

Africa, quam Abulfeda tabula 3 exhibet, distribuitur in al Magrab al Akfa, seu occidentem extremum, in
Africam provinciam, proprie sic dictam; alias quoque al Magrab al Aufath, seu occidentem medium; et in De-
far Mefr, vel Aegyptum. Solent enim scriptores accurati Arabici, non item Turcici, quando urbem antiquam
designare volunt, hodiernam al Cahiram vel Cairo, nude Mefr vel Misr dicere; quando vero totam provin-
ciam Deiar Mefr.

Extremus occidentens, vel Mauritania, continet regna Sanhagjah, Segjelmafah, Marrakefch, [Marocco] Fas
[Fezz] Telemfan, [Tremefen.] Dicitur quoque Mauritania Sus ol Akfa [seu Sus extrema,] quae complecti-
tur

tur *Asfi*, capitalem magni nomi *Dakalah*, *Tarudant*, *Tadelah*, *Agmat*, *Marrakefeh*, *Azaumor*, *Sala*, *Thangja*, [*Tingis*] *Sabtah* [*Ceura*]. Apud *Fas* sunt montes *Madjunah*, *Daran*, *Madgarah*, [cuius incolae potissimum sunt *Kumenfes*, gens *Abdel Mumeni*, fundatoris dynastiae ol *Mowahhedine*.] *Iastr*. et *Wanscharisch*, fluvius *Salaf*, regiones gentis el *Masamidah*. *Maschkurah*, *Henthaba*, *Tinnalil*, *Cozwalah*, [vel *Gjozwalah*.] *Maknash* apud fluvium *Pulsul*. *Kastr Abdélkarim*, [vel *Kastr Katamah*, vel arx aut palatium *Katamidarum*.] Ad *Telemfan* pertinet *Areskul*, portus oppositus al *Meriae*, vibi regni *Granadenfis*, tractus *Wahran* et *Hanin*. Ad *Sala* tractus *Tamefchna*, et eius celebre emporium *Anfa*. Ad *Thangjah* *Kastrol Magjazi* [castrum traiedus] Ad *Sabrah*, *Baljunefch* et portus al *Maramma*, oppositus *Andaluseno* portui ol *Mankab*. Tandem ad extremum occidentem quoque pertinet *Ribath ol Fathi* [excubitorium, vel specula victoriae,] vrbs ab *Abdel Mumen* condita.

Ad *Africam* provinciam seu *Libyam* pertinet *Bagjajah* provincia, cum vrbe capitali cognomine, et *Aschir* et ol *Gjazajer* [seu *insulis*, vulgo nomine corrupto appellatur hodie *Algier*. Sed eius integrum nomen est *Gjazajer Bani Madzgennan*, insulae filiorum *Madzgennan*.] tractus *Gamarah*, et in eo celebre emporium *Badis*, vnde principes *Badisidae*. *Kosthinah* [*Constantina*] *Marta* 'l *Chozari* [seu portus concharum] *Tuzar*. *Lamthah*, *Audagast*, *Darah*, *Bekara*, capitalis vrbs provinciae 'z *Zab*. al *Mesila* [alias al *Mohammadica*.] *Thabnah*, *Bilad ol Gjaridi* [seu terrae palmarum] in quibus *Kassah*, *Thorrah*, *Gadzames*, *Zawilah*, capitalis terrarum *Karran*, *Sort*, *Gjun* [seu sinus, *Golfo*] *Radiik*, *Ogjdaniyah*. In litore *Africano* *Bunah*, quam et *Bagjam* intercedit fluvius *Magilah*. Porro *Tunus* vel *Tunetum*, *Sufah*. Curat ol *Gjazirah* [seu nemus insulae] ol *Mahdijah*, *Safakos*, *Kabas*, al *Kairowan* [*Cyrenae*] *Tripolis Africana*. *Bagjah* diversa a *Bagjajah*, et a *Bagjah Hispana*. *Barkah* provincia, cuius vnicus portus est *Agihi*, et vnicus fluvius *Darna*. *Ugjali*. *Tahort* gemina, vna vetus, *Tahort Abdel Chaleki* dicta, et recens altera *Irak ol Magrabi*] portus *Farich*, *Sathif*, *Sobaichalah*, *Rakkadah*, *Nabzart* et *Tholmaitfchah* [vel *Ptolemais*.]

Aegyptum describit *Abulfeda* tabula secunda, et partitur in *Said al Ala* [seu *Thebaidem superiorem*.] in *Said* seu *Thebaidem nude*. Proprie tamen *Said* notat in genere *τὴν ἄνω*, superiorem, editiorem terram, quo ascendere opus est, quemadmodum veteres quoque hanc *τὴν ἄνω Αἴγυπτον* appellabant, vt contra *Delta τὴν κατω*] alias ol *Whofthani* seu media dicitur. et tandem in *Dejar* *Misr*, *Aegyptum* infimam, hodie al *Bahari*, a qua forte *mamluki* sic dicti al *Baharici* vel al *Bahrici* nomen habuerunt. In *Said ol Ala*, seu quae *Nubiam* et *Aethiopiam* spectat, sunt *Mamfaluth*, *Abutigj*, *Oschmunein*, [distinguendum ab *Oschmun Thonach*] *Anseba*, *Daschna*, *Oswan*, al *Gjanadel*, *Kus*, *Kefth*, ol *Chosus*, *Kamula*, *Maschhad* or *Rodainii*. *Abwaith* [vel *Bowaith*.] *Akfar*, *Armant*. Ad mare rubrum, *Bahr ol Kolzom* dictum, in tractu al *Bagia* dicto, sunt *Kolzom* [vnde nomen isti sinui] *Aidzab*, ol *Kofair*, ol *Allaki*, ol *Wadhah*. In *Aegypto* media sunt *Echmim*, *Osjuh* [vel *Sojuh*] ol *Bahafna*, ol *Lahun*, *Bufir*, *Dohruth*, ol *Fajjum*. In ipsa *Aegypto* seu *Dejar* *Misr*, sunt ol *Fofthath*, [alias *Misr*, quae vrbs complectitur al *Kathaje*, et al *Cahiram*, siue *Nicopolin*, vulgo *le Grand Cair*] *Holwan*, *Sacha*, *Abwan*, *Thaha*, *Belbais*, ol *Abbasah*, *Meinf*, ol *Haramain*, seu geminae pyramides, probe distinguendae ab al *Haramain Arabiae*, seu geminis *asylis*, quae sunt *Makkah* et al *Madinah*, et per *Δ* scribuntur] ol *Iskandariiah* [seu *Alexandria*] *Damanhur*, *Fuh*, or *Raschid*, *Dimjath*, ol *Monfchajjah*, *Tanis*, *Tunah*, ol *Farma*, ol *Mansura*, ol *Mahallah* [seu *τὸ κατάλυμα*, alias *Mahallah* od *Dakalah*.] *Gjugjar*, *Oschmun* [vel *Oschmun*.] *Thonach* [quae etiam *Oschmun* ol *Rimmuni* audit, item *Oschmun* ol *Gjaris*, vel ol *Gjaras*] ol *Baschmur*, *Schathnuf*, *Gjazirat ol Katthi* [*Katzeninsel*.] *randem Thur* [seu montem] *Sinai* huc refert. *Rasah*, *Kathijah*, ol *Arifch*, et ol *Warradah*, sunt stationet in illo tractu, qui ol *Gjasar* appellatur, [seu vastae sterilesque arenae] et qui *Syriam* et *Aegyptum* discriminat. Illae autem arenae, quae *Barkam* et *Aegyptum* intercedunt, ol *Wahat* appellantur.

Arabia, quam tabula prima proponit *Abulfeda*, superstitione inductus *Muhammedana*, quod credebatur, in quo natus fuerit et obierit suus propheta, caeteris praestare, ideoque primo gradu esse collocandam, ea, inquam, generatim diuiditur in *Nagid* [seu editiorem] quae est versus *Chaldaeam* et *Syriam*, et in *Tahamah*, seu humiliorem, quae est versus mare. Speciatim vero provinciae eius sunt ol *Iamana* [seu *Arabia felix*] ol *Hegjaz*, [quasi dicas septem, aut paries intergerinus, id est *Arabia petraea*.] *Arabia deserta*, quam ipse *Arabes* al *Badijah* [seu *Campaniam*] appellant, eamque duplicem *Syriacam* et *Chaldaeam*, al *Bahrain*. *Oman*, et in medio sitam *Iamamam*, probe ab al *Iamana* distinguendam.

Arabia felix complectitur minores hos nomos. *Zabid*, *Hadhrmaut*, *Schihir* et *Mahrah*. Vrbes notandae sunt *Adan* [aut et *Adan Abin*.] *Sahul*, *Thafar*, *Sana*, *Zabid*, ol *Mahgjan*, *Gjolah* [alias *Madinat on Nahrejne*, seu vrbs gemini fluvii.] *Hefn Teez*, *Sahalah*, *Hefn Demluwah*, ol *Gjuh*, ol *Gjanad*, *Nagiran*, *Sadah*, ol *Aschamijah*, *Mareb* [aut *Saba*] *Gjorafch*, os *Schargjah*, ol *Herdah*, ol *Tfchalabijah*, *Hali*, *Merbath*, os *Serrain*, *Ialamlam*, *Dzeimar*, *Schebam*, metropolis *Hadhrmauteni* nomi, tractus *Chaiwan*, *Gaudan* arx, *Alakah*, *Birin*.

Ad al *Hegjaz* pertinet *Macca*, [circa quam notandi montes *Abu Kobais*, *Harrah*, *Arasat*, *Tfchur*, *Radhwa*, vallis *Mena*, *Mahfchar*, al *Mozdalehah*, ol *Mohasseb*, ol *Hodaibijah*.] porro al *Madinah* [id est vrbs, vel alias *Madinat on Nabijji*, seu vrbs prophetae vbi *Koba* cum *Masjad* et *Takwa* [seu oratorio pietatis] montes *Ohod*, et *Air*, or *Rabadah*, ol *Awali*, gemini montes *Thajitarum* *Ogja* et *Solma*.] dein oth *Thajef*, ol *Omarah* [vel *Omrar* oth *Thajefi*] *Wagjah*, ol *Akik*, ol *Baki*, *Dzu'l Holaisah*, or *Ragji*, *Gadir Chamun*, ol *Gjofah*, *Chalis Badr*, ol *Abwa*, *Chaibar*, ol *For*, *Osfan*, *Gjoddah*, *Bahn Marri*, [aut postero tempore *Modar-regi* *Oschmun*.] *Dzat Erk*, ol *Iamamah* vrbs, olim *Gju*, ol *Charagji*, ol *Iamba*, *Barwa*, *Madjan*, ol *Gjar*, ol *Hagir*.

In Campania Syriaca Tabuk, Tima, ol Hesn ol Ablak, Dumat ol Gjandal, Tadmor, Ilah. In Campania Baſtrenſe vel Chaldaea eſt Kachemah. In al Bahrain ſunt ol Ahſa, ol Kathif, Howarin, Tarut, ol Moſchakker, tractus Hagar. In Omiana ſunt Tawam, Sohar, et inſula Adwal.

Syria, quam tab. 6. deſcribit Abulfeda, ſolebat in quinque Aginad ſeu praeturas diuidi. Nempe Gjond, [id eſt ſingularis numerus praecedentis pluralis Aginad, notatque praeturam, item exercitum, iegionem.] Felafthia aut Palaefthinae, Gjond ol Ordonni ſeu Iordanis. Gjond Hems, aut Emefſa, Gjond Demefch, aut Damafci, et tandem Gjond Kinneſrin. Diuidebatur quoque in al Awafem, et al Tſchogur. Illud vi vocis loca fortia, munita, reſiſtentia, notat, et illum tractum circa Antiochiam designabat. Hoc autem loca parentia, hiantia, *ἐπικύδουα*, hoſti appoſita et conſinia notat, et illum designabat tractum Armeniae et Ciliciae contiguum. Sed hac de re ſtatim amplius dicetur.

Ad Palaefthinam itaque reſert Abulfeda Gazah, Aſcalan, ar Ramlah, Iaſa, Caefaream Syriacam, Antharthus, Arſuf, Acca, Lydda, al Lagjun, Zogar [vel Zoar,] Bait al Makdas, [aut Hieroſolymas,] os Salt in monte cognomine. Ariha [Iericho,] et Aſik.

Ad nomen Damafcenum, tractum os Scharat, ol Balkaa, et Hauran. In as Scharat ſunt os Schaubek, et Moan. In al Balkaa ſunt ol Rakim, Mutah, ol Karak, Mab [vel Moab, item ol Rabbah,] Amman [Ammon] fluium ar Zorka [ſeu caeruleum,] Barach [ſeu lacum] Ziza, Moſban [Heſpon,] capitalis. Porro pertinent ad praefecturam Damafcenam vrbes Saïda, [Sidon] Maſchgara, Camed, Bairut [Berytus] Gjobail, Bannias [alias Madinat ol Aſbathi, ſeu vrbs tribuum, ſcilicet Ionicarum, *πρωιάς*,] ol Batſchinah, os Sobaibah, Kaſar La, Bait Sâber, Sarda, Dorja, Adzraat, Nawi, ol Gjidur, os Saraman, ol Koſwah, fluius ol Awagj [ſeu curuus] Schakiſ Amun, Schakiſ Tirun, Gjabal [ſeu mons] Amelah, Damafcus, ol Gurhah [ſeu paradifus,] or Rabuwah, mons Kaſun, fluius Barradi, Margi or Kaheth, Margi os Safari, Karah, mons Labanan [ſeu Libanus,] mons ol Chaithi [ſeu fili, vel vno quaſi filo continuans,] mons ol Darjah, mons Caſtawan, mons os Sekkini [ſeu cultri vel ſcae,] Balabak [Baalbekum aut Heliopolis,] Argjanus.

Ad Hauran, vel Aurantidem, pertinet or Zor, capitalis. Baſra [non confundenda cum al Baſrah, in Chaldaea,] Sarchod, Agilun, in monte Aſuf, tractus ol Gaur, [ſeu profundum, id eſt Cocleſyria,] qui incipit a mari foetido, et al Ardih al Maklubah [ſeu terra inuerſa, id eſt ſolo Sodomae,] et pergit per Baiſan vſque ad Tiberiadem.

Ad Gjondum Hemſenum pertinent Tripolis. Hesn ol Akrad [ſeu arx Curdorum,] Hems, Salamijah, ol Markab [ſeu ſpecula,] ol Belenias, Schaizar, Kaſar Thab, or Raſtan, os Sowaidjah, fluius ol Aſi [ſeu Axius, alias quoque ol Maklub ſeu inuerſus, item Orontes dictus.] Pertinent quoque duo principatus Hamatenus et Halebenſis. Ille complectitur Hamatam, Barin, or Raſaniſam, Gjabalah, Maarrat an Nomani, et Maarrah Miſſrin, Hesn Maſſaj (vel, vt interdum quoque ſcriptum occurrit Maſjar,) et ol Atſchareb. Halebenſis autem complectitur ol Ladzakijah (Laodicæam,) Erkah, Famijah (Apameam,) Serminolkuah, Harem, Haleb, Azaz, Hesn Tall Baſcher, Chonaſarah. Curat (id eſt nomen) al Heſari, ol Ahaſf, Sobaiſch.

Ad Gjond Kinneſrin pertinent Kinneſrin ad fluium Kowaik, or Roſafah, (etiam Roſafat Haſſchami dicta, quo melius ab aliis diſtingui poſſit. Bagras, Darabſak, Iagra, or Rawandan ad fluium Aſtrin, Aintab, Daluk, Sahjun, Hesn Bozaſſah, os Schogr, Bacas (Pegae) Hesn Manſur ad fluium el Azrak (ſeu caeruleum) Kalat or Rum (ſeu arx Graecorum) ad fluium Kazban, ol Birah, Wadi'z Zaitun (torrens aut vallis oliuarum.) Mambegi cum ponte celebri. Hesn Bataja, Zabethra, Cures, Kalah Nagjin, ol Bab, Bozaah, Bales, Bab Eſkanderunah (ſeu pylae apud Alexandrettam.)

Ad al Awafem reſert Ibn Haukal, (vetus et bonae notae geographus, quo ſaepe vſus fuit auctor Abulfeda) nomos integros ſequentes. Antiochiam, Tizin, Mambegi, Bales, or Roſafah, Gjumah, Schaizar, Famijah, Maarras, Suran, ol Arhamaine et plures alios. Ad ol Tſchogur autem Aſas, Tharſus, ol Harunijah, Caniſah (vel al Caniſat as Suda, id eſt eccleſiam nigram) Adenah, Meſſiſſa, (ſeu Moſſiſſchiam,) apud fluium Sihân. Caſarnaba, Margjed Dibagji, arx Hamus, Tall Hamdun, Ainzarjah (vel Ainzarbah, vel Nawarza, olim Anazarbus,) Sis, Sarfendkar, ad fluium Gjilan, od Darbend ol Morri, Barsbert, Kachra, Karkar, Bahafna (diuerſa ab illa Aegyptiaca) Maraſch (Mareſia) et Somaifath, (Saniſatus.)

Meſopotamia, Arabibus ol Gjazirah ſeu inſula dicta, quam Abulfeda tabula 7. pertractat complectitur Deiar Modhar, Deiar Rabiha, Deiar Baer, (Vox Dejar, vulgo Diar, notat habitationes et ſedes; caeterae vero Modhar, Rabiha, et Baer, vel Beer, ſunt tribuum Arabicarum nomina,) praetereaue al Gjazirah proprie ſic dictam.

Ad Deiar Modhar pertinent or Roha (veteribus Edeſſa, barbaris noſtris Orſa vel Urſa,) Harran, (Charrae) or-Racca, item vulgo 'l Baidha ſeu Alba, Karkida, (Circenſium,) Schamſchath, et Acr Babel. Ad Dejar Rabiha, Ras Ain, Maredin, Kaſr Tuſſcha, Niſibin ad fluium el Harmas, Sengjar, mons ol Gjudi, (Gordyaeus, aut Ararat.) Balad, Seert. Ad Dejar Beer Kalah (ſeu arx) Gjabari, or Rahabah, ol Hattach, Hizzan, Hani, Daman.

Ad ipſam al Gjaziram prouinciam Hesn Kaifa, Kalikala, Makeſin, Dara, Kenkawar, ol Gjazirah vrbs, pleno nomine Gjazirat Ebn Omari dicta. Fanak, Tall Aſar, Maſſafarekin, Anah, od Dalijah, ol Hadhr, ol Mauſel, Barkaid, Akrol Hamidjah, os Schuſch, ol Magidal, Hakkar, ol Amadijah, Hesn Moſlemah, Tichamamine, Kaſchaf ad Zabum, ol Haditſchah ſeu Neapolis ad Euſratem, Dakuka, ol Bawazigj, os Senn, Tecrit, Saſugj, ol Haditſchah (ſeu Neapolis aut Nova) ad Tigridem, Annid, Hesn Dzilkarnain, fluii gemini Zab, id eſt Zab [ſeu Lycus] maior et minor; et ol Chabur ſeu Chaboras, a quo dicta quoque regio; et ol Ticharſchar.

ol Irak siue simpliciter, siue Irak ol Arabi seu Arabica dicta, veterum Chaldaea, quam tabula 8. praestat, potest secundum ductum Euphratis et Tigridis pertractari.

Ad Euphratem pertinent Hit, Kobaisah, ol Hella, [aut distinctionis gratia Hellah Bani Mazjad, sunt enim aliae duae Hellae, sed ignobiliores,] ol Kadesjah, ol Hirah, [alias ol Baidha vel Alba,] ol Chawarnak-*arx*, fluius Nars, Dznkar, os Sib, ol Hascemijah, [aut Hascemiat ol Kufah,] ol Kufah, Sura, ol Ambar.

Ad Tigridem Okbara, Kathabbol, ol Baradan, Babel, ol Madajen [eodem cum Thibisun, vel Ctesiphonte,] Nahršchir, Dairol Ali, Kalwadza, Sarfar geminum, superius et inferius, ol Kafs. Bagdad vel Bagdadz alias quoque oz Zura seu curua vel tortuosa dicta. Latus eius orientale dicitur Afkar ol Mahdi, seu castra 'I Mahdii, nec non ol Rosafah, siue *ἡ ῥοσφοῦτος*. Latus occidentale ol Karch; quod potissimum Schiitae vel Rafedhiteae temporibus Chalifarum obsidebant, vnde frequens eius in historia mentio.] Porro ol Mahawal, os Sendijah, Bakuba, Mobarek, Baderaja, Gjobbal, Sauk Tschalarfcha, on Nomanijah, on Nahrwan, Kasr Ebn Hobairah, Gjargiaraja, Dair ol Akul, Tommos Salhi, Nahr ol Malek, od Daskara, Kawi, Gjalula, Waseh, Schalmagan, Chanekin, Kasr Sirin, Samirra, [vel Sarramarraa, nec non Saamarraa] Holwan, ol Bafrah, Sawad ol Bafrah, Merbad ol Bafrah, Misan, ol Maschan, ol Obollah, Abadan, ol Barhajeh, [seu Lacustria, nempe Euphratis] ol Gjamidah, Gjawaitfch, on Nil.

Churestan *خوستان* aut Churestan *خوستان* [tab 9.] veterum Susiana, interdum appellatur ol Ahwaz, ab vrbe capitali, al Ahwaz. Huc refert Abulfeda nomen Toftor [vel vt vulgus effert Scholtor,] Dastowa, Sauk ol Arbaa, Dur or Rafebi, Gjorgian [probe distinguendam ab illa Gjorgian, quae Chawarezim aut Chorefmia dicitur, ad mare Caspium sita,] Afkar Mocram, Hefn Mahdi, Nahr Tirah, ol Ahwaz vrbe, od Durak, Chan Mardawigj, Ram Hormoz, Restak oz Zath, Mambali, Koikub, Bafna, Gjondafabur. Ad Churestanam simpliciter refert Gjobjaj, Basjan, Mahruban, Orgjan, os Sus. Matutsch, oih Thib, Rischahr, ol Chaberan, Sambil.

Fares aut Farsistan, id est Persis tab. 10. tractatur. Sciendum nempe, quod terminatio Persica *istan* aut *estan* notet locum aut regionem. Refert ibi Abulfeda ad tractum maritimum Siniz, Gjonnabah, Gjor, Char os Sif, Siraf, Bidzchan, Nabend. Ad nomen Ardschir, id est Artaxerxis, Harrah, ad nomen Sapur, tractum, Kazerun, et eius capitale Nurd, Naubendegian, Schab, [id est vallem, seu jugum,] Bawwan unum ex illis quatuor ab amoenitate celebratis in oriente locis, quorum reliqua sunt Gutha Damascena, Nahr ol Obollah, et Sogd Samarkendensis,] Korkan, os Sarmak, ad nomen Isthechar, Abarkuh, [vel Abarkufch, vulgo Warukh,] et ol Baidha, [seu Albam, Persis Naschanik.] In genere ad Persidem refert Nagjiran. Fairuzabad [olim Gjor *جور* vel *خون* Chuz, vnde forte Chuzistan et Churestan] Karzijat, Karzin, Schiraz, Esthechar, Fasa [vel Bafa, vnde famosus ille Bafasirensis. vid Hagji Chalifah ad An. 451.] Sarwestan, Iezd, Maibodz, Tuh [vel Tuz,] Faragj [vel Pahrah,] Hefn 'bn Amarah, Darabgierd, Gjahram.

Kermanae [tab. 11.] cum Caramania non confundendae, vrbes sunt Gjiofrot, Zarand, Bafd, Bardaschir, [aut Kawaschir] Hormoz et Zaran, insulae duae, os Sirgian, Bamn, montes ol Kafs, versus Mocran, quos incolunt gentes ol Bolus olim, sed Abilsedae tempore Abagjt dictae, sunt, qui in chartis Balluci, aut Ballodges, gens ferrox et bellicosa, appellantur, Mafekan, Baimend.

Segiestanae [tab. 12.] sunt or Roechag, Zarangj, (alias prouinciae cognominis vrbes Segiestan, quae successit in antiquae sed obsoletae capitalis Ram Schahrestan locum.) Hefnoth Thaki, Chawasch. Bost ad fluium Hend Mend, Karnin [diuersa ab illa Chorasana Karnin,] Kurat [seu nomus] od Dawar, in quo Daigasch, Sirwan.

Ad Send [tab. 13.] pertinet od Daibol, Kabol, Multan, ol Birun, Sadusan, Azur, Kalori, Anori, Bahrage, ol Maswahi, Restak [seu practura,] ol Charugi (in qua Rasek,) Bafchmadz, Kizkanan, Kamhal. Item prouincia Mocran, in qua capitalis Tiz, fluius Mehran, (id est Indus) prouincia Thuram, et in ea Kadzar, Kandawil, Gandaur, et Armenabil.

Indiam ait Abulfeda (tab. 4.) ab vno atque altero itinere diuidi in tres partes; vnam al Gjazarat, Sindiae et Mocrae conterminam, quam puto eam esse, quam Hagji Charifah Kagjarat appellat, eius interpres Italus Chiezuret, et chartae vulgares Guzura. Alteram huic ab oriente positam ol Manibar, terram piperis, in qua sunt Hanur, Bafzur, Mangjarur, Ras Hili, mons, Tandijur, Schahjar, Schikali Tandem tertiam al Mahar (seu traiectus) terram, secundae al Manibara (Malabara) et al Culama ab oriente sitam, et Chinae contiguum; in qua sunt Ras Comhari, Manifestan, et Birdawal, capitalis. Hec transit ille in notis marginalibus. In ipsa vero tabula hoc fere ordine peruenit vrbes Indiae. Tanah prouinciam, et eius capitalem Sendan, vel potius Sendapur, Sofalah, (aut Sufah) Sumenat in terris Gjazarat, Nehelwarah, Kambajer, Mahurah (regionem al Barahem vel Brachmanum, et in ea fluium Kank vel Gangem.) Waihand, metropolin regni Candaharici, Delli, Nakur (forte male *ناکور* Naeur scripsit, pro *باکور* -Bacur, quod chartae dant, aut vice versa) Gjalur Mandari, Luhur (aut Lahawor,) ol Maabar, fluium os Sulijan, Balharah, Kanugj, ol Caulam, prouinciam Kamerun cum montibus suis, qui diuidunt Indian et Sinam; ibidemque Ducara. Akshamibun, et nomen Masaf.

Sinam recenset (tab. 15.) et memorat in ea Chanku ad fluium Chamdan, Changju, sedem regiam, Kozku, ol Chanfa, Zaitun, os Sili, Gjemkut.

Tab 17 refert Abulfeda gradum ex oriente in occidentem et proponit Bilad ar Rum, seu terras Graecorum, Romaniam Asiaticam, Natoliam, Asiam minorem, prout nominare malis. Ibi sunt: Larindah, ol Alafa, Akshahr, Amajjah, Kunijah, Ak Sarai, Heracla, Kaisarijah, Siwas, Arzen or Rumm, (vel Arzerum, quam putant

putant aliqui eandem esse cum Kalikala superius allata sub Mesopotamia.) Malathijah, Anthalijah, (Sattalia) Folk Bar, Ankurijah, Amurijah, Tucat, Caltamunijah, Sinub, Samfun, Tharapzun. In notis marginalibus ad sequentem tabulam 18. recenset ea, quae sunt ad Pontum Euxinum, Cazbi, ol Gjarun, Benterkali, Samasri, Catru, Kinuli, Abchas, ol Kasa, Kanli ad mare Crimense, Thaman, Azok, (Azoff) Sochum et Gjakrak.

Tab. 18. persequitur Armeniam (vel Irminiā) Iranam, (vel rectius Arranam) et Adzerbaigjanam. Sub Armenia occurrunt Arzangian, Majanah (seu Mejanegj,) Musch, Arzan, Malazgierd (vel Malazkerd) Bedlis, Challath (vel Echlat) Argjisch, od Dabil, Walthan, Hefn Zejad (vel Chortbert) et Barkari.

Sub Adzerbaigjanah, Maragah, Tabriz (vel Tauriz,) os Solthanijah (vel Congerlan,) Ugian, Irdubil, mons Sablan, Orumajjah, Barzand, Tahla, Wartschan, Marand, Chankarkar, fluuius er Ross, Salmas, Chowaji, (Khoi,) Gjahzah, Chosruschah, Bardigi, Chunagi.

Sub Arrana Mucan, Bardaah, (quae et Madinat or Ran,) Congiah, Schemkur, Tassis, Sormari, Sarir ol Lan, [لانی] forte rectius [لانی] solium, siue regia sedes Lazorum) Bab ol Lan, Ainur, Hagjiran, Nadzababelt, Bailakan, Babol Abwab (seu porta portarum, item Derbend, pylae Caspiae, item Demir Capi porta ferrea, item olim Alexandria,) Gjabal ol Alfoni, (seu mons linguarum, aut dialectorum, cuius plerique sunt incolae Lokzi, Lezgui,) Dowin, Naschwi (aut Nakgjiwan,) Schirwan, Bacowi (aut Baku.)

Ad Belad ol Gjabali (seu regionem montanā) alias Irakel Agjami, aut Iracam Persicam, vel Parthiam tab. 19. pertinet Schahrzur, et eius capitalis Irbil, Kermisin (aut Kermanschah,) od Dainawar, Katrol Losusi (seu castellum latronum, alias Kenkewar,) Kasr Schirin, Sohraward (vel Saherwerd vulgo,) os Saimarah, oth Thalekan, os Sirawan, eiusque capitalis Masabdzan, Istabadz, Zangjan, Nahawand, Gjurkan, Mawafchan, Coschaf, Aznawah, Rudz Rawar, Borugjerd, Abhar, Sawah, Chowar, Semnan, Kazwin, Awah, Gjarbadzkan, Comm, Kaschan, or Raj, Nubhar, Issahan, (e tribus conflata, quarum antiquissima Gjaji, et recentior Schahrestan, perire, vltima vero subsistit, olim ol Iahudijah, seu vrbis Iudaica dicta, nunc Issahan) Bar Chawar, Zarand, Doligian, (aut Dolikan,) Rawand, Chan, Langan, Nathanz, Irdastan, Kargi Abi Dolaf, Gjabal Dombawend.

Dailoni (tab. 20.) vel Dailonitis, et Kilan (alias quoque Kil, item Gjil et Gjilan) continet Bimanschahr, Dulab (vel Daulab, alias Kasfar,) Lahagian, Kutom, Rudzabar (sedem regiam,) Salus, Calar, Kasfjar, Buman, Tulom.

Thabarestana (tab. 21.) continet Rujan (alias Sarestan,) ol Laragjan, Natel, Dehestan prouinciam, et eius capitalem Achor, nomum Dombawand, et eius capitalem Wimah, nomum Mazenderan, et eius praecipuam Amol, una cum Alhom, Mamathir, Sarijah, Esterabadz, Aboskun, nomum Cumas, eiusque Semnan, od Damegan, Balthan, prouinciam et urbem Gjorgjan.

Chorasana (tab. 22.) continet Farawah, Issarajen, (alias ol Mahragian,) Sabzaran, Mazinan, Schahraflan, Scharestanah, Nasa, Scharmogul, Scharmakan (vel Gjarmakan,) ol Buzgjan, Sarachf, Abiward (vel Abaward, vel Baward,) nomum Chobaran, et in eo Mihanah et Cobadzian, Kufan, Buschangi, (vel Fuschangi, vel Buschank,) Badzagis, Baun (vel Babnah,) Isfezaz, oth Thalekan, Anderab, Chast, Farijah, nomum Balch, et in eo Chausf, Baglan (vel Baklan,) Scharek, Cholm, Gjuzgjanam, (vel Schapurkan,) Zamm, Azgiawah, nomum Nasfabur, (vel Naschawor, et in eo Chobuschan, Gjagjaran, Gjam (vel Zam,) Taruschir, Kondor, Chugum, Bacharz, Boschranekan, Riwand, os Schadzjach, ol Gjuzgjan, Cohonduz, Chowaf Sangjar, Caschmihan. Nomum Thus, et in eo Thabaran, Thus (vel Maschhad,) Sanabadz, Naukan, Radzkan. Nomum Baihak, et in eo Chosfraugjerd. Prouinciam Kuheltan, et in ea Thapfain, (forma duali, quia duae sunt vrbes, Thapf Kileki, et Thapf Maschinan) Tun (vel Tun Kuheltan,) Zauzen, Najajedz. Nomum Gowain (vel Kowan,) et in eo Adzadzawar, nomum Haratae, et in eo Karuch, Chargjerd (vel Chorah Kerd) Malin, montem Chogiofstan, Margab, pagum et fluuium, nomum Bagfchur, et eius capitalem Kun, et Sakawand, nomum Marwentem, in quo Marwa's Schahgjan, Dandanekan, Karinain (olim Bukdir,) Marwa'r Rudz, (Rudz est nomen fluuii,) Sagan, Issinkan, regionem Chottali, seu Catlan, in qua Halawerd et Laukund. Dicitur autem Curat ol Chottali, seu Chottalorum vel Catlanorum nomus, id, quod fluuiio Wachschab et fluuiio Badzachschanah, qui Charnab dicitur, comprehensum est.

Zabulestan tab. 23. continet regionem montanā al Gur (vel Gor, vel Gurensum,) et in ea capitalem Zuf, Firuzkuh, Kerdkuh, et regionem Bamijan, et in ea Gaznah, Balak, Farun, Langan, Mimand, Bamijan, Bangajir, Cabul.

Thocharestana et Badzachschanah (tab. 24.) continent, illa quidem Semengan, Eskalkand, Walwalegi, oth Thajekan, Raun, Sakandarah, Halbek. Haec autem, urbem prouinciae cognominem, et Gjerm, et Iastal.

Chowarezmia (vel Chorezmia, tab. 25.) habet Korkangj al Kobra (seu maiorem,) Gjorgianijah Chawarezim (aus Korkangj as Sogra vel minorem,) Kasch, Zamachschah, Hezarasp, Daran, Bahirah, (seu lacum) Chorezmiiae.

Transoxana (tab. 26.) continet nomum Bocharenssem, et in eo Bochara, Farbar, oth Thawawis, Baikond, Karinijah, Dabusijah, Sormari, Amu, Zufsch, Ilak, (nomen id est vrbis et tractus illius totius, qui Nubecht et Ferganam intercedit, in quo Tonkat etiam est,) montem Schablag, nomum Osfruschnah, Zamin (vel Zamigi,) Chodafar, Dzaral, os Schabalijah, nomum Samarkendensem (vel Sogdianum,) in quo Samarkend, Sogd, Chafusagen, mons Kuhak, Arbengian, (vel Rubengian,) Choschanijah, Eschrichen, Kabudzangji Kersch, Nur, mons ol Botton, Chawus, Wazar, Zaz, Chusfekt, nomum os Saganijan, in quo Schuman, Waschgjerd, arx, er Kaseb, nomum al Chottali. (Nam Catlan citra et ultra Oxum protenditur, ideoque jam sub Chorasana

fuit memorata,) in eo sunt ol Wochsch, (a qua fluuius Wochschab nomen accepit. Ab enim aquam Turcis notat,) nomen Tarmedz, in quo Sarmengjan, (vel Gjarmentkan.) Kesch apud duos fluuios, vnum Nahr al Kassaraine, alterum Nahr Aschur,) Nachschab, (vel Nafab,) Baxdah, Maimarg, Wafschgierd, Isterabadz, nomen os Schafsch, in quo Benkatfch, Badzackkatfch, Saukatfch, Beskat, Charafschkat, nomen Ferganensem, in quo Margenan, Andokan, Farganah, Achsiketsch, Chogjendah, Chawakand, Koba, Issidzholan, nomen Issigjab, in quo Osbaniketsch, Tharaz, Schalgi, Ofstr, Gjekel, prouinciam Torkestan, in qua ol Kerjat ol Gjadidah (vrbs noua, vero turcico nomine Iengicond,) Gjand, Balasagun, Kachgar, (alias Ordu Cad,) Chotan, nomen Farab, (aut Otrar,) cuius capitalis Cadar, Chanbalek, Wafsch. Tandem Keschmir, Thaimagaj et Karakum sunt prouinciae versus extremum orientem.

Tab. 27. et 28. exponit terras Arabibus barbaras et incognitas, in austrum et septentrionem. Sed earum recensionem, quia nihil ad historiam Muhammedanam faciunt, omitemus.

Haec sunt fere, quae in ipsis tabulis suis geographicis Abulfeda tradit. Adhuc de prolegomenis huius, quem recensemus, libri paucis dicendum. Perhibet in illis aliquas primo loco regulas geographiae mathematicae, dein differit de spatii geographicis, tum de maribus, et lacubus, inde de fluuiis, et denique de montibus.

Maria nominat haec, oceanum Atlanticum, Sinicum, Indicum, Persicum, Arabicum, Africanum, Mediterraneum, Adriaticum, Aegaeum, Euxinum, Britannicum, Caspium. Lacus autem hos. 1. 2. Duos illos, quorum singuli sunt ex singulis quinque fluuiis, qui e montibus Komr delapsi coeunt, et cum gemino Nilo communicant. 3. Lacum Kura, e quo procedit geminus Nilus, vnum Nilus Makadschu dictus, (is est Aegyptus) alter Nilus Ganah, siue occidentalis. 4. Lacum Zarah in Segiestana. 5. Lacum al Eajjum. 6. Nafarabab. 7. Dimjath. 8. Tuneranos, vnum dulce, alterum salsum. 9. Mauritium apud Kasr Abdelmarimi. 10. Lacum apud Panias. 11. Lacum al Bokai, apud Balabak. 12. Lacum Tiberiadis. 13. Lacum Zogar (vel Zoar, seu mare foetidum aut mortuum.) 14. Damascenum. 15. Kadas (alias Hemfenum.) 16. Apameensem. 17. Antiochenum. 18. al Bathajeh (seu lacustria Euphratis; alias Bathajeh al Basrah.) 19. Lacum apud origines Gjihuni (vel Oxi.) 20. Chowarezmicum. 21. Lacum Argiisch (in Adzerbaigjana.) 22. Lacum Ormajah. 23. Lacus Persiae, Descht Arzan, et al Hamakan.

Inter fluuios nominat 1. Nilum. 2. Tigridem, ad quem sequentes pertinent. 3. ol Tschartschar 4. Basfansa. 5. oz Zab maior. 6. oz Zab minor. 7. ol Kathil, vel potius ol Kawathil. sunt enim Kathili numero tres. 8. od Dogjail, vel paruus Tigris. 9. Nahr ol Ahwaz. 10. Nahr ol Marrah. 11. Nahr od Dair. 12. Betschko Schirin. 13. Nahr ol Makel, apud al Basram. 15. Nahr ol Obollah. 16. Nahr ol Iahudi. 17. Nahr Abi Chasib. 18. Nahr ol Amiri. 19. Nahr ol Kondol. Hi omnes fluuii e Tigride ad arte, aut natura deriuati sunt. 20. Euphratem, et ad eum pertinentes hos. 21. Nahr Schamschath, (vel Samofatenum) 22. Nahr ol Balih. 23. ol Chabur. 24. ol Harimas. 25. Nahr Ila. 26. Sarfar. 27. Nahr ol Malek. 28. Nahr Cutschi, qui procedens ulterius Nahr Sura, et tandem Nahr os Sorat appellatur. Hi omnes in Euphratem se exonerant. Consentit itaque noster Abulfeda cum Xenophonte, quem ex Arriano et Plinio mendacii arguere vult Eduard. Spelman ad eius Anabasin Cyri lib. I. not. 115. p. 78. Inde 29. Nahr ol Ordonni seu Iordanem asserit, qui etiam Nahr os Schariati, seu fluuius vadi a casu Israelitarum audit. 30. Nahr ol Iarmuk, qui se in Iordanem effundit. 31. Fluuium Hamatenum, qui alias ol Oronth (seu Orontes item ol Nahr ol Maklub seu fluuius inuersus, vt et ol Nahr ol Asi seu fluuius rebellis vel Axius.) 32. Fluuium Faniae aut Apameae, qui in lacum Apameensem effunditur. 33. ol Nahr ol Kabir, (seu fluuium magnum) ibidem locorum. 34. ol Nahr ol Aswad (seu nigrum) apud Darabak. 35. Fluuium ad Iagra. 36. Fluuium Afrin; qui tres fluuii in vnum congregati exeunt in lacum Antiochenum. 37. Fluuium Gjihan apud Massiam. 38. Sihan apud Adenam. Hi duo coaliti pariter exeunt in mare Cyprium apud Tarsum. 39. Fluuium Gjorgjan, qui apud Aboskun gemino ostio in mare Caspium exit. 40. Nahr Abi Fochros, apud ar Ramlah in Palaestina. 41. Fluuium el Korr (vel Cyrum,) qui Adzerbaigjanam et Arranam diuidit, et in mare Caspium exit. 42. Fluuium el Corr (seu Cyrum) alterum, qui per Persidem et agrum Schirazenum latus in lacum al Bagjikan elabitur. 43. Fluuium Balchae, vel Gjihunem, id est Oxum, qui ortus in prouincia Badzachschan euadit in mare Caspium. 44. Fluuium Schaschae, id est Sihunem, aut Iaxartem, qui ortus in Turkestana effluit in lacum Chawarezmicum. 45. Fl. Mehran, alias es Sind, olim Indum, qui apud od Dibil exit in mare Indicum. 46. Kank [seu Gangem.] 47. Nahr Thab, qui ortus apud Issahanam et iunctus cum fluuiio Masn, exit apud Schiniz in mare Persicum. 48. Fluuius Zandarudz, qui Issahanam alluit. 49. Fluuius Schirin, qui ortus in montibus Dinar, in tractu Bazarangi, peruagatus Persidem exit apud Gjonnabah in mare Persicum. 50. Nahr os Sakkan, etiam Persicum. 51. Tigridem al Ahwazae. 52. Nahr ol Masrakan, fluuium Chusitanae. 53. Fl. Toftarae, qui iunctus cum Nahr os Sadrah incidit in mare Persicum apud Hesn Mahdi. 54. Nahr ol Rass, qui ortus in montibus Kalikala, in Armenia, iunctus apud Wartschan cum fl. Cyri exit in mare Caspium. 55. Fl. Hend Mend, in Segiestana, qui ortus in al Gur, vel Zabulestan, incidit in lacum Zarah ex eo procedunt tres rami, Nahr ol Thaami, Nahr Basrudz, Nahr Sanarudz. 56. Fl. Ancyrae. 57. Fl. Romae, id est Tiberin. 58. Fl. Heracleae, qui ortus in montibus el Alaja exit in pontum Euxinum haud procul Sinope. 59. Fl. Thona, vel Danubium. 60. Fl. Ozu, [qui est Niester aut Nieper,] olim Borysthenes. 61. Tan [vel Tanain.] 62. Nahr ol Otol [seu Wolgam.] 63. Fl. Sus el Arfa [seu Mauritaniae extremae] 64. Fl. Maluwijah, qui iunctus cum fluuiio Segielmasae exit in mare mediterraneum. 65. Fl. Seuillae. 66. Fluuium el Morfijah. [vel Murciae.] Vnde pater, Noster, saepe quia vera fluuiorum ignorabat nomina, vrbes, quas alluunt, eorum loco posuisse.

Post fluuios commemorat montes, in quibus nominat 1. montes el Komr, e quibus oritur Nilus. 2. Montes Gjudi. Sic constanter a scriptoribus Muhammedanis appellantur جودي Gjudi pro جردى Gjordi, vitio scripturae, quo *م* et *ج* vt saepe fit, permutata fuerunt, et quod nunc, vt alia multa huius generis errata, in legem transiit immutabilem. Sunt enim montes Gordi, vel Gordyaei, alias Ararat, in quibus arca Noae perhibetur confedisse post diluuium. 3. Montes Syriae ofsch Tschalagji [niuis] ol Lokam, Libnan [Libanus] Sannir, Casijun, Schahschabu, diuersa nomina diuersorum tractuum eiusdem montium iugi. 4. Montes Sejakuh. 5. Montes Thabarestanae. 6. Thur, [seu montem Sinai]. 7. Montes Dombawend. 8. Montes ofsch Schahrah, in media Hispania vel Andalusia. 9. Montes el Bort, Pyrenaeos. 10. Montes Daran in Mauritania. 11. Montes Cozwalah, ibidem. 12. Montes el Gjanadel, Aegyptum inter et Barkam. 13. Montes Zangian in Armenia, Adzerbaigiana, ar Rajja et Curdistani. 14. Montem ol Kaitak, alias montem linguarum, apud Derbend maris Caspii versus septentrionem. 15. Montes eth Thailomun [vel orh Thair, aut auum; olim Catadupas in Aegypto.] 16. Montes Gjalut [vel Goliathi, in al Wahat apud ol Lahun. vid. tab. Aegypti]. 17. His ab austro sitos montes el Lazurd [seu lapidis Lazuli.] 18. Montes or Rahun in insula Sarandib [vel Ceilon.] 19. Montes Turkestanae per Ferganam ad Bocharae montem Warakah procedentes. 20. Montem Bistun, in Irak al Agjami. 21. Montes Thajjitarum, Ogja et Solma, ab oriente l Madinae. 22. Montem el Harefch, apud Irdubil in Adzerbaigiana. 23. Gabal Tharek [Gibraltar.] 24. Montem Gomarah, in Africa apud fretum Gaditanum. 25. l. djunah. 26. Madgarah. 27. Isfr. 28. Wancharisch. 29. Montem ol Aredh, in Arabia felice.

Tandem declarat quaedam ordinem dispositionis et vsum sui libri spectantia. Non inutile iudico neque ingratum historiae orientalis amantibus accidere, quod ideam ipsis clariorem dare voluerim libri, quem pauci viderunt, omnes magnis, et tantum non immeritis laudibus celebrant. Certe si prodierit aliquando hic liber, quem latina ciuitate donauit, erunt qui spei votisque suis eum non respondere querantur, et multa non inueniant in eo, quae chartae hodiernae produnt; et contra legant multa, quorum vestigium in chartis non compareret. Sed illi sciant Abulfedam esse scriptorem nostri ratione iam antiquum, vt qui saeculo XIII. inuenta exstiterit; ideoque non posse illum nisi geographiam aevi medii tradere. Vt autem gentes mutantur et migrant, sic etiam locorum nomina eadem semper non obtinent, neque termini regionum manent iidem. Posset quidem hic exhibitus locorum catalogus augeri multis nominibus; praesertim illis, quae noster Hagji Chalifah hoc in libello tam ex Asia minore, quam ex Rumilia [vel Thracia] et Hungaria citat, quorum illam satis cito pede percurrit Abulfeda, hanc prorsus non attigit. Huic autem vitio medebor addito in fine libelli indice geographico. Sufficiat in hac rerum breuitate et propositi mei angustia gustum dedisse. Si deus nobis ipsum toties laudatum geographum concesserit edere, copiosiores, vt arbitror, erimus.

Iam tertio loco nobis dicendum est de scriptoribus, qui res in oriente, et in vniuersum a Muhammedanis gestas, literarum monumentis tradiderunt et ab obliuione vindicarunt. Ordinar ab iis, quos possideo, tam impressis, quam manuscriptis. Addam deinceps quibus careo.

Inter libros itaque editos, qui nostrum hoc argumentum pertractant, absque dubio chorum ducit immortale D'Herbelotius opus, quo carere nemo potest, cui haec literarum curae cordique sunt. Congessit illuc eruditissimus iste Francus insignium quorumque casuum et optimarum rerum ex praestantissimis scriptoribus farraginem, quam ipsis eorum verbis apponit. Dolendum, quod res gestas non ordine temporum perferipserit, sed disceperit cohaerentes, vt vix possit inde continuata historiae orientalis notitia comparari. Quod ipse sibi passim contradicat, id condonandum viro praclaro. Ex aliis atque aliis tradebat auctoribus, et obrutus rerum multitudine non poterat omnia simul animo habere praesentia, non poterat non labi. Possem hunc librum duplo facere ampliore ex apparatu meo. Et sane quid processu temporis a me sit hac in re exspectandum, dies docebunt. [Scriptum hac mense Iulio A. 1747.]

Sequitur Eduardus Pocokius, Anglus, vir egregius et de studiis Arabicis optime meritus, ipso D'Herbeloto Arabice doctior; quamuis Persicae et Turcicae linguarum peritia dispar. Dolendum in hoc viro, quod opulenta constitutus in supellectile codicum manuscriptorum, et patrono beatus magnae dignitatis et amplissimum opum, qui sumtus inprimendis libris Arabicis liberaliter praestabat, et vita grauius longa vegetaque, ad libros tamen, quos ederet, seligendos parum adhibuerit iudicii. Nam, praeter eius specimen historiae Arabum, libellum aureum, poteramus carere ceteris, Porta Mosis, Eutychio, Abulfaragjo. Horum loco debuerat Abulfedae typos et curas suas impendisse, aut saltem al Maidanenſi. Non tamen vſu suo carent isti eius editi libri, quos inter praestat Abulfaragjius.

Elmacini Historia, vt appellatur vulgo, Saracenica bonus est liber, quam Erpenio atque Golio debemus. Dolendum quod Erpenius, vir diligens, neque indoctus, et inter primos Arabismi statores certe maximus, in codice incidit adeo prauum, vt saepe et persaepe prauis ex Arabicis multo peiora Latina, ridiculosque et absurdos sensus extuderit. Sed excusandus est vir bonus. Desituebatur illo tempore subsidii, quae nostro possidemus. Semitas calcabat inuias et inaccesas. Si prodierit aliquando Abulfeda aut Ibn Schehnah, poterit Elmacinus plerisque in locis haud difficulter corrigi. Meretur interim legi. Mihi certe haud raro, neque parum profuit.

Golius quod al Farganenſem ediderit, nescio an multum eo laudis meruerit, verum additus eius commentarius, vtinam integer, cedro dignus est. Geographiae orientalis studiosus illo carere nequit, praesertim quum Abulfeda geographus nondum proſter.

Idem Golius historiam quoque Timuri, florido et sublimi stylo scriptam ab Ibn Arabschah, edidit, librum vix vni atque alteri vtilem. Nam difficilis atque obscurus quum per se sit, auctorisque sui ex destinatione, multo eum facit difficiliorem foeda vitis scribarum et typorum ista Leidensis editio, qua Golius [si verum volumus audire] Arabicarum linguarum se monstrauit admodum imperitum. Neque expuro quemodoidem vir tantam potuerit

tuerit in hoc prodere ignorantiam, quantam contra prodidit peritiam Arabisimi suo in Gseuhario, quam ego certe stupui tum, quum particulam istius Arabici lexici, quod Golius latine in suo Lexico exhibuit, Leidæ mihi exscriberem. Vsu deprehendi, quam difficilis fuerit iste labor, quam capitale opus perfecit Golius, cui par aliud absolute hodie posse credo neminem. Sed ad historiam Timuri redeo. Illa non rerum et narrationum, sed verborum et styli gratia legi meretur. Sunt mihi ex codicibus Parisiis atque aliis subsidia, quibus hunc auctorem emendare possem et integrare. Præterea ex ingenio haud pauca restitui. Et fieri posset ut hæc aliquando volente deo proferrem.

Abulfedæ historici particulas duas in lucem ediderunt præclari viri, Gagnier et Schultens. Ille Oxonii vitam Muhammedis ab illo Principe Ejjubita Hamateno traditam edidit, cum commentario, qui ipsa eius versione melior est. Laudem enim magnam illa sua Abulfedæ interpretatione meritus non est. Sæpe sic vertit, ut integræ paginæ nequeant nisi vna litura corrigi. Arabice non satis callebat, et carebat iudicio critico, quod rationem monstrat male a librariis exarata emendandi, et ex iis, quæ bonum sensum non fundunt, humanæ rationi congruos sensus eliciendi. Veniam non æque meretur atque Erpenius. Abundabat codicibus manuscriptis, quorum collatione potuerat se locis ex impeditis expedire. Alia res est, si quis ibi locorum degat ubi codices Arabici neque prostant, neque haberi possunt. Sed carebat usu tam linguæ, quam codicum manuscriptorum; [sæpe enim parer ipsum ductus literarum assequi non potuisse:] vsu suæ propemodum dixeram rationis. [Nemini veneror.] Tam enim absurda sapienti viro, Abulfedæ tribuit, quæ non nisi a fatuo expectes. Atqui vsu linguarum qui carent et vsu codicum, et bono, quem dicunt, sensu communi, scriptoribus edendis cuiuscunque generis, illi apti non sunt.

Alteram Abulfedæ particulam, celeberrimus edidit Albertus Schultens in suo Syntagmate de Vita Saladini, ex eodem illo codice Leidense, ex quo meum codicem anno 1745 indultu magni huius viri, præceptoris et patroni mei, eius in ædibus, feci. Sed vidi eum præterisse passim aliqua necessaria; intellectu quædam difficultiora omisisse; mutasse non monito lectore bonas lectiones præter rem, et sinistre quædam accepisse. Quod mihi valde mirum accidit. Vnde intellexi, perquam difficile esse historicum scriptorem bene interpretari; et multo maius id opus esse, quam vel obscurissimos poetæ. De ipso Abulfedæ opere paullo post dicam.

Geographus sic dictus Nubienfis, Romæ editus e typographia Medicea, est rarus liber, et bonæ notæ. Multo plura locorum nomina exhibet, quam Abulfeda. Sed ordinem sequitur deteriore. Obscurior est quam ille, et lacera fere dat et hiulca omnia, maioreque cum cura, quam Abulfeda, legi meretur. Satis emendate, pro libro certè Arabico typis edito, prostat; et immerito queruntur viri docti de vitii impressionis. Quid sentiendum sit de Gabrielis Sionitæ et Abr. Echellenfis interpretatione huius libri latina, dicere non habeo, ut qui non inspexerim.

Quid de Benjamin Tudelense? De Chronico Echellenfis or? De Bradutti? de Maillet et Mascrict. de Teixeira. [Olim cum hæc commentarer, libri hi in potestate mea non erant, cum orium esset eos examinandi. Nunc sunt, sed deest orium, deest voluntas expendendi, aliis ita distracto, ut haud sciam sim ne nunquam ad has pristinas iuuentutis meæ delicias reuersurus.]

Pertinet huc supra iam laudatus Pocokii liber, specimen historię Arabum. Est libellus incomparabilis. Historiam Arabum Paganorum exponit ex Abulfeda. Sed in ea re valde imperfectus is est, ut omnes arabici scriptores. Verum in theologia Muhammedana tradenda excellit, et plenus est literaturæ arabicæ, bonæque frugis. Ex hoc libro Salius concinnauit illa decantata sua Prolegomena ad al Corani suam anglicam versionem.

L'Histoire de Genkizchan par Msr. Petis de la Croix egregium esse librum deprehendi. Præsertim utilis est index libro subiectus, auctorum, quibus ad concinnandum suum eruditus hic Francus vsus fuit. Notitiæ ibi excellentes prostant Turcicorum et Persicorum aliquot historię Muhammedanæ scriptorum. Quemadmodum etiam historia Tatarorum gallice Leidis edita. L'histoire de Timurbek, par Msr. Petis de la Croix est liber satis bonus, verum multa sunt in eo obscura historico-genealogica, quæ debuerat interpres explicuisse, loco eorum, quæ centies et ad nauseam reperit.

Historiam regni Ortomanici scripsit Demetrius Cantemir, Princeps Moldauicæ, libro qui editus est Londini lingua Anglicana, tam magnifice et splendide, quam non mereatur. Est enim liber valde mediocris. Videtur ex Leunclauio et Bradutti interpretatione Italica. Sadeddini et aliunde suum librum compilasse. Ritus Muhammedanos et statum Turcicum et Græcum hodiernum pulchre tradit. Sed historiam præsertim Arabicam et Persicam, et quæ eo pertinent, geographiam, et genealogias omnino ignorauit. Forte fuit Græcos inter suos et Russos eruditus vir, et eruditissimus etiam, si velis, absque controuersia. Sed a nostratibus erit ad deos minorum gentium ablegandus.

Geographos et itineratores nostros non legi. Chartas inspexi nostratum, neque malas deprehendi.

Nunc ad libros manuscriptos nondum editos me confero, quibus vtor et vsus fui in discenda historia orientali. Hi præcipue sunt Abulfeda tam 1. historicus, quam 2. Geographus. 3. Ibn Schehnah. 4. Hamzah. Issahanensis. 5. Ibn Koraibah. 6. Ibn Doraid. 7. Ibn Zaidun. 8. on Nuwaitis. 9. ol Maidanensis. 10. Alii minores.

Et primo quidem loco nominandus fuit Abulfeda historicus, siue Kitab ot Tarich li Sahebi Hamat, historia vniuersalis principis Hamatæ, ut inscribitur a librariis, siue ut ipse auctor appellauit ol Mochtsafiro fi Ahwali l Bafchari, compendium rerum ab humano genere gestarum. De vita illustri huius viri, alibi agam. Commode potest hic liber in partes duas, sed mole perquam impares diuidi; nam prima pars in codice Leidense paginas fere quinquaginta, secunda vero paginas fere quingentas quinquaginta implet. Illa prior rursus præter præfationem distributa est in quinque capita, et complectitur res ante Muhammedem natum gestas. Adeoque possunt non male prolegomena dici. In præfatione recenset auctores, e quibus compendium suum compilauit.

luuat

Inuit ipsa eius verba huc apponere: *Lubuit mihi, ait, in hunc codicem conferre quaedam rerum cum antiquarum tum Islamicarum, memoriae causa, quo non haberem opus libros longiore filo hac de re deductos itendidem inspicere et relegere. Excerpti itaque et redegi ad succinctam breuitatem memorabilia ex ol Camel, libro 's Schaichi Arzedin Ali, qui vulgo Ibn ol Atschir ol Gjazarensis (sive ex Gjazirat Ebn Omari oriundus) audit. In eo libro persequitur auctor res ab orbis initio gestas usque ad annum post Sugam prophetica 628. viginti tribus fere voluminibus. Porro ex Tag jarib el Omani, (seu periculis et experimentis gentium) libro Abi Ali Ahmadi, filii Maskusheb. Item ex Tarich (seu historia vniuersali) Abi Isa Ahmad, filii Ali, 'l Monag jgjeni, seu astronomi, qui liber inscribitur Kitab ol Dajjani au tarichi sani Zamani 'l Alami etc. liber declarationis aerae annorum temporis mundi, modo demonstratio, quo persequitur aeras veteres. Libellus est modicus. Item ex ot Tarich ol Mothasferico auctore 'l Khadi Schababoddin Ibn Abi 'd Dam Hamateno, quae historia tantum de rebus Moslenicis exponit sex fere voluminibus. Vt et ex Tarich ol Kadbi Schamseddin Ibn Chalckan, quae historia inscribitur Wafjat ol Ajani, seu mortes virorum illustrium, et ordine alphabetico est congesta, fere quatuor voluminibus. Nec non ex Tarich ol lamani [seu historia Arabiae felicitis] auctore 'l Fakibo Amarah; modico libello. Porro ex Taricho 'l Kairowan [seu historia Cyrenaea] ol Gjameo wal Bajano inscripta [seu collectio et declaratio] auctore 's Sanbagjense. dein ex Taricho 'd Dowali 'l Monkatbaati, [seu historia dynastiarum particularium] [vel etiam, destituta, si quis putet sic melius verti, et enim ad uerbum abscessarum. Neque potest absque libri inspectione iudicari utrum rectius] auctoris Abi Manfur, fere quatuor voluminibus; nec non ex Taricho Ali filii Musi, filii Mohammadi filii Abd el Maleki, filii Saidi [vulgo nude citatur Ibn Said] occidentalis Andaluseni, qui Tarich [vel historia] inscribitur Kitab o Luddzati 'l Ahlam si tarichi Omami 'l Agjani, seu liber recreationis intellectuum in historia gentium barbararum. Fere duobus voluminibus. Ex eisdem Ibn Saidi libro 'l Mogreb si achbari abl il Magrabi, seu mirabilium et curiosorum narratore de rebus occidentalium, quindecim fere voluminibus. Deinceps ex Mosarvegjo 'l Korabi si achbari Bani Ejubi, [seu discessu curarum [amusementis] d' esprit] per res gestas Ejubidarum, auctore 'l Kadbi Gjamaloddino, filio Wafeli, tribus fere voluminibus, ex Tarich Hamrah 'l Issabamensis quoque, modico libello, ex historia Challatae, auctore olidino filio Abi 'l Mothabheri, 'l Ansarita. Ex libro iudicum, qui penes Israelitas est, et ex libro regum eiusdem gentis; hi libri deponiti sunt ex libro 24 sacris, quos Iudaei successina traditione possident. Antiquas quidem historias composui sic, ut praefationem praemitterem, cui subiicerem quingenta capita; Islamicas autem recensui secundum seriem annorum. Praefatio pertractat triplex argumentum. Primum scire debet cupidus harum rerum, quod magna sit inter chronologos de rebus antiquis discrepantia. — Secundo sciendum quod Legis [vel Torae, aut Pentateuchi] tria sint exemplaria, Samaritanum, Hebraicum et Graecum. — Tercio de tabulis dicendum, quas consinximus, et quibus vno conspectu exhibemus differentias aerarum celebriorum. — Quingue illa praefationi subiecta capita sunt haec. Primum, de prophetis et iudicibus Israelitarum. Secundum de regibus Persarum; tertium de Faraonibus, [regibus Aegypti antiquis] regibus graecorum, et Romanorum Caesaribus; quartum de regibus Arabum; quintum de gentibus mundi in genere. Haestenus Abulfeda. Et tantum est, quantum ex eius praefatione in meum codicem transcripsi. Neque ex illis quinque capitibus transcripsi quidquam, praeter caput secundum, de regibus Persarum, caput quartum de regibus Arabum; et illam capitis quinti partem, quae de gente Arabum et eorum genealogiis agit. Nam caetera illius quinti capitis, quibus gentes, sectas et ritus Iudaeorum, Christianorum, Magorum, Indorum, describebat, omisi, item vitam Muhammedis a Gagniero editam. Contuli tamen cum meo Gagnierano et haud absque insigni fructu. Caetera vero ab excessu Muhammedis ad finem vsque libri ad uerbum omnia transcripsi fideliter. Desinit historiae huius codex Leidensis et meus inde factus in anno 730. quum alii codices decennio vel et vicennio citius desinant. Codex Leidensis notae est non optimae quidem, neque tamen pessimae. Nullum reperire licet codicem manuscriptum arabicum absque plurimis scribarum erroribus, nisi forte generis grammatici, vt lexica etc. qui cum cura solent exarari. Hunc librum adeo celebratum partim Leidae, partim Lipsiae conuerti in Latinum sermonem, suoque tempore, vbi perpolitus fuerit et secundum votum meum perfectus, luci publicae mandabo. Meretur enim. Sed habet tamen naeuos suos. Initio historiae Muhammedanae iusto et steriliior. E. c. de ortu dynastiae Saracenorum in Hispania, et eorum illuc ex Africa primo traiectu, nil habet; et in progressu quoque vt de dynastia Alitarum in al Kufah; in al Hegjaz, in Thabarestana; nil memorat de Saffaridis in Africa; de Saffaridarum in Chorasana et Kerimana satis diuturno imperio; de illo Medraridarum; de Ohaisfaridis, Eliafidis, Kakujahidis, Spankarahidis et aliis; de Chakanis Turcarum cum quibus Omniadae, Abbasidae, Samanidae bella gesserunt; de dynastia Algazorum (vel Uguzorum) in Chorasana et Samarkenda sub Selgiukidis orientabilibus; de regulis Turcicis in Asia minore, sub lapsu imperii Selgiukidarum occidentalium; quibus tamen admodum vicinus erat, quum ipse militauerit in agro Siwaseno; de regibus Indicis post Samidas (vel Gu-renses) prorsus nihil adest, quorum tamen omnium in hoc paruo libello memoriali non contemnenda reperitur notitia. Opusculum hoc multis exhibet memorabiles casus et viros haud obscurae famae, de quibus alium silentium apud Abulfedam. Vt autem multa transit scitu digna et necessaria, sic praefertim ad finem inepte prolixus est, et ad instar magnorum fluminum, tenuis principio, vbi processit ulterius, amplior quidem, sed lulentus fluit. Nimium intentus Syriae rebus et Aegypti, suaeque gentis, Ejubidarum scilicet, obliuiscitur aliorum remotius positorum. Tam minuta et puerilia saepe de se suisque rebus adest, vt a crimine ἀπειροκαλίας et ἀκρισίας absolui nequeat. Corruptum quoque suum et aegrum prodidit in eo gustum, quod poetarum Arabicorum saepe citi atque laudet inepta et niue Thracica frigidiora deliramenta. Sed de caetero laude sua dignus est. Non enim habemus compendium luculentius historiae orientalis. Hic certe auctor noster, Hagji Chalifah, vicissim multa non habet, quae apud Abulfedam leguntur; neque tam vber est, neque connexiones rerum demonstrat, vt, qui commentarium et clauem non habet ad haec propemodum dixerim mysteria, nullo modo ea possit intelligere. Quae alia ad hanc Abulfedae spectant historiam possunt in praefationibus Gagnierii et Schultensii ad sua specimina legi.*

2) De Abulfedae geographia iam supra dixi, et summa eius capita percensui. Grätius etiam de illa sua in praefatione ad tabulam Choresmiae et Transoxanae latius egit. Meum exemplar feci ex codice, qui in vsum ipsius Abulfedae fuerat exaratus, et in quo multa deleuerat, addiderat, pro lubitu relinquerat ipse auctor, et erat plane talis codex, qualem illum eiusdem viri historicum, qui Remis exstat, verbis Renaudotii, Gagnier in praefatione ad vitam Muhammedis descripsit; quo fit vt meum exemplar ab aliis discrepet. Sed longitudo et latitudines locorum parum exhibebat distincte. Ideoque meliores codices circumspecto. Et huius libri copiam et caeterorum fere omnium, quos manu mea mihi comparauit Leidae, ex bibliotheca Le dense mihi fecit vir humanissimus, insignis meus patronus, Albertus Schultens. Auctores quibus vsum se in opere geographico proficitur Abulfeda sunt hi. 1. Ibn Haukal. 2. ol Mamalek wal Masalek, auctore 's Scharifo 'l Edrisida. 3. Ibn Chordadzabah. 4. Genealogiae 's Samanensis. 5. ol Moschtarek, Iakuti Hamateni. 6. Mozil ol Irrejabian Moschrabchi 'l Ansabi, seu 'disscussor dubiorum in similitudinibus nominum gentiliuum, Abi 'l Magid Isnael, filio Hebat ellahil Mauselita, auctore. 7. Eiusdem Kitab ol Faifali (f. Fasili.) 8. ol Kanun ol Matudicus, auctore Abi 'r Rihano 'l Birunenfe. 9. ol Masalek wal Mamalek, vulgo 'l Azizicus, auctore 'l Hafano, filio Ahmadi 'l Mohallebenfe. 10. Kitab Rasmi 'r Rabi 'l Mamuri, seu *επιστολὴς* terrae habitabilis, liber vulgo Ptolemaeo attributus. 11. ol Tadzkirah, auctore Nasreddino 'l Thüsenfe. 12. ol Kadhi Kothboddin. 13. ol Lobab, auctore 's Samanense. 14. ol Tartib, auctore Ibn Motharrek. 15. Rasmi ol Ardhi, auctore 'l Chawarezinico. 16. ol Lobab, auctore Ibn el Artchiri. 17. Tarich ol Kolai wa 'l Hofuni, seu historia castellorum, et arcium, auctore Ibn Monkedz. 18. Harawensis Zefadat, (id est supplementa.) 19. ol Tamjiz wa 'l Fasl, auctore Abi 'l Magid, qui forte idem est liber cum eo, quem n. 7. citauimus. 20. Ibn Chalekan. 21. Amadoddin ol Käteb ol Issahanensis, scriptor belli sacri Francorum et Saladini. 22. Kitab ol Boldani, seu liber regionum, auctore 'l Beladerense. 23. ol Nasäensis, de rebus Chawarezimschahi et Tatarorum. 24. ol Anwar. 25. ol Mogreb si Achbari Ahli 'l Magrabi, auctore Ibn Said.

3. Ibn Schehna est epitomator Abulfedae; fed vix alicuius momenti. Mirum itaque mihi semper visum fuit, quod D' Herbelot hunc auctorem vbique alleget, Abulfedam vix vnquam; quod vsu didici, quamuis Abulfeda quoque compareat in indice auctorum ad Bibliothecam orientalem condendam adhibitorum. Hunc auctorem vt mihi describerem ea fuit occasio. Videbam eius codicem apud virum celeberrimum et amplissimum, Philippum Iacobum Dorville; rogabam eius copiam, et facile impetrabam; pollicebar librum edere, quem bene noueram a D' Herbeloto saepissime laudatum; et reperibam quoque summum istum meum quondam et literarum fautorem et euergetem, comparando librario, qui sumtus editioni faceret, paratum. Conferabam deinceps cum codice Leidensis bibliothecae optima notae; quam Dorvillianus erat notae pessimae; et iam animo voluebam editionem, quum haesitans passim, et non intelligens rerum momenta, quae nutu tantum demonstrabat compendiarium, et vberiore ideo desiderans declarationem, adirem Abulfedam, ea tantum modo mente, vt cum Ibn Schehna conferrem. Sed ex ea collatione nascebatur Abulfedae transcribendi consilium, et edendi Ibn Schehnae abiiciebam. Procedit quidem Ibn Schehna vsque ad vltimam fere Timuri aetatem, id est annum 807. propemodum; quum Abulfeda desinat in anno 730. Sed nil habet, quod me certe in hoc opusculo procuendo, et intelligendis rebus post Abulfedam in oriente praefertim Persico gestis multum adiuuaret. Perinet ad id librorum genus, quod olim florebat, quum dioeceseos quisque suae conderet annales pastor paulo, quam vulgus literator.

4. Hamzah Issahanensis scriptor est antiquus (vixit enim medio saeculo post Fugam quarto) et notitias perhibet rerum praefertim Persicarum (erat enim ipse Persa) et Arabicarum, quas alibi nusquam reperias. Ex hoc solo scriptore coepi aliquid in historia ferocium Arabum videre. Sic appellant eos, qui ante Muhammedem et ab eo emendata sacra moresque vixerunt. Ex hoc potissimum duci lineamenta obscurae et intricatae historiae, quam omnes Arabici praetermittunt historici. Sed etiam e contrario non vidi compilatorem tam *ακριβος*, tam sui obliuiofum, tam sibi contradicentem, atque est hic Hamzah. Codex Leidensis, e quo meum exemplar feci, magnificentissime, et ad miraculum pulchre scriptus est, et vetustus vut sit atque multa passus a temporum iniuria, oculos tamen lectorum ferit et allestat. Non potuit nisi pro principe exaratus fuisse. Sed scriba melius sciebat literas pingere, quam quae scribebat capere. Miseris modis corruptus est, praefertim in Persicis. Libellus est modicus. Continet libros decem. Primo exponit seriem regum Persarum; et quidem capite primo nuda recenset regum Persicorum ex omnibus quatuor gentibus nomina, absque rerum ab iis gestarum narratione, et characterum eorum notatione. Capite secundo repetit in primo dicta, cum commentario Musae, filii Isae, 'l Kosroënsis, capite tertio recenset eosdem ex mente Bshram, filii Mordanschah, Mubadzani (seu magi supremi) in Curah (seu nomo) Sapur in Perside. Capite quarto exponit res gestas regum Persicorum breuiter. Libro secundo res Romanorum (sic Graecos appellant), quinque capitibus. Primo de regibus Macedoniae. Secundo de regibus Romae. Tertio de Capitaniis. Quarto de rebus cuique laudatorum regum gestis. Quinto eadem, ex relatione Wakii 'l Kadhii. Perpauca ex hoc libro descripti. Librum tertium, de regibus Graecis (Ptolemaeis, Seleucis etc.) Quartum de annis Copthorum, et quintum de annis Israelitarum, prorsus omisi. Liber sextus recenset Arabum Chaldaeorum reges Lachmidas in al Hirah. Liber septimus reges Arabum Syrorum in campania Syriaca, circa Damascum et Gazam, de gente Gafsan. Librum octauum, de regibus Himiaritarum in Arabia felice (vel alias Homeritarum) prorsus omisi, quia celeberrimus Schultens illum arabice et latine in Historia regni Isokthanidarum edidit. Liber nonus recenset reges de tribu Kendah. Liber decimus persequitur reges Arabicos Moslemos, de gente Koraisch; et completitur decem Capita. Primum agit de aeris veterum Arabum Maaddicorum, siue Ismaelicorum, ante Muhammedem vitatis. Secundum figit aeram, diem, mensem fugae propheticae; vt et natiuitatis et missionis Muhammedis

dis. Caput tertium enarrat Arabum insignia quaedam aëta statim post mortem prophetæ. Caput quartum agit de catasteris indicantibus, quod Islamismus omnes alias mundi religiones subacturus sit. (Omisi.) Quintum exhibet seriem regum Koraischiticorum (id est Chalifarum tam Omajjadarum, quam Abbasidarum) vsque ad annum fere 334. capite sexto sollicite definiuit in quam diem mensium Arabicorum inciderint Nauruzi (seu calendæ anni Persici, inde a Fuga, vsque ad sua tempora. (Omisi.) Capite septimo de calamitatibus, quæ sub aera Muhammedica contigerant, ut sunt pestis, annonæ caritas, diluvium, venti etc (Omisi.) Capite octavo exponit ex Tschabeti, filii Karrah, Chronico tumultus Bagdadicos, et iniurias, quas Abbafici Chalifæ a Buiddis acceperunt. Capite nono persequitur præfectos Chorasanae a Chalifis constitutos, et inter eos Thaheridas, atque Samanidas. Capite vero decimo et vltimo præfectos Thabarestanae. Dolendum quod in hoc capite folia quaedam perierint, ex quibus potuissimus procul dubio lucem obscuræ historiæ regi Alitarum in Thabarestana accipere.

5. Ibn Kotaibah fuit vir doctus, et secretarius Dainawarae, vbi obiit anno 276. Est ergo valde antiquus. Quando illum cito, intelligo eius aureum librum Kitab al Maaref seu notitiarum, quo carere nemo potest, qui primorum a Fuga saeculorum historiam scrutari cupit. Nam multa scripsit alia, quæ non vidi. Transcripsi ex codice Leidense pessimæ notæ. Totum laine a me conuersum in schedis seruo. Notitias perhibet virosum apud Arabes tam armis, quam eruditione per tria prima post fugam saecula illustrium. Ipse sui libri conspectum dat in præfatione: *Liber hic meus, ait, complectitur varia genera rerum situ dignarum. Incipit a principio rerum. Pergit inde ad prophetarum et patriarcharum fata et tempora, migrationes, ætatum spatia, posteros, et quomodo fuerint — dissipati. Per hæc continuo ad Messiaë tempora, — subnexui recensionem tribuum Arabicarum — commemoro dein quibus vxoribus, liberis, libertis, satis Muhammed usus sit — recenseo deinceps al Oshrah, as Sababah — inde Chalifas a Moavia, — vsque ad al Mostainum — celeberrimos ministros summorum principum. ol Charegjitæ. ot Tabeine. Sectarios, lectores diuersarum gentium, genealogos, historicos, carminum recensores et mirabilium narrationum et ludimagistros. — Primos inuentores rerum — templa celebriora; describo quoque Arabiam, as Sawad, Mesopotamiam, Moslemorum praelia celebriora, quæ urbes vi expugnatae fuerint a Moslemis, quæ deditione acceptæ — de institutis Arabum paganorum, de ἀναρχίῃ, et moribus — Arabum paganorum insignia praelia — prouerbia præstantiora, et eorum origines — de regibus al Elivæ, et ar Ridafab, de regibus Persis, Syris, Homeiritis. En conspectum libri, in quo compilando et excerpendo mihi maxime proposui, cui studerem, breuitatem et ἀκριβοῦς, etc. Hæc ille. Ex hoc libro conceinnavi tabulas genealogicas tribuum Arabicarum, quas primis lineis historiarum veteris Arabum Paganorum pleniores et certiores, quam apud Abulfedam sunt, addidi. Scripsit hic idem Ibn Kotaibah librum Adab ol Katebi, seu de literatura secretario et librario scitu necessaria. Item de vitis poetarum Arabum, ut et Farajed od dorri, (unicos et incomparabiles vñones) quo ex titulo non assequor argumentum.*

7. Habeo Ibn Doraid; quo nomine intelligo nullum alium huius auctoris librum, quam eius Kitab al Ichtikali Camel seu completum Lexicon Etymologicum. Exscripsi e codice Leidense (n. 362.) bonæ notæ, elegante doctaque et accurata manu scripto. Institutum auctoris hoc est. Recenset tribus Arabum, maiores, minores, familias peculiare, et illustres in vnaquaque viros: occasione horum nominum indicat, a qua radice arabica veniant, quid illa radix significet, caetera assertat ab illa derivata, cum eorum diuersis et sæpe abstrusis significationibus, quas allatis poetarum dictis adstruit. Neque omittit virorum illustrium res bene gestas strictim enarrare. Qua ratione simul grammaticus est et historicus hic liber, et quidem parte prima magis grammaticus, parte altera magis historicus. Posset ex hoc non magnæ molis libro Golii Lexicon egregie augeri. A Muhammedis familia incipit. Inde procedit ad illam Eliasi. Parte secunda pertractat familias ab an Naso vel Kais Ailan oriundas; dein a Rabiab, et sic absolutis Arabum Ismaeliticorum genealogiis, addit tandem genuinorum Arabum, id est Himjaritarum, vel Homairitarum gentes. Patet ubique magni auctoris celebrata doctrina philologica. Multa scripsit alia. Ut al Mochammassah, poemation, quod exscripsi, praeconio incitatus, quo celeberrimus Schultens illud ornat. Me vero deinceps operæ insummae poenituit. Argumentum est leue et obsecurum. Vim intulit sibi auctor in eo componendo, quando referre vocibus inusitatis et cæcis studebat. Et aliquo modo posset cum Cassandra Lycophronis comparari. Alia eius non vidi. Sed egregius procul dubio liber est eius Lexicon Arabicum, tribus voluminibus in folio, quod est in Bibl. Leidense n. 321. et appellatur Gjomharat ol Logati, maxima et lectissima pars linguae (nempe Arabicæ.) Obiit anno 321. et valde celebratur. Appellatur eum poetam doctissimum, et doctorem poeticotatum.

8. Per Ibn Zaidun intelligio Refalet Ibn Zaidun (seu epistolam Abi 'l Walid filii Zaidun,) fuit Wezirus apud el Motamedum, al Abbaidem, principem Seullae in Hispania, et obiit anno 463. In hanc epistolam, quam scripsit nomine illustri puellæ, quæ proco cuiusdam suo repulsam dabat, plurima congestit proverbia arabica et allusiones ad veteres historias. Exempli causa, quum ista puella proci sui fastum et arrogantiam perstringere vult et risui exponere, ait inter alia: *Imaginarius tibi quod — ol Dhabbak pronocavit te in pacem faciendam, quod Giodzaimab 'l Abrasch habere te computorem praeoptauerit, quod Belkis te az Zobbae inuiderit acmula: quod Schirin propter te cum Buryan contenderit, quod Malek filius Nowairab tibi fuerit Radifus, quod Orwab, filius Gjasari, ad te peregre venerit: quod Kolab territorium suum praestiterit inaccessum tua potentia: quod Gjasas ipsum occiderit tua inuiviarum impatientia. Quod Mohabel vindicias cepit tuis spiritibus. Quod — ol Abnas tua toga se amiciturum. Quod Hatem tuis de dinitis fuerit liberalis: quod Zaid equitauerit tuis cum fenoribus. Quod Solaik tuis pedibus suas perfecit expeditiones. — Quod intercessione tua coaluerit pax inter Baer et Taglab. Quod negotia, quæ Abs et Dzokjan intercedebant, fuerint sponsioni tuae inmixta: et talia perquam multa ibi leguntur — Circa finem. Quam, ait, fuerit anceps et prouum te advenam al Bargamitarum enadere;*

dece; et domum redire cum epistola 'l Motalammasi; et imitaturam me in te fuisse illud Okaili, qui proco filiae suae inungebat podicem melle, et prope nudum fornicarum deponerat. — Verbo, epistola ista polita, faceta, salum plena, sed ob multas historias et proueria, ad quae fit allusio, perquam obscura. Propterea commentatio eam explicuit prolixo doctoque praeter alios etiam Ibn Nobata quidam. Hoc opusculum ea mente mihi exscripti ut aliquando ederem. Luce enim non est indignum.

9. on Nuwairium quando cito, intelligo magnum illud opus, viginti et ultra voluminum, quod haud male Encyclopaediam Arabicam appellare possis; ipse auctor Nehajar ol Arabi si sonuni 'l Adabi seu vltimum terminum studii in variis generibus literaturae inscripsit, et eum congesit in vsum principis Aegyptiaci Kalawuni, de gente Mamlucorum Turcomanorum. Adeoque fuit Abilsedae aequalis, et obiit anno vno post Abulfedam, scilicet anno 733. Feci huius libri mihi quaedam excerpta, sed quorum magnam partem amici alicuius, quicum communicaueram, singulari beneuolentia perdidit. Historica, quoniam nimis multa erant, non attigi. Nesciebam enim vbi facerem initium, vbi finem. Tantum exscripsi partem illam, quae de regibus et regnis Arabum paganorum agit, et de praeliis eorum ante Muhammedem gestis. Hanc particulam magni facio; quoniam in ea librum antiquum Abi Obaidah, qui certe Leidae non exstat, de praeliis Arabum, excerptis. Caeterum exscripti ex eodem libro alia quaedam poetica, et antiquos Arabum ritus atque superstitiones spectantia. Sed ut eum deprehendi in tradenda vetere historia parum accuratum et parum fidei vsum auctoribus: sic etiam deprehendi corrupto vsum iudicio in allegandis poetarum speciminibus. Raro enim veteres citat sanos et masculos poetas, sed plerumque recentes, obscuros, fatuos et frigidos homines. Videtur eo tempore, quo barbaries vigeat, communis fuisse orbi terrarum morbus ineptias magni facere. Sed, ut appareat quid praestet et tractet grandis ille celeberrique liber, apponam ex eius praefatione totius operis breuem delineationem.

Distribuit auctor suum opus in quinque genera vel Fonun, quod est pluralis a singulari Fenn. Primum Fenn agit de rebus creatis, et complectitur rursus quinque partes. Quarum prima de coelo agit et quinque capitibus absoluitur. 1. De initio creationis coelorum. 2. De coelorum forma. 3. De angelis. 4. De planetis. 5. De stellis fixis. Secunda pars agit de meteoris. 1. De nubibus, nive et frigore. 2. De fulminibus, tonitru. 3. De aeris elemento. 4. De elemento et nominibus ignis. Tertia pars agit de temporibus. 1. De noctibus et diebus. 2. De mensibus et annis. 3. De quatuor anni tempestatibus. 4. De nundinis et festis. Quarta de terra. 1. De eius creatione. 2. Distinguit nomina terrae. 3. De longitudine et spatii terrae. 4. De septem climatibus. 5. De montibus. 6. De maribus et insulis. 7. De fluuiis, stagnis et fontibus. Quinta de regionibus. 1. De indole cuiusque regionis, et characteribus incolarum. 2. De propriis vniqueque regioni. 3. De antiquis aedificiis. 4. De castellis. 5. De palatiis et catalymatibus.

FENN (seu genus scientiae) secundum agit de homine, rursus quinque partibus, quarum prima exponit etymologiam nominis eius, varias denominationes, indoles, affert descriptionem membrorum eius et compensationes, quibus poetae pulchram eius statueram, suauem odorem, gratum sermonem, commodum gressum etc. depinxerunt. Secunda de prouerbis et apophthegmatibus prophetae et fodalitii; de iis quae innouerunt de superstitionibus Arabum, et eorum scientia vaticinandi, augurio, cleromantia, ornithoscopia, prosopogrammoscopia, anchinoea, cryptologia, et aenigmatologia. Tertia de virtutibus et vitiis. 1. De laude; et quae scriptores aut poetae dixerint in laudem a) liberalitatis, et historis liberalium. b) De fortitudine, patientia laborum, animo imperterrito. c) De abundantia intellectus. d) De veracitate. e) De fidelitate et obseruatione sui axiomatis. 3. De animo submisso. f) De contento paucis et abstemio. g) De grato. h) De promissis et eorum complemento. i) De intercessione. k) De deprecatione et *cihiqum*. 2. De iis quae dicta et narrata in vituperium. Ut a) de conuitiis et ea merentibus. b) De inuidia. c) De delatione. d) De calumniatione et proditione secretorum. e) De auaritia et sordibus et sordidorum historiis, et quae illi suam ad excusationem attulerint. f) De iis qui se non inuitati in conuiuia ingerunt; item de voracibus. g) De meticulosis et fugacibus. h) De fatuis et ferociter stolidis. i) De mendacibus. k) De defraudatoribus et perfidis. l) De fastu et philautia. m) De auditate. n) De tarditate in praestandis promissis. o) De loquendi infanciam et balbutie. 3. Pars agit de iocose, rare, argute lepideque dictis. 4. De vino, quare prohibitum sit, quid noxae inferat, et scelerum; quibus appelletur nominibus. De iis, qui iam ante Muhammedem eo abstinuerunt; de viris primi ordinis, qui propter eius vsum caesi publice fuerunt; de iis qui ab eius vfu inclauerunt, et propter vinum induerunt pallium *ῥῆς ἀναστροφῆς καὶ ἀναγωγῆς*. Quae poetae de vino pulchre dixerint; quae de vasis eius ut calicibus, et apparatu ad oenoposiam necessario: quibus rationibus rapere voluptatum vsum ante fatalem necessitatem suaserint. De symphosis, et similibus. 5. De compotoribus et pincernis. 6. De cantu et musica; et quae eo pertinent, ut quinae de as Sahabah, al Imamorum, alioquin fidelium, hominum austerarum vitae, musicam amauerint; quinae ex al Chalifis, eorum liberis, Scharifis aut nobilibus, ducibus exercituum, aulae magnatibus cecinerint: de historiis musicorum; quinae cantica et Persica lingua conuerterint in Arabicam. 7. De scitu possessuque necessariis musico, et descriptiones instrumentorum musicorum. Quarta pars 1. de gratulationibus. 2. De Epicediis et condolentis. 3. De abstinentia a rebus mundanis suiue permissione deo. 4. De votis et precibus. Quinta est politica, et agit 1. de requisitis Imamatus legalibus et moralibus. 2. Characteribus regis, et moribus, et quibus caeteros excellit; vbi commemorantur apophthegmata Chalifarum et regum, e quibus iudicium fieri potest de nobilibus et excelsis eorum spiritibus. 3. Qualem erga ciues oporteat esse principem. 6. De pulchro regimine, et eius constitutione per prudentiam, constantiam, captationem occasionis, mansuetudinem, ignoscendam facilitatem, puniendi et vltimandi peritiam. 7. De consultatione, adhibitione boni consilii, ut quis omnia suo agat ex arbitrio, de iis qui suae consilii sapientiae noluerunt alios in consilium adhibere. 8. De secretorum occultatione, de munere cubici.

vti thesauro suo nequit, impetrare non potui. Tantum occasione Heymanni. Redeo in viam et ad Nuwairia: num opus.

Parte quarta Fenni quinti reges enarrat variarum gentium. 1. De Dzul Karnain cuius sit in Alcorano mentio (vid. Sale p.) 2. De regibus Aegypti, Indiae, Sinae, Turcarum, gentium in Caucaſo. 3. De regibus Persarum vt de primis eorum regibus (quos vicit Alexander Magnus) de secutis regulis prouinciarum, de regibus Sasanidis, de regibus Graecorum, Syrorum, Kawanis, *) Selauis (Chalybibus) Tukbord (forte Longobardis) Francis. Gallaeis, et Nigritis. 4. De regibus Arabum et ruptura catarrhaeae. 5. De praeliis Arabum tempore ferociae. (Haec duo postrema capita mihi exscripti, et est animus ea, si deus vitam et vires concedat, aliquando in lucem proferre.) Pars quinta res a Muhammedanis gestas persequitur. 1. De vita Muhammedis. 2. De legitimis Chalifis, Abu Bacr, Omar, Otfchman, et Ali, eiusque filio *) Hafan. 3. De dynastia Omajjadum in Syria, et alibi. 4. De dynastia *) Abbasidarum in al Irak et Aegypro. 5. De Omajjadis in Andalusia, et statu Hispaniae post eorum ruinam. 6. De rebus Africanis, et quinam ibi tanquam legati, aut tanquam auto- cratores imperarunt. 7. De iis qui sustulerunt caput Chalifatum quaerentes, de gente Abi Thaleb, sub vtraque dynastia, tam Omajjadica, quam Abbasica, sed occisi fuerunt irrita sua in molitione, post caedem el Hofaini. 8. De rebellione Zengiorum, et Karmathitarum, et al Charegitarum in al Maufela. 9. De iis qui regnum sibi vindicarunt durante Chalifatu *) Abbasidarum, tam in prouinciis versus orientem, quam versus septentrio- nem sitis [scripsit auctor in Aegypro] nempe principes Chorasanae, Trafoxanae, regionis montanae, Thaba- restanae, Gaznae, ol Guri, Sindiae, Indiae: vt Samanidae, Saffaridae, Gaznawitae, Gurenſes, Dailomitae, Chottalanici. 10. De principibus el Iraki, et eo spectantibus, vt qui in al Maufel, in al Gjazirah, in Deiar Becr, in Syria (vel Damasci et Halebi) regnarunt, vt Hamdanidae, Dailomitae, Bniidae, Selgjukitae, Ata- beki. 11. De dynastia Chawarezmica, et Genkizchanica (seu Tatarica) et inde propullulantibus. 12. De principibus Aegypti, vt qui nomine Chalifarum Abbasicorum eam administrauerunt, vt principes Thulunici et Achschidici; et qui eam autocrate tenuerunt erectam legatis Abbasidarum, vt principes Obaiditae (vel Fa- themitae) qui se ad genus Abi Thaleb (seu Alii) reulerunt, quomodo hi antea regnauerint in Africa, et quo- modo potiti fuerint Aegypro, et Damasceno deinceps et Halebenſe principatu, et Armenia minore, et Palaes- tina, et aliis, vsque dum desineret ipsorum dynastia et surgeret Ejubitica, porro de his ipsis, scilicet Ejubidis, ad illud vsque tempus quo Turcica subibat dynastia et surgeret Ejubitica, eorumque liberi expugnauerint et ac- quisuerint prouinciarum et gesserint alia, vsque ad tempus, quo composuimus hanc historiam nempe anno septingentesimo et . . . [erat spatium in codice] in diebus domini nostri Solthani potentissimi, il Maleki *) Naseri Nasereddonia waddini Solthani Islami wal Moslemine, Abi *) Fatahi Mohammadi, filii *) Solthani *) Schahidi *) Maleki *) Mansuri Saifeddonia waddini Abi *) Mothafferi Kalawuni *) Salehici, Tantum de hoc en Nuwairii opere.

9. Nunc de al Maidanense dicendum. Intelligo eo nomine collectionem prouerbiorum Arabicorum ab al Maidanense curatam. In ea prouerbiorum origines ex antiqua repetit historia; ritus indicat antiquos, et ob- scura verba ex intimis arabicae linguae penetralibus declarat. Vnde patet librum esse Arabicarum literarum amantibus summe necessarium. Et bene certe fecit summus Pocokius, quod hunc librum in latinum sermonem tranſtulit. Dolendum tantummodo, quod vtilissimus hic labor adhuc cum tenebris, forte quoque cum tinea et blattis in Bibliotheca Bodlejana Oxonii certet. Specimina quaedam eius dedi in opusculo meo Leidenſe, id est ad Tharafa Moallakah; et praefertim luculentum in prologo a pag. XLVI. vsque ad L. vnde genius huius libri potest intelligi. Est facetus, sapientiae, bonae frugis et antiquarum rerum plenissimus. Sed eius editio virum requirit Pocokio parem. Codex Leidenſis, vnde meum parauit, est elegante doctaque manu scriptus, quamuis neque sic absque vitiis, vt potest ex emendationibus meis intelligi, quas inter transcribendum codicis Leidenſis margini alleui. Continet ultra sex millia prouerbiorum; et paginas implet meae scriptio- nis 718.

10. De libris quibusdam ad hoc argumentum spectantibus nunc differam, quorum tantummodo particulas et excerpta mihi comparauit. Et primo quidem loco nominandus est Rihan ol Albabi (seu ocyum cordium) egregius liber. In catalogo Leidenſe p 485. n. 872. dicitur historia eruditorum qui in quacunque scientia vel arte excelluerunt. Sed pertinet hoc ad illa perperam et *σαχαιωσις* dicta, quorum far larga seges in isto cata- logo est. Refert ad certa capita historias quasdam, fere vt modo vidimus in Nuwairio: de liberalitate, fordi- bus, fortitudine bellica, strategematis, de heroibus et bellis antiquis; et adducit illis temporibus dicta anti- qua carmina, quae alibi non reperias. Deinde inspexi quoque codicem Bibl. Leidenſis 973. qui catal. p. 480. n. 1750 satis obscure indicatur. Est particula Mirat ez Zamani, speculi temporum auctore *) Gjuzi; et mul- ta bona continet de vita Muhammedis, et obseruationes aliquot curiosas de superstitionibus Arabum. 3. De- scripti mihi ex eodem codice Doruilliano, in quo exſtabat Ibn Schehnah, adiunctam ipsi historiam principum Aegypti auctore Morio, filio Iosefi, Hierosolymitano, qua recenset omnes tam praefectos, quam dominos Ae- gypti inde ab initiis Islamismi, vsque ad annum 1034. fere post Eugam. Non magni quidem momenti libellus est

*) Nullos potest alios intelligere, quam tertiam clas- sem regum Persicorum, alias Afchganidas vel Arfa- kidas dictos. Sed illi regnarunt ante Sasanidas vel Colioes. vid. Pocok. S. H. A. p. 75. et Petav. Rat.

T. p. 150. lin. vlt. ed. nouiss. Magnum in hoc com- misit Nuwairius parachronismum. Neque semper est fidus.

est: neque tamen ideo contemnendus; neque foret inutile latina illum lingua loquentem introducere. 4. Inspeci codicem Bibliothecae Leidensis 73. (Catal. p. 484. n. 1859) illectus elogio, quod ibi dederunt isti libro catalogi auctores. Sed deprehendi eum non continere nisi vitas theologorum sectae Schasiaei, et pauca ex illo excerpti. Si quis veller historiam ecclesiasticam Muhammedanorum condere, huic liber iste posset magnopere inferuire. 5. De Abi Osaibah vitis illustrium medicorum latius differui in dissertatione mea inaugurali. 6. Infitui aliquando Masudii, vulgo celebrati historici, Morugl od Dzahabi, seu campos aureos excerpere. Sed breui delitit. Displicebat enim. Scatet fabulis. 7. In al Hamasa, siue Anthologia Arabica, vt et in Diwan (seu collectione poeticorum operum) Gjeriri et in commentariis, ad illam Tebrizii, ad hanc Nagjirii, multa sunt ad antiquam Arabum historiam. Sed haec nimis sunt particularia.

Haec sunt fere subsidia quae mihi ad historiam orientalem Leidae magno labore comparauimus. Plura collegimus, inspeximus, examinasse, si maiore libertate potuissem incomparabilem, quem ibi possident, thesaurum orientalem versare. Sed illustres eius academiae curatores pari seueritate peregrinos et indigenas ab eius vsu, certe tali, qui faciat operae pretium, arcent. Olim aliter erant res comparatae. Sed postquam Burmanus, *Δουκτον* illud et terribile nomen Hollandiae, regimen accepit eius bibliothecae, damnati sunt manuscripti libri perpetuis carceribus, et murium dentibus. Ego certe, qui longe aliter meritis fui de ista bibliotheca (nam pulchrum ordinem, quo nunc digesta compareret, mihi debet.) ego inquam, fuisset absque rara humanitate et indulta celeberrimi Schultensii, vacuus et spe votisque meis delusus Leida discessissem. Et vel sic tamen furtim fere clanculumque mihi corras qualemcunque meum apparatusum codicum Arabicorum. Inde fit vt multos libros, qui bonum aliquid in fronte promittunt, examinare et agnoscere non poterim. Ideoque parcos ero et breuis in commendandis libris ad orientalem historiam spectantibus, quos ipse non possideo, neque vidi.

Ad hos pertinent illi fere omnes, quos Abulfeda in praefatione ad historiam suam, quam supra exhibuimus, laudat. Vt et illi, quos passim citat in ipso suo opere historico. Nec non illi, quos ad Geographiam suam laudat. Quorum equidem omnium indicem huc possem apponere, a me confectos, malo tamen ipsi eorum librorum editioni referuare. Pertinent huc libri, historici, geographici etc, qui in Catalogo Bibliothecae Leidensis a pag. 477. vsque ad p. 487. recensentur. Sed sunt ibi mala mixta bonis; neque satis mala a bonis distinguas, aut inde discas verum cuique suum pretium statuere. Multa quoque grauiter in eo peccata deprehendi. Sed non poterat aliter. In tanta librorum farragine, et tanta linguarum discrepantia, forte quoque magnis in temporum angustis, quando non licuit singula per otium excutere, legere et relegere, et tandem in tanta argumentorum diuersitate, non potuit vir doctus, eius catalogi auctor et digestor, (orientalis dico) quem conicio supra laudatum I. Heymannum fuisse, non labi. Palmam tamen omnibus editis haecenus hoc in argumento catalogis hic praeripit. Recens enim editus Bibliothecae Regiae Parisinae catalogus ab homine harum literarum prorsus imperito fuit consecratus. Dolendum miserabiles saepe nugae chartarum typosque tam splendidos inuenisse. Percurram itaque strictim Catalogi Leidensis libros historicos et geographicos, et recensionem meam iudicium subiungam. Sciendum autem quod codices huius bibliothecae dispositi sint, non secundum numeros, quo in catalogo recensentur, sed secundum numeros cuius libro subiectos, vt e. c. Geographia Abulfedae, quae p. 477. n. 1700. recensetur, non est volumen millesimum septingentesimum, tot enim libros orientales manuscriptos Leidae non habent: sed est volumen 57. vt numerus subiectus indicat. Et ita de caeteris.

Numerus itaque 1701. (seu volumen centesimum quinquagesimum octauum) Charidat ol Agiajebi, est liber vetus et interdum citatur a Geographo Nubienfe. Iudicare de illo non possum. Exstat eius particula in bibliotheca Senatus Lipsiensis.

1703. Iacuti Hamateni liber magni momenti, saepe citatur ab Abulfeda; vt et qui num. 1705. legitur. Ibn Haukal n. 1704. pariter est auctor geographus capitalis. Sed n. 1706. Zamachscharii Lexicon Geographicum est nullius momenti, parique vsus liber. Non enim continet nisi nuda vilium et obscurorum Arabiae pagorum nomina, quae passim apud poetas occurrunt. Praeterea pessime scriptus. Eum olim in iuuentute sua, quum studiis his operam daret, descripsit vir clarissimus, Abrahamus Gronouius, bibliothecae Leidensis praefectus; suumque mihi apographum communicauit; vnde quaedam exscripsi. Sed operae taeduit. Et hinc agnovi librum quem olim, experientia nondum doctus, magni faciebam.

N. 1708. 1709. et 1710. videntur bonae notae libri esse. D' Herbelot al Kazwiniensis operum geographicorum cum laude meminit.

N. 1711. Macrizius de valle Hadhramaut est liber fabulosus. De sequentibus non audeo meum iudicium interponere.

N. 1727. Ibn Schehnab historia est liber, de quo iam supra dixi. Codex hic vetustus est et bonae notae.

N. 1728. Schuthaibius male appellatur, pro Schathibius, aut Schathibenfis, aut Xatiuensis. Est liber parui momenti, male scriptus, caractere Africano. Compendium al Masudii.

N. 1729. Ibn Amid Christiani historia ab O. C. vsque ad Imperatorem Heraclium, est eiusdem auctoris, qui vulgo nobis Elmacini nomine celebratur, et est prior quasi tomus eius libri, cuius, si placet, secundum totum appellare poteris historiam sic dictam Saracenicam ab Erpenio editam. Hottingerus ex hoc codice multa in Smeagmate suo prodidit.

N. 1730. Abu 'l Hafan Ali-ben Hofain geographia et historia vniuersalis orientalis. Sic satis obscure designatur hic liber, quem, nisi deprehenderem ex arabica inscriptione addita, fere non nossem quis sit. Ibi autem video Moruglodz Dzahabi esse, seu prata aurea. Vnde apparet hunc esse vulgo celebratum al Masudium Conf. N. 1738. Incedebat aliquando me cupiditas, viri tam celebres opus mihi comparandi. Et describere quaedam incepti. Sed breui destiti. Mihi certe non placuit. Obscurus admodum et fabulosus est. Id saepe mihi contigit, vt, magistrorum defectu, qui me monerent, quid bonum quid minus sit, temporis et operae cum iactura rectum videre, et congruum de rebus ferre iudicium didicerim.

N. 1733. scilicet Arabschiadae, celebris illius scriptoris vitae Timuricae, liber alter ineditus, male huc relatus est. Non enim continet historias, sed fabulas orientales. Potius ad apologos pertinet, quales sunt Bilpai, Stefanites et Ichnelares. Moschel Kadmoni etc. Librum hunc sibi Leidae descripsi meus ibi quondam amicus, vir Pl. Reuerendus et Eruditissimus, Iacobus Kocher, Bernas, in patria V. D. M. vir vt aliarum O. LL. sic etiam Kopticae perquam peritus, vt specimen eius de voce Knef, Miscellaneis criticis Amstelodamensibus infernum monstrat.

N. 1741. Nebaketai historia, Persice scripta, laudem mereatur nec ne, nescio, cum quia non inspexi, tamen quia Persice prorsus non intelligo. Videtur idem cum Binactaeo D' Herbeloti esse. N. 1742. est celeberrime ille a Pockio editus Abulfaragius N. 1743. Abulfedae historicum opus sat jam celebre est et a nobis supra fuit descriptum. N. 1746. Baidafii historia Persica est eadem cum illa Baidawii, cuius particulam Andr. Mullerus Bero- lini an. 1677. Persice et Latine edidit. Vid. ibi p. 2. notarum.

N. 1747. est Hamzah Isfahanensis, de quo iam supra dixi. N. 1750. est ille, de quo iam supra monui, quod sit excerptum ex el Gjuzii speculo temporum. Conditori catalogi bibliopegus obsuerat, qui titulum libri munda charta oblimauerat; qua remota libri inscriptionem detexi. Sequentes libri de historia Persica et Indico-Mogolica commendandi sunt ideo studiosis et peritis Persice linguae, quod non adeo multa neque certa de hisce rebus nouimus.

N. 1768. non est talis liber, qualis fertur. Sed, vt ex cursaria inspectione intellexi, alia omnia continet. De n. 1770. id est Ibn Doraid Lexico Etymologico-genealogico supra dixi. Vitium modo hic animadvertam, quod catalogi auctori obrepserit. Dicit ab hoc philologo decem priorum Muhammedis califarum seu successorum vitam describi. Atqui Muhammed non habuit decem Chalifas. Decem illi, ol Ofchrah, seu decuria dicti, diuersi sunt ab al Chalifis, referuntque duodecim Christi discipulos, vt rem exemplo illustrem, quemadmodum os Sahabah seu Muhammedis *ṭaṭṭiṭ* sub imagine 72. discipulorum Christi potest praesentari.

N. 1772. perperam relatus fuit inter scriptores rerum Arabicarum. Aut non satis exercitatus in historia orientali, aut nimis festinanti auctori huius catalogi vitium scripturae imposuit, quod aut in codicis titulo inueniebatur, aut saltem sibi visus fuit inuenisse. Certe non exhibet titulum, vt inuenit, sed ex ingenio suo concinnatum. Pro voce *الملك* tantum (vnde credidit hunc librum res Arabiae felices tradere) legere debuerat, et procul dubio habebat in suo libro *الملك* *Iamin od Daulab*. Adeoque pro verbis *regis Arabiae felices* reponenda sunt haec: *regis Iaminoddaulab Abi 'l Casem Mahmud* etc. et pertinet hic liber non ad res Arabiae felices, quam certe ille Mahmud nunquam oculis vidit, sed ad res Gaznae et Indiae. Vid. D' Herbelot p. 533. Post haec a me iam dudum scripta, incido in locum memorabilem in Historia Timurbecki III. p. 132. qui haec luculenter confirmat. Legitur ibi sic. *Abu Nair* [lege Abu Nasir] *Orbi a rapporte dans son livre appelle Yemini: et in nota Petri de la Croix: Yemini, histoire celebre du Sultan Mahmud Sebukteghin aux Indes* [forte legend, et de ses expeditions aux Indes.] Appellatus fuit hic liber lemini, a lemin oddaulab, principe cui dedicatus fuit liber, et cuius res gestas exponit. Qui mos est orientalium. Conf. Arabschiades p. 157. et Raudh p. 52. vbi Otabi, Otabenfis, non Orbi aut Otbenfis scribendum et pronuntiandum esse tradit.

De n. 1773. seu Ibn Kotaibah iam supra dixi. N. 1777. et 1792. id est Sojuthensis de historia Aegypti videtur non contemnendus liber esse. De N. 1779. 1780. et 1801. et 1888. id est operibus Wakidai parum magnifice sentio. Est quidem scriptor antiquissimus bellorum et victoriarum, quibus primi Mosleni suam fidem Syriae et Aegypto obtruserunt; ideoque laudatur et magni sit. Mihi vero displicuit ob superstitiosas et fabulatas multas relaciones; mirorque quare Simon Okley magnam huius auctoris partem voluerit in Historiam suam Saracenicam transferre. Potuerat ille quoque hinc didicisse, plura existere in Europa exemplaria tam sibi amati auctoris, quam credebatur. Adhuc magis mirum, quod Petis de la Croix totum existimauerit dignum interpretatione, quam concinnauit, Gallica.

De n. 1782. seu Macrizii historia Aegypti constat, quod in suo genere sit praestantissimus, ex quo Dn. de Maillet et Macrier descriptio Aegypti comparuit. Neque mala videtur n. 1787. seu Ibn-Abi Hagjelah historia naturalis Aegypti. N. 1794. procul dubio paruum quidem, at curiosum est opusculum, quis ille Karmathita sit,

fit, id est quartus numero, et quo nomine appellatus, et quis ille Amir ol Mumenine Aegypti, scire velim. Sed nimis particularis est haec historia.

Sequentes quinque libri boni videntur et curiosi, historiam Saracenorum in Africa et Hispania spectantes. Quae vero cuiusque dos, et quis eorum altero praestantior, dicere non valeo, ut qui non examinaui.

N. 1800. est ille cothurnatus belli sacri Francorum cum Saladino scriptor, cuius specimina quaedam celeb. Schultens edidit. N. 1803. videtur vitam aut Amadeddini Zenkii, aut eius filii Nureddini, completi. Quare autem auctor in titulo dicat *أخبار الدولتين* *res utriusque dynastiae*, non perspicio, nisi forte vno volumine Nureddini, altero Saladini res gestas exposuerit, quorum ille princeps dynastiae Arabekicae, hic Ejubicae, erat.

N. 1804. pars historiae orientalis, dictae speculum temporum, prodit esse el Gjuzii, auctoris boni, eiusdem qui N. 1908. scripsit. N. 1806. quid valeat, nempe Ibn Ajas annales dynastiae mamlukorum Circassorum in Aegypto, non dixerim. Operae pretium interim est, quod auctor huius catalogi foedo errore Circassos et Saracenos eosdem esse putauerit. Atqui Saraceni non sunt nisi Arabes. Inde quoque corrigendum n. 1807. et pro *historia Saracenica* scribendum *historia Turcica*, Ibn Habibi. Hunc auctorem laudat Petis de la Croix indice auctorum ad Genkizchani vitam. N. 1808. Dzahabacus est bonus auctor, ut iam supra dixi. Sed nequit integer esse; ut qui duodecim volumina implet. Forte compendium est. Conf. n. 1816. N. 1818 a celeberrimo Schultensio editus est, scriptor vitae Saladini, et ab eodem notatus error, quo auctor catalogi titulum et nomen Saladini pro nomine scriptoris accepit.

N. 1824. seu Mirchond est scriptor iam apud nos celeberrimus. Iudicium de Chondemiro fert D' Herb. p. 203. b. Cuius quaedam Teixeira hispanice dedit, et ex eo Anglice aliquis Steuens Lond. 1714. Queni Anglicum librum nescio qua fortuna, quod doleo, perdidit. Qui p. 483. b. recensentur libri, ab argumento suo se commendant. Quibus vero excutere eos licet, illi de cuiusque meritis viderint.

N. 1843. est ille celeberrimus primordiorum imperii Turcici scriptor Saadoddin, cuius partem Bratutti edidit Italice N. 1857. est philosophus autodidactus ab Ed. Pocokio editus et in multas Europaeas dialectos conuersus.

N. 1858. est celeberrimus ille Ibn Chalekan, qui per D' Herbelotum et Pocokium nostris hominibus iam satis innotuit. Sed immerito ad scriptores historiae literariae refertur. Narrat omnino vitas eruditorum apud Muhammedanos hominum. Sed non eas solas; verum ad instar Bibliothecae D' Herbeloti aut Dictionarii Bayliani aliorum quoque principum virorum armis et potentia illustrium res gestas exponit ordine alphabetico.

N. 1860. Ibn Sebeki liber sic describitur, ut desiderium mihi mouerit eius inspiciendi. Et est liber certe cura dignus, qui praeter multa historiae literariae monumenta continet. Opinione tamen inferiorem eum deprehendi. Non enim historiam sectarum omnium Muhammedicarum continet, ut titulus latinus praedicat, sed solos theologos sectae Schafiei, quos inter non possunt non esse multa obscura et parum memorabilia nomina. Quemadmodum talium librorum natura fert, ut si quis theologos Saxoniae, aut alterius cuiusdam prouinciae recensere velit, non potest humiles multos et parum de literis meritis homines non adferre.

N. 1861. Kessaei historia prophetarum, liber fabulosus ex Hottingeri Smegmate et Relandi libris de religione Muhammedana satis notus est.

N. 1865. vitiose, ut saepe, titulus exhibetur, mancus enim est, et pro verbis *Ali Ibn Ghazargaei* legendum est *Ali Ibn Annarab, 'l Chazargaei*. Est ille auctor, ex quo adest Abulfeda, quae de rebus Arabiae felicis annotat.

N. 1869. et 1870. notandi sunt. Multum enim interest nosse rectam nominis cuiusque scriptionem, quum linguae Arabicae scriptio plusquam alius cuiuscunque linguae erroribus librariorum obnoxia sit. Necessarium quoque nosse singulorum ethnicorum et patronymicorum rationem. Ea vero tradunt hi duo libri.

N. 1872. aliud est quam in catalogo fertur. Iam supra de hoc libro, Rihan il Albabi, dixi, verumque eius argumentum indicaui. N. 1879. de foliis grammaticis tractat.

N. 1904. Ibn Hasscham de vita Muhammedis ex traditionibus Ibn Ishak, maxime commendatur a Muhammedanis, tanquam praecipuus et fide prae caeteris dignissimus huius argumenti scriptor. N. 1910. etiam vita Muhammedis est. Abu 'l Casem enim eius est praenomen, quo solet a Muhammedanis interdum citari.

Patet hinc bibliothecam istam Leidensem optimis libris abunde instructam esse. Dolendum modo, quod possessorum non habeat, Warnero similem, aut potius possessores. Non enim sufficit vnus homo tanto apparatu excutiendo. Dolendum, quod inuidia et morositas quorundam malit hos thesauros muribus et teneis, quam

quam doctorum vñbus permittere. Modo concederetur vsus, non dubito multos fore, qui vsuri sint, quum hodie sit in Belgio, qui literas has calleat, vnus quantum scio, aut forte alter.

Conferri quoque debent caeterarum bibliothecarum catalogi, vt Bodlejanae, in qua Pocokiani praestant. Parisinae, Florentinae, ab Euodio Assemano editus. Sed hi omnes prae Leidenae macri et seijuni sunt. Legendus quoque D' Herbelot passim et praecipue v. *Tarikh*. et Hottingeri bibliotheca orientalis, donec prodierit Nostri Hagii Chalisah bibliotheca. In genere tenendum, quod historiae vniuersalis orientalis seu Muhammedanae hi boni sint scriptores. Abulfeda, Dzahabaeus, el Giannabius, Kondeмир, Nigharestan, Lobb et Tawarich, Ibn Chalekan, ol' Gfuzi, Tarich ol Moagigjam, Nitham et Tawarich, Firdausi, Hezarfen *).

Possemus in his finem Prodidagmatibus nostris imponere. Sed requirit dignitas historiae Muhammedanae, aut orientalis, vt eam immerito nostris hucusque neglectam, laudem nonnihil et commendem. Extra contro- versiam positum est illud hominum genus, quod antiquarum rerum noticiam animo comprehendere, et scriptis recolere atque conseruare laborat, esse reipublicae non tantum vtile et decorum, sed necessarium quoque. Merito quidem suo exploduntur illi, qui, probe versati alienis et obsoletis in rebus, domi sunt hoipites. Boni tamen historici semper apud bonos in pretio et honore fuerunt. Non itaque censuram extimesco illorum, qui melius me rebus Europaeis inhaesurum fuisse, quandoquidem animo latus ad historiae studium suerim, putarunt. Ego enim contra credo nostrates idem pati, quod multis a vitiosa corporis structura contingit, vt in co- ram positis acute cernant, procul remota, vtut grandia, visu non assequantur. Dicent quidem, orientales nationes haud magis quidquam ad nos facere, quam Peruuianos, si placet, aut Grunlandos. Verum non ani- maduertunt, id si statuunt, eodem se flagello non tantum magnam partem vetustissimae historiae a Graecis et Romanis traditae, sed etiam recentiorum gentium barbararum historiam, vt Gothorum, Francorum, Hunno- rum, e ciuitate literarum proturbare. Cyri et secutorum deinceps regum Persarum potentia tanta videbatur veteribus Graecis, vt eos magnos reges appellarent: et adhuc nobis Herodotum legentibus, admirationi est. Atqui orientalis nostra historia non fere nisi eorum successores, et dramata eadem in scena iisdem a gentibus peracta exhibet. Ego certe Herodotum legens olim sensi magna cum voluptate, et adhuc sentio, quoties lego, quam amice nouus imperii Persici status, is certe, quem Abulfeda proponit, cum illo vetere Herodoteo con- spiret, quam sint eadem adhuc gentes, eadem provinciae, eadem morum ciuilibusque gubernationis instituta. Stupemus Graecorum de rebus a se feliciter aduersus Persas gestis narrationes, aut vt non nemini videntur, inanes culicum elephantis insultantium thrafoniasmos. Omni maiores opinione stupemus victoriarum Alexan- dri Magni rapidos progressus. At multo maiores Alexandro viros in oriente, non vnum aut alterum, sed nu- mero plures, Thogrilum, Gjenkizhanum, Timurum, duos magnos totius orientis ab vltima China vsque ad Aegyptum, Pontum et Russiam domitores, Muhammedem Ottomanicum, (al Fatehum seu victorem aut Nike- torem, dictum,) non stupebimus? Romani orbis vastam horremus et iactamus molem. At orientis dyna- stias, Romana tam subactarum gentium numero, quam provinciarum spatiis nisi maiores, non minores certe, et Romani, melius patrare magnas res et memoratu dignas, quam literis consignare sciebant, et armorum ful- gore malebant praefentes, quam verborum phaleris posteros, percellere. Tanti est — Scytharum inuasio 28. leicia dignorum delabuntur, et, vt Homerica similitudine utar, tanquam muscae ad mulctram dulci lacte ple- nam conuolant. Quum liceret animum ad contemplationem vere magnorum et illustrium, quorum nobis au- gustum theatrum orientalis historia pandit, erigere. Versamur et laboramus, vt in cliuo caballus, in paruis pagis, comitatibus, episcopatibus, monasteriis, ornandis, sitaque et barbariae horridas ineptias monachales multo studio eruiamus, et enarramus erudicos, si dis placet, futores et sartores, Ioannes et Michael, quum possimus animo vastum illud imperium Persicum lustrare, πρὸς μὲν τὴν μεσημβρίαν ἐκτεταμένον, vt ait Xenophon Anab. lib. II. p. 261. B. μέχρις ἢ διὰ καῦμα ἔδυνανται εἰπὲν οἱ ἀνδραῖοι, πρὸς δὲ ἄρκτον, μέχρις ὅτε διὰ χαλμῶν. Miror ego certe, nondum philologos nostros incesisse cupidinem sciendi, quid regnis illis et provinciis factum, in quibus praeclara suae virtutis exempla Graeci et Romani edide- runt, quid fatorum Pontus et Asia minor post Mithridaten, Lucullum ei Pompeium expertae fuerint; quid Armenia et Mesopotamia post Crassum et Antonium; post Phraates, Orodes, Vologeses, Sapores; post Seue- rum, Valerianum, Iulianum, Mauritium, Heraclium, alios; quid Africa post Hannibalem, Scipiones, Iubam alios. Poterant illi quos historiae medii aevi studium tener, ab Arabibus didicisse, quinam illi fuerint, quibus- cum res Carolo Magno fuerunt; quinam illi, quos Normanni et Rogerius e Sicilia et Calabria depulerunt; quinam illi, quos Alphonsus et Ferdinandus ex Hispania; quinam illi Sultani Iconii, et Mirmumelinae (vt cor- rupte scribunt,) qui CPranos imperatores adeo vexasse apud Cinnamum et alios historiae Byzantinae scriptores leguntur. Poterant multas Graeculorum nugas de ortu Turcomanorum in Asia confutare, et magnas compo- nere lites, quas ambitioso apparatu et laborioso molimine Leunclaius a p. 71. inde pandit, et tenebras discu- tere, quibus diligens ille scriptor sese, quo magis explicare vult, eo magis implicat. Poterant iidem ab Ara- bibus

*) Integro nomine *Husein Efendi Hezarfen*, auctor mo- derne *Turc*, qui scripsit historiam monarchiarum omnium Muhammedanarum, quam Petis de la Croix

filius, Gallicam fecit, vt constat ex eius vita, quam filius eius Historiae Timuricae Scharfedini praefi- xit p. XXXVI,

dibus nonnulla, quae Francorum in Syria et Aegypto gestas res spectant, accipere. Miror illos, qui florētissimarum quondam orientis gentium et prouinciarum nomina in numero habent, non studuisse maiore, quam factum fuit, cura cum hodiernis comparare. Miror illos, qui mores animosque hominum et mirabiles imperiorum fortunas contemplari cum volupate solent, sibi pabulum ex oriente nondum quæsiuisse. Certe non est casus in historia nostra Europaea, e quo vel prudentiam discat homo ciuilis, vel meditandi argumentum petat animus diuinæ sapientiae caecarumque fati viarum admirator, et scrutandis hominum ingeniis intentus, qui non aequè illustris in ea, quam commendamus, historia se praebeat. Arabem Gobriam, καὶ δι' αὐτοῦ τὸ ἔθνος ὠθεῖν iubentem exhibet ol Maidanensis, qui idem quoque dat Harpagi dapes, et Zopyri aduersus herum fidem, et Herculem venenata veste sublatum, et Helenae non inuitae raptum belli caussam, in Arabia. Historia Ottomanica Cadmeas, quas appellant, victorias, in turbis fratrum filiorum Bajazidis. Saguntini se ipsos comburentes in historia Charagitarum. Stupenda multa sunt in orientalis historia, quorum peruidere rationem humana ratio nequit. Egenum et contemtum hominem, qualis Muhammed fuit, sua pietate caeterisque virtutibus tantam sibi comparasse auctoritatem, ut paullo minus, quam deus, a magna orbis habitabilis parte colatur, nonne stupendum est? illum ipsum domuisse absque vi bonisque moribus excoluisse gentem ferocem et indomitam; et instituisse religionem, quae Christianam ex oriente tanquam scopis euerit, et ab initis paene nullis imperium crexisset, quod dimidio saeculo plures sibi prouincias fugebat, quam Romani tribus integris saeculis, et quod florētissima duo imperia, Romanum et Persicum, illud quidem grauitate percussit et labefactauit, hoc autem protus deleuit: haec inquam, haud absque numine sunt, neque possunt animos nostros, religionis nostrae amore et veneratione plenos, horroris et doloris interiore sensu non tangere. Quod illa ipsa natio, quae vivum Muhammedem adeo venerata fuerat, eius gentem et liberos crudelibus modis agitauerit, et tantum non excidione deleuerit, hostes autem eius iuratos ad summum dignitatis gradum euexerit: in eo ego quidem τὸ θεῖον agnosco. Quatuor priorum Chalifarum, quos Sunnitae legitimos appellant, electio videtur mihi cardinalium quasi conclave artesque intrincatas, quibus ad summum peruenitur episcopatum, pandere. Primum Papam Muhammedanis imponebat foemina, vxor prophetae, Ajeschah, suum patrem Abu Bacrum; et Alium a iure suo in prophetae, affinis et foeris, locum succedendi per viginti et quatuor fere annos arecebat, eius odio stimulata, et ambitione, qua Fathimam, eius vxorem, et prophetae filiam, ferre nequibat. Papam ob nepotismum suis iniustum, quapropter etiam periit, videas in Otschmano. In Alio exemplum species boni principis, fortis, iustitiam amantis, quo meliorem non vidit orbis Muhammedanus, et quem haud incongrue cum M. Antonino philosopho compares, sed quem aduersa fortuna et ambitioe foeminae ira, periuuata nixa et sustentata sicariis, pessumdabat. Bello vincebat ille semper: et nihilo secius tamen semper succumbebat, nullumque reportabat victoriarum lucrum, malis artibus aduersarii Moaviae elusus. In hoc pari composito videas lucrantem cum calliditate vim, cum nequitia probitatem, et illam semper hac potiore. Videre cupis homines nequam, perfidos, turbulentos, et a diuinitus immisso spiritu discordiae tanquam a typhone circumactos aut quasi temulentos: en al Irakanos, id est Bassenses et maxime Cusenses, qui cum Alio et eius liberis tanquam pilis ludebant, et sollicitatos impulsosque splendidis pollicitationibus ad res nouas molientes, deserebant in ipsis moliminum angustiis, hostique et lauieniae dedebant. Tardam scelerum ab irato numine poenam vide in tragico impiorum Oradjadarum fine. Cleri superbum, amans rixarum, saeuum in secus sentientes, sanguinum sitiens, inconstans et secum discors ingenium in Islamismo quoque deprehendas. Nuptias Parisinas haud semel Bagdadi Sunnitae et Schiitae sibi inuicem compararunt. Ut Cardinales, primates et episcopos habuit Francia, Hispania, Hungaria, Polonia, turbarum auctores, et factionum capita, Germania suos Anabaptistas Munsterum Leidanum, sic quoque habuit dynastia Ottomanica suos Kadileskerios et Deruissos, rebelliorum faeces et tubas. Non sola Christiana religio foecunda mater est haeresium et factionum. Etiam ex Muhammedana tanquam ex hydra Lernaea sectae innumerabiles, partim quoque terra et diuinæ iniuria maiestati monstra propullularunt. Non fuit absurdum et βλάσφημον in Europa proditum aliquod dogma, quod non item in oriente male sano ex cerebro emerferit. Schiitarum quidam Alium deum deiique filium praedicarunt. Idem de suo Abi Moslema sibi persuadebant Rawanditae, et sectatores el Hallagji de suo magistro. Separatistas, Bohemistas, Remontrantes, αὐτοπροβίς mendicos impostores, habet monstratque oriens multos Charegjitae, Motazalitas, Suficos, Deruissos. Etiam flagellantium sectam vidit et stelitarum. Ut Sicyonii quondam Adrafi passionem, teste Herodoto, tragicis ornabant choris, et Syri Adonidis, et Aegyptii Ofridis, et S. Francisci quidam, sic etiam Persae sui Hosaini crudelem mortem annuo luctu prosequuntur sunt et prosequuntur, quod luctuosas Bagdadi saepe tragoedias, ut historiae narrant, concitauit. Ut solebant olim solentque adhuc multi, antequam quae destinarent, aggrediuntur, salutare sanctos, vivos pariter atque mortuos, eorumque benedictionem sibi conciliare: sic idem a Timuro, Murade secundo, aliis factitatum comperimus. Maiore cultu neque Hispani suum Iacobum Compottellensem, neque Itali suam Loretanain domum venerati sunt, quam orientales tymbos Alii, Hosaini, Muhammedis, linamorum, aliorum sanctorum. Ut olim *Seawigs* solennes Delum mittebant, sub ducatu architheorum, sic etiam quotannis tales theoriae ex omnibus mundi plagis sub ducatu Amirol Hagiorum Maccam contendunt. Ut apud nos libere quidam philosophati religionis nudum latus petere ausi sunt, sic etiam apud Muhammedanos fuit Abul Ola, fuerunt alii, qui statuentes, nisi sola in sana ratione, finem nullibi quidquam esse, sacra Muhammedanorum mira cum licentia false et palam perstrinxerunt. Pythagoreos, carnum abstemios, et metempsychoseos paronos et ante Muhammedem et post eum in oriente repperias non paucos. Papatus Muhammedanus, id est Chalifatui Bagdadico, eadem cum Romano fata habuit, perias non paucos. Papatus Muhammedanus, id est Chalifatui Bagdadico, eadem cum Romano fata habuit, perias non paucos. Papatus Muhammedanus, id est Chalifatui Bagdadico, eadem cum Romano fata habuit, perias non paucos.

id est Chalifarum Bagdadiorum aula Merovingos monstrat et Carolingos, a suis, quos dicebant, maioribus dominus ductatos et in ordinem coactos. Fratres et affines in se suaque regna mutuis bellis saeuientes, Cyros, Lagidas, Seleucidas, Lancastrios, Eboracenses, exhibent Bujidae, Selgjukidae, Ejubidae, Oromanici, et nulla non dynastia orientalis. Summus rerum gerendarum administratos, principum regnorumque rectores, Seianos, Mazarinos, Ancrios, Ulfeldos, Griffenfeldos, vno quasi fulminis ictu deiectos e fastigio suo et excisos, in Barmakidis, Nattham ol Molki, Gjubano, aliis, offendas. Non caret oriens Augustis et Trajanis, Tora Samanidarum gens ab aequitate, clementia, pacis et bonarum artium studio celebratur. Eodem nomine Mahimud Gaznevit, Nuroddin Arabek, Saladinus et eius frater ol Adel inclauuerunt. Vicissim suos quoque Marios et Sullas habuit, et Antonios, Tiberios, Neronos. Quo morosum Mardawigium referas, et stolidum in Aegypto Fathemidem, al Hakemum, Schah Abbasum vnumque et alterum de gente Otschumani; nec non flagellum illud al Iraki, vel potius sanguinolentum tigrin, al Hagigjagium. Atilae rabiei, quae Christianismum afflixit, oppono Tataricam sub Gjenkizchano inuasionem, quae Islamismo extrema paene minari videbatur. Non parum quoque Timuri grassatio Muhammedanos terruit et attriuit. Phalarin Arabicum in gente al Moharreki seu Combustoris, id est apud reges al Hiraes Lachmidas, reperire est. Principes Muhammedanos ab eruditione aut certe amore literarum et literatorum claros, et Augusto, Friderico secundo, Alphonso Castilio, Jacobo primo, aliisque similes, aliquot, vt al Mamunum, Genkizchanum, Ulugbekum, et Abalsedam aliosque recensui, in epistola, quam nuper dedi ad serenissimum nostrum principem Regium, Electoratus haeredem, a doctrina et studiorum amore celeberrimum. Claris a triumphorum multitudine Alexandris, Scipionibus, Caesaribus, oppono Chaledum, filium el Walidi, Coraibam, al Mohallebum, Aba Moslemum, Thaherum, Gjauhar al Kafedum, Malikschahum, Gjenkizchanum, Holakuum, Timurum, Mohammedum al Fatehum et alios plures. Abasidae et Ejubidae doceant, quam periculosum sit copias alienigenas et bellicosas magno numero alere, et indigenis praeferre; quod fere aliud nihil est atque viperam in sinu fouere. Formam imperii aristocraticam in Karmathitis videmus. Idem et Ismaelitae nobis latrones referunt, qui medio quondam aeuo Germaniam vexabant, arcesque tenebant, suarum rapinarum cellas et *ομηλεια*. Idem Ismaelitae sunt exemplar infamis illius sicariorum generis, quos Banditas appellant, et qui peregrinis pariter atque incolis male fidam et mercedem faciunt Italiani.

Vt brevis sim, habebunt in studio historiae Muhammedanae satis et abunde, quo se occupent et delectent, quotquot aut diuersas populorum de deo diuinisque rebus nosse cupiunt sanctiones, et fata religionum, aut mores, leges, iura gentium et rerumpublicarum, et formas curiarum; aut quos rerum naturalium, morborum, medicationum historia capit, aut qui variam vario tempore faciem orbis terrarum ortusque ei interitus vrbium, contemplari amant. Quos literariae historiae anior tenet, hi mirabuntur existisse in oriente viros numero plurimos literarum quouis genere perpolitos, eo tempore, quo Europa nostra ignorantiae et barbarici atra quasi nocte iacebat inuoluta, et gaudebant intelligentes, quam eorum quisque symbolam ad eruditionis incrementa contulerit. Habebunt hi dignissimam ingenuis hominibus occupationem, et recreationem animi suauissimam. Poterunt enim secreta multiformis humanae mentis consilia rimari; et vbique locorum atque temporum sibi simile mortalium deprehendere ingenium, dolosum, inconstans, alienorum auidum, eniti per alterius ruinam nitens, veri boni nescium, gloriae, opum, et voluptatum studio infelix. Poterunt etiam ex hac dulcissimum et praecipuum historiae fructum capere et gustare, qui est, peruidere, quibus rotis et funibus agantur et impellantur hominum actiones, et impietatem atque tyrannidem saepe impune florentem caduca felicitate, pietatem contra commodosque et simplices mores humi iacentes absque praemio, saepe quoque proculcaros crudeliter, verbo, fusque deque, tanquam in vortice, coeco impetu acta lataque omnia non sine admiratione et stupore contemplari. Scripsi mense Augusto A. 1747.

BOSTON COLLEGE

3 9031 025 36717 8

